

KVALITETSSIKRING AV SØKNAD OM STATSGARANTI OG -TILSKUDD FOR OL/PL I OSLO 2022

Rapport til Finansdepartementet og Kulturdepartementet

Utgivelsesdato: 20.12.2013
DNV GL Rapportnr: 2013-1695
Versjon: 1.0

SAFER, SMARTER, GREENER

Til Kulturdepartementet og Finansdepartementet

Kvalitetssikring av søknad om statsgaranti og -tilskudd for OL/PL i Oslo 2022 er utarbeidet i henhold til avrop av 14. august 2013 på rammeavtale av 4. mars 2011 mellom Finansdepartementet og DNV GL AS (tidligere Det Norske Veritas AS) / Samfunns- og næringslivsforskning AS / ÅF Advansia AS om kvalitetssikring av konseptvalg, samt styringsunderlag og kostnadsoverslag for valgt prosjektalternativ.

DNV GL AS (DNV GL), Samfunns- og næringslivsforskning AS (SNF) og ÅF Advansia AS legger med dette frem sin rapport.

Oslo, 20. desember 2013

Per Heum
Samfunns- og
næringslivsforskning AS

Erling Svendby
(oppdragsansvarlig)
for DNV GL AS

Olaf Melbø
ÅF Advansia AS

Anders Magnus Løken
(prosjektleder)
for DNV GL AS

INNHOLD

SAMMENDRAG 4

KAPITTEL 1

Om kvalitetssikringen 8

1.1	Introduksjon	9
1.2	Mandat	9
1.3	Hvilke spørsmål besvares i rapporten?	10
1.4	Brutto statsgaranti, netto offentlig tilskudd og samfunnsøkonomisk lønnsomhet	10
1.5	Overordnede forutsetninger for arbeidet	10
1.6	Kvalitetssikringsgruppen	10
1.7	Arbeidsprosess	10
1.8	Metode	11

KAPITTEL 2

Om de vinterolympiske leker 12

2.1	Historikk og utvikling	13
2.2	Kostnader	13
2.3	Overordnet om styrende dokumenter for gjennomføring av OL/PL	14

2.4	Risiko assosiert med de olympiske leker	15
2.5	Olympiske kostnader og budsjettoverskridelser	15
2.6	Systematiske skjevheter og ekstern kvalitetssikring	15
2.7	Økonomiske studier av de olympiske leker	16
2.8	Oslo2022s søknad	17

KAPITTEL 3

Vurdering av konseptet 18

3.1	Innledning	19
3.2	Rammebetingelser for OL/PL	19
3.3	Avtaleforholdet til IOC	19
3.4	Eierskap og finansiering	19
3.5	Vurdering av konseptet	20

KAPITTEL 4

Brutto statsgaranti og netto offentlig tilskudd 22

4.1	Innledning	23
4.2	Resultater	23

4.3	Bakgrunn for brutto statsgaranti og netto offentlig tilskudd	23
4.4	Differanse mellom Oslo2022s og KSGs budsjett	26
4.5	Usikkerhet i beregningene	28
4.6	Investeringer i idrettsanlegg	31
4.7	Finansieringsplan	32
4.8	Usikkerhetsnivåer for netto offentlig tilskudd	32

KAPITTEL 5

Samfunnsøkonomisk analyse av OL/PL i Oslo i 2022

5.1	Innledning	35
5.2	Samfunnsøkonomisk nettokostnad før tilleggseffekter	35
5.3	Samfunnsøkonomiske tilleggseffekter	39
5.4	Oppsummering	43

VEDLEGG A-G

Vedlegg A	Metode for usikkerhetsanalyse	46
Vedlegg B	Grunnlaget for kvalitetssikringen	50
Vedlegg C	Estimatusikkerhet	63
Vedlegg D	Usikkerhetsfaktorer og hendelser	98
Vedlegg E	Vurdering av konseptet etter IOC-tema	105
Vedlegg F	Samfunnsøkonomisk analyse av OL/PL i Oslo	120
Vedlegg G	Vurdering av strategi, planer og tiltak for miljø	140

SAMMENDRAG

Oslo kommune og Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) overleverte 19. juni 2013 søknad til Staten, ved Kulturdepartementet (KUD), om statsgaranti og tilskudd for å arrangere vinter-OL og Paralympics i Oslo i 2022. En søknad til IOC om å bli vertsby for et OL og PL krever en ubegrenset garanti fra den norske stat for alle kostnader for planlegging og gjennomføring av arrangementet. Også alle nødvendige investeringer skal dekkes av den statlige garantien.

Finansdepartementet (FIN) har etablert en ordning for uavhengig kvalitetssikring av statlige investeringsprosjekter over MNOK 750. Staten har besluttet å bruke ordningen (KS) for å kvalitetssikre søknaden. Hensikten med kvalitetssikringen er å fremskaffe et beslutningsunderlag for spørsmålet om det skal stilles en ubegrenset statsgaranti. KUD og FIN har tildelt DNV GL AS (DNV GL), Samfunns- og Næringslivsforskning AS (SNF) og ÅF Advansia AS, heretter kalt kvalitetssikringsgruppen (KSG), oppdraget med å kvalitetssikre søknaden. Ordningen krever en vurdering av konseptet, en usikkerhetsanalyse av budsjettet og en samfunnsøkonomisk analyse som bygger på resultatene fra usikkerhetsanalysen.

Oppdraget ble igangsatt i juni 2013, umiddelbart etter at Oslo kommune og NIF leverte sin søknad til staten, og avsluttes med overlevering av ferdig rapport 20. desember 2013.

KSG har kvalitetssikret konseptet som er beskrevet i søknaden uten å gjøre vesentlige endringer. KSG har ikke tatt stilling til Oslo2022s mulighet for å bli tildelt lekene. KSG skal ikke gi råd om beslutning om det skal stilles statsgaranti.

Arbeidet har i hovedsak dreid seg om å gi svar på tre overordnede spørsmål:

- Har konseptet vesentlige svakheter?
- Hva er forventet offentlig tilskudd og størrelse på statens garantiansvar?
- Hva er forventet samfunnsøkonomisk kost/nytte?

Om de vinterolympiske leker

Historien viser at det er stor variasjon i kostnader ved å arrangere OL/PL. Det skyldes blant annet at det i svært varierende grad er inkludert kostnader som ligger utenfor gjennomføringsbudsjettet, som for eksempel oppgraderinger av offentlige infrastruktur. Hvert OL/PL er forskjellig og hvert vertsland setter sitt preg på sitt OL/PL. Det har i tillegg vært en utvikling i rammebetingelsene for gjennomføring

av arrangementet, blant annet har IOC utviklet sine styrende dokumenter og tekniske manualer. Sammenligning mellom de ulike OL/PL er i praksis vanskelig, med mindre man gjør inngående studier av hvert enkelt arrangement.

Oslo kommune og NIF søker om ett hovedkonsept kalt "Games in the City", der øvelsene arrangeres i Oslo kommune og i Lillehammer-regionen, men med to alternative plasseringer for mediasenter, medielandsby og deltakerlandsby på henholdsvis Kjelsrud og Økern i Oslo. Det forutsettes offentlige investeringer i idrettsanlegg i form av seks ishaller, én skiskytterarena, oppgraderinger av Holmenkollen, alpinanlegg i Oslo og Lillehammer-regionen, og Lillehammer Olympiske Bob- og Akebane. Ved gjennomføring av OL og PL planlegges det med totalt ca. 3000 deltagere, 14 000 mediefolk, 20 000 frivillige og 2,3 millioner tilskuere.

Resultater

Det er et godt bearbeidet materiale som ligger til grunn for søknaden, og det er stor grad av overenstemmelse mellom KSGs og Oslo2022s vurderinger og tall. KSG påpeker imidlertid enkelte utfordringer.

Konsept

KSG anser konseptet som uten vesentlige svakheter. Med det menes at det tilfredsstillende overordnede krav fra IOC. Gitt den skisserte løsning og størrelse er OL/PL gjennomførbart i Oslo i 2022. Konseptet byr imidlertid på noen utfordringer.

Det sportslige program og arenaene er godt bearbeidet, men det er risiko knyttet til tilgang på tomter, reguleringsprosesser og leie av eksisterende anlegg, og at beliggenheten av enkelte anlegg ikke er besluttet.

Transportkonseptet møter IOC's krav og har nødvendig kapasitet, men det kan medføre kapasitetsutfordringer for ordinær trafikk i Oslo i perioden OL gjennomføres.

Miljøstrategien til Oslo2022 er lite konkret, og sammenhengen mellom Oslo2022s miljøambisjoner og allerede eksisterende målsetninger, innen kommunen og nasjonalt, er ikke beskrevet. Det er ikke utført vurderinger av miljøkonsekvenser for enkelte av investeringstiltakene. Dette gjelder spesielt infrastrukturiltak på T-banen og skiskytteranlegg på Huken.

Oslo2022 har dimensjonert konseptet etter antall deltakere i OL/PL i Vancouver 2012 og antall øvelser i Sotsji 2014. Sotsji har tolv flere øvelser en Vancouver 2010. Mest sannsynlig årsak til økning i antall deltakere er økning i antall øvelser. Det er derfor en risiko for at antall deltakere blir høyere enn det Oslo2022 har lagt til grunn, noe som vil kunne gi økte investerings- og driftskostnader.

IOC stiller krav til flere juridiske forhold overfor en vertsby. Oslo2022 har gjort et omfattende arbeid for å avklare hvorvidt lover og forskrifter, slik de står i dag, oppfyller kravene i søknaden, men KSG har identifisert flere punkter som ikke er avklart, bl.a. IOCs skattestatus i Norge.

Sikkerhetskonseptet er ikke gjennomførbart med mindre det åpnes for bruk av utenlandske vektere eller at det gis unntak fra de kvalifikasjonskravene som gjelder for vektere. Det vil ikke være nok tilgjengelige godkjente vektere i Norge etter dagens regelverk.

Folkehelseprogram og teknologi- og innovasjonsprogrammer er beskrevet overordnet og det er liten grad av detaljering av hva som faktisk skal gjennomføres. Det er usikkerhet i hvordan programmene beskrives, og det er uklart sammenheng mellom beskrivelse og budsjett. KSG kan ikke se at det er grunnlag for et slikt kostnadsnivå når programmene er lite detaljerte og måloppnåelsen erfaringsmessig er lav.

Det er en svakhet ved søknaden at etterbruk av landsbyer og mediesenter er lite bearbeidet. Det er knyttet stor usikkerhet til etterbruken av disse investeringene, noe som medfører større usikkerhet i salgsverdier enn om etterbruk av byggene hadde hatt tydeligere føringer. Denne usikkerheten gir en direkte høyere leiekostnad for OCOG. Erverv av tomter og reguleringsplanarbeidet kan by på utfordringer, særlig gitt den relativt korte tiden prosjektet har til rådighet.

Det er lagt inn kostnader til utbedring av omkringliggende arealer for å øke attraktiviteten på boligene på begge lokasjoner Økern og Kjelsrud. Slik budsjettet forutsetter skal dermed staten garantere for kostnaden til byutviklingstiltak som ikke er nødvendig for å bygge og selge OL-byggene. Kjelsrud-alternativet fremstår som mer risikofylt enn Økern. Dette skyldes høyere kostnader og gjennomføringsrisiko på Kjelsrud.

På Lillehammer planlegges 350 leiligheter som skal brukes som deltakerlandsby. Dette er betydelig mer enn det årlige boligbehovet som er angitt i kommuneplanen. Konsekvensen kan være at salgstiden blir mye lenger enn forutsatt.

Erfaringer viser at mange interessenter, uklare ansvarsforhold og uklart omfang av OL/PL vil være kostnadsdrivende. Risikodeling i kontrakten mellom IOC og organisasjonskomiteen (OCOG) favoriserer IOC. Kostnadsmessig vil derfor risikoen i all hovedsak ligge hos OCOG. Videre foreligger det ikke et omforent ambisjonsnivå og ingen avtale om kostnadsfordeling mellom stat, kommune og idrett.

Netto offentlig tilskudd og brutto statsgaranti

Brutto statsgaranti inkluderer alle kostnader og investeringer som Staten må garantere for, uavhengig om de er tiltenkt finansiert av offentlige eller av private. I bruttoregnskapet er ingen arrangementsinntekter tatt med, med unntak av tilskuddene fra IOC. KSG har beregnet størrelsen på forventet brutto statsgaranti til å være MNOK **35 080** for Økern-alternativet og MNOK **35 220** for Kjelsrud-alternativet. Beløpene er angitt i 2012-kroner.

Netto offentlig tilskudd er den forventede kostnaden for det offentlige ved å arrangere et OL/PL i Oslo i 2022 og fremkommer ved å trekke arrangementsinntekter og bidrag fra private fra brutto statsgaranti. KSG har beregnet forventet netto offentlig tilskudd til å være MNOK **21 660** for Økern-alternativet og MNOK **24 530** for Kjelsrud-alternativet.

Usikkerhetsanalysen viser at netto offentlig tilskudd for Økern-alternativet med 70% sannsynlighet vil ligge mellom MNOK 17 620 og MNOK 25 800, mens tilsvarende for Kjelsrud-alternativet er MNOK 20 060 og MNOK 29 050. De fire største usikkerhetene er markert (bygg, varer og tjenester), gjennomføring (evne til å planlegge og styre prosjektet), dimensjonering (størrelsen på vinter-OL i 2022) og krav og ønsker fra interessenter (ulike interessenters påvirkning på OL/PL), og er tilsvarende like for begge konsepter.

Hovedårsakene til differansen mellom Oslo2022s og KSGs tall er at KSG har beregnet lavere gjennomføringskostnader enn Oslo2022, hovedsakelig på grunn av lavere leie av bygg, men også på grunn av et mindre omfang av folkehelseprogram og teknologi- og innovasjonsprogram. Videre har KSG beregnet et større bidrag fra reallønnsvekst enn Oslo2022. Videre har KSG et høyere forventet påslag for usikkerhet. Reserve for «prosjektovergripende usikkerhet» og «reserve fra byrådssak» kan sammenlignes med KSGs forventede påslag fra usikkerhetsfaktorer. KSG beregner dette noe høyere enn Oslo2022.

Samfunnsøkonomisk lønnsomhet

Et prosjekts samfunnsøkonomiske lønnsomhet er dets bidrag til samlet verdiskaping for samfunnet utover det en ville fått ved beste alternative anvendelse av de ressursene som prosjektet legger beslag på. I praksis sammenlikner man gjerne med en videreføring av dagens situasjon, kalt referansealternativet. Den samfunnsøkonomiske lønnsomheten av OL/PL i Oslo i 2022 er dermed gitt ved den samfunnsøkonomiske merverdien som det vil generere for Norge, sammenlignet med situasjonen uten OL/PL i Oslo i 2022.

OL/PL vil ha virkninger som berører andre områder enn de som er tatt inn i budsjettet for arrangementet. KSG skiller mellom to typer tilleggseffekter: Tilleggseffekter som det er faglig grunnlag for å tallfeste, og tilleggseffekter som gis en kvalitativ beskrivelse. KSG understreker at det som beskrives verbalt ikke er å forstå som mindre betydningsfullt i den samfunnsøkonomiske analysen enn det som tallfestes.

KSG har vurdert OL/PL-budsjettet i et samfunnsøkonomisk perspektiv, og har beregnet en netto samfunnsøkonomisk kostnad før det tas hensyn til tilleggseffekter lik MNOK 17 660 for Økern-alternativet, og 19 850 for Kjelsrud-alternativet. Beløpene er angitt i nåverdi med 2013 som basisår og målt i 2012-kroner.

KSG har anslått syv tilleggseffekter som bør trekkes inn for å gjøre en helhetlig samfunnsøkonomisk vurdering av OL/PL i Oslo. Næringslivseffekter er tallfestet til MNOK 1780 for både Økern og Kjelsrud. De øvrige seks er ikke tallfestet: gode opplevelser/folkefest, helseeffekter som følge av økt fysisk aktivitet, idrettsanlegg som fellesressurs, sikkerhet og beredskap, miljøbelastning og naturinngrep, og opsjonsverdi for OL/PL for andre. Verdien av de ikke tallfestede tilleggseffektene må vurderes til over MNOK 15 890 for at Økern-alternativet skal være samfunnsøkonomisk lønnsomt, og til over MNOK 18 070 for Kjelsrud-alternativet.

Anslag på netto samfunnsøkonomiske kostnader i budsjettet	Økern	Kjelsrud
Netto samfunnsøkonomisk kostnad før tilleggseffekter	17 660	19 850
Tilleggseffekter som tallfestes		
Næringslivseffekter	-1780	-1780
Netto samfunnsøkonomisk kostnad før ikke-tallfestede tilleggseffekter	15 890	18 070
Ikke-tallfestede tilleggseffekter		
Gode opplevelser/folkefest	++++	++++
Helseeffekter som følge av økt fysisk aktivitet	++	++
Idrettsanlegg som fellesressurs	++	++
Sikkerhet og beredskap	+/-	+/-
Miljøbelastning og naturinngrep	-	-
Opsjonsverdi for OL/PL for andre	+	+

Tallene er avrundet til nærmeste MNOK 10 og ekskl. MVA, nåverdi 2013 og i faste 2012-priser.

KAPITTEL 1

OM KVALITETSSIKRINGEN

1.1	Introduksjon	9
1.2	Mandat	9
1.3	Hvilke spørsmål besvares i rapporten?	10
1.4	Brutto statsgaranti, netto offentlig tilskudd og samfunnsøkonomisk lønnsomhet	10
1.5	Overordnede forutsetninger for arbeidet	10
1.6	Kvalitetssikringsgruppen	10
1.7	Arbeidsprosess	10
1.8	Metode	11

1.1 Introduksjon

Oslo kommune og Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) overleverte 19. juni 2013 søknad til Staten, ved Kulturdepartementet (KUD), om statsgaranti og tilskudd for å arrangere vinter-OL og Paralympics i Oslo i 2022. En søknad til IOC om å bli vertsby for et OL og PL krever en ubegrenset garanti fra den norske stat for alle kostnader som vil kunne påløpe i forbindelse med planlegging og gjennomføring av arrangementet. Også alle investeringer som er nødvendige for å gjennomføre arrangementet skal dekkes av den statlige garantien.

Finansdepartementet (FIN) har etablert en ordning for uavhengig kvalitetssikring av statlige investeringsprosjekter over MNOK 750. Staten har besluttet å bruke ordningen (KS) for å kvalitetssikre søknaden fra Oslo kommune og NIF. Hensikten med kvalitetssikringsoppdraget er å fremskaffe et beslutningsunderlag for Regjeringens behandling av spørsmålet om det skal stilles en ubegrenset statsgaranti for gjennomføringen av arrangementet. KUD og FIN har tildelt DNV GL AS (DNV GL), Samfunns- og Næringslivsforskning AS (SNF) og ÅF Advansia AS, heretter kalt kvalitetssikringsgruppen (KSG), oppdraget med å kvalitetssikre søknaden om statsgaranti og -tilskudd.

Oppdraget ble igangsatt i juni 2013, umiddelbart etter at Oslo kommune og NIF leverte sin søknad til staten, og avsluttes med overlevering av denne rapporten 20. desember 2013.

1.2 Mandat

Kvalitetssikring av søknad om statsgaranti og -tilskudd for OL/PL i Oslo 2022 er gjennomført i henhold til avrop av 14. august 2013 på Rammeavtale av 4. mars 2011 mellom Finansdepartementet og DNV GL AS (tidligere Det Norske Veritas AS) / Samfunns- og næringslivsforskning AS / ÅF Advansia AS om kvalitetssikring av konseptvalg, samt styringsunderlag og kostnadsoverslag for valgt prosjektoalternativ. Mandatet beskriver grunnlaget for kvalitetssikringen:

“Søknad fra Oslo kommune og Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF), datert 14. juni 2013, om statsgaranti og statstilskudd for søknad om å arrangere De olympiske vinterleker og paralympiske leker (OL/PL) i Oslo i 2022, med vedlegg. Søknaden omfatter også Oslo kommunes konseptvalgutredning (KVU), datert 14. juni 2013, med vedlegg, jf. dokumentleveranse fra Oslo kommune den 25. juni 2013.

Tilleggsdokumentasjon som kvalitetssikrer finner nødvendig å innhente fra søker, ansvarlige departementer eller andre inngår også som grunnlag for kvalitetssikringen. I tillegg vil dokumenter fra IOC om søknadsprosedyrer og tekniske manualer som angitt av Oslo kommune inngå i vurderingsgrunnlaget.”

Videre presiserer mandatet omfanget av kvalitetssikringsoppdraget:

“Prosjektets spesielle karakter, herunder det forhold at det ikke er staten som har eierskap til prosjektet, får konsekvenser for kvalitetssikringen. Derfor må det gjennomføres en tilpasset kvalitetssikring i tidlig fase (KS1).

Som det fremgår av punkt 2.1 avviker grunnlagsdokumentasjonen for kvalitetssikringen fra det som er tilfellet i vanlige kvalitetssikringsprosesser. Det foreligger kun ett overordnet konsept, med underkonsepter for plassering av ikke-idrettslig infrastruktur i Oslo. Staten er verken initiativtaker til, eller eier av prosjektet. Dette innebærer at staten heller ikke har definert et overordnet samfunns mål for prosjektet.

Grunnlagsdokumentasjonen inkluderer ikke noen helhetlig behovsanalyse, strategier, krav, mulighetsstudie, alternativanalyse eller føringer for forprosjektfasen fra statens side. For sin interne beslutningsprosess har Oslo kommune utarbeidet en konseptvalgutredning (KVU) som inneholder de ovennevnte elementene, hovedsakelig med fokus på de delene av prosjektet som skal finne sted i Oslo. KVUen er underlagt en ekstern kvalitetssikring i regi av Oslo kommune. KVUen og kvalitetssikringsrapporten inngår i grunnlaget for den statlige kvalitetssikringen. Det er for øvrig naturlig at kvalitetssikringen tar utgangspunkt i de overordnede målene som fremkommer i søknaden.

Kvalitetssikringen skal avgrensnes til alternativanalysen slik denne er omtalt i Rammeavtalen, med følgende presiseringer:

- Både arrangementsbudsjettet og investeringsbudsjettet må gjennomgås mht. kompletthet, realisme og usikkerhet.
- Etterbruksbehovet og -planene må vurderes både for idrettsanleggene og øvrig infrastruktur, inkludert deltakerlandsbyer, medielandsby, mediasenter, planlagte veier og baner, mv.
- Statsgarantiens innhold og størrelse slik den fremgår av søknaden, skal kvalitetssikres. Herunder må det vurderes om det er tatt hensyn til alle relevante forhold som staten vil måtte garantere for.
- Kvalitetssikrer skal utføre en uavhengig samfunnsøkonomisk analyse.”

1.3 Hvilke spørsmål besvares i rapporten?

Arbeidet har i hovedsak dreid seg om å gi svar på tre overordnede spørsmål:

- Har konseptet vesentlige svakheter?
- Hva er forventet offentlig tilskudd og størrelse på statens garantiansvar?
- Hva er forventet samfunnsøkonomisk kost/nytte?

Svarene er fremstilt og begrunnet i de følgende kapitlene i rapporten:

Kapittel 2 gir en bakgrunn for arbeidet gjennom en fremstilling av OL/PL i et historisk perspektiv, en kort referanse til relevant forskning på OL/PL og en oversikt over konseptet fremlagt i søknaden fra Oslo2022.

Kapittel 3 vurderer mulige svakheter i konseptet og om det er sammenheng mellom ambisjoner i søknaden og budsjett. Underliggende dokumentasjon av KSGs analyser er lagt inn som vedlegg.

Kapittel 4 definerer brutto statsgaranti og netto offentlig tilskudd. Også en beskrivelse av begrepene brutto statsgaranti og netto offentlig tilskudd inngår i kapitlet. Det samme gjelder en detaljering av hvordan hovedtallene er bygget opp. I tillegg er KSGs budsjettestimater vist sammen med tilsvarende budsjettposter beregnet i søknaden, og det er redegjort for differanser som utgjør mer enn MNOK 100.

Kapittel 5 definerer størrelsen på netto samfunnsøkonomisk kostnad og gjennomgår forutsetninger og vurderinger som er lagt til grunn for den samfunnsøkonomiske analysen. De samfunnsøkonomiske nytteeffektene er vurdert og tallfestet. Ringvirkninger som det ikke har vært mulig å tallfeste er vurdert og beskrevet.

Oslo kommune og NIF er som søker referert til som "Oslo2022" i rapporten, og Kvalitetssikringsgruppen er referert til som "KSG". De er angitt med et dokumentnummer omsluttet av skråstreker, som for eksempel /D0002/.

1.4 Brutto statsgaranti, netto offentlig tilskudd og samfunnsøkonomisk lønnsomhet

Når KSG beregner den maksimale størrelsen på statens brutto garantiansvar for OL/PL i Oslo i 2022, er dette et tall som fremkommer når nærmest alt som kan gå galt, går galt. Det blir ikke solgt noen billetter. Det er heller ingen andre inntekter knyttet til arrangementet, og betydelige kostnadsoverskridelser kjennetegner utbyggingen og gjennomføringen av arrangementet. Det er med andre ord et "brutto bruttall".

Dette bruttotallet for statens garantiansvar er langt høyere enn det som med rimelighet kan forventes. Det er også langt høyere enn det som er netto finansiell kostnad for det offentlige fordi bruttotallene også inneholder skatter og avgifter til staten.

Netto finansiell kostnad er et uttrykk for nettobelastningen på statskassen. Men det viser ikke hva et OL/PL i Oslo i 2022 koster det norske samfunnet. Til det trengs en samfunnsøkonomisk analyse hvor det tas hensyn til alternativverdien av de ressurser som er nødvendige for å gjennomføre de olympiske vinterlekene, og hvor det dessuten tas hensyn til at arrangementet kan ha virkninger av både positiv og negativ art som det ikke er tatt hensyn til i budsjettet som settes opp.

1.5 Overordnede forutsetninger for arbeidet

KSG har kvalitetssikret konseptet som er beskrevet i Søknad fra Oslo kommune og NIF, datert 14. juni 2013, om statsgaranti og statstilskudd for søknad om å arrangere olympiske og paralympiske vinterleker (OL/PL) i Oslo i 2022 uten å gjøre vesentlige endringer. KSG tar ikke stilling til spørsmål vedrørende Oslo2022s internasjonale kandidatur, og det er ikke kontrollert om andre garantier som kreves av IOC er oppfylt. KSG skal ikke gi råd om beslutning om det skal stilles statsgaranti.

1.6 Kvalitetssikringsgruppen

KSG har bygget sitt arbeid på kompetanse fra de tre selskapene som inngår; Samfunns- og Næringslivsforskning (SNF), ÅF Advansia og DNV GL. KSG har tidligere (2008) gjennomført kvalitetssikring av søknaden om statsgaranti for et OL/PL i Tromsø i 2018, samt av ungdoms-OL på Lillehammer i 2016. Ressurser i prosjektteamet fra ÅF Advansia har innehatt stillinger i LOOC (Lillehammer Olympic Organising Committee) eller LOA (Lillehammer Olympiske Anlegg) fra OL på Lillehammer i 1994. Med erfaring fra dette arbeidet har de kunnskap om hva planlegging og gjennomføring av et OL innebærer. SNF har hatt ansvaret for å gjennomføre den samfunnsøkonomiske analysen. SNF har bidratt med kompetanse innenfor fagområdet samfunns- og næringslivsforskning og har hatt tilgang til ressurser fra både SNF og Norges Handelshøyskole (NHH) i Bergen. Med sin kompetanse innenfor risikoanalyse har DNV GL bidratt med risikomodellering, analyseressurser og produksjonsressurser. DNV GL har hatt som oppgave å integrere erfaring og kompetanse i modellering av usikkerhet og analyse av budsjettestimater. DNV GL har også hatt ansvar for prosjektledelse i kvalitetssikringsoppdraget.

1.7 Arbeidsprosess

Kvalitetssikringsoppdraget er basert på metodikk for kvalitetssikring (KS1) fra *Rammeavtale med Finansdepartementet om kvalitetssikring av konseptvalg, samt styringsunderlag og kostnadsoverslag for valgt prosjektalternativ* med tilhørende veiledere /D0954/. Rammeavtalen krever en vurdering av

konseptet, en usikkerhetsanalyse og en samfunnsøkonomisk analyse som bygger på resultatene fra usikkerhetsanalysen.

Grunnlaget for kvalitetssikringen er søknaden fra Oslo2022 med vedlegg, departementenes vurdering av søknaden, møter med søker og bidragsytende departementer. Skriftlige spørsmål og svar under gjennomføring av oppdraget utgjør en del av dokumentasjonen. Det er benyttet faglitteratur på området som støtte til vurderinger der det har vært mulig, og dette er referert til i teksten med fotnoter. En oversikt over grunnlaget er gitt i vedlegg B.

Søknaden fra Oslo2022 omfatter en overordnet søknadstekst, og en konseptvalgutredning (KVU) med vedlegg. Konseptvalgutredningen sammenfatter det utredningsarbeid som er gjort av Oslo2022-etaten i Oslo kommune. Totalt har KSG mottatt og gjennomgått omtrent 7000 sider med dokumentasjon av utredningsarbeidet. Oslo kommune har gjennomført en kommunal kvalitetssikring, og rapporten fra dette arbeidet er også en del av grunnlaget for kvalitetssikringen.

KSG har hatt flere møter med Oslo2022 for å sikre forståelse av konseptet og oppbyggingen av budsjettet. I starten av arbeidet ble det gjennomført en omfattende møteserie over to dager der det i forkant av møtene ble oversendt en liste med tema som KSG ønsket å få belyst. Oslo2022 la frem informasjon i møtene ved å trekke inn relevant kompetanse. KSG har vært svært fornøyd med kommunikasjonen med Oslo2022, og håndteringen av etterspurt informasjon fra KSG har vært profesjonelt håndtert av Oslo2022.

Ulike fagetater fra flere departementer har bidratt til søknaden fra Oslo2022. I tillegg har departementene også foretatt en vurdering av søknaden som er sendt Kulturdepartementet. KSG har hatt en rekke møter med ulike departementer og etater for å sikre forståelse av bidragene til søknaden.

I tillegg til informasjonsinnhenting gjennom møter har KSG utarbeidet skriftlige spørsmål og mottatt skriftlige svar. Dette har vært en omfattende og krevende prosess for alle parter, men nødvendig for å kunne dokumentere svar som har vært gitt. Svar som er mottatt, inngår som en del av grunnlagsdokumentasjonen med dokumentnummer /D1000/, der det henvises til hvert svar med et tilleggsnummer til dokumentnummeret, for eksempel /D1000.01/.

1.8 Metode

Rammeavtalen krever en vurdering av konseptet, en usikkerhetsanalyse og en samfunnsøkonomisk analyse som bygger på resultatene fra usikkerhetsanalysen.

For vurdering av konseptet har KSG valgt å basere seg på den tematiske inndelingen i IOC søknadsprosedyrer og tekniske manualer. Oslo2022 har også organisert sitt utredningsarbeid

basert på IOC's tematiske inndeling. Søknadsprosedyrene og de tekniske manualene stiller krav til dimensjonering og gjennomføring av OL/PL. KSG har vurdert de temaene IOC definerer /D0821/: Visjon, "legacy" (arv) og kommunikasjon; Overordnet konsept; Politisk klima og offentlig støtte; Juridiske forhold; Miljø; Finans; Markedsføring; Sport og arenaer; Paralympiske leker; Olympiske landsbyer; Sikkerhet og medisinske tjenester; Innkvartering; Transport; Media.

Usikkerhetsanalysen følger standard metode som benyttes i regimet for kvalitetssikring av offentlige investeringsprosjekter beskrevet i rammeavtale med Finansdepartementet /D0954/. Metoden er anerkjent for beregning av usikkerhet i store og komplekse prosjekter. Sentrale elementer i metoden er beregning av estimatusikkerhet på en basiskalkyle, bruk av usikkerhetsfaktorer som virker på kostnadsposter i basiskalkylen, og mulige hendelser som kan påvirke kostnader og/eller inntekter. Budsjettstrukturen er basert på Oslo2022s budsjettstruktur, som igjen er basert på den strukturen som IOC har definert.

Samfunnsøkonomisk analyse er utført i henhold til veileder fra Finansdepartementet /D0946/ og NOU2012:16 /D0944/. Modellene for henholdsvis usikkerhetsanalysen og den samfunnsøkonomiske analysen er integrert ved at resultatene fra usikkerhetsanalysen er inngangsverdier i den samfunnsøkonomiske analysen. Metoden som er benyttet og forklaring på terminologi er utdypende beskrevet i vedlegg A.

KAPITTEL 2

OM DE VINTEROLYMPISKE LEKER

2.1	Historikk og utvikling _____	13
2.2	Kostnader _____	13
2.3	Overordnet om styrende dokumenter for gjennomføring av OL/PL _____	14
2.4	Risiko assosiert med de olympiske leker _____	15
2.5	Olympiske kostnader og budsjettoverskridelser _____	15
2.6	Systematiske skjevheter og ekstern kvalitetssikring _____	15
2.7	Økonomiske studier av de olympiske leker _____	16
2.8	Oslo2022 søknad _____	17

2.1 Historikk og utvikling

De olympiske vinterleker ble første gang arrangert i Chamonix i Frankrike i 1924. Vinterlekene i 2022 vil være nr. 23 i rekken. Vinterlekene har utviklet seg siden starten, og er et arrangement som har vokst mye de siste 50 årene. Å være arrangør av de olympiske og paralympiske leker er en stor oppgave for enhver by. Det tiltrekker seg massiv offentlig interesse og ses på av mange som en stor, positiv begivenhet, men det er også svært komplekst og krever mobilisering av svært store ressurser /D0772/. Som en av de mest komplekse fredstidsoperasjoner i verden, involverer iscenesettelse av OL/PL minst to år med budgivning, syv år med forberedelser, totalt 25

dager med konkurranse (16 for OL og 9 for PL) og omkring ett års avvikling.

Størrelsen på de olympiske leker kan ha nådd et kritisk punkt der fremtidige vertsland vil kunne ha betydelige problemer med i det hele tatt å arrangere OL med mindre det skjer endringer i krav og forutsetninger fra IOC¹. Statistikken, gjengitt i **Tabell 1**, viser at størrelsen på vinter-OL målt i antall utøvere, antall øvelser, antall akkrediterte innen media, og andre akkrediterte har hatt en tiltagende vekst over de siste 30 årene. Veksten i disse parameterne har imidlertid avtatt noe de siste 10 årene og ser ut til å stabilisere seg.

TABELL 1 HISTORISK UTVIKLING VINTER-OL²

Vertsbyer	NOCs	Utøvere	Øvelser	Idretter	Media	Utøvere pr. øvelse	Kostnad Mill. USD	Kostnad pr. øvelse Mill. USD
1960 SQUAW VALLEY, USA	30	665	27	4		25	94	3
1964 INNSBRUCK, Østerrike	36	1091	34	6		32	23	1
1968 GRENOBLE, Frankrike	37	1158	35	6		33	118	3
1972 SAPPORO, Japan	35	1006	35	6		29	232	7
1976 INNSBRUCK, Østerrike	37	1123	37	6		30	106	3
1980 LAKE PLACID, USA	37	1072	38	6		28	383	10
1984 SARAJEVO, Jugoslavia	49	1272	39	6	7393	33	206	5
1988 CALGARY, Canada	57	1243	46	6	6838	27	693	15
1992 ALBERTVILLE, Frankrike	64	1801	57	7	5894	32	1203	21
1994 LILLEHAMMER, Norge	67	1737	61	6	6633	28	1422	23
1998 NAGANO, Japan	72	2176	68	7	8329	32	1104	16
2002 SALT LAKE CITY, USA	77	2399	78	7	8730	31	2242	29
2006 TORINO, Italia	80	2508	84	7	9408	30	4042	48
2010 VANCOUVER, Canada	82	2566	86	7	9800	30	3660	43
2014 SOTSJI, Russland	85		98	7	12800			

2.2 Kostnader

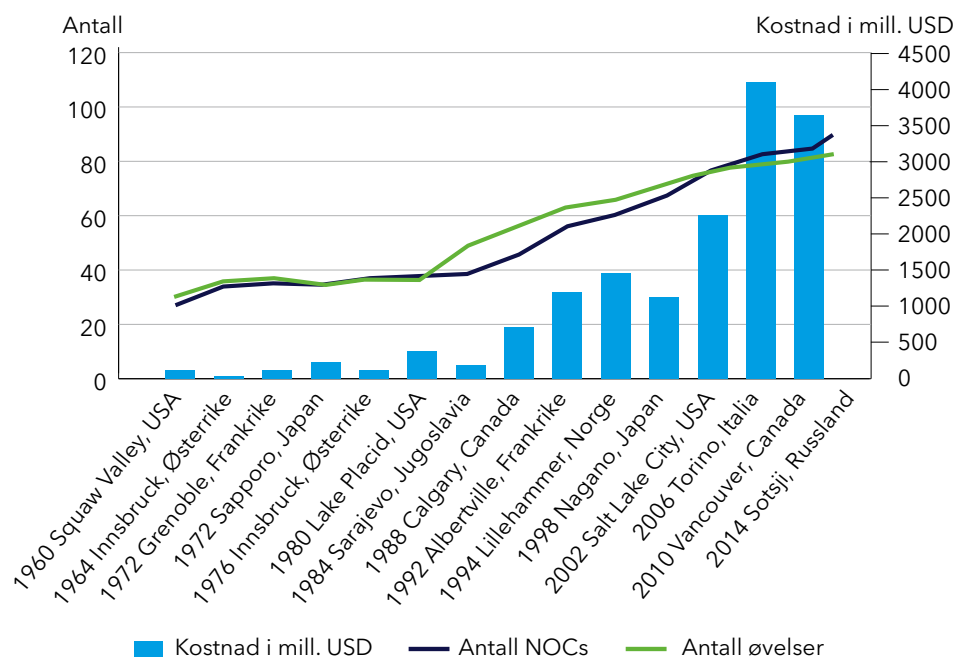
En økning i antall øvelser er en kostnadsdrivende effekt i form av flere utøvere, flere akkrediterte, og flere akkrediterte innen media. Dette fører til blant annet økte kostnader til infrastruktur, bevertning, boliger, idrettshaller og lignende³. **Figur 1** viser utvikling i antall øvelser, deltakende nasjoner (NOC, National Olympic Committees) på venstre akse og kostnader på høyre akse.

Historiske gjennomføringskostnader over organisasjonskomiteens (OCOG) budsjett viser at det er stor variasjon i kostnader ved å arrangere et OL. Det skyldes blant annet at det i svært varierende grad er inkludert kostnader som ligger utenfor gjennomføringsbudsjettet, som for eksempel offentlige oppgraderinger i infrastruktur. Man har derfor ulike forutsetninger for tallet som er oppgitt og må korrigere for dette dersom man ønsker å gjøre en sammenligning, noe som i praksis er svært vanskelig.

1 The Olympic Games Study Commission 2002, p16.

2 Jennings, Will (2012): "Olympic risks".

3 Olympic Games Study Commission 2003, p11.

Figur 1 Utvikling av OL 1960–2014²

Av spesielle årsaker til kostnadsutviklingen kan det nevnes at kostnadene relatert til sikkerhet økte etter terrorangrepet 11. september 2001, fra MNOK 180 i år 2000 til MNOK 400 i 2002. Den fulle påvirkningen på sikkerhetsbudsjettet ble ikke synlig før i Aten i 2004 der sikkerhetsbudsjettet var på 1,5 mrd. Det er en økning på over 800% på fire år.

Inntektsgrunnlaget har også endret seg gjennom historien. Fra 1980 kan man se en stor økning i inntekter fra TV-rettigheter. Fra 1980 til 2006 har økningen vært på 4100% fra MNOK 20,7 til MNOK 831 for vinter-OL. På denne måten har ikke mediedekning bare vært kostnadsdrivende, men også inntektsgivende. Det er i kildematerialet ikke spesifisert hvilke kostnader som er relatert til media, slik at nettoverdien av dette vil være vanskelig å beregne. Inntektene fra TOP-sponsorprogrammet (The Olympic Partner Programme) har hatt en økning på 900% fra 1985 til 2008. Her er det ikke noe skille mellom sommer- og vinter-OL, men det er lagt til grunn et gjennomsnitt av de to. Dermed vil økningen i inntekter fra TOP-sponsorprogrammet være fra MNOK 96 til MNOK 866 i gjennomsnitt for sommer- og vinter-OL.

2.3 Overordnet om styrende dokumenter for gjennomføring av OL/PL

Søknad til IOC om å bli vertsby skjer i to omganger. Først ved besvarelse av Candidature Acceptance Procedure (CAP) og deretter ved besvarelse av Candidature Procedure & Questionnaire (CPQ). Disse prosedyrene beskriver et antall tema som til sammen, når besvart, skal dekke alle aspekter ved et

OL/PL. Søknadsprosedyrene er slik at det stilles et sett med spørsmål og bes om et sett med garantier i fase 1 (CAP) og et påfølgende, komplementerende sett med spørsmål og garantier i fase 2 (CPQ).

Søknaden danner en del av grunnlaget for IOCs valg av vertsby. Et av kravene til søknaden er at denne skal inneholde et budsjett for forventet investering for gjennomføring av vinterlekene. IOC krever videre at garantier skal gis av rett myndighet, i dette tilfellet staten, for å dekke et eventuelt underskudd i OCOG og for finansiering av planlagte investeringer.

Ved tildeling av lekene tegnes en "Host City Contract" som er kontrakten mellom IOC og søker. Kontrakten fastsetter de juridiske, kommersielle og økonomiske rettigheter og forpliktelser til IOC, vertsbyen og den nasjonale olympiske komité (NOC) i vertslandet.

Som en del av kontrakten er en rekke tekniske manualer (Technical manuals, TM) som inneholder spesifikk informasjon om bestemte emner knyttet til organisering av OL/PL, herunder funksjonelle og tekniske krav, planleggingsinformasjon, og gjeldende praksis. Det er i dag 25 tekniske manualer, vedlegg og veiledere som totalt utgjør over 7000 sider. De tekniske manualene utvikles og gis ut i ny versjon hvert fjerde år.

Hensikten med de tekniske manualene er også å sikre en best mulig gjennomføring av OL/PL ved å overføre kunnskap fra tidligere gjennomførte leker. Manualene er en del av det som kalles Olympic Games Knowledge Management (OGKM) Programme, som er IOCs program for å la fremtidige vertsbyer trekke på kunnskap som er tilgjengelig om OL/PL, og bruke den til å gjøre arrangementet enklere og mer effektivt.

2.4 Risiko assosiert med de olympiske leker

Will Jennings har i boken "Olympic Risks" sett på risiko assosiert med de olympiske leker. Det trekkes frem noen kategorier risiko som er gjeldende for alle olympiske leker: Finansiering, sikkerhet, HMS, administrasjon og organisering. Finansiell risiko innebærer alt som kan være kostnadsdrivende i et OL-budsjett. Valutakurser, prisvekst, makroøkonomi, utsettelse og prognoser er forhold som vil kunne representere usikkerhet i budsjettestimaterne. Innenfor de andre kategoriene er det flere risikoer som ikke er spesielt relevante for Norge som for eksempel politisk ustabilitet, vann- og kraftmangel, naturkatastrofer og ekstremvær².

Både Vancouver 2010 og London 2012 hadde problemer med å få på plass privat finansiering på grunn av lavkonjunktur. Vancouver opplevde også nedskrivning av kanadisk dollar mot US dollar i tiden før OL, noe som førte til et stort inntektstap i form av salg av TV-rettigheter og internasjonale sponsoravtaler⁴. Under Beijing 2008 ble datasystemene utsatt for 12 millioner hackerangrep pr. dag⁵.

Siden IOC krever en ubegrenset statsgaranti vil staten stå som den største risikoeieren når det gjelder finansiell risiko. Det betyr likevel ikke at staten sitter med all risiko. IOC kan stå i fare for å tape inntekter dersom OL for eksempel skulle bli avlyst. IOC vil alltid sitte med en risiko for en svekkelse av varemerket som OL er dersom noe skulle gå galt. Sponsorer kan også stå i fare for å miste den eksponeringen som de har forventet¹.

Risikoen for økning i omfang av et OL kommer i hovedsak av endringer i konseptet og tekniske spesifikasjoner¹. Dette kommer ofte av uforutsette hendelser eller funn som gjør at planer må endres. Andre ting som ofte er kostnadsdrivere er uklarheter om hva som er OL-utgifter og hva som ikke er det. Det er heller ikke uvanlig at budsjettet i søknaden som oversendes IOC er lite detaljert og at mange kostnader dermed vil falle på staten som følge av den statlige garantien dersom det er uklarheter i søknaden.

En av grunnene til at beslutningstakere ikke klarer å begrense de økonomiske tilleggsbevilgningene ut over opprinnelig, forpliktende budsjett er at den prosentvise økningen er marginal. Men selv en marginal prosentvis økning representerer en stor sum, da et OL/PL-budsjett i utgangspunktet er meget stort. Det er også høy forventning til hvilket kvalitetsnivå et OL skal ligge på, og det er stor prestisje i å holde sine løfter til IOC. Frykten for at noen vil oppleve OL som skuffende er ofte større enn frykten for å overskride budsjettet.

2.5 Olympiske kostnader og budsjettoverskridelser

Det er nylig gjort en studie ved Oxford University av olympiske kostnader og budsjettoverskridelser. Denne studien konkluderer med at OL i perioden 1960 til 2012 i gjennomsnitt har hatt budsjettoverskridelse på 179%, gitt utgangspunktet for studien. Den baserer seg på tall fra 16 olympiske leker, der budsjettoverskridelsene blir beregnet ut fra budsjettet levert sammen med "The Candidature File" (søknaden) og de offentliggjorte kostnadene publisert i etterkant av OL. Analysen inkluderer både sommer- og vinter-OL. Det er ikke påvist noen signifikant forskjell mellom disse. Det er derimot påvist en signifikant nedgang i budsjettoverskridelsene etter 1999. Dette kan ha en sammenheng med innføringen av Olympic Games Knowledge Management Programme i 1999. Gjennomsnittlig budsjettoverskridelse mellom 1999 og 2012 viser seg å være 47%⁶.

2.6 Systematiske skjevheter og ekstern kvalitetssikring

"Optimismeskjevhet" er når et individ har overoptimistiske håp for en fremtidig hendelse⁷. Dette kan føre til systematisk underestimering av kostnader og fullføringstidspunkter, og systematiske overestimeringer av inntekter og nytte⁸. Det finnes ikke noe bevis for at denne systematiske underestimeringen av kostnader ikke blir foretatt i god tro, derimot er det vist at det er et psykologisk, ubevisst fenomen. Nobelprisvinner i økonomi, Daniel Kahneman, beskriver dette som "the planning fallacy"; en "systematisk feilslutning i beslutningsprosesser som forårsaker undervurdering av kostnader, varighet og risiko i planlagte handlinger, samtidig som fordelene av de samme handlingene overvurderes"⁹. Dette er et resultat av beslutningstakernes tilbøyelighet til å ta et "inside view", der de fokuserer "på bestanddeler av den konkrete planlagte handling snarere enn på utfallet av tilsvarende handlinger som allerede er gjennomført"⁹.

Denne "innenfra"-tilnærmingen kan unngås ved å innta et "outside view", som består i å "bruke erfaringer fra tidligere

4 Auditor-General of British Columbia (2006). The 2010 Olympic and Paralympic games: A Review of Estimates Related to the Province's Commitments. Victoria, BC: Office of the Auditor-General of British Columbia, p35.

5 HM Government (2012). A Strong Britain in an Age of Uncertainty: The National Security Strategy. London. The Stationary office, p29.

6 Allison Stewart, Bent Flyvbjerg (2012). Olympic Proportions: Cost and Cost Overrun at the Olympics 1960-2012. Working paper draft 3.3. Said Business school: University of Oxford.

7 Weinstein, Neil D. (1989). Unrealistic optimism about future life events, Journal of personality and social Psychology 39(5): pp806-820.

8 Preimus, Hugo, Bent Flyvbjerg and Bernt van Wee (eds) (2008). Decision-making in Mega-Projects: Cost benefit analysis, Planning and Innovation. Cheltenham: Edward Elgar.

9 Lovallo, Dan and Kahneman, Daniel (2003). Delusions of Success: How Optimism Undermines Executives' Decisions. Harvard Business Review, July Issue, pp56-63.

lignende virksomhet som allerede er gjennomført¹⁰. En kombinert tilnærming, for kvalitetskontroll og "due diligence" kan brukes som en metode for å evaluere og bekrefte gyldigheten av prognoser før de blir offisielt akseptert¹⁰.

2.7 Økonomiske studier av de olympiske leker

Den første studien av den økonomiske påvirkningen av å arrangere OL ble foretatt etter Montréal 1976¹¹. Etter dette har det blitt foretatt mange ulike analyser og studier på de

økonomiske effektene av å arrangere OL. Dette har siden gitt beslutningstagere et grunnlag for avgjørelsen om å søke om OL. Grunnlaget for en nytte-kostnadsanalyse blir lagt når det etableres et referansealternativ, og hva som inngår i dette varierer mellom ulike vertsnasjoner og gjør det vanskelig å sammenligne kostnader og nytte for ulike OL. Kapittel 5 og vedlegg F om den samfunnsøkonomiske analyse inneholder detaljering rundt utfordringer med etablering av referansealternativet.

Figur 2 Kart over særlige aktuelle lokasjoner i Oslo for konsept "Games in the City".

Kilde: Konseptvalgutredning fra Oslo2022 /D0002/.

10 Flyvbjerg, B. (2013). Quality Control and Due Diligence in Project Management: Getting Decisions Right by Taking the Outside View. *International Journal of Project Management* Volume 31, Issue 5, July 2013, pp760-774.

11 Iton, John. (1978). *The Economic Impact of the 1976 Olympic Games*, Report to the Organizing Committee of the 1976 Games. Montréal: Office of Industrial Research, McGill University.

Det har også blitt foretatt en rekke makroøkonomiske analyser av ettervirkningene av et OL. Analysene viser at en av de store utfordringene med makroøkonomiske analyser av effektene etter OL er graden av verdiskapning. Dersom landet har høy sysselsetting er det mindre sannsynlig at et OL vil generere flere arbeidsplasser. Arbeidskraft vil da bli importert eller det vil bli en vridning fra andre industrier som da ikke vil gi en netto verdiskapning. Mange analyser legger ikke økonomiens kapasitet til grunn for vurderingen, det vil si at det antas en økning i verdiskapning utover det økonomien har kapasitet til. En økonomi som overskrider sine kapasitetsgrenser vil oppleve en inflasjon i priser på varer og tjenester.

2.8 Oslo2022s søknad

Oslo kommune og Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) overleverte 19. juni 2013 søknad til staten, ved Kulturdepartementet, om statsgaranti og tilskudd for å arrangere vinter-OL og Paralympics i Oslo i 2022. Oslo kommune har opprettet en egen etat Oslo2022 som har stått for utredningsarbeidet. Det er lagt inn et omfattende arbeid med søknaden, og det er hentet inn relevant kompetanse fra ulike fagmiljøer. Dokumentasjonen av arbeidet favner nær 7000 sider. Utredningsarbeidet er gjort etter Oslo kommunes og Finansdepartementets veiledere for konseptvalgutredninger (KVU). Oslo2022 har arbeidet etter en overordnet forutsetning om at konseptet skal ha gode vinningsjanser hos IOC, så langt som mulig møte behov fra kommunene og idretten, er kommersielt interessant for samarbeidspartnere, og vil kunne få statsgaranti. Det overordnede samfunns målet for OL/PL er:

Gjennom OL og PL i Oslo i 2022 skal vi vise frem og løfte Norge som et unikt vinterland og Oslo som verdens vinterhovedstad. Lekene skal inspirere til økt varig aktivitet og deltakelse.

Videre er det angitt fire effektmål:

1. En vellykket gjennomføring av vinterlekene, der verden og Norge forenes gjennom idrett, kultur og felles opplevelser
2. Styrket aktivitet, bedre folkehelse og inkluderende deltakelse i befolkningen
3. Bærekraftig region- og byutvikling med vekt på Oslo øst
4. Økt turisme og styrket profilering for norsk kultur- og næringsliv

Det søkes om ett hovedkonsept kalt "Games in the City", der nesten alle øvelser legges til Oslo kommune og til Lillehammer-regionen, men med to ulike plasseringer for mediasenter, medielandsby og deltakerlandsby på Kjelsrud eller Økern. Enkelte arenalokasjoner er heller ikke endelig avklart.

Kartet i **Figur 2** viser særlig aktuelle lokasjoner i Oslo. Røde sirkulære symboler angir arenaer, grå angir landsbyer og mediasenter, og firkantede symboler angir hotellsentre for akkrediterte.

Det forutsettes offentlige investeringer i idrettsanlegg i form av seks ishaller, én skiskytterarena, alpinanlegg, oppgradering av Holmenkollen og oppgradering av Lillehammer Olympiske Bob- og Akebane. En ishall blir flerbrukshall i ettertid. Videre planlegges det med private investeringer i deltaker- og medielandsbyer, samt mediasenter som vil gi 1300 nye boenheter, ca. 80 000 m² annen bygningsmasse og ca. 30 000 m² parkering. Av infrastrukturinvesteringer planlegges mindre investeringer i veianlegg og oppgradering av enkelte stasjoner på T-banen.

Ved gjennomføring av OL og PL planlegges det med totalt ca. 3000 deltagere, 14 000 mediefolk, 20 000 frivillige og 2,3 millioner tilskuere. Da må sikkerheten ivaretas, det må legges til rette for helse, sanitet, transport, seremonier, administrasjon, forpleining, vær, innkvartering mm.

Konseptene er behandlet i en alternativanalyse med en usikkerhetsanalyse og en samfunnsøkonomisk analyse.

2.8.1 Kommunal kvalitetssikring

Det har vært gjennomført kommunal ekstern kvalitetssikring av en tidligere versjon av konseptvalgutredningen og budsjettet. På bakgrunn av denne og en egen justering av tallene, anbefalte byrådet brutto statsgaranti for de tilrådte konseptene Kjelsrud og Økern. Både foreliggende konseptvalgutredning og budsjett er justert i etterkant av den kommunale kvalitetssikringen og påfølgende behandling i byrådet og bystyret.

KAPITTEL 3

VURDERING AV KONSEPTET

3.1	Innledning	19
3.2	Rammebetingelser for OL/PL	19
3.3	Avtaleforholdet til IOC	19
3.4	Eierskap og finansiering	19
3.5	Vurdering av konseptet	20

3.1 Innledning

Finansdepartementets ordning for å kvalitetssikre store offentlige investeringsprosjekter (KS) forutsetter at det gjennomføres en vurdering av konseptet (KS1) som er beskrevet i søknad.

Finansdepartementet har forutsatt at det skal gjennomføres en tilpasset kvalitetssikring av søknaden fra Oslo2022. KSG har derfor valgt å gjennomføre en vurdering av konseptet uten de formelle kravene til dokumentasjon som KS-ordningen forutsetter. I dette kapitlet har KSG vurdert konseptet ut fra robusthet og kompletthet. Spørsmål som er vurdert er om konseptet har vesentlige svakheter. Sammenheng mellom beskrevet løsning og budsjett er også vurdert for å se om det kostnadsmessig er tatt hensyn til alt innhold som beskrevet i løsningen. Vurderingen vil nødvendigvis være overordnet da konseptet beskriver et arrangement som er på konseptstadiet. Der KSG har funnet det hensiktsmessig er det gjort mer detaljerte vurderinger. Det vises til vedlegg E, som inneholder detaljer på vurderingene strukturert etter IOC-definerte temaer.

3.2 Rammebetingelser for OL/PL

OL/PL gjennomføres under et stort tidspres med en absolutt milepæl. Arrangementet får omfattende oppmerksomhet fra media og samfunnet for øvrig, nasjonalt og internasjonalt. Det er mange som vil ha interesser i forberedelse og gjennomføring av OL/PL, herunder IOC, NIF, Oslo kommune og samarbeidskommunene, Regjering og Storting, tilgrensende kommuner og fylker, nasjonale og regionale meningsbærere, næringslivet og sponsorer.

Gjennomføring av OL/PL omfatter mange ulike aktiviteter og tiltak med nære grensesnitt til fysisk infrastruktur og bymiljø, og et mangfold av organisasjoner, lover og regler. Det gjør det vanskelig for OCOG å få totaloversikt over hvilke oppgaver og hvilket ansvar som tilligger en arrangør av OL/PL. Det er en stor risiko for utvidelse av omfang. Samtidig er det begrenset handlefrihet til å gjennomføre egne oppgaver fordi innkjøp vil reguleres av lov om offentlige anskaffelser, begrensede fullmakter og omfattende kontrollopplegg og retningslinjer.

At OL/PL er et utstillingsvindu for Norge, slik det er beskrevet i søknaden /D0764/, er i seg selv en mulig risiko som mange kan ha som motivasjon for påvirkning. Ønsker om å tilfredsstille byen, nasjonen, IOC, sponsorer, media og å arrangere "the best games ever" kan føre til at prioriteringer blir gjort som i seg selv eller samlet er kostnadsdrivende for arrangementet. Oslo2022 skriver at det ikke foreligger et omforent ambisjonsnivå for et OL/PL blant de finansierende partene /D0002/.

Summen av disse forholdene omtaler den kommunale kvalitetssikrer som "gjensidig forsterkende usikkerhetsfaktorer" /D0769/. Erfaring fra tidligere planleggingsprosesser av olympiske leker tilsier at kostnadene som en følge av dette kan øke betydelig /D002/.

Organisasjonens evne til styring vil derfor være en avgjørende faktor for et vellykket arrangement innenfor vedtatt budsjett og andre rammebetingelser.

3.3 Avtaleforholdet til IOC

Risikodeling i kontrakten ("Host City Contract") mellom OCOG og IOC favoriserer sistnevnte. Konkret kan det nevnes at "Host City Contract" for Rio /D0921/ og London /D0927/, artikkel 44 (Rio) og 43 (London) beskriver at IOC skal ha del av et eventuelt overskudd fra OL/PL. Det er derimot uklart hvordan et slikt overskudd beregnes. Videre står det i artikkel 33 (Rio) at IOC forbeholder seg retten til å endre øvelsesprogrammet for OCOGs kostnad. Denne formuleringen er ikke med i kontrakten for London. Også den lange rekken av garantier som må stilles til IOC i de to fasene av søknaden om å bli vertsby, viser tydelig at risikoen plasseres hos OCOG. Det er liten tvil om at eventuelle endringer og uforutsette kostnader formelt sett må bekostes av OCOG. Det er mulig det i en slik situasjon vil være rom for forhandlinger mellom IOC og OCOG, men dette kan ikke legges til grunn i kvalitetssikringen.

3.4 Eierskap og finansiering

Oslo2022 har ikke hatt som mandat å angi en struktur for videre organisering og styring /D0002/. Et forslag til organisering av det videre arbeidet fremgår av søknaden om stats-tilskudd og statsgaranti /D0764/. Det foreslås at OCOG (Oslo Organising Committee of the Olympic and Paralympic Games) organiseres som et eget rettssubjekt. Eierskap og styresammensetning er ikke avklart, men søknad om statsgaranti /D0764/ viser til at staten har vært majoritetseier ved tidligere arrangementer (Lillehammer 1994 og Ungdoms-OL på Lillehammer 2016).

Videre foreligger det ikke en avtale om kostnadsfordeling mellom partene, men det legges til grunn at staten bærer gjennomføringskostnadene, fordeling av anleggsinvesteringene må forhandles, og etterbrukskostnader bæres lokalt /D0764/. Inntekter kommer i sin helhet til fradrag på gjennomføringskostnadene.

Det foreligger ikke en styringsmodell for OCOG som inneholder en nøkkel for fordeling av kostnader mellom NIF, Oslo kommune og Staten, og som sikrer en tydelig fordeling av ansvar ved eventuelle overskridelser. Det må etableres en styringsmodell som viser organisering og fullmakter ved endringshåndtering som kan hindre at OL/PL-kostnadene øker uten at dette er omforent mellom partene og finansieringen er avklart. De tre grupperingene har ikke utelukkende sammenfallende interesser, og endringer, som gir merkostnader, bør kunne allokere til partene ut fra en fordelingsnøkkel der det tas høyde for hvem som ønsker endringen og som har nytte av denne. Merkostnader må synliggjøres. I tillegg bør det være en omforent fordeling av bruk av tippemidler. Dette gjelder også for etablering av et eventuelt etterbruksfond.

Under ekstraordinært Idrettsting 9. juni 2012 var det et klart flertall for det konseptet som ble forelagt for vedtak. Konseptet har endret seg noe siden den gang. Idrettens bidrag til finansiering av investeringskostnaden for idrettsanleggene ble vedtatt til 11,1%. Dette er planlagt dekket av tippemidler. Dersom det er avvik fra dette må idretten høres på nytt, noe som i praksis betyr et nytt vedtak.

For å sikre prosjektet mot potensielle overskridelser bør det etableres et profesjonelt styringsystem hvor moderne prinsipper for prosjektstyring blir benyttet og en bevisst utvikling av en kultur hvor budsjett disiplin og styring blir sentralt. Det bør etableres en operativ styringsorganisasjon som har et klart resultatansvar, for eksempel gjennom et AS. For OL på Lillehammer i 1994 ble det lagt vekt på å komme frem til en ramme for totalutgiftene med et fullmakts- og styringsopplegg som på den ene side ga staten rimelig sikkerhet mot kostnadsoverskridelser og på den annen side ga arrangøren mulighet for effektive styringsbeslutninger underveis. Hele den økonomiske styringsmodellen bør baseres på et ramme-styringsprinsipp. Det innebærer i praksis at det er den fastsatte rammen som styrer totalt aktivitetsomfang. Ved vurdering av usikkerhetsmomenter må derfor utgangspunktet være å bedømme om det planlagte aktivitetsnivået er realistisk med tanke på rammen som blir fastlagt og justere ambisjonsnivået. Det bør legges opp til at det kan gjøres omdispenseringer innenfor totalrammen og eventuelle trekk på prosjektreserven bør gjøres i samråd med ansvarlig departement. Hvis det må gjøres endringsarbeider bør disse i første rekke finansieres ved omdispenseringer innenfor hovedpostene i budsjettet ved at andre aktiviteter blir redusert i omfang. Det bør legges opp til månedlig rapportering av fremdrift og kostnadsoppfølging og ved årlige budsjettoppdateringer og bevilgningssøknader bør det gjennomføres uavhengige risikoanalyser.

3.5 Vurdering av konseptet

3.5.1 Planlagte investeringer

Det er ikke utført vurderinger av miljøkonsekvenser for enkelte av investeringstiltakene. Dette gjelder infrastrukturtiltak på T-banen og skiskytteranlegg på Huken.

Det er omtalt flere tiltak som kan styrke transportkapasiteten, men som ikke er lagt til grunn i konseptet. Disse er hovedsakelig utelatt på grunn av høye investeringer, og der vesentlig billigere alternativer er avdekket og funnet tilstrekkelig gode med hensyn til kapasitet. Av eksempler fremheves nytt kollektivfelt på E6 mellom Ryen og Klemetsrud /D0918/, og Fornebubanen inklusive ny Majorstua stasjon. Dette er prosjekter som det pr. desember 2013 ikke er bevilget midler til. Dersom Oslo i 2015 får tildelt OL/PL, vil det være naturlig å vurdere prioriteringen av disse tiltakene, og eventuelt andre, i Oslopakke 3 og NTP på nytt /D0925/. Dette er ikke tiltak som

kreves for gjennomføringen av OL/PL i 2022, men som vil styrke kvaliteten i transportkonseptet.

Olympiske landsbyer og mediasenter i Oslo er planlagt enten på Økern eller Kjelsrud. Uavhengig av beliggenhet beskriver Oslo2022 betydelige fremdriftsusikkerheter. Erverv av tomter kan by på utfordringer, særlig gitt den relativt korte tid prosjektet har til rådighet. Det kan være vanskelig å få til gode forhandlinger med riktig pris ved frivillige forhandlinger. I tillegg utgjør plan- og reguleringsarbeid stor risiko og vil kreve spesiell prioritet hos reguleringsmyndighet.

Det er lagt inn kostnader til utbedring av omkringliggende arealer for å øke attraktiviteten på boligene på både Kjelsrud og Økern, og slik budsjettet foreligger, garanterer staten for kostnaden til et byutviklingstiltak som ikke er nødvendig for å bygge og selge OL-byggene.

Kjelsrud-alternativet fremstår som et svakere og mer risikofylt alternativ enn Økern-alternativet. Dette skyldes at Kjelsrud har en lavere antatt salgspris og salgshastighet, samt en høyere kostnad knyttet til kjøp og bearbeidelse av tomt. Det er også en større risiko for et større omfang av forurenset grunn enn forutsatt. Videre utgjør byutviklingstiltak på Kjelsrud en stor kostnad ettersom det også inkluderer en relativt stor tomte-kostnad som ikke er fordelt. KSG stiller spørsmål ved om Staten skal finansiere kommunal byutvikling i form av grøntarealer på Kjelsrud slik konseptet legger opp til.

På Lillehammer er det planlagt innkvartering av 1400 personer i ny deltakerlandsby i tilknytning til distrikthøgskolen på Storhove. Det årlige boligbehovet på Lillehammer er i Kommuneplanen for 2014–2024 angitt til i alt 180 boliger. Dersom en legger til grunn bygging av 180 boliger pr. år og 40% av boligene vil bygges som leiligheter vil en totalt kunne omsette 70 enheter pr. år. Dersom OL-leilighetene utgjør 50% av volumet i markedet vil det ta ti år å selge et leilighetsvolum på 350 enheter, ikke trekvart år som forutsatt i søknaden.

3.5.2 Gjennomføring av arrangement

IOC stiller krav til flere juridiske forhold overfor en vertsby. Oslo2022 har gjort et omfattende arbeid for å avklare hvorvidt lover og forskrifter, slik de står i dag, oppfyller kravene i søknaden. KSG fremhever noen punkter som ikke er avklart:

- Lønn for faglærte kan i følge regelverket ikke være lavere enn norsk tariff og Arbeidsdepartementet (AD) fraråder at man fraviker denne bestemmelsen /D0901/. I tidligere versjoner av "Host City Contract" kreves det at alle akkrediterte er unntatt denne typen bestemmelser.
- IOCs skattestatus i Norge er uavklart. Dersom IOC vurderes skattepliktige til Norge må Oslo2022, etter bestemmelsene

i "Host City Contract", kompensere for kostnadene /D0398/D0405/.

- Olympic Broadcasting Services (OBS) kan bli skattepliktige til Norge som følge av kringkastingsaktiviteten i Norge i forbindelse med OL/PL /D0405/.
- Avgjørende for søknaden er også spørsmål rundt regelverk for statsstøtte til idrettssektoren vurdert av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD) /D0937/. FAD mener statsstøtteregelverket ikke er til hinder for å arrangere OL/PL så lenge investeringer og utbygginger ikke er mer omfattende enn nødvendig og innrettes på minst mulig konkurransebegrensende måte /D0937/.
- Sikkerhetskonseptet er ikke gjennomførbart med mindre det åpnes for bruk av utenlandske vektere. Det vil ikke være et stort nok antall godkjente vektere i Norge tilgjengelig etter dagens regelverk.

Som et krav til sikkerhetskonseptet krever IOC at det utføres en risikoanalyse av en "kompetent myndighet" før søknaden (CAP) sendes inn. Den pålagte risikoanalysen var ikke utarbeidet som underlag for ekstern kvalitetssikring.

Transportkonseptet møter IOCs krav og har nødvendig kapasitet, men det vil bli kapasitetsutfordringer for ordinær trafikk i Oslo. Dette gjelder spesielt på Ring 3 som følge av "Olympic Lane". For publikum og samfunnet for øvrig vil det også kunne oppstå kapasitetsutfordringer på T-banenettet under store publikumsøvelser i Holmenkollen. KSG vurderer likevel dette som løsbart, spesielt med tanke på at det fra en eventuell tildeling av OL/PL i 2015 til OL/PL i 2022 er tid til å kunne optimalisere transportløsningene videre.

Oslo2022 har beskrevet et utkast til overordnet miljøstrategi /D0037/. Strategien gir en overordnet beskrivelse av hvordan temaet miljø har blitt ivarettatt så langt og hvordan temaet skal ivaretas i det videre arbeidet frem mot 2022. Oslo2022 planlegger å etablere konkrete miljømål etter at endelig konsept er valgt. I den første søknadsfasen (CAP) etterspør IOC informasjon om aktuelle miljø- og klimatiltak i regionen og hvordan planlagte tiltak i forbindelse med lekene henger sammen med lokale og regionale miljø- og bærekraftstrategier. Miljøstrategien til Oslo2022 er lite konkret, og koblingen mellom Oslo2022s miljøambisjoner og allerede eksisterende målsetninger, innen kommunen og nasjonalt, er ikke beskrevet. Det er ikke beskrevet hvordan Oslo2022 vil forholde seg til IOCs "Guide on Environmental Management" /D0816/.

Innkvarteringskapasiteten i deltagerlandsby er noe høyere enn kravet og vil således kunne håndtere en eventuell økning i antall deltakere. Den mest sannsynlige årsaken til økning

i antall deltakere er som følge av en økning i antall øvelser. Det er gjennomsnittlig 30 deltakere pr. øvelse, så dersom en øvelse legges til, kan man regne med cirka 30 nye deltakere i følge IOCs factsheets /D0959/D0960/. Som et eksempel har Sotsji 2014 tolv nye øvelser sammenliknet med Vancouver 2010. Tolv nye øvelser vil kunne øke deltakertallet med 300-350 utøvere og 600-700 akkrediterte personer. Dersom deltakerantallet øker mer enn det Oslo2022 har forutsatt vil dette kunne ha effekter for investerings- og driftskostnadene.

Folkehelseprogram og teknologi- og innovasjonsprogrammer er beskrevet overordnet og det er liten grad av detaljering av hva som faktisk skal gjennomføres. Det er en usikkerhet i hvordan programmene beskrives, og det er en uklar sammenheng mellom beskrivelse og budsjett. KSG stiller seg uforstående til hvorfor fakkelfest, utnyttelse av nye arenaer og Paralympics benyttes som forslag under folkehelseprogrammet /D0002/, da dette er tiltak som enten er dekket andre steder i OL-søknaden eller som vil være en naturlig del av før-/etterbruk av anlegg. Helse- og Omsorgsdepartementet (HOD) stiller spørsmålsteget ved hvorvidt folkehelseprogrammer burde ligge i referansealternativet i sammenfattet svar til KUD og KSG av 04.10.13 /D0898/. Resultater fra forskning det refereres til viser er at det har vært ingen eller minimal effekt på folkehelsen som følge av tidligere OL/PL som er studert. KSG kan ikke se et grunnlag for et slikt nivå på kostnadene når programmene er lite detaljerte og måloppnåelsen erfaringsmessig er lav.

3.5.3 Etterbruk

Det er en svakhet ved søknaden at etterbruk av landsbyer og mediesenter er lite bearbeidet. Det er knyttet stor usikkerhet omkring etterbruken av disse investeringene. Oslo2022 har vurdert at etterbruk av tiltakene kan være både til bolig- og næringsformål og til offentlige formål uten å være spesifikk for flere av tiltakene. Oslo2022 kommenterer at det er "stort potensial for å redusere totale kostnader, leiekostnader og usikkerhet gjennom ytterligere utredninger av mulig etterbruksformål for hovedmediesenteret" /D0929/.

KAPITTEL 4

BRUTTO STATSGARANTI OG NETTO OFFENTLIG TILSKUDD

4.1	Innledning	23
4.2	Resultater	23
4.3	Bakgrunn for brutto statsgaranti og netto offentlig tilskudd	23
4.4	Differanse mellom Oslo2022s og KSGs budsjett	26
4.5	Usikkerhet i beregningene	28
4.6	Investeringer i idrettsanlegg	31
4.7	Finansieringsplan	32
4.8	Usikkerhetsnivåer for netto offentlig tilskudd	32

4.1 Innledning

Et viktig spørsmål i kvalitetssikringen har vært å kvalitetssikre innhold og størrelse på brutto statsgaranti og netto offentlig tilskudd slik de fremgår av søknaden. En statsgaranti er et krav fra IOC og en forutsetning for at Oslo2022 får godkjent søknaden om å arrangere OL/PL i Oslo i 2022. Garantien skal ta høyde for den totale økonomiske risikoeksponering som Staten påtar seg ved å arrangere OL/PL i Oslo i 2022, og er i prinsippet ubegrenset.

Brutto statsgaranti inkluderer alle kostnader og investeringer som Staten må garantere for, uavhengig om de er tiltenkt finansiert av offentlige eller av private. I bruttoregnskapet er ingen arrangementsinntekter tatt med, med unntak av tilskuddene fra IOC.

Netto offentlig tilskudd er den forventede kostnaden for det offentlige ved å arrangere et OL/PL i Oslo i 2022 og fremkommer ved å trekke arrangementsinntekter og bidrag fra private fra brutto statsgaranti.

I IOC's grunnlag for søknad til fase 2 (CPQ)/D0821/ beskrives budsjetteringsprinsippet som søkerbyen skal følge. Budsjettet skal synliggjøre hva som er organisasjonskomiteens (OCOG) kostnader og hva som bør dekkes av andre parter (non-OCOG). Budsjettet deles i fire hovedelementer (A–D) der A er OCOG inntekter, B er OCOG gjennomføringskostnader, C er investeringskostnader for non-OCOG, mens D er gjennomføringskostnader for non-OCOG. IOC krever at budsjetteringen skal følge et prinsipp om bruttobudsjettering. Det vil si at budsjettet skal inkludere brutto kostnader og tilsvarende inntekter.

Budsjettet til Oslo2022 følger i all hovedsak IOC's formaliserte budsjettstruktur, og KSG benytter samme struktur. Verdiene som vises i dette kapitlet er forventningsverdier, og et resultat av en usikkerhetsanalyse. Det betyr at det er tatt hensyn til usikkerhet i estimatet i hver enkelt budsjettpost i budsjettet. I tillegg er det beregnet usikkerhet i form av overgripende usikkerhetsfaktorer og spesifikke, binære hendelser som kan inntreffe med en viss prosent sannsynlighet, og en estimert konsekvens dersom hendelsen inntreffer. Dette beskriver mulige endringer i kostnadsbildet i årene frem mot 2022. Tallene er justert for forventet reallønnsvekst frem mot 2022.

Resultatene fra usikkerhetsanalysen er inngangsverdier til den samfunnsøkonomiske analysen. Verdiene som presenteres i dette kapitlet er ikke-neddiskonterte forventningsverdier i 2012-priser gitt i MNOK (millioner norske kroner).

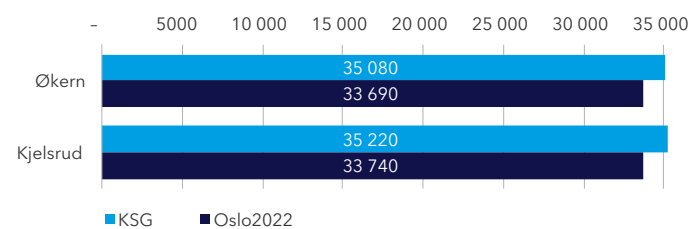
4.2 Resultater

KSG har kvalitetssikret Oslo2022s brutto statsgaranti og netto offentlig tilskudd for de to konseptene Økern-Lillehammer (Økern) og Kjelsrud-Lillehammer (Kjelsrud). Den eneste

forskjellen konseptene imellom er lokalisering av deltakerlandsby, medielandby og mediesenter (MMC) i Oslo. Alternativet Økern er forbundet med mindre usikkerhet og fører til et lavere forventet netto offentlig tilskudd enn Kjelsrud.

4.2.1 Brutto statsgaranti

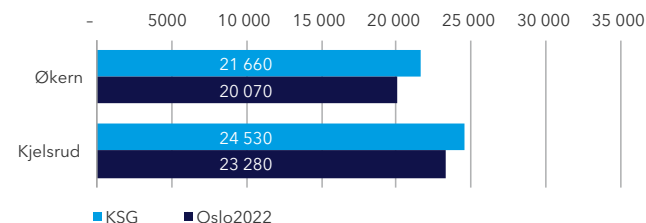
KSG har anslått størrelsen på forventet brutto statsgaranti til å være MNOK 35 080 for Økern-alternativet og MNOK 35 220 for Kjelsrud-alternativet. **Figur 1** viser en sammenligning av forventet brutto statsgaranti for Økern- og Kjelsrud-alternativet slik det er beregnet av KSG og Oslo2022.

Figur 1 Brutto statsgaranti av KSG og Oslo2022. Tall i MNOK og 2012-kroner, ikke diskontert.

4.2.2 Netto offentlig tilskudd

KSG har anslått forventet netto offentlig tilskudd til å være MNOK 21 660 for Økern-alternativet og MNOK 24 530 for Kjelsrud-alternativet. **Figur 2** viser en sammenligning av forventet netto offentlig tilskudd for Økern- og Kjelsrud-alternativet slik det er beregnet av KSG og Oslo2022.

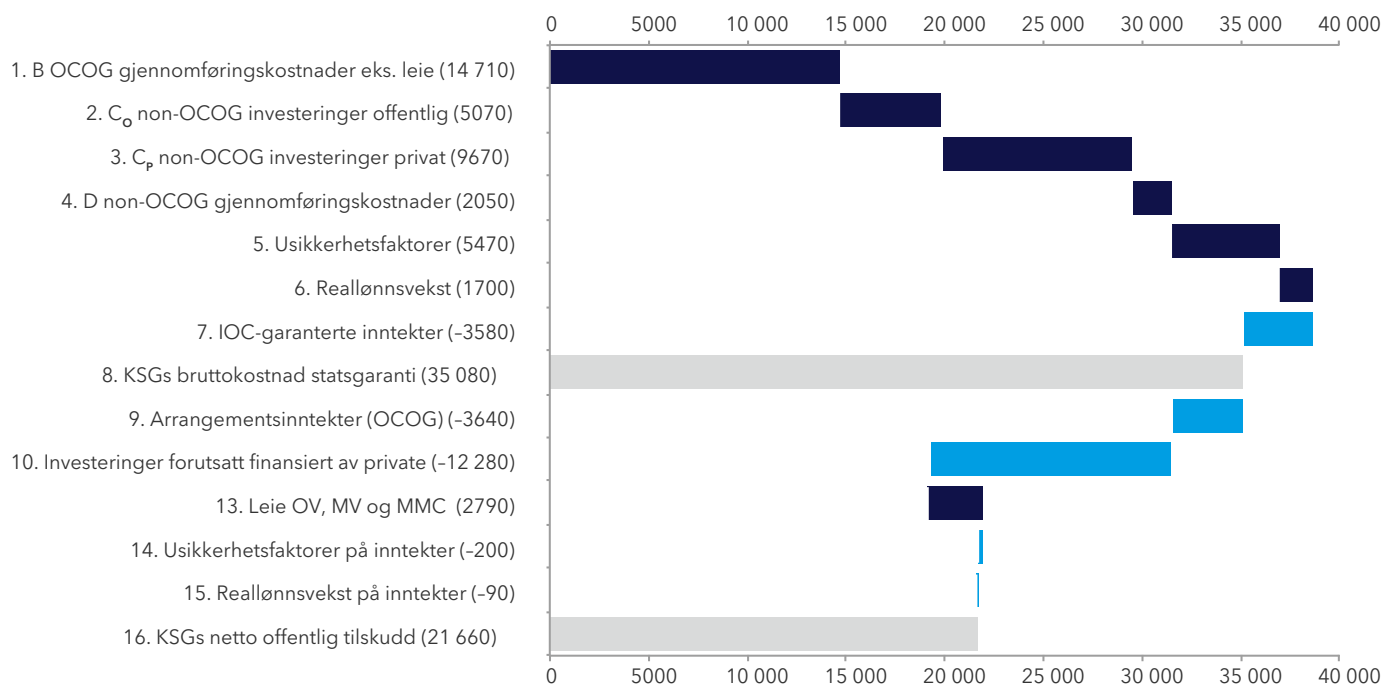

Figur 2 Netto offentlig tilskudd beregnet av KSG og Oslo2022. Tall i MNOK og 2012-kroner, ikke diskontert.

4.3 Bakgrunn for brutto statsgaranti og netto offentlig tilskudd

KSG har utviklet en modell for å presentere kompleksiteten i oppbyggingen av tallene og for å tydeliggjøre de enkelte elementene som inngår i en økonomisk oversikt, se **Figur 3**. Elementene i figuren viser en lagvis oppbygging av tallene, og viser hva som inngår i brutto statsgaranti (pkt. 8 i figuren) og netto offentlig tilskudd (pkt. 14 i figuren). Tallene for budsjettpostene i modellen er forventningsverdier som er fremkommet basert på usikkerhetsanalyse.

Presentasjonsmodellen består av nummererte elementer som representerer enten en kostnad/økning (mørkeblå søyler),

Figur 3 Oppbygging av forventningsverdi for brutto statsgaranti og netto offentlig tilskudd før Økern-alternativet. Alle tall i 2012-kroner, og rundet av til nærmeste MNOK 10.

inntekt/reduksjon (blå søyler) eller en sum (grå søyler), og der beregnet verdi for de respektive elementer er angitt i parentes. Hvert element er forklart i det etterfølgende.

4.3.1 Elementene i presentasjonsmodellen

Nedenfor gis en beskrivelse av elementene i presentasjonsmodellen. I parentesen vises verdien av det enkelte for element Økern-alternativet avrundet til nærmeste MNOK 10.

- 1. B OCOG gjennomføringskostnader ekskl. leie (14 710):** KSGs estimat på gjennomføringskostnader av OL/PL i Oslo i 2022 som tas over gjennomføringsorganisasjonens budsjett (OCOG).
- 2. C_o non-OCOG investeringer offentlig (5070):** KSGs estimat på offentlige investeringer som ikke er en del av gjennomføringsorganisasjonens budsjett, men som dekkes av enten kommuner, Staten, eller idrett gjennom tippemidler. Fordelingen mellom partene er ikke fastsatt. Investeringene omfatter idrettsanlegg og offentlig infrastruktur.
- 3. C_p non-OCOG investeringer privat (9670):** KSGs estimat på private investeringer som ikke er en del av gjennomføringsorganisasjonens budsjett, men som dekkes av private aktører. Investeringene inkluderer utbygging av tele og bredbåndstjenester, MMC, deltakerlandsby, medielandby,

transformasjonstiltak (MMC og landsbyer) samt utbygging av el-kraft infrastruktur. Staten må likevel garantere for de totale kostnadene i tilfelle privat engasjement reduseres eller bortfaller eller om bygningsmassen ikke blir solgt eller utleid etter OL/PL.

- 4. D non-OCOG gjennomføringskostnader (2050):** KSGs estimat på gjennomføringskostnader som ikke er en del av gjennomføringsorganisasjonens budsjett, men som dekkes over andre offentlige budsjetter. Dette omfatter blant annet kostnader for politi.
- 5. Usikkerhetsfaktorer (5470):** KSGs estimat på forventet kostnadstillegg basert på de usikkerhetsfaktorene som KSG har identifisert. Disse er beskrevet i kapittel 4.5 og vedlegg D. Dette tallet er KSGs vurdering som kan sammenlignes med Oslo2022s "reserve byrådsak" og "prosjektovergripende usikkerhet".
- 6. Reallønnsvekst (1700):** KSGs estimat på forventet kostnadsøkning på grunn av lønnsvekst ut over konsumprisstigningen. KSG har anslått en arbeidsandel for alle budsjettposter der kostnad for arbeidskraft inngår i fastsettelsen av prisen for de respektive varene/tjenestene i budsjettposten (både utgifter og inntekter). KSG har benyttet 1,5% årlig reallønnsvekst for perioden 2012 til 2022.

7. **IOC-garanterte inntekter (3580):** IOC inntekter fra TV-rettigheter og fra IOCs TOP-sponsor-program. Dette er inntekter IOC garanterer for gjennom Host City Contract, og er derfor ikke en del av det Staten skal garantere for.
8. **KSGs brutto statsgaranti (35 080):** KSGs estimat av brutto-kostnaden, fratrukket inntekter fra IOC. Tallet representerer den totale summen Staten må garantere for dersom alle inntekter og privat finansiering skulle bortfalle. Elementene i en brutto statsgaranti består av totale kostnader for investering og gjennomføring av OL/PL i Oslo i 2022 (OCOg-kostnader), i tillegg til kommunale, statlige og private non-OCOg-kostnader. Garantien inkluderer tillegg for usikkerhetsfaktorer og hendelser samt justering for reallønnsvekst.
9. **Arrangementsinntekter (OCOg) (-3640):** Arrangementsinntekter inkluderer blant annet billett-, kultur-, lisens- og lotteriinntekter og inntekter fra salg av eiendeler. På grunn av bruttobudsjetteringen inkluderer posten også inntekter for innkvartering og forpleining som vil tilfalle tredjepart.
10. **Investeringer forutsatt finansiert av private (-12 280):** investeringer forutsatt finansiert av private, inklusive tilhørende andel av reallønnsvekst og usikkerhetsfaktorer, trekkes fra.
11. **Leie av landsbyer og mediesenter (2790):** KSGs estimat på det OCOg betaler i leie for landsbyer og mediesenter legges til. I brutto statsgaranti ligger de totale byggekostnadene for dette, men ingen leie. Når byggekostnadene trekkes ut, må leien som skal betales til en privat utbygger av de samme byggene, legges til.
12. **Usikkerhetsfaktorer på inntekter (-200):** KSGs estimat på forventede økte inntekter basert på de usikkerhetsfaktorene som KSG har identifisert. Disse er beskrevet i detalj i vedlegg D.
13. **Effekt av reallønnsvekst på inntekter (-90):** KSGs estimat på forventede økte inntekter som følge av reallønnsvekst.
14. **KSG offentlig tilskudd (21 660):** KSGs estimat på netto offentlig tilskudd. Tallet representerer den kostnad som det offentlige (stat og kommune) skal dekke. Netto offentlig tilskudd fremkommer ved å trekke arrangementsinntekter og bidrag fra private fra brutto statsgaranti.

4.3.2 Sammenstilling av kostnader

Tabell 1 og 2 gir en oversikt over hvilke kostnadsposter som er inkludert i brutto statsgaranti, netto offentlig tilskudd og private investeringer i henholdsvis Økern- og Kjelsrud-alternativet.

TABELL 1 OVERSIKT OVER BEREGNING AV BRUTTO STATSGARANTI, NETTO OFFENTLIG TILSKUDD OG PRIVATE INVESTERINGER FOR ØKERN-ALTERNATIVET. 2012-KRONER, MNOK INKL. MVA.

		Brutto statsgaranti	Netto offentlig tilskudd	Private investeringer
A1/A2	Inntekter IOC og TOP-sponsor	-3580	-3580	
A2-10	Resterende inntekter (ex A9)		-3640	
R	Reallønnsvekst (A3-A10)		-90	
U	Usikkerhetsfaktorer (A1-A2)	-190	-190	
U	Usikkerhetsfaktorer (A3-A10)		-200	
	SUM INNTEKTER	-3770	-7700	
B	Gjennomføringskostnader - OCOg (eks. leie)	14 710	14 710	
B _{leie}	OCOg leiekostnader (OV, MV, MMC)		2200	
R _{leie}	Reallønnsvekst (leie)		160	
U _{leie}	Usikkerhetsfaktorer (leie)		440	
C _O	Anleggsinvesteringer non-OCOg (offentlige)	5070	5070	
C _P	Anleggsinvesteringer non-OCOg (private)	9680		9680
D	Gjennomføringskostnader non-OCOg	2050	2050	
R _O	Reallønnsvekst (Offentlige, netto)	1330	1330	
R _P	Reallønnsvekst (Private, netto)	370		370
U _O	Usikkerhetsfaktorer (Offentlige, netto)	3420	3420	
U _P	Usikkerhetsfaktorer (Private, netto)	2240		2240
	Sum kostnader	38 780	29 360	12280
	Sum totalt	35 080	21 660	

TABELL 2 OVERSIKT OVER BEREGNING AV BRUTTO STATSGARANTI, NETTO OFFENTLIG TILSKUDD OG PRIVATE INVESTERINGER FOR KJELSRUD-ALTERNATIVET. 2012-KRONER, MNOK INKL. MVA.

		Brutto statsgaranti	Netto offentlig tilskudd	Private investeringer
A1/A2	Inntekter IOC og TOP-sponsor	-3580	-3580	
A2-10	Resterende inntekter (ex A9)		-3640	
R	Reallønnsvekst (A3-A10)		-90	
U	Usikkerhetsfaktorer (A1-A2)	-190	-190	
U	Usikkerhetsfaktorer (A3-A10)		-200	
	SUM INNTEKTER	-3770	-7700	
B	Gjennomføringskostnader - OCOG (eks. leie)	14 710	14 710	
B _{leie}	OCOG leiekostnader (OV, MV, MMC)		3870	
R _{leie}	Reallønnsvekst (leie)		210	
U _{leie}	Usikkerhetsfaktorer (leie)		850	
C _O	Anleggsinvesteringer non-OCOG (offentlige)	5670	5670	
C _P	Anleggsinvesteringer non-OCOG (private)	9020		9020
D	Gjennomføringskostnader non-OCOG	2050	2050	
R _O	Reallønnsvekst (Offentlige, netto)	1320	1320	
R _P	Reallønnsvekst (Private, netto)	350		350
U _O	Usikkerhetsfaktorer (Offentlige, netto)	3560	3560	
U _P	Usikkerhetsfaktorer (Private, netto)	2310		2310
	Sum kostnader	38 980	32 230	12280
	Totalsum	35 220	24 530	

4.4 Differanse mellom Oslo2022s og KSGs budsjett

Dette kapitlet beskriver de største differansene mellom Oslo2022s og KSGs budsjett. I **Tabell 3** er hovedelementene (A-D) fra Oslo2022s budsjett presentert sammen med tall fra KSGs analyse. Tallene i Tabell 3 er satt opp for å vise forskjeller mellom KSGs og Oslo2022s budsjett. På grunn av kompleksiteten i budsjettet, med virkninger av reallønnsvekst og usikkerhetsfaktorer, samt ulike netto- og bruttoregnskap der leie beregnes som differanse mellom investering og salg, er det ikke mulig å direkte sammenligne tallene i Tabell 3 med tall i Tabell 1 og 2.

4.4.1 Differanse i hovedposter

KSGs estimat for **A: Inntekter** (ink. MVA, ekskl. reallønnsvekst og usikkerhetsfaktorer) er høyere enn Oslo2022s. Den største differansen skyldes post A10.1 Inntekter innkvartering. KSG har bruttobudsjettet kostnader/inntekter for den hotellkapasitet som OCOG må garantere for, men ikke betale for. Videre har KSG en annen vurdering av usikkerheten knyttet til den endelige prisen pr. rom.

KSG estimat for **B: OCOG-Gjennomføringskostnader** (ink. MVA, ekskl. reallønnsvekst og usikkerhetsfaktorer) er lavere enn Oslo2022s, se Tabell 3. De største differansene skyldes at KSG anslår lavere leiekostnader for deltakerlandsby og medi-

elandsby (post B2.14.12 og B2.14.22) og et mindre omfang av folkehelseprogram og teknologi- og innovasjonsprogram (post B2.17) enn Oslo2022. KSGs bruttobudsjettering av den hotellkapasitet som OCOG må garantere for gir en økning i kostnaden for annen innkvartering (post B2.14.30). Fordi Oslo2022 har dobbeltregnet omfangsøkningen i antall frivillige har KSG vurdert en lavere kostnad for ansatte og frivillige (post B2.15). I tillegg har KSG tatt høyde for bevilgning av ekstra midler til en toppidrettsatsning frem mot OL/PL og høyere kostnad for utkjøp av NIFs sponsorrettigheter (post B2.26).

KSG estimat for **C: non-OCOG Anleggsinvesteringer** (ink. MVA, ekskl. reallønnsvekst og usikkerhetsfaktorer) er høyere enn Oslo2022s. Differansen skyldes endringer i anleggsinvesteringer og salgsverdi av deltakerlandsbyer, medielandsbyer og MMC. For deltaker- og medielandsby på Økern er det estimert en høyere rivekostnad grunnet mer kompleks bebyggelse enn på Kjelsrud (post C5.1 og C6.1). Videre er det lagt inn kostnader for byutvikling på Økern og Kjelsrud (C5.2 og C6.2). KSG har vurdert en lengre salgstid for landsbyene i Lillehammer og en kortere salgstid for landsbyene på Kjelsrud. I tillegg anser KSG det som unødvendig å investere i arkitektur for boliger som skal selges til det åpne markedet. KSG har derfor flyttet arkitekturtillegget fra investeringskostnaden for

deltaker- og medielandbyer (post C5.1 og C6.1) til enkelte av ishallene. For MMC (MPC og IBC) og servicearealer på Økern og Kjelsrud har KSG justert opp bruttoleieprisen.

KSGs estimat for **D: non-OCOG Gjennomføringskostnader** (ink. MVA, ekskl. reallønnsvekst og usikkerhetsfaktorer) er lavere enn Oslo2022s. Den største differansen skyldes endringer i post D1 Sikkerhet. Endringene er gjennomført på bakgrunn av nye beregninger og innspill fra Justis- og Forsvarsdepartementet. I tillegg er grunnlønnen for Politiets og Forsvarets personell tatt ut av posten, den håndteres som del av den samfunnsøkonomiske analysen. Posten inneholder også tall fra PST, som manglet i estimatene til Oslo2022.

For videre detaljering av budsjettposter og differanser, se vedlegg C.

4.4.2 Reallønnsvekst

Oslo2022 har beregnet 2% reallønnsvekst pr. år på postene for ansatte og konsulenter, gjennomføringsressurser på sikkerhet, politi og forsvar. KSG beregner en arbeidsandel for hver enkelt post og beregner 1,5% reallønnsvekst pr. år på arbeidsandelen av alle poster. Fordi arbeidsandelen KSG beregner reallønnsvekst av er større enn i Oslo2022s analyse, blir tillegget for reallønnsvekst større i KSGs analyse selv om den årlige veksten er lavere.

4.4.3 Reserve og påslag fra usikkerhetsfaktorer

I tillegg til estimatusikkerhet på hver enkelt budsjettpost har Oslo2022 lagt til en reserve for "prosjektovergripende usikkerhet" som er et resultat av en usikkerhetsanalyse, og en reserve som er betegnet "reserve byrådsak" som er et resultat av en politisk beslutning i byrådsak 68/13.

Oslo2022s forventede reserve for "prosjektovergripende usikkerhet" er beregnet som 2,4% av de totale kostnadene for OL/PL. Reserven brukes som et påslag på forventet netto offentlig tilskudd og brutto statsgaranti. Dette fører til at Oslo2022s estimat på forventet netto offentlig tilskudd omfatter reserven for prosjektovergripende usikkerhet knyttet til privat finansiering. Oslo2022 begrunner dette med at analysen likevel gir et riktig bilde av netto offentlig tilskudd og at den ekstra usikkerheten i de private investeringene fanges opp av estimatusikkerheten i hver enkelt budsjettpost for privat finansiering /D1000.103/. Dermed benytter Oslo2022 to ulike definisjoner av usikkerhet i en og samme analyse, noe som reduserer analysens transparens og tydelighet.

I fastsetting av brutto statsgaranti tar byrådsaken utgangspunkt i kommunal kvalitetssikrers budsjett og usikkerhetsanalyse. Byrådet justerte ned kommunal kvalitetssikrers forventede reserve på brutto statsgaranti til MNOK 2000 og vedtok resultatet som brutto statsgaranti /D0824/. Oslo2022 beholdt, etter noen justeringer, i stedet sitt eget budsjett og usikkerhetsanalyse. For å komme opp til nivået på brutto statsgaranti som angitt i byrådsaken ble byrådets reserve justert opp. Endelig reserve på henholdsvis MNOK 3500 for Økern-alternativet og MNOK 3174 for Kjelsrud- alternativet er i KVUen definert som reserve fra byrådsak.

I budsjettet til Oslo2022 er reserve fra byrådsak lagt til som forventet påslag på forventet brutto statsgaranti fra Oslo2022s usikkerhetsanalyse /D1000.104/. Reserven er derved ikke hensyntatt i netto offentlig tilskudd. Indirekte innebærer det at Oslo2022 forutsetter at reserven vil dekkes av private aktører. Imidlertid er reserven heller ikke inkludert i posten for privat finansiering (CP). Ettersom reserve fra byrådsak er definert som et forventet påslag er risikoen

TABELL 3 OVERSIKT OVER BUDSJETTALL PÅ HOVEDPOSTNIVÅ

		Økern			Kjelsrud		
		KSG	Oslo2022	Diff.	KSG	Oslo2022	Diff.
A	Inntekter	7220	6420	800	7220	6420	800
B	Gjennomføringskostnader OCOG	16 900	17 980	-1080	18 580	20 640	-2060
Co	Anleggsinvesteringer non-OCOG (offentlige)	5070	4800	270	5670	5340	330
Cp	Anleggsinvesteringer non-OCOG (private, netto)	7550	7280	270	5150	4440	710
D	Gjennomføringskost non-OCOG	2050	2180	-130	2050	2180	-130
R	Reallønnsvekst (netto)	1410	730	680	1450	730	720
U	Usikkerhetsfaktorer (netto)	3230	800	2430	3790	800	2990
	Reserve fra Byrådsak		3500			3500	

2012-kroner, MNOK inkl. MVA. Reallønnsvekst og usikkerhetsfaktorer er presentert som nettoverdier. Nettoverdiene fremkommer ved å trekke bidraget fra reallønnsvekst og usikkerhetsfaktorer på inntekter fra det samme bidraget på kostnader. Eksempelvis vil private anleggsinvesteringer øke grunnet reallønnsvekst samtidig som salgsværdien øker av samme grunn.

stor for at det offentlige må bidra med mer enn hva som er inkludert i netto offentlig tilskudd (slik størrelsen er definert av Oslo2022). Dette kan medføre underbudsjettering av offentlige midler hvis Oslo2022s estimat på forventet netto offentlig tilskudd legges til grunn for en finansieringsplan.

Oslo2022 medgir at behandlingen av reserve fra byrådssak er en forenkling, og begrunner dette med hvordan reserven er fremkommet. Oslo2022 påpeker også at finansieringsfordelingen mellom partene stat, kommuner og idrett ikke er fremforhandlet, og konstaterer at de ikke kan kommentere nærmere på hvem som vil finansiere hvilke budsjettposter /D1000.104/.

Reserve for "prosjektovergripende usikkerhet" og reserve fra byrådssak kan sammenlignes med KSGs forventede påslag fra usikkerhetsfaktorer.

4.4.4 Differanse i MVA

Oslo2022 legger til grunn at OCOG vil få fradrag for inngående MVA, og budsjettet er derfor presentert ekskl. MVA. Et unntak er for enkelte poster i budsjettet der kostnadene ikke er fradragsberettiget. Disse kostnadene er presentert inkl. MVA. KSG har lagt de samme forutsetningene til grunn. Differanse i MVA er derfor kun en bieffekt av forskjellige vurderinger av budsjettpostene.

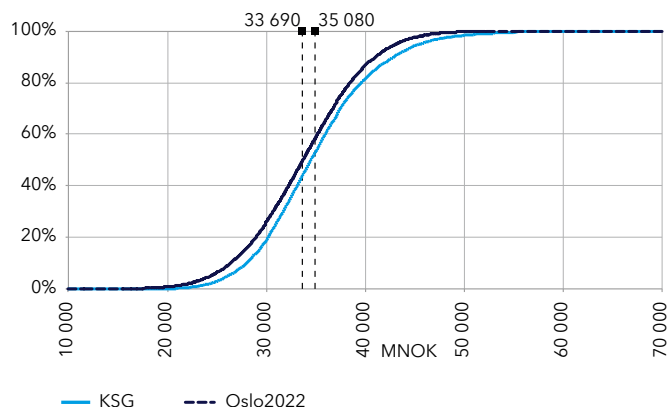
4.5 Usikkerhet i beregningene

Oslo2022s Økern-alternativ er vist som sammenligningsgrunnlag med KSGs egne tall, og det er dette alternativet som er presentert også i **Figur 4 og 5**. Kjelsrud-alternativet er kun kommentert tekstlig.

4.5.1 Usikkerhet i brutto statsgaranti

Resultatet av usikkerhetsanalysen er vist i den akkumulerte sannsynlighetskurven for brutto statsgaranti. Kurven er et uttrykk for usikkerheten i estimatet. Oslo2022s beregnede statsgaranti er MNOK 33 690, mens KSGs brutto statsgaranti er estimert til MNOK 35 080. KSGs forventningsverdi i figuren er representert i element nr. 8 i presentasjonsmodellen. Analysen viser at størrelsen på statsgarantien med 70% sannsynlighet vil ligge i intervallet MNOK 29 290 (p15-verdi) og MNOK 41 020 (p85-verdi). p50 er MNOK 34 570. Forventningsverdien er altså 1,5% større enn p50, hvilket reflekterer at det antas å være større sannsynlighet for overskridelser enn besparelser totalt sett.

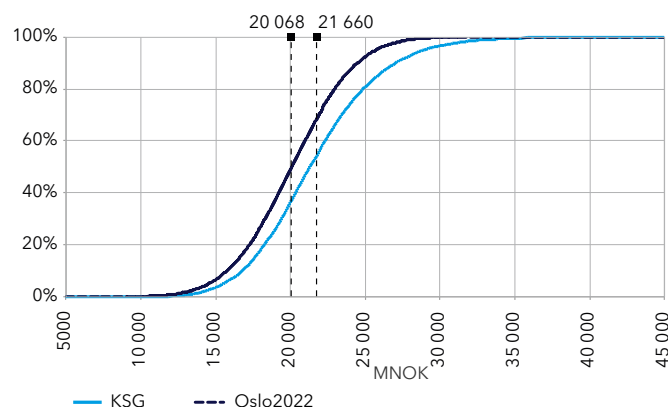
For Kjelsrud-alternativet er usikkerheten noe større. I nedre del av spennet er p15-verdien (MNOK 29 220) omtrent på nivå med Økern-alternativet. p50-verdien i Kjelsrud-alternativet (MNOK 34 720) er MNOK 150 høyere enn Økern. Den større usikkerheten i Kjelsrud-alternativet gir en differanse på p85-verdien (MNOK 41 300) til Økern på MNOK 290.

Figur 4 Akkumulert sannsynlighetskurve (S-kurve) for brutto statsgaranti - Økern-alternativet

4.5.2 Usikkerhet i netto offentlig tilskudd

Resultatet av usikkerhetsanalysen er vist i den akkumulerte sannsynlighetskurven for netto offentlig tilskudd. Kurven er et uttrykk for usikkerheten i estimatet. Oslo2022s beregnede netto offentlig tilskudd er MNOK 20 068, mens KSGs netto offentlig tilskudd er estimert til MNOK 21 660. KSGs forventningsverdi i figuren er representert i element nr. 14 i presentasjonsmodellen. Analysen viser at størrelsen på netto offentlig tilskudd med 70% sannsynlighet vil ligge i intervallet MNOK 17 620 (p15-verdi) og MNOK 25 800 (p85-verdi). p50 er MNOK 21 280. Forventningsverdien er altså 1,8% større enn p50, hvilket reflekterer at det antas å være større sannsynlighet for overskridelser enn besparelser totalt sett.

Figur 5 Akkumulert sannsynlighetskurve (S-kurve) for netto offentlig tilskudd

For Kjelsrud-alternativet er usikkerheten noe større. I nedre del av spennet er med p15-verdien (MNOK 20 060) MNOK 2430 høyere enn Økern-alternativet. p50-verdien i Kjelsrud-alternativet (MNOK 24 150) er MNOK 2870 høyere enn Økern. Den større usikkerheten i Kjelsrud-alternativet gir en differanse på p85-verdien (MNOK 29 050) til Økern på MNOK 3250.

4.5.3 Største kostnadsusikkerheter

KSG har gjennomført en usikkerhetsanalyse av budsjettet i henhold til metodikk for kvalitetssikring av offentlige investeringer. Usikkerhetsanalysen synliggjør hvilke kostnadsposter, usikkerhetsfaktorer og hendelser som påvirker usikkerheten i estimatet mest.

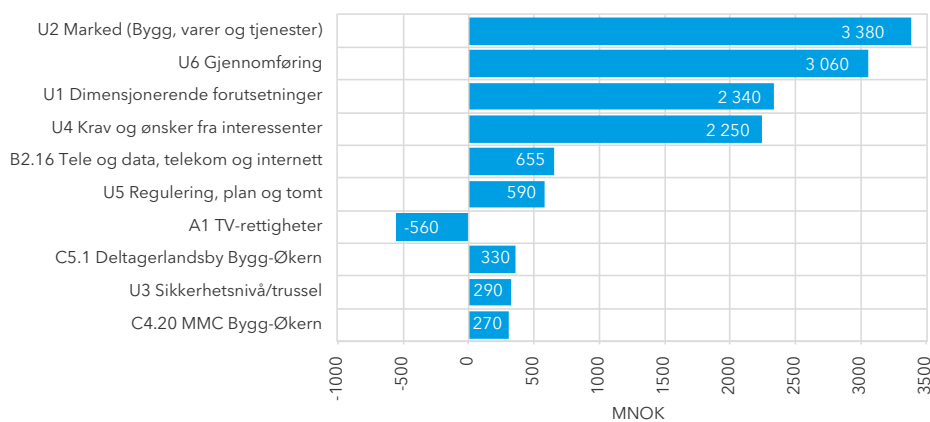
De elementene i budsjettet som har størst påvirkning på total-kostnadene for brutto statsgaranti og netto offentlig tilskudd er vist i tornadodiagrammet i **Figur 6 og 7**.

Resultatene er vist for Økern-alternativet. Resultatene for Kjelsrud er sammenlignbare. Rangeringen av de syv første usikkerhetene i figuren er identisk. Utover dette er det kun mindre forskjeller.

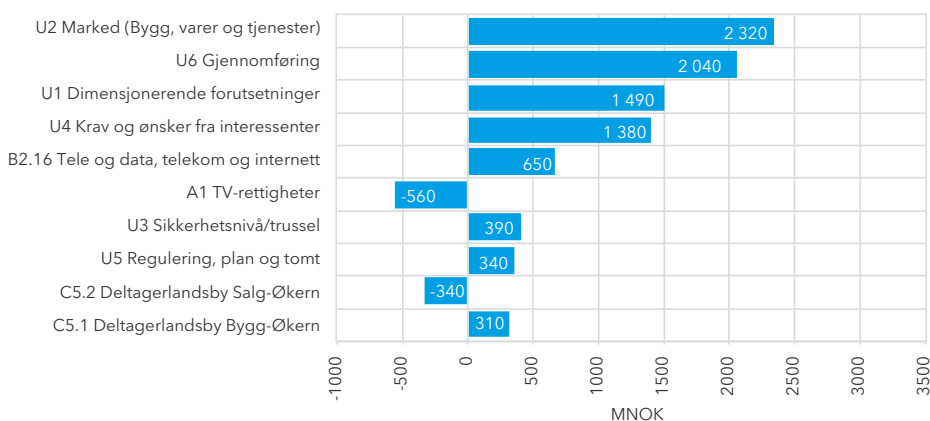
U2 Marked (bygg, varer og tjenester) skal ivareta endringer i inntekter og kostnader som inntreffer som følge av generelle endringer i markedet på grunn av konjunkturendringer og/eller tidspunktet for når kostnaden/inntekten inntreffer. Begrepet marked dekker i denne sammenhengen markedet for bygg, varer og tjenester; det vil si entreprenørmarkedet (arbeidskraft og gjennomføring), leverandørmarkedet (råvarer

og materiell), og rådgivermarkedet (administrasjon, planlegging, prosjektering mm).

U6 Gjennomføring består av evnen til å planlegge og styre prosjektet optimalt i forhold til målsetningene. Koordinering og oppfølging kan være utfordrende for OCOG på grunn av samtidighet og kompleksitet i all bygging av både ishaller, infrastruktur og landsbyer for deltakere og media, samt gjennomføring av transport, innkvartering, forpleining og sikkerhet. Det foreligger ikke en styringsmodell for OCOG som inneholder en nøkkel for fordeling av kostnader mellom NIF, Oslo kommune og Staten, og som sikrer en tydelig fordeling av ansvar ved eventuelle overskridelser. At OL/PL er et utstillingsvindu for Norge, slik det er beskrevet i søknaden /D0764/, er i seg selv en mulig risiko som mange kan ha som motivasjon for påvirkning. Organisasjonens evne til styring vil derfor være en avgjørende faktor for et vellykket arrangement innenfor vedtatte rammer og budsjetter. Usikkerhetsfaktoren er modellert som en forsterkning på de andre usikkerhetsfaktorene på samme måte som en sterk eller svak evne til å styre påvirker gjennomføringen. Den virker således kun indirekte på budsjettpostene.

Figur 6 Tornadodiagram for brutto statsgaranti for Økern-konseptet. Regresjon med beregnede verdier (alle beløp i MNOK). Tornadodiagrammet viser de ti postene i analysen som har størst innvirkning på total kostnadene, i sortert rekkefølge der de med størst innvirkning ligger øverst. Disse kan være kostnadsposter, usikkerhetsfaktorer, hendelser og/eller variablene som inngår i analysen. Verdiene i figuren representerer hvor stor endring total kostnaden (brutto statsgaranti) vil endre seg dersom den enkelte post øker tilsvarende ett standardavvik.

Figur 7 Tornadodiagram for netto offentlig tilskudd for Økern-konseptet (alle beløp i MNOK).

U1 Dimensjonerende forutsetninger inkluderer usikkerhet knyttet til størrelsen på vinter-OL. Over de siste 30 årene har antall utøvere, antall øvelser, antall akkrediterte innen media, og andre akkrediterte økt /D0959/D0960/. En økning i antall øvelser vil ha en direkte kostnadsdrivende effekt i form av flere utøvere og flere akkrediterte, herunder media. IOC's tekniske manualer ligger til grunn for beregningene. Disse vil trolig bli endret frem mot OL/PL 2022 og blir vedlegg til "Host City Contract".

U4 Krav og ønsker fra interessenter beskriver ulike interessenters påvirkning på OL/PL. Det er mange interessenter som vil ønske å gjøre arrangementet best mulig, eller benytte anledningen til å fremme egne tiltak og krav. Med interessenter menes bl.a. lokale sponsorer, anleggseiere, lokale politikere, grunneiere og interesseorganisasjoner. Erfaringer fra tidligere OL-planlegging tilsier at kostnadene som en følge av dette kan øke betydelig. En mulig kostnadsdriver er uklarheter om hva som er OL-utgifter og hva som ikke er det.

B2.16 Tele og data, telekom og internett er en stor post som dekker kostnader for IT, kommunikasjon og energi. Sammenlignet med andre områder eksisterer det få detaljerte krav til teknologi fra IOC. Budsjettpostene er i stor grad relasjonsbudsjettet mot Vancouver eller estimert gjennom informasjon fra utvalgte mulige leverandører, innhentet av Oslo2022.

U5 Regulering, plan og tomt inneholder plangrunnlaget, herunder reguleringsforhold, grunneierforhold, grunnforhold, kultur- og naturminner og løsninger. Gjennomføringsrisikoen for de samlede konseptene er følsom for endringer i forutsetninger om plan- og reguleringsendringer.

A1 TV-rettigheter er inntekter fra salg av TV- og radiorettigheter. IOC fremforhandler avtaler med medieselskaper, og vertsbyen får overført en andel av denne inntekten. Det er usikkerhet om størrelsen på TV-inntekter til IOC, og hvilken andel som tilfaller OCOG.

C5.1 Deltakerlandsby Oslo (Økern) består av utbygging av 898 leiligheter i Oslo til 4000 deltakere og ledere. Oslo2022 forutsetter at privat utbygger tar på seg ansvaret for byggingen, og at Oslo2022 leier boligene under lekene av utbyggeren. Posten omfatter investeringskostnaden ved å bygge en deltakerlandsby i Oslo.

U3 Sikkerhetsnivå/trusselbilde tar hensyn til hvilket sikkerhetsnivå som OL/PL må legge til grunn. Trusselsituasjonen i 2022 kan kreve et helt annet type arrangement enn det en ser for seg i dag. Det er langt frem i tid, og relativt uforutsigbart. Sikkerhetsnivået vil variere ut fra trusselbildet før og under lekene både i Norge og internasjonalt. Det er mange tilreisende, og en ansamling av et så stort antall personer tilsier at det internasjonale trusselbildet vil ha stor påvirkning på

sikkerhetsomfanget under arrangementet. Sikkerhetstiltakene skal gi trygghet for alle uten å virke hemmende på gjennomføringen av arrangementet.

C4.20 MMC Økern er kostnad for tomt, klargjøring av tomt og bygging av hovedmediesenteret (MMC). MMC består av et pressesenter (MPC) og et kringkastingssenter (IBC) på hhv. 25 000 og 48 000 m².

C5.2 Deltakerlandsby salg, Økern gjelder salgsværdien av leiligheter i deltakerlandsbyen. Usikkerheten på salgsværdien av boligene knytter seg til hvor mange boliger man får solgt, hvilken pris eier får for boligene, om eier får solgt boligene og til hvilken tid boligene blir solgt.

4.5.4 Usikkerhetsfaktorer og hendelser

Dette kapitlet gir en oversikt over bidraget fra usikkerhetsfaktorer og hendelser som KSG har identifisert. Vurderinger bak kvantifiseringen av usikkerhetsfaktorer og hendelser er gitt i vedlegg D.

Tabell 4 skisserer usikkerhetsfaktorenes påvirkning på netto offentlig tilskudd (forventningsverdi E og standardavvik σ). Se vedlegg D for beskrivelse av faktorer.

TABELL 4 USIKKERHETSFAKTORER.			
U	Usikkerhetsfaktorer	E (MNOK)	σ (MNOK)
U1	Dimensjonerende forutsetninger	790	1 360
U2	Marked (Bygg, varer og tjenester)	240	2 170
U3	Sikkerhetsnivå/trussel	460	420
U4	Krav og ønsker fra interessenter	1 410	1 350
U5	Regulering, plan og tomt	320	300
U6	Gjennomføring	Er inkludert i de ovenstående usikkerhetsfaktorene og gir til sammen et påslag på MNOK 400	

Tallene skisserer hendelsenes påvirkning på totalen (hhv. forventningsverdi (E) og standardavvik (σ)). Tallene er inkl. MVA, ikke justert for reallønnsvekst.

KSG har identifisert syv potensielle hendelser som vil påvirke kostnadene for å arrangere OL/PL. En av hendelsene omhandler et bortfall av krav om aggregat som primær kraftkilde på arenaer. En slik hendelse vil føre til et redusert forbruk av diesel og dermed lavere kostnader. Andre hendelser omfatter tiltak som kan bli iverksatt uavhengig av OL/PL, eller det at tiltak blir unødvendige ved at andre tiltak iverksettes. KSG har også sett på risikoen for et høyere behov for konsulenter i OCOG enn forutsatt, og for at OCOG må redusere priser (f.eks. administrasjonsavgift for RateCard og hotell) i forhandlinger med IOC.

TABELL 5: ANLEGGSinVESTERINGER FOR IDRETTSANLEGG.

Poster	Poster	Oslo2022	KSG	Differanse
C4 Anleggsinvesteringer				
C4.2	Hurtigløp Valle Hovin	646	671	25
C4.3	Ishockey1 Stubberud	749	799	50
C4.4	Ishockey2 Jordal	427	497	70
C4.5	Curling Lørenskog	244	254	10
C4.6	Treningsarena ishockey 1	100	96	-4
C4.7	Treningsarena ishockey 2	100	96	-4
C4.8	Skiskyting Grønmo/Huken	251	270	19
C4.9	Nordiske grener Holmenkollen	109	130	21
C4.10	Bob og aking Hunderfossen	149	147	-2
C4.11	Alpine grener Hafjell/Kvitfjell	195	227	32
C4.12	Freestyle, snowboard og skicross Wyller/Grefsenkollen	372	381	9
SUM Estimer (avrundet)		3 340	3 570	230
Påslag for usikkerhetsfaktorer*		*	*	
Påslag for reallønnsvekst		0	190	190
Totalsum		3 340	3 760	420

Tallene er oppgitt i forventningsverdier. Bidrag fra reallønnsvekst er vist samlet nederst i tabellen. Summer er avrundet til MNOK 10.

*Det er ikke besluttet men en fordelingsnøkkel mellom partene for eventuelle kostnadsoverskridelser. Bidraget fra usikkerhetsfaktorer er derfor ikke inkludert i oppsettet.

4.6 Investeringer i idrettsanlegg

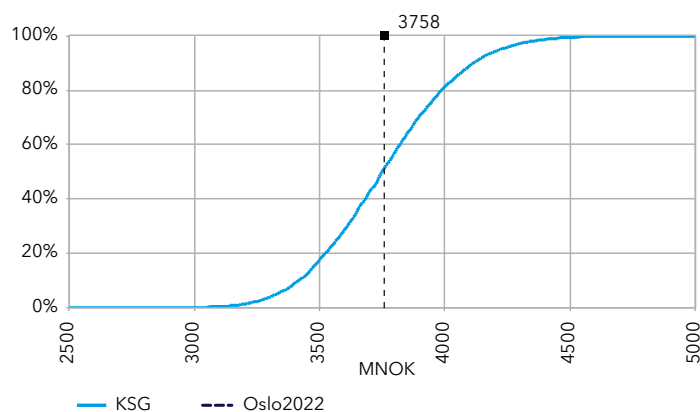
Idretten har presentert en mulig finansieringsmodell basert på et spleiselag mellom stat, kommuner/fylkeskommuner og idretten. Den legger til grunn at idretten og kommunene til sammen dekker en tredjedel av investeringene knyttet til idrettsanlegg. Videre står det fra ekstraordinært idrettsting i 2012: "Idrettstinget forutsetter at det i samarbeid med politiske myndigheter på alle nivåer tilrettelegges for at anleggsinvesteringen baseres på et spleiselag der idretten gjennom spillemidlene bidrar med 11,1%. Ved vesentlige avvik fra dette, vil organisasjonen bli hørt på nytt" /D0768/. Dette vil si at kommuner/fylkeskommuner er tiltenkt å skulle dekke 22,2% av anleggsinvesteringene for de idrettsanlegg som bygges og/eller oppgraderes til OL/PL-standard.

KSGs forventningsverdi for idrettsanlegg er MNOK 3760. Dette tallet inkluderer ikke bidrag fra usikkerhetsfaktorer. 11,1% av kostnadene tilsvarer MNOK 420, og 22,2% tilsvarer MNOK 830.

Tabell 5 viser kostnaden for idrettsanlegg med forventningsverdier. Figur 8 viser usikkerheten i KSGs estimat for idrettsanlegg. Differensen mellom KSGs og Oslo2022s kostnader skyldes vurdering av kostnader for arkitekturtillegg og reallønnsvekst. KSG har lagt til grunn at det er mer sannsynlig at det vil komme arkitekturtillegg på noen idrettsarenaer i stedet

for på deltakerlandsbyen. Oslo2022 hadde lagt arkitekturtillegget som et tillegg på deltakerlandsbyen for å vise frem norsk teknologi og arkitektur /D0002/. Oslo2022 har ikke beregnet reallønnsvekst på idrettsanlegg.

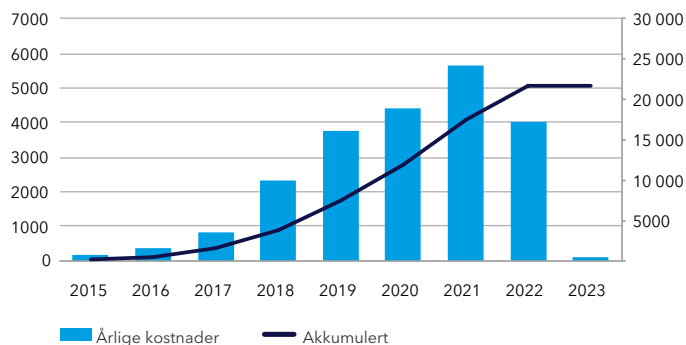
Analysen viser at basisestimatet for idrettsanlegg med 70% sannsynlighet vil ligge i intervallet MNOK 3480 (p15-verdi) og MNOK 4050 (p85-verdi), se Figur 8.

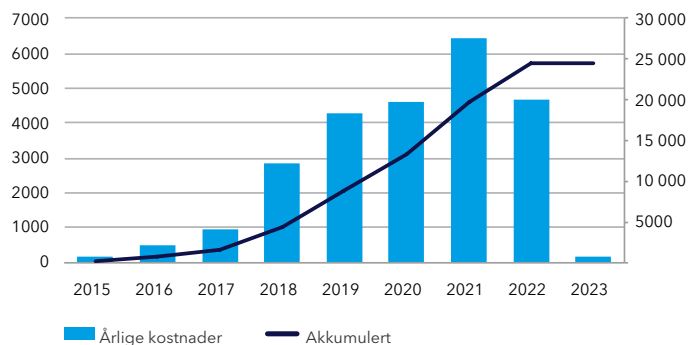
Figur 8: Akkumulert sannsynlighetskurve (S-kurve) for basisestimatet for kostnader for idrettsanlegg.

4.7 Finansieringsplan

Figur 9 og 10 viser årlige offentlige utgifter knyttet til gjennomføring av OL/PL i Oslo i 2022. Utgiftene angis som forventede verdier i 2012-kroner, ikke diskontert.

Figur 9 Finansieringsplan Økern-alternativet (totalt MNOK 21 660).

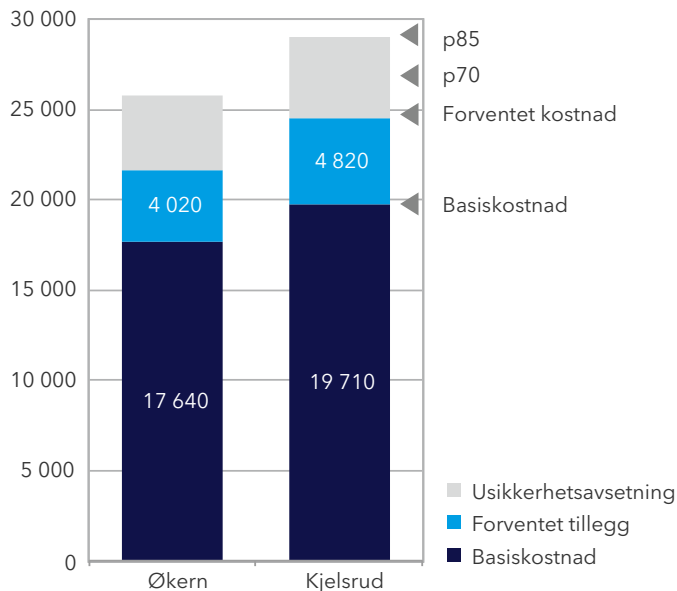
Figur 10 Finansieringsplan Kjelsrud-alternativet (totalt MNOK 24 530).

4.8 Usikkerhetsnivåer for netto offentlig tilskudd

Som beskrevet i kap 4.5 er netto offentlig tilskudd en usikker størrelse. KSG har også beregnet størrelsen på *basiskostnad* for netto offentlig tilskudd. Basiskostnaden tilsvarer summen av alle kostnadsposter uten tillegg for usikkerhet. I usikkerhetsanalysen har KSG beregnet samlet effekt av usikkerhet på budsjettet, som gir et forventet tillegg for usikkerhet som bringer kostnadene opp til forventet verdi.

For illustrasjon har KSG også tatt med verdiene for p70 og p85 i Figur 11. Det er henholdsvis 70% og 85% sannsynlighet for at netto offentlig tilskudd ikke vil overstige p70 og p85.

I Finansdepartementets veileder nr 2. "Felles begrepsapparat for KS2" /D0961/ er det anbefalt at styringsmålet for prosjektorganisasjonen ligger et sted mellom basiskostnaden og forventet kostnad. Veilederen anbefaler at Styringsrammen settes til forventet kostnad. Differansen mellom forventet kostnad og et gitt sannsynlighetsnivå for kostnadene (for eksempel p70 eller p85) er usikkerhetsavsetningen som disponeres av ansvarlig departement.

Figur 11 Usikkerhetsnivåer for netto offentlig tilskudd (MNOK)

KAPITTEL 5

SAMFUNNSØKONOMISK ANALYSE AV OL/PL I OSLO I 2022

5.1	Innledning	35
5.2	Samfunnsøkonomisk nettokostnad før tilleggseffekter	35
5.3	Samfunnsøkonomiske tilleggseffekter	39
5.4	Oppsummering	43

5.1 Innledning

Kostnadene knyttet til arrangementet er i detalj gjennomgått i kapittel 4. Der vises stegene i prosessen med å komme frem til at netto offentlig tilskudd for å arrangere OL/PL i Oslo i 2022 er på MNOK 21 660. Netto offentlig tilskudd er et uttrykk for nettobelastningen av OL/PL på offentlige budsjetter, men det viser ikke hva OL/PL i Oslo i 2022 vil koste det norske samfunn. For å vise det er det nødvendig med en samfunnsøkonomisk analyse hvor det tas hensyn til alternativverdien av de ressurser som er nødvendige for å gjennomføre de olympiske vinterlekene. I analysen tas hensyn til at arrangementet kan ha virkninger av både positiv og negativ art som det ikke er tatt hensyn til i budsjettet som settes opp. Den samfunnsøkonomiske analysen er nærmere drøftet i Vedlegg F.

KSG analyserer de samfunnsøkonomiske virkningene av å arrangere OL/PL i Oslo i 2022 ut fra en nasjonal synsvinkel. Hvilke oppofrelser må gjøres i Norge for å ta på seg arrangementet, og hva får befolkningen i Norge igjen for det?

I det følgende beskrives først hva som menes med en samfunnsøkonomisk analyse, og hvor krevende det er å definere et realistisk referansealternativ for et arrangement som OL/PL 2022. Deretter vurderes hvilke virkninger et slikt arrangement vil ha i samfunnsøkonomisk forstand. Først vurderes budsjettet i et samfunnsøkonomisk perspektiv, deretter vurderes effekter av OL/PL i Oslo som kommer i tillegg til det som fremgår av selve budsjettet, som heretter kalles tilleggseffekter.

5.1.1 Hva er en samfunnsøkonomisk analyse?

Et prosjekts samfunnsøkonomiske lønnsomhet er gitt ved dets bidrag til samlet verdiskaping utover det en ville ha fått ved beste alternative anvendelse av de ressurser som prosjektet legger beslag på. Når den samfunnsøkonomiske lønnsomheten defineres i forhold til alternativ bruk av ressursene, blir lønnsomheten avhengig av hvordan den alternative ressursbruken defineres. Prinsipielt burde sammenligningen være i forhold til beste alternative anvendelse. I praksis vil imidlertid sammenligningsgrunnlaget være gitt ved en realistisk fremskrivning av eksisterende ressursbruk over det tidsintervallet som prosjektet blir vurdert over. Den samfunnsøkonomiske lønnsomheten av OL/PL i Oslo i 2022 er dermed gitt ved den samfunnsøkonomiske merverdien som det vil generere for Norge, sammenlignet med alternativet som vil være situasjonen uten OL/PL i Oslo i 2022. Dette sammenligningsgrunnlaget omtaler KSG som referansealternativet.

5.1.2 Krevende å utarbeide et realistisk referansealternativ

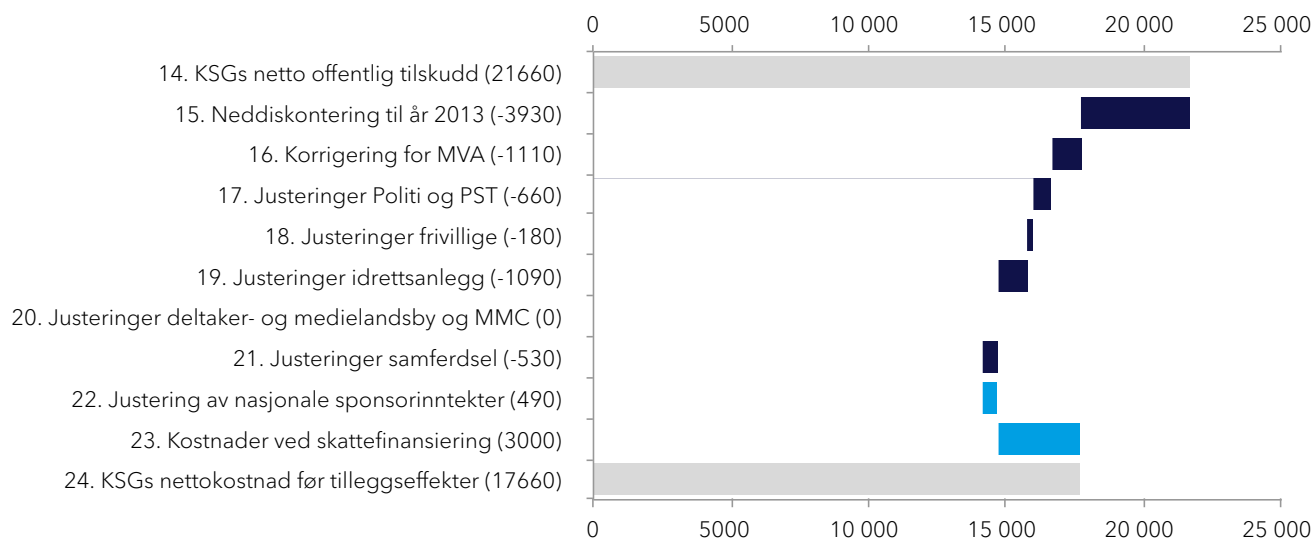
Referansealternativet skal beskrive forhold og utviklingsbaner som virkningene av OL/PL i Oslo i 2022 skal sammenliknes med. Derfor er utformingen av referansealternativet svært viktig for den samfunnsøkonomiske lønnsomheten av prosjektet. Med en analyseperiode på 40 år vil forventet befolkningsvekst alene nødvendiggjøre en oppgradering i referansealternativet,

både når det gjelder kapasitet og funksjonalitet vedrørende grunnleggende infrastruktur som understøtter lokaltransport og andre samfunnskritiske tjenester. I følge Finansdepartementets veileder i samfunnsøkonomisk analyse av 2005 / D0946/ skal referansealternativet kun inneholde igangsatte investeringer og investeringstiltak som det er bevilget midler til. Gitt den sterke befolkningsveksten og den lange analyseperioden, vil ikke dette gi et tilstrekkelig realistisk referansealternativ som virkningene av OL/PL i 2022 kan forholdes til. Finansdepartementets retningslinjer i Concept veileder nr. 8 /D0948/ åpner imidlertid for at fremtidig behovstilfredsstillelse i referansealternativet ikke skal "bli dårligere enn på beslutningstidspunktet". KSG har valgt å forholde seg til denne retningslinjen da den vil gi et mer realistisk referansealternativ. I referansealternativet inngår også at OL/PL i 2022 vil bli arrangert et annet sted hvis Oslo ikke skal arrangere lekene.

5.2 Samfunnsøkonomisk nettokostnad før tilleggseffekter

Budsjettet for OL/PL er hovedsakelig delt inn i gjennomføringskostnader, arrangementsinntekter og kostnader knyttet til investeringer i bygninger og anlegg. KSG har vurdert kostnadene i et samfunnsøkonomisk perspektiv. Da gjelder det å vurdere 1) alternativverdier for ressursinnsatsen, dvs. hva ressursene ville kostet av seg i referansealternativet, 2) om og i hvilken grad kostnads- og inntektsposter i budsjettet bør anses for å være en del av referansealternativet, og 3) om det er etterbruksverdier knyttet til noen av investeringene i forbindelse med OL/PL som ikke kan sies å være en del av referansealternativet.

Som nevnt innledningsvis er netto offentlig tilskudd et uttrykk for nettobelastningen av OL/PL på offentlige budsjetter, men det viser ikke hva OL/PL i Oslo i 2022 vil koste det norske samfunn. I det følgende gjøres det rede for de justeringer KSG har gjort i budsjettet for OL/PL ut fra samfunnsøkonomiske betraktninger. **Figur 1** illustrerer hvordan ulike elementer i den samfunnsøkonomiske gjennomgangen bidrar til at netto offentlig tilskudd for Økern-alternativet på MNOK 21 660 2012-kroner blir til en netto samfunnsøkonomisk kostnad som har en nåverdi i 2013 på MNOK 17 660 målt i 2012-kroner. Netto offentlig tilskudd for Kjelsrud-alternativet på MNOK 24 530 2012-kroner blir til en netto samfunnsøkonomisk kostnad som har en nåverdi i 2013 på MNOK 19 850 målt i 2012-kroner. I det videre er tallene for Økern-alternativet benyttet i teksten, mens det for stegene under presenteres en tabell med tall for både Økern- og Kjelsrud-alternativene.

Figur 1. Fra netto offentlig tilskudd i faste priser til nåverdien av netto samfunnsøkonomisk kostnad før ikke-tallfestede tilleggs effekter.

5.2.1 Neddiskontering til år 2013 (linje 15)

En samfunnsøkonomisk analyse må ta hensyn til at utgifter og inntekter i forbindelse med OL/PL fordeler seg utover i tid, og at en krone i dag er mer verdt enn en krone i fremtiden, selv når de måles i faste priser. Diskontering ved bruk av kalkulasjonsrente gjør det mulig å sammenligne virkninger som kommer på forskjellig tidspunkt, ved å beregne verdien av de ulike budsjettpostene til et basisår. KSG har valgt 2013 som basisår, og nåverdien er beregnet ved å bruke en kalkulasjonsrente på 4%¹. Nåverdien er beregnet til MNOK 17 730, som er MNOK 3 930 lavere enn netto offentlig tilskudd. Dette er vist som første korreksjonsfaktor (linje 15) i Figur 1.

	Økern	Kjelsrud
Netto offentlig tilskudd	21 660	24 530
Neddiskontering til år 2013 (linje 15)	-3 930	-5 020
Netto offentlig tilskudd neddiskontert til år 2013 (2012-kroner)	17 730	19 510

5.2.2 Korrigerings for MVA (linje 16)

KSG antar at ressursene som anvendes i forbindelse med OL/PL ville også vært beskjeftiget i referansealternativet, og dermed ville generert omtrent like mye merverdiavgift. Merverdiavgiften i forbindelse med OL/PL i Oslo i 2022 er derfor ikke å anse som en merkostnad i samfunnsøkonomisk forstand, og skal trekkes fra i den samfunnsøkonomiske analysen. Dette reduserer nettokostnaden med ytterligere MNOK 1 110, til MNOK 16 620 (linje 16).

	Økern	Kjelsrud
Korrigerings for MVA (linje 16)	-1 110	-1 110

5.2.3 Justeringer gjennomføringskostnader. Politi og PST (linje 17) og frivillige (linje 18)

Gjennomføringskostnader i budsjettet er kostnader knyttet til bl.a. seremonier og kultur, ansatte og frivillige, arenautrustning og provisorier, drift av bygninger og anlegg, inventar i bygninger, sikkerhet, ansatte og frivillige. Budsjettposten inneholder også kostnadene OL/PL må forventes å betale i leie for landsbyene og mediesenteret som det forutsettes at private utbyggere skal stå bak. Disse postene er trukket ut her og gjennomgås separat senere i kapitlet.

Gjennomføringskostnadene er i all hovedsak utløst av OL/PL, og de fremkommer som markedspriser. De er derfor å anse som kostnader i samfunnsøkonomisk forstand, med to unntak.

For det første oppgir Politiet og PST at deler av disse utgiftene til sikkerhet og beredskap er ulike typer utstyr som også har verdi i årene etter 2022. KSG har ikke mulighet til å overprøve disse vurderingene. Deler av kostnaden er dermed lagt i referansealternativet. Men det er antatt at det er en merkostnad ved å fremskynde disse kostnadene. Denne merkostnaden må legges til som en samfunnsøkonomisk kostnad. Som et anslag er fremskyndelsen satt til fem år. Det reduserer kostnaden slik den ligger i budsjettet med MNOK -660.

¹ 4% er den kalkulasjonsrenten som i henhold til NOU 2012:16 skal brukes på offentlige prosjekter med normal risiko.

Fremskyndelsen av disse investeringene vil bety at statens bevilgninger til sikkerhets- og beredskapsformål i årene etter 2022 kan bli lavere enn hva de ville vært i disse årene uten OL/PL.

For det andre har KSG justert for at det er en alternativkostnad ved bruk av frivillig arbeidskraft til OL som ellers ville vært i arbeid. Denne merkostnaden er beregnet til MNOK 100. Videre er det antatt at de frivillige vil oppleve nytte som overstiger hva de forsaker ved å yte innsats i forbindelse med OL/PL. KSG har lagt til grunn at denne nytten har en verdi som tilsvarer kostnadene som er avsatt i budsjettet for OL/PL til utstyr, bekledning, opplæring og bevertning for de frivillige. Nytte for frivillige er beregnet til MNOK 280. Justeringer frivillige er beregnet som nytte for frivillige med fratrukk av alternativkostnaden og utgjør MNOK -180, som er linje 18 i Figur 1.

Tabellen under viser gjennomføringskostnadene, i nåverdi, slik de fremkommer av budsjettet med de justeringene som er omtalt over.

	Økern	Kjelsrud
Gjennomføringskostnader (B+D, eksklusive leie til privat utbygger)	14 950	14 950
Justering politi og PST (linje 17)	-660	-660
Justeringer frivillige (linje 18)	-180	-180
Nettokostnader etter samfunnsøkonomiske justeringer	14 120	14 120

5.2.4 Justeringer idrettsanlegg (linje 19)

Under ekstraordinært Idrettsting 9. juni 2012 ble idrettens bidrag til finansiering av investeringskostnaden for idrettsanleggene vedtatt til 11,1%. Dette er planlagt finansiert over tippemidlene. Selv om det i søknaden ikke er en endelig, omforent fordeling av kostnadene mellom partene, har KSG lagt denne andelen til grunn for analysen.

Disse midlene ville sannsynligvis uansett vært allokert idrettsanlegg, og må derfor forstås som å være en del av referansealternativet. Gitt den geografiske fordelingen av idrettsanlegg i Norge, vil størstedelen av disse tippemidlene med stor sannsynlighet vært anvendt på idrettsanlegg i Oslo også i referansealternativet. I referansealternativet ville det imidlertid neppe blitt bygd så mange ishaller, og anleggene ville ventelig hatt en større geografisk spredning enn det som det er lagt opp til i søknaden. Dette avviker fra det som ville vært en optimal prioritering av idrettsanlegg i referansealternativet, gjør at KSG reduserer de samfunnsøkonomiske kostnadene i forbindelse med idrettsanleggene med MNOK 270, altså noe mindre enn det beløpet som stilles til rådighet fra tippemidlene.

I den samfunnsøkonomiske analysen er alle investeringer i form av provisorer og mindre oppgraderinger av eksisterende anlegg å regne for kostnader som utløses av OL/PL i Oslo i 2022.

Når det gjelder investeringer i nye idrettsanlegg har KSG vurdert hvor stor nettokostnaden er når summen av investerings-, drift og vedlikeholdskostnader over 40 år reduseres med anleggenes etterbruksverdi, dvs. det som er brukernes betalingsvillighet. Brukernes betalingsvillighet antas å dekke både investeringskostnader og kostnader til drift og vedlikehold for flerbrukshallen på Stubberud, mens den for de øvrige idrettsanleggene samlet er antatt å dekke drifts- og vedlikeholdskostnadene. Dette reduserer kostnadene i budsjettet for OL/PL med MNOK 820.

Behandlingen av tippemidler og etterbruksverdien av idrettsanleggene reduserer de samfunnsøkonomiske kostnadene til sammen med MNOK 1090. Dette er markert med linje 19 i Figur 1. Tabellen under viser kostnader til investering i idrettsanlegg slik de fremkommer av budsjettet med de justeringene som er omtalt over.

	Økern	Kjelsrud
Investeringskostnader sportsarenaer (C4.1-C4.12)	3670	3670
Justeringer idrettsanlegg (linje 19)	-1090	-1090
Nettokostnader etter samfunnsøkonomiske justeringer	2580	2580

KSG har også inkludert verdien av idrettsanlegg som fellesgode som en ikke-tallfestet tilleggseffekt. Dette er omtalt senere i kapitlet.

5.2.5 Investeringer i deltakerlandsby, mediesenter og byutvikling (linje 20)

I budsjettet for OL/PL er det lagt inn kostnader for investeringer i landsbyene og mediesenter (MMC), kostnader for erverv av "ufordelt tomt" og transformasjonstiltak på denne tomten. De siste postene kan ses på som byutviklingstiltak. Det er også beregnet hvilken verdi bygningsmassen vil ha i etterkant av OL/PL. Det er forutsatt at investeringene foretas av en privat utbygger, og at OL/PL må betale leie for å bruke byggene.

Beregningene av investeringskostnadene er gjort ved å legge sammen markedsverdier for kostnadene til kjøp av tomt, tomteklargjøringskostnader og kostnadene ved oppføring av bygningene. For å komme frem til kostnaden Oslo2022 må betale den private utbyggeren, er det fratrukket antatt salgsverdi for leiligheter og bygninger som skal avhendes, justert for risiko.

Det er i alt om lag 1300 nye boenheter, 80 000 m² servicearealer og ca. 30 000 m² parkeringsplasser som vil bli lansert

på markedet som en følge av investeringen i OL/PL. I snitt bygges det årlig om lag 2500 leiligheter i Oslo, mens det i snitt for andre bygg enn bolig bygges om lag 400 000 m² hvert år. Det er store variasjoner fra år til år, og i 2009 var boligbyggingen i Oslo under 700 leiligheter, mens den i 2005 var over 5000 boliger². I en "normal" situasjon vil ikke Oslo-markedet ha problemer med å absorbere OL-byggene, og KSG legger til grunn at bidraget fra OL/PL vil være kjent for alle aktører i lang tid før de kommer på markedet. Nye boliger i dette antall vil i seg selv ikke resultere i at prisene i boligmarkedet presses nedover.

Gitt korrekte markedspriser for samlede investeringskostnader og forventet salgsverdi, skal denne fremgangsmåten gi et korrekt uttrykk for den samfunnsøkonomiske kostnaden som utløses av OL/PL i Oslo i 2022. Det gjøres derfor ikke endringer i estimert leiekostnad i den samfunnsøkonomiske analysen.

	Økern	Kjelsrud
Investeringer i bygninger	8540	7800
Salg av bygninger	-6330	-4310
Investering byutvikling (C6.10, C6.11)	320	850
Justeringer deltaker- og medielandssby og MMC (linje 20)	0	0
Nettokostnader etter samfunnsøkonomiske justeringer	2530	4350

5.2.6 Justeringer samferdsel (linje 21)

Det meste av kostnadene i budsjettet for samferdselsinvesteringer er små tilpasninger med liten eller ingen etterbruksverdi, slik at kostnadene i den samfunnsøkonomiske analysen fullt ut kan regnes for utløst av OL/PL.

KSG har imidlertid lagt til grunn at det er etterbruksverdier knyttet til variabel skilting, som også vil være tilgjengelig og legge til rette for informasjonsformidling, noe som vil bidra til mer effektiv trafikkflyt etter OL/PL. De planfrie kryssene ved Vinderen og Slemdal antas også å ha en klar etterbruksverdi, dels som følge av redusert ulykkesrisiko og dels som følge av bedre trafikkflyt. Etterbruksverdier i form av redusert ulykkesrisiko og bedre fremkommelighet knytter seg også til byggingen av separat gang-/sykkelvei til Wyller.

Ingen av disse investeringene er prioritert slik at det kan forsvares å legge dem fullt ut i referansealternativet. KSG betrakter dem likevel som samfunnsøkonomisk lønnsomme og forventer at de ville kommet ikke mange år etter et eventuelt OL/PL. KSG legger derfor til grunn at dette er investeringer som ligger i referansealternativet, men som fremskyndes pga. OL/

PL. For å ha et beregningsmessig holdepunkt har KSG lagt til grunn at disse investeringene i gjennomsnitt fremskyndes med fem år. Det reduserer kostnaden knyttet til disse investeringene i den samfunnsøkonomiske analysen med MNOK 530, slik det er illustrert med linje 21 i Figur 1.

Tabellen under viser kostnader til samferdselstiltak etter disse justeringene.

	Økern	Kjelsrud
Investeringskostnader samferdsel (C2)	1190	1160
Justeringer samferdsel (linje 21)	-530	-510
Nettokostnader etter samfunnsøkonomiske justeringer	660	640

5.2.7 Justeringer av nasjonale sponsorinntekter (linje 22)

De viktigste enkeltpostene på inntektssiden i budsjettet for OL/PL er billettinntekter, bidrag fra TOP-sponsorer og nasjonale sponsorer, og inntekter fra TV-rettigheter. De fleste av disse postene på inntektsbudsjettet er uttrykk for markedsverdier, som representerer nasjonal betalingsvillighet i den utstrekning kjøperne er norske statsborgere, og eksport av tjenester hvis det er utenlandske statsborgere. I den grad det er tilfelle, er disse innbetalingene å anse som den samfunnsøkonomiske inntekten.

Det er to unntak fra dette. Det ene knytter seg til den samfunnsøkonomiske verdien for tilskuerne. Billettinntekter er et minsteanslag for publikums betalingsvillighet for OL/PL. De fanger ikke opp nytteoverskuddet for dem som har høyere betalingsvillighet enn billettprisen. KSG har ikke grunnlag for å anslå hvor stort dette konsumentoverskuddet er, men inkluderer det som et element i det KSG omtaler som "gode opplevelser" i kapittelet om tilleggseffekter som ikke kan tallfestes.

Det andre unntaket knytter seg til den samfunnsøkonomiske gevinsten av inntekter fra nasjonale sponsorer. Det er ikke gitt at alle nasjonale sponsorinntekter som det budsjetteres med, er "friske midler" som blir utløst av at OL/PL arrangeres i Oslo. Et OL/PL i Oslo i 2022 vil mest sannsynlig få så stor oppmerksomhet at midler som sponsorer hadde tiltenkt andre idretts- og kulturformål, i noen grad vil reallokeres til støtte for OL/PL i stedet. I den grad dette skjer, er nasjonale sponsorinntekter i budsjettet inntekter som fortrenger sponsorstøtte som ellers ville vært gitt til andre formål. Alle nasjonale sponsorinntekter kan derfor ikke betraktes som inntekt for OL/PL i Oslo i 2022 i samfunnsøkonomisk forstand. KSG har lagt til grunn at det gjelder halvparten av midlene det er budsjettet med. Grunnlaget for denne antakelsen er vist i tillegget til vedlegget. Det

reduserer inntektssiden i forbindelse med OL/PL med MNOK 490.

Tabellen under viser inntektspostene i budsjettet med de justeringene som er omtalt over, slik at en kommer frem til en nettokostnad som er den antatte samfunnsøkonomiske kostnaden før ikke-tallfestede tilleggseffekter.

	Økern	Kjelsrud
Budsjettposter inntekter (A)	-5720	-5720
Justering nasjonale sponsorinntekter (linje 22)	490	490
Nettokostnader etter samfunnsøkonomiske justeringer	-5240	-5240

5.2.8 Kostnader ved skattefinansiering (linje 23)

Offentlige utgifter må skattefinansieres. Skattefinansiering påfører samfunnet en kostnad fordi skatt vrir ressursbruken fra det som er samfunnsøkonomisk optimalt til det som er mindre optimalt. Den samfunnsøkonomiske kostnaden ved skattefinansiering er i Norge anslått til 20 øre for hver skattekrone /D0944/. Samlet utgjør denne kostnaden MNOK 3 000 som er 20% av nåverdien for den forventede nettobelastningen av OL/PL på offentlige budsjetter, vist i linje 23 i Figur 1.

	Økern	Kjelsrud
Skattefinansieringskostnader (linje 23)	3000	3390

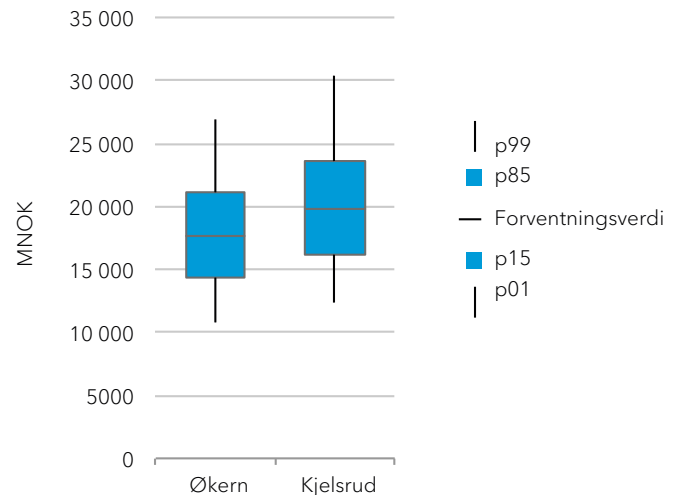
5.2.9 Samfunnsøkonomisk kostnad før tilleggseffekter (linje 24)

Før tilleggseffekter av et Vinter-OL er vurdert har KSG estimert netto samfunnsøkonomiske kostnader for OL/PL i Oslo i 2022 til MNOK 17 660 (2012-kroner med 2013 som basisår), linje 24 i Figur 1.

	Økern	Kjelsrud
Samfunnsøkonomisk kostnad før tilleggseffekter (linje 24)	17 660	19 850

5.2.10 Vurdering av usikkerhet

I kap.4 vurderer KSG usikkerheten i netto offentlig tilskudd for de to alternative lokasjonene. Figur 2 viser den resulterende usikkerheten i netto samfunnsøkonomisk kostnad før tilleggseffekter når det tas hensyn til usikkerheten i budsjettet. Analysen viser at netto samfunnsøkonomisk kostnad før tilleggseffekter for Økern, med et konfidensintervall på 70%, vil være mellom MNOK 14 330 og MNOK 21 080. For Kjelsrud vil det være mellom MNOK 16 160 og MNOK 23 580.

Figur 2 Usikkerhet i netto samfunnsøkonomisk kostnad før tilleggseffekter for de to alternative lokasjonene Økern og Kjelsrud.

5.3 Samfunnsøkonomiske tilleggseffekter

OL/PL vil også ha virkninger som berører andre områder enn de som er tatt inn i budsjettet for arrangementet. Oslo2022 har omtalt disse som eksterne effekter. Men mange av effektene som vurderes, kan ikke sies å være "eksterne" i økonomisk forstand. KSG omtaler dem derfor som tilleggseffekter.

KSG skiller mellom to typer tilleggseffekter: Tilleggseffekter som det er faglig grunnlag for å tallfeste, og tilleggseffekter som gis en kvalitativ beskrivelse. KSG understreker at det som beskrives verbalt, ikke er å forstå som noe som er mindre betydningsfullt i den samfunnsøkonomiske analysen enn det som tallfestes.

Det er viktig å ha gode teoretiske eller empiriske holdepunkter for å godtgjøre forekomsten av slike tilleggseffekter. Poenget er å fange inn virkninger som OL/PL er opphav til, og som altså ikke ville funnet sted i referansealternativet. Den første studien av den økonomiske påvirkningen av å arrangere OL ble foretatt etter Montréal i 1976³. Etter dette har det blitt foretatt mange ulike analyser og studier på de økonomiske effektene av å arrangere OL. Faglitteraturen har hevdet at når de samfunnsøkonomiske virkningene av store idrettsarrangement studeres i ettertid, viser det seg som oftest at virknin-

3 Iton, J. "The Economic Impact of the 1976 Olympic Games. Report to the Organizing Committee of the 1976 Games." Montreal: Office of Industrial Research, McGill University, 1978.

4 Matheson, V.A., "Upon Further Review: An Examination of Sporting Event Economic Impact Studies", The Sport Journal, 5(1), 2002.

gene er av mindre omfang enn det som har vært trukket frem før man forpliktet seg til å gjennomføre arrangementet.⁴

5.3.1 Tilleggseffekter som kan tallfestes

Oslo2022 tallfester fem ulike tilleggseffekter av OL/PL:

1. Økt turisme
2. Økt fysisk aktivitet, bedret helse og livskvalitet
3. Flere idrettsanlegg
4. Økt samferdselskapasitet
5. Etterbruk av sikkerhetsutstyr

Oslo2022 mener det er et empirisk grunnlag basert på Lillehammer 1994 som kan tilsa at det følger positive næringslivseffekter av OL/PL i form av økt turisme. Denne tilleggseffekten drøftes nærmere av KSG i etterfølgende del av kapitlet.

KSG er enig i at det vil kunne være en tilleggseffekt i form av økt fysisk aktivitet, bedret helse og livskvalitet fra et OL/PL, men det henger sammen med at flere idrettsanlegg fasiliterer fysisk aktivitet, og ikke av OL/PL som sådan. Sammenhengen mellom OL/PL og økt fysisk aktivitet er ikke dokumentert. KSG inkluderer derfor virkningene av OL/PL på dette området som en mulig tilleggseffekt som ikke tallfestes.

Når det gjelder de øvrige tilleggseffektene som Oslo2022 har tallfestet, har KSG inkludert samferdselsinvesteringer og anskaffelse av utstyr i tilknytning til beredskapsarbeidet i referansealternativet, men noen år frem i tid. Det fanger samme typer verdier som Oslo2022 har kvantifisert som tilleggseffekter i form av økt kapasitet i samferdsel og etterbruk sikkerhetsutstyr. I gjennomgangen av budsjettet har KSG kalkulert inn kommersielle etterbruksverdier av idrettsanlegg, mens idrettsanleggenes verdi som fellesgode trekkes inn som en tilleggseffekt som KSG ikke setter en pengeverdi på.

Andre virkninger som det er mulig å prissette	Økern	Kjelsrud
Økt aktivitet reiseliv (turisme)	-1780	-1780

5.3.1.1 Næringslivseffekter

Næringslivseffektene av OL/PL kan først og fremst forventes å gjøre seg gjeldende for reiseliv, som omfatter et bredt spekter av ulike typer næringsvirksomhet, som hoteller, restauranter, transport, varehandel og spesielt turistrettede aktiviteter. Det kan synes som at antall hotellovernattinger for utenlandske besøkere har hatt en utvikling som tilsier at Lillehammer 1994 hadde en positiv effekt. Tilsvarende effekt for utlendingers hotellovernattinger i de andre nordiske landene i denne perioden ser ikke ut til å ha funnet sted, noe som sannsynliggjør en slik effekt av Lillehammer 1994.

KSG er innforstått med at tilsvarende effekt ikke er dokumentert for andre vinter-OL etter 1994,⁵ men aksepterer likevel at erfaringene fra Lillehammer 1994 tilsier at en slik effekt også bør kunne forventes av OL/PL i Oslo i 2022.

Det er flere måter verdien av denne tilleggseffekten kan beregnes på, og det ikke er mulig å tallfeste en eksakt størrelse, men KSG velger å slutte seg til at verdien av denne tilleggseffekten ligger i den størrelsesordenen som Oslo2022 har anslått, dvs. en nåverdi på i overkant av 1,7 milliarder 2012-kroner i 2013.

5.3.2 Tilleggseffekter som det ikke er forsvarlig å tallfeste

OL/PL har også tilleggseffekter som det ikke er forsvarlig å tallfeste, men som hører med i en samfunnsøkonomisk vurdering av et slikt arrangement, og som det må tas hensyn til før det konkluderes med om OL/PL i Oslo i 2022 er et samfunnsøkonomisk lønnsomt prosjekt eller ikke. Det er imidlertid ingen faglig forsvarlig metodikk for å vekte betydningen av forhold som lar seg tallfeste, og effekter som først og fremst må beskrives verbalt. Derfor blir dette i siste instans et anliggende for Stortinget.

Aktuelle tilleggseffekter må vurderes langs to dimensjoner. For det ene; i hvilken grad gjør de påberopte virkningene seg gjeldende på områder som er et viktig samfunnsanliggende? Dernest, hvor sterke er effektene som OL/PL i Oslo i 2022 kan forventes å utløse, herunder hva som er deres fortegn, dvs. om de er å betrakte som en gevinst eller kostnad i samfunnsøkonomisk forstand.

Samlet er det beregnet en samfunnsøkonomisk kostnad før ikke-tallfestede tilleggseffekter på MNOK 17 660 for Økern-alternativet, og 19 850 for Kjelsrud-alternativet. KSG har anslått seks tilleggseffekter som må trekkes inn for å gjøre en helhetlig vurdering av OL/PL i Oslo. Det gjelder:

1. Gode opplevelser og vinter-OL som folkefest
2. Økt fysisk aktivitet og helseeffekter
3. Idrettsanlegg som fellesressurs
4. Sikkerhet og beredskap
5. Miljøbelastning og naturinngrep
6. Opsjonsverdi av OL/PL for andre

Oslo2022 har ikke fremhevet "idrettsanlegg som fellesressurs" og "opsjonsverdien av OL/PL for andre" som separate tilleggseffekter, men har lagt til grunn at OL/PL har langt flere ikke-tallfestede tilleggseffekter. Når KSG har tatt ut mange av tilleggseffektene, skyldes det enten at OL/PL ikke kan forventes å ha den effekten Oslo2022 forventer at de har, eller at effekten allerede er inkludert som en del av de seks tilleggseffektene KSG har anslått.

⁵ Fourie, J. og Santano-Gallego, M., "The impact of mega-sport events on tourist arrivals", *Tourist Management* 32: 1364-1370, 2011.

5.3.2.1 Gode opplevelser og vinter-OL som folkefest

Mange har positive opplevelser og gode minner fra vinter OL i Oslo 1952 og på Lillehammer i 1994. Med referanse til disse erfaringene fremheves at også OL/PL i Oslo i 2022 vil bli en folkefest som mange vil sette stor pris på. Gode opplevelser for befolkningen må anses som et viktig samfunnsanliggende som må kunne vektlegges, og denne effekten anses av mange som selve hovedårsaken til at OL/PL bør arrangeres.

Det er imidlertid uklart hvor stor verdien av en stor, nasjonal folkefest kan sies å være i samfunnsøkonomisk forstand. Det er gjort flere studier som forsøker å fange inn befolkningens betalingsvillighet for at et land skal påta seg ansvaret for store idrettsarrangement. Men det er ikke klart hvordan slik betalingsvillighet kan avdekkes på en troverdig måte. Det er redegjort nærmere for noen av disse studiene i vedlegg F om den samfunnsøkonomiske analysen. Det er ikke forsvarlig å tallfeste verdien av OL/PL i Oslo i 2022 som en nasjonal folkefest.

5.3.2.2 Økt fysisk aktivitet og helseeffekter

Helsetilstanden i befolkningen er av stor samfunnsmessig betydning, og tiltak som bidrar til en bedring av folkehelsen har stor samfunnsøkonomisk verdi.

Det er vel dokumentert at det er en positiv sammenheng mellom befolkningens aktivitetsnivå og helsetilstand. Men spørsmålet er om det er en sammenheng mellom OL/PL og varige endringer i befolkningens aktivitetsnivå. KSG kjenner ikke til at det er registrert noen slike sammenhenger etter Lillehammer 1994 eller andre store idrettsarrangement i Norge eller andre land.

Den mest sannsynlige muligheten for at det kan være en sammenheng mellom OL/PL i Oslo i 2022 og aktivitetsnivået i befolkningen, henger etter KSGs oppfatning sammen med at OL/PL bidrar til å redusere en forholdsvis stor underdekning på idrettshaller i Oslo. Dagens kapasitet for innendørs treningsfasiliteter er sprengt, og befolkningsveksten er sterk. Hvor mange flere som vil bli mer fysisk aktive, dvs. som går fra å være inaktive til å bli varig delvis aktive, eller fra delvis aktivitet til varig aktivitet, er det imidlertid vanskelig å si noe om. Men når den aksepterte verdien av ett ekstra kvalitetsjustert leveår er anslått til 625 000 2012-kroner, og overgang fra inaktivitet til varig aktivitet gir en økning på 8 kvalitetsjusterte leveår for en 15-åring og 6 for en 45-åring, så vil selv forholdsvis små endringer i hvor mange som blir varig mer fysisk aktive, gi store samfunnsøkonomiske gevinster.

5.3.2.3 Idrettsanlegg som fellesgode

I tillegg til den kommersielle verdien antar KSG at idrettsanleggene har en verdi som et fellesgode som ikke er kalkulert inn i vurderingen av aktivitetsnivå og helseeffekter.

Idrettsanlegg har en verdi i den grad det verdsettes at det legges til rette for at idrettslag kan utøve sin aktivitet, og at barn og unge kan gis positive utfoldelsesmuligheter. Verdien av idrettsanlegg som fellesgode henger også sammen med at de har en opsjonsverdi. Treningsfasiliteter blir mer tilgjengelige hvis man skulle ønske å ta dem i bruk. Dermed kan slike anlegg ha en verdi selv om man ikke selv har planer om å bruke dem.

Dersom bygging av idrettsanlegg i sin alminnelighet skal forsvares ut fra økonomiske resonnmener, må det være verdien av idrettsanlegg som fellesgode som begrunner de fleste, fordi svært få er kommersielt lønnsomme. KSG legger til grunn at det også gjelder idrettsanleggene som planlegges bygget i forbindelse med OL/PL i Oslo i 2022.

5.3.2.4 Sikkerhet og beredskap

OL/PL i Oslo har virkninger som berører sikkerhet og beredskap både positivt og negativt. Det negative er den store internasjonale medieoppmerksomheten, som gjør slike arrangement til potensielle terrormål. Det vil i sin tur kunne skape en opplevelse av usikkerhet og bekymring i befolkningen. I den samfunnsøkonomiske analysen skriver Oslo2022 at dette var tilfelle i forbindelse med Vancouver 2010.

På den annen side vil beredskapen også måtte bygges for å håndtere denne risikoen. Selv om deler av bevilgningene til sikkerhet og beredskap antas å ligge i referansealternativet med en fremskyndelse i tid, vil et slikt arrangement kunne bidra til bedre og mer realistisk trening som vil bidra til en heving av kvaliteten i det allmenne sikkerhets- og beredskapsarbeidet i årene etter OL/PL. Giulianotti og Klauser hevder f.eks. at sikkerhetsopplegget rundt Vancouver 2010 er det største som noensinne har vært mobilisert i Canada.⁶

Det er etter KSGs vurdering ikke faglig mulig å gi et klart svar på spørsmålet om den opplevde usikkerheten og bekymringen for mulige terroranslag, som følge av at Norge tar på seg å arrangere OL/PL, oppveies av at beredskapen i etterkant kan forventes å bli bedre.

5.3.2.5 Miljøbelastning og naturinngrep

Hensynene til miljø og natur er et viktig samfunnsanliggende. KSG deler vurderingene til Oslo2022 om omfanget av naturinngrep og belastninger på miljøet. Forurensning, både

⁶ Giulianotti, R. og Klauser, F., "Security Governance and Sport Mega-events: Towards and Interdisciplinary Research Agenda", *Journal of Sport and Social Issues*, 34(1): 49-61, 2010.

lokalt og når det gjelder klimagassutslipp, knytter seg først og fremst til kravet om dieseldrevne aggregater som primærkilde for strømforsyning til arenaer. Naturinngrepene knytter seg først og fremst til midlertidige veier rundt Holmenkollen og til Wyller.

Positive miljøvirkninger, som energisparende standarder på bygg, må kunne forventes å ligge i referansealternativet.

De samlede virkningene av OL/PL for natur og miljø tenderer mot det negative, men de anses ikke som spesielt store. De er heller ikke varige.

5.3.2.6 Opsjonsverdi for andre

OL/PL vil skape mye oppmerksomhet og mye aktivitet som andre tiltak kan trekke positive vekslers på, og som kan gi større gevinster enn det ville vært mulig å oppnå med samme ressursinnsats alene. Sånn sett skaper OL/PL en opsjonsverdi som kan gi større gevinster forutsatt at supplerende og kompletterende tiltak iverksettes. Det er ikke gevinster som kommer av OL/PL, men mulige ekstragevinster som andre kan få ut av tiltak som knytter seg til investeringer og virksomhet i og rundt vinter-OL. Et eksempel på slike ekstragevinster som er trukket frem i litteraturen, er byutvikling.

Forekomsten av slike opsjonsverdier er en positiv gevinst av OL/PL. Men langt større samfunnsøkonomiske gevinster vil først realiseres dersom supplerende og kompletterende tiltak iverksettes.

5.4 Oppsummering

Estimatet av netto samfunnsøkonomiske kostnader synes forholdsvis robust for endringer i referansealternativet. Det gjelder også endringer i de makroøkonomiske rammene rundt et OL/PL. Den samfunnsøkonomiske kostnaden vil bedres i en lavkonjunktur og svekkes i en høykonjunktur. Men uansett høy- eller lavkonjunktur, så vil OL/PL i Oslo i 2022 medføre en netto samfunnsøkonomisk kostnad før en tar hensyn til ikke tallfestede tilleggseffekter.

I **Tabell 1** sammenfattes KSGs vurderinger slik det er redegjort for i drøftingen ovenfor. Resultatet av KSGs gjennomgang av budsjettet for å finne de samfunnsøkonomiske verdier på ressurser som er planlagt brukt for å gjennomføre OL/PL i Oslo i 2022, er vist både for ulike typer kostnader og når det

gjelder budsjetterte inntekter. Det presenteres to alternativer for OL/PL i Oslo i 2022. Netto samfunnsøkonomisk kostnad før tilleggseffekter er MNOK 17 660 for Økern-alternativet og MNOK 19 850 for Kjelsrud-alternativet.

Verdien av tilleggseffektene som følger av OL/PL må antas å være større enn MNOK 17 660 for at Økern-alternativet skal vurderes som lønnsomt i samfunnsøkonomisk forstand, og den må være MNOK 2 190 høyere for at det samme skal gjelde Kjelsrud-alternativet. KSG har tallfestet nærings-effektene av OL/PL til MNOK 1 780. Det betyr at verdien av de ikke tallfestede tilleggseffektene må vurderes til over MNOK 15 890 for at Økern-alternativet skal være samfunnsøkonomisk lønnsomt, og til over MNOK 18 070 for Kjelsrud-alternativet.

TABELL 1 ANSLAG PÅ NETTO SAMFUNNSØKONOMISKE KOSTNADER I BUDSJETTET.

	Økern	Kjelsrud
Gjennomføringskostnader (B+D, ekskl. leie til privat utbygger)	14 950	14 950
<i>Justeringer frivillige</i>	-180	-180
<i>Justering politi og PST</i>	-660	-660
Budsjettposter inntekter (A)	-5720	-5720
<i>Justering nasjonale sponsorinntekter</i>	490	490
Investeringskostnader sportsarenaer (C4.1-C4.12)	3670	3670
<i>Justering idrettsanlegg</i>	-1090	-1090
Investeringskostnader samferdsel (C2)	1190	1160
<i>Justering samferdsel</i>	-530	-510
Investeringer i bygninger	8540	7800
Salg av bygninger	-6330	-4310
Investering byutvikling (C6.10, C6.11)	320	850
Skattefinansieringskostnader	3000	3390
Nettokostnad	17 660	19 850
Tilleggseffekter som tallfestes		
Næringslivseffekter	-1780	-1780
Nettokostnad før ikke-tallfestede tilleggseffekter	15 890	18 070
Ikke-tallfestede tilleggseffekter		
Gode opplevelser/folkedag	++++	++++
Helseeffekter som følge av økt fysisk aktivitet	++	++
Idrettsanlegg som fellesressurs	++	++
Sikkerhet og beredskap	+/-	+/-
Miljøbelastning og naturinngrep	-	-
Opsjonsverdi for OL/PL for tilknyttede tiltak	+	+

Tallene er avrundet til nærmeste MNOK 10 og ekskl. MVA, nåverdi 2013 og i faste 2012-priser. Avrundning gjør at tallene i tabellen ikke kan summeres.

Kvalitetssikring av søknad om statsgaranti og -tilskudd for OL/PL i Oslo 2022

VEDLEGG

Vedlegg A Metode for usikkerhetsanalyse _____	46
Vedlegg B Grunnlaget for kvalitetssikringen _____	50
Vedlegg C Estimatusikkerhet _____	63
Vedlegg D Usikkerhetsfaktorer og hendelser _____	98
Vedlegg E Vurdering av konseptet etter IOC-tema _____	105
Vedlegg F Samfunnsøkonomisk analyse av OL/PL i Oslo _____	120
Vedlegg G Vurdering av strategi, planer og tiltak for miljø _____	140

VEDLEGG A

METODE FOR USIKKERHETSANALYSE

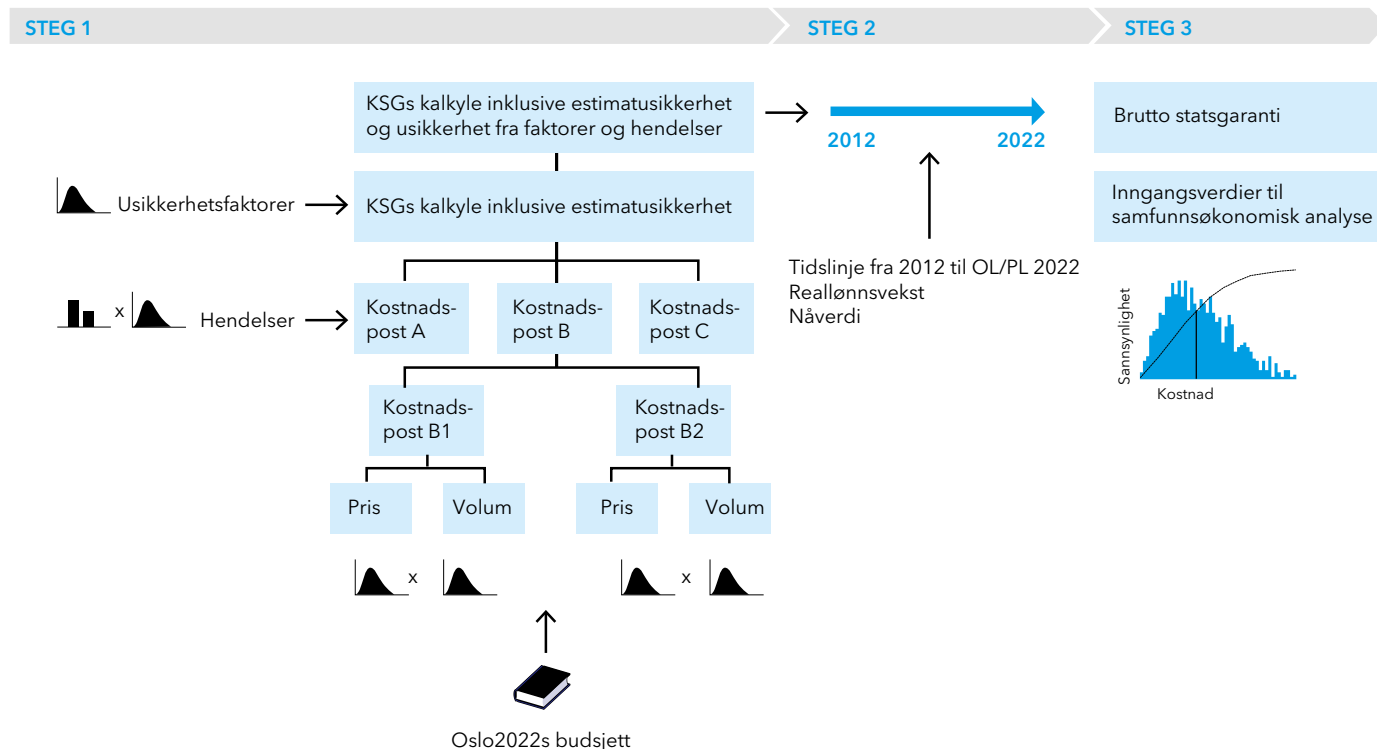
Innledning

I dette vedlegg er valg av metode, arbeidsprosess samt metode og verktøy for analysen beskrevet.

Kvalitetssikringsoppdraget er basert på metodikk for kvalitetssikring (KS1) fra Rammeavtale med Finansdepartementet av 2011 om "kvalitetssikring av konseptvalg, samt styringsunderlag og kostnadsoverslag for valgt prosjektalternativ" med tilhørende veiledere /D0954/. Rammeavtalen krever en vurdering av konseptet, en usikkerhetsanalyse og en samfunnsøkonomisk analyse som bygger på resultatene fra usikkerhetsanalysen.

Generelt om kvantitativ usikkerhetsanalyse

Deterministisk analyse innebærer å bruke det "mest sannsynlige verdi-estimat" (mode) av hver variabel i en modell for å regne seg frem til et totalestimat. Sensitiviteten i summen kan bestemmes ved å anslå scenarioer for beste og verste utfall for alle postene. Da tas det ikke hensyn til at det er større sannsynlighet for at den mest sannsynlige verdien inntreffer enn maksimums- og minimumsverdien. Ved å tilegne en fordelingsfunksjon til kostnadspostene og beregne dette stokastisk eller ved simulering tar man hensyn til dette. Begge tilfeller vil gi en gitt fordeling for totalsummen, samt tilhørende forventningsverdi og varians. Av de mest kjente metoder og teknikker kan nevnes momentmetoden (kun de enkleste modeller), eksakte algebraiske løsninger og Monte Carlo-simulering. Monte Carlo-simulering er den metoden

Figur 1: Fremstilling av KSGs beregningsmodell. Modellen bygger på tilsvarende struktur som Oslo2022s budsjett for å forenkle sammenligning mellom de to.

som er mest utbredt på verdensbasis og er valgt til denne analysen.

Oppbygging av analysemodellen

Usikkerhetsanalysen følger standard metode som benyttes i KS-ordningen for kvalitetssikring av offentlige investeringsprosjekter gjennom rammeavtale med Finansdepartementet. Dette er en anerkjent metode for beregning av usikkerhet i store og komplekse prosjekter. KSG har bygget en egen analysemodell basert på Oslo2022s opprinnelige budsjettstruktur, som er gjennomgått grundig. Modellen bygger på en basiskalkyle med estimatusikkerhet. På den legges usikkerhet i form av overgripende usikkerhetsfaktorer og spesifikke, binære hendelser som kan inntreffe med en viss prosent sannsynlighet. Dette beskriver mulige endringer i kostnadsbildet i årene frem mot 2022. Tallene justeres for forventet reallønnsvekst frem mot 2022. Analysen er beregnet ved hjelp av Monte Carlo-simulering med @RISK i et MS Excel-basert verktøy utviklet av KSG for dette oppdraget. Resultatet fra usikkerhetsanalysen er inngangsverdier til samfunnsøkonomisk analyse.

Modellen er bygget opp basert på Oslo2022s budsjettstruktur for å sikre gjenkjennelighet og bedre grunnlaget for sammenligning. Analysemodellen er brutt ned ytterligere eller bygget opp annerledes der dette er funnet hensiktsmessig. Enkelte av postene samvarierer sterkt, og disse er korrelert i modellen for å kompensere for tap av statistisk usikkerhet ved for detaljert nedbrytning. Usikkerhet relatert til mulige endringer i årene frem mot 2022 er beskrevet gjennom usikkerhetsfaktorer (U) og hendelser (H).

Faktorene virker på utvalgte kostnadselementer med en prosentvis variasjon, det vil si økning eller minking ut fra om det er risiko for overskridelser og/eller muligheter for innsparing.

Hendelsene er ikke koblet direkte til elementer, men er vurdert ut fra en mulig total konsekvens på prosjektet som legges til relevant kostnadspost, alternativt på totalsummen.

Figur 1 viser en forenklet fremstilling av modellen.

Forklaring til de ulike stegene i modellen

Steg 1: Basisestimatet er bygget opp med samme budsjettstruktur som Oslo2022 og flere av de samme forutsetningene. Dette er gjort for å lette sammenligning og isolere effekter av andre vurderinger. Basisestimatet er i 2012-kroner. Tallene er ikke neddiskontert og er ikke justert for forventet reallønnsvekst frem mot 2022. Forenklet kan man si at basisestimatet representerer "kostnaden ved å gjennomføre et OL/PL i 2013".

Usikkerhetsfaktorene og hendelsene skisserer usikkerheten som ligger i mulige endringer av forutsetninger fra situasjonen i dag og frem til gjennomføring. Dette kan være endring i dimensjonerende forutsetninger, endrede krav, mindre konseptendringer samt andre mer spesifikke hendelser.

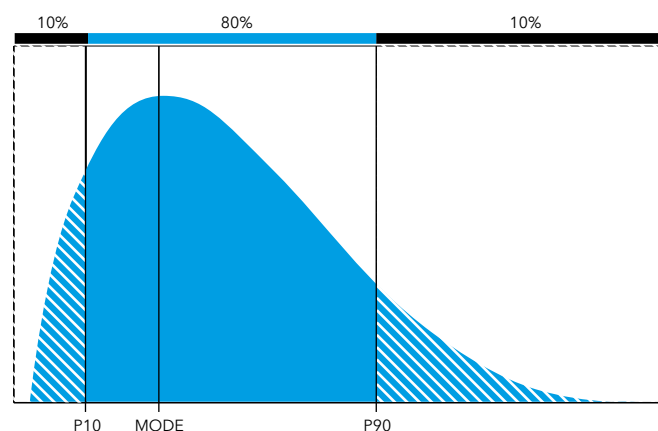
Steg 2: Budsjettet periodiseres og det beregnes forventet reallønnsvekst, med 1,5% pa. på arbeidsandelen av kostnadene i budsjettet. Arbeidsandelen er anslått basert på beste kunnskap om innholdet i hver enkelt post.

Steg 3: Se eget kapittel om samfunnsøkonomisk analyse i hovedrapporten.

Metode for usikkerhetsanalyse

Basisestimat: Estimatusikkerhet og korrelasjon

Alle kostnads- og inntektselementer er beskrevet med et tripplestimat - p10, mode og p90. For simuleringen er en pertfordeling (se **Figur 2**) valgt for å kunne benytte disse inngangsverdiene.

Figur 2: Pertfordeling med tripplestimat.

Budsjettmodellen er detaljert, og inngangsverdiene til beregning av flere budsjettposter antas å ha en avhengighet i variasjonen (samvariasjon). Inngangsverdier som samvarierer (for eksempel kvadratmeterpriser for bygg) er korrelert med en Pearsons korrelasjonsfaktor mellom -1 og 1.

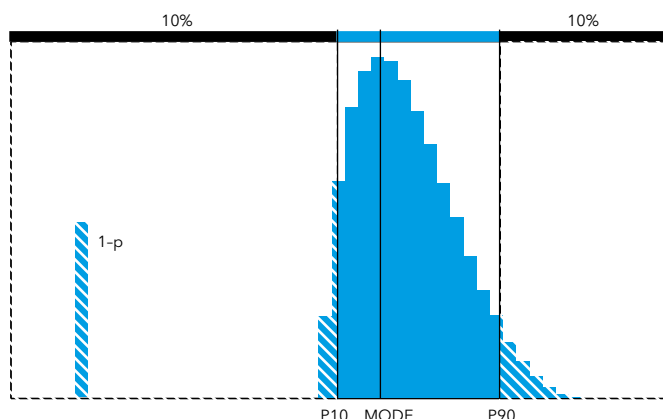
Faktorberegning

Beregning av en usikkerhetsfaktors påvirkning skjer ved multiplisering av de to fordelingene for kostnadsposten og for usikkerhetsfaktoren. For å isolere faktorens bidrag benyttes kun den prosentvise endringen. Det medfører at dersom faktoren er oppgitt som en variasjon rundt 1 (for eksempel med trippelanslaget 0,9 - 1,0 - 1,1) vil regnestykket for posten B1 se slik ut:

Bidrag fra F på posten B1 = Forventningsverdi for B1 * (F-1).

Bidraget fra usikkerhetsfaktorene summeres med totalen på samme måte som totaler fra andre kostnads- og inntektsposter.

VEDLEGG A

Figur 3: Binær hendelse, beskrevet med en sannsynlighet P for at den inntreffer og en fordeling for kostnadskonsekvensen dersom dette skjer.

Behandling av hendelser

Hendelser er definert som binære fordelinger der hendelsen vil inntreffe med en gitt sannsynlighet. Dersom den inntreffer, er fordelingen til kostnadseffekten beskrevet med et trippel-estimat. Kostnadskonsekvensen kan for eksempel beskrives med en pertfordeling som vist i fremstillingen i **Figur 3**.

Det er $p\%$ sannsynlig at kostnaden ligger innenfor pertfordelingen, og $(1-p)\%$ sannsynlig at den ikke inntreffer i det hele tatt og kostnaden blir 0. Bidraget fra hendelsene summeres med totalen på samme måte som totaler fra andre kostnads- og inntektsposter.

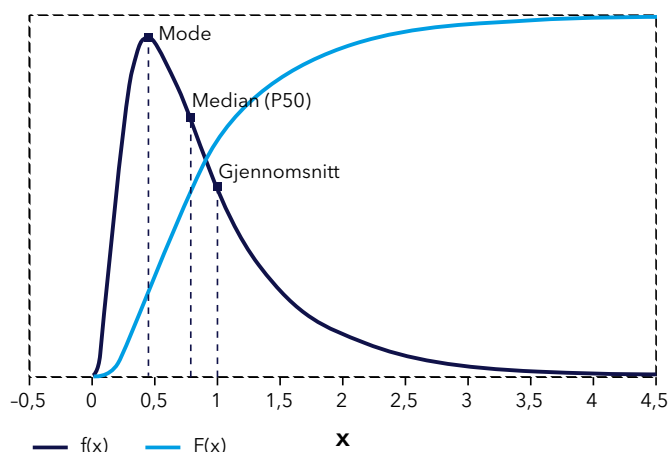
Begrepsforklaring

Dette kapitlet lister opp en rekke ord og uttrykk som er benyttet i rapporten for å forklare disse grundigere. Listen er ikke uttømmende.

Grunnleggende statistikk

En variabel som har en spesifikk verdi kalles *deterministisk*. Til forskjell kan en tilfeldig stokastisk variabel anta et spekter av verdier. Fordelingen av mulige utfall for en stokastisk variabel beskrives av en *sannsynlighetsfordeling*. De mest brukte statistiske begrepene i denne rapporten er beskrevet i **Tabell 1**.

Noen av disse målene er illustrert i **Figur 4**.

Figur 4: Illustrasjon av noen statistiske parametere. Figuren viser en lognormalfordeling og den korresponderende akkumulerte sannsynlighetsfordelingen.

Begreper innen økonomi

Diskontering

Omregning av fremtidige økonomiske størrelser til nåverdier.

Diskonteringsrente

Rente som benyttes til omregning av kontantbeløp som et prosjekt genererer over tid til nåverdi på et bestemt tidspunkt. I lønnsomhetsanalyser reflekterer diskonteringsrenten den avkastning som kapitalinvesteringen i prosjektet ville ha hatt i den mest lønnsomme alternative anvendelsen.

Nåverdi

Nåverdien uttrykker kontantverdien på et gitt tidspunkt av en fremtidig betaling eller en rekke fremtidige betalinger. For eksempel uttrykker nåverdien i dag av en fremtidig betalingsforpliktelse hvor mye som må settes på en rentebærende konto med en rente lik diskonteringsrenten for å ha et beløp inklusive renter på betalingstidspunktet lik betalingsforpliktelsen.

Sluttverdi

Sluttverdien uttrykker verdien på et bestemt fremtidig tidspunkt av en betalingsrekke inklusive renter og rentes rente når de enkelte beløp suksessivt settes inn på en rentebærende konto.

Nominell verdi

Verdi av en transaksjon målt i nominelle kroner vurdert til de priser som gjelder på det tidspunkt transaksjonen finner sted.

Verdi i fast kroneverdi

Verdien av en transaksjon i fast kroneverdi er målt til priser som gjelder i et valgt basisår (f.eks. 2012). Verdiendring mellom basisåret og transaksjonsåret som skyldes inflasjon blir dermed eliminert.

TABELL 1: STATISTISKE BEGREPER SOM BRUKES I RAPPORTEN.

BEGREP	DEFINISJON	BESKRIVELSE
Sannsynlighetsfordeling	$f(x)$	Fordelingen for ulike utfall av x.
Akkumulert sannsynlighetsfordeling	$F(x) = \int_{-\infty}^x f(y)dy$	Sannsynligheten for at et utfall er mindre enn eller lik x.
Forventningsverdi (eng. mean)	$E(x) = \mu = \int_{-\infty}^{\infty} xf(x)dx$	Gjennomsnittsverdien av en fordeling (tyngdepunkt).
Median (P50)	$\frac{1}{2} = \int_{-\infty}^{P50} f(x)dx = \int_{P50}^{\infty} f(x)dx$	Samme sannsynlighet over og under P50.
Mode	$\frac{d}{dx}f(x) = 0$	Verdien der f(x) er størst; toppunktet på fordelingen.
Varians	$Var(x) = \sigma^2 = \int_{-\infty}^{\infty} (x - \mu)^2 f(x)dx$	Mål på spredningen i fordelingen.
Standardavvik	$\sigma = \sqrt{Var(x)}$	Roten av variansen.
Percentil Pxx	$F(Pxx) = xx\%$	Sannsynligheten for at utfallet er mindre enn eller lik pxx er xx%, for eksempel $F(p10) = 10\% = 0,1$.
Pearsons korrelasjonskoeffisient	$\rho(x, y) = \frac{COV(x, y)}{\sqrt{VAR(X) \cdot VAR(Y)}}$. $[-1 < \rho < 1]$	Benevningsfri koeffisient for å beskrive lineære sammenhenger mellom to avhengige variabler.
"Tripplestimat"	Også kalt trepunktsestimat. Det angis tre punkter for å beskrive en sannsynlighetsfordeling som i figuren. Dette kan for eksempel være p10, mode og p90.	
"Konfidensintervall"	Sannsynligheten for at utfallet ligger mellom px og py er et $Z=y-x$, og betegnes et "Z% konfidensintervall".	

Tabellen er hentet fra rapporten DEMO 2000, Det Norske Veritas.

Inflasjonskorrigerte verdier

Økonomiske størrelser som er korrigert for verdiøkning som skyldes inflasjon.

KPI

Konsumprisindeksen (KPI) er mål for prisnivået til konsumvarer og viser prisutviklingen til en varekurv som private husholdninger etterspør. Den prosentvise endringen i KPI brukes ofte som et mål på inflasjon.

Trendvekst

Viser underliggende langsiktig vekst i den økonomiske utviklingen.

Konjunkturer

Betegner den kortsiktige økonomiske utviklingen i en økonomi rundt en trend.

Reallønnsvekst

Prosentvis lønnsvekst som går ut over prosentvis vekst i KPI.

Null-alternativ

Eksisterende ressursbruk i økonomien som ressursbruken i gitt prosjekt sammenlignes med.

Alternativkostnad

Den verdiskaping som ressursinnsatsen i et gitt prosjekt ville ha hatt i beste alternative anvendelse. Den beste alternative anvendelsen blir ofte antatt å være null-alternativet.

Risikofri rente

Rente med full sikkerhet for betaling av nominelt beløp. Ofte brukes renten på statsobligasjoner som mål på risikofri rente.

Realrente

Nominell rente ut over inflasjon.

Kostnad ved skattefinansiering

Beskatning påfører samfunnet kostnader ved at det har vridende effekter på privates ressursbruk i forhold til det som er samfunnsøkonomisk mest lønnsomt. Kostnad ved skattefinansiering er et pengemessig mål på dette nyttetapet pr. krone skatteinntekt.

VEDLEGG B

VEDLEGG B

GRUNNLAGET FOR
KVALITETSSIKRINGEN

Grunnlaget for kvalitetssikringen består av søknad fra Oslo2022 – Oslo kommune og Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) – til Kulturdepartementet om statsgaranti og -tilskudd for OL/PL i Oslo i 2022. I tillegg kommer dokumenter fra departementenes¹ gjennomgang av søknaden, og spørsmål og svar ifm. KSGs kvalitetssikring av søknaden. All skriftlig grunnlagsdokumentasjon som er benyttet er tildelt et unikt dokument-id /Dxxxx/. En komplett liste over dokumentene finnes i dette vedlegg.

Det er avholdt møter med Oslo kommune og NIF og med andre involverte, blant annet særforbundene (Norges Ake-, Bob- og Skeletonforbund, Norges Curlingforbund, Norges Ishockeyforbund, Norges Skiforbund, Norges Skiskytterforbund, Norges Skøyteforbund og Norges Snowboardforbund). Nedenfor er møtene som har vært gjennomført listet opp.

KUD har fulgt prosessen ved deltakelse på møter, og formidling av informasjon mellom Oslo2022, departementene og KSG.

Møteoversikt

Formelle møter med KUD, Oslo2022 og andre interessenter er listet nedenfor. I tillegg til dette har KSG hatt kontakt med andre prosjektaktører for ulike spørsmål pr. e-post og telefon. En spørsmålslogg med svar foreligger hos KSG.

Referanser, Tema/hensikt, Sted, Møte med, Dato

M01, Planleggingsmøte kvalitetssikringsoppdrag, KUD, KUD, FIN, KSG, 05.06.2013

M02, Oppstartsmøte eksternt kvalitetssikring, Oslo2022, Oslo2022, KUD, KSG, 25.06.2013

M03, Kontraktsmøte, KUD, KUD, FIN, KSG, 14.08.2013

M04, Møte med involverte departementer, KUD, KUD, FIN, SD, JD, FD, UD, NHD, KR, MD, HOD, KSG, 20.08.2013

M05, Sikkerhet, Oslo2022, Oslo2022, KUD, NIF, KSG, 30.08.2013

M06, Landsbyer, Oslo2022, Oslo2022, KUD, KSG, 04.09.2013

M07, Informasjonsinnhentingsmøte Dag 1, Oslo2022, Oslo2022, KUD, NIF, KSG, 12.09.2013

M08, Informasjonsinnhentingsmøte Dag 2, Oslo2022, Oslo2022, KUD, NIF, KSG, 13.09.2013

M09, Møte med FD om sikkerhet, KUD, Oslo2022, KUD, FD, KSG, 20.09.2013

M10, Oslo Economics – gjennomgang regneark, Oslo2022, Oslo Economics, Oslo2022, KSG, KUD, 23.09.2013

M11, Møte med Ruter, Oslo2022, Oslo2022, KSG, Ruter, 24.09.2013

M12, Teknologi, Oslo2022, Oslo2022, KUD, KSG, 26.09.2013

M13, Transport – møte med SVV, Oslo2022, Oslo2022, KUD, KSG, SVV, 26.09.2013

M14, Møte med JD om sikkerhet, KUD, Oslo2022, KUD, JD, KSG, 27.09.2013

M15, MVA og skatt, FIN, FIN, JD, KUD, KSG, 30.09.2013

M16, Møte med Oslo Economics, SNF, KSG, Oslo Economics, 01.10.2013

M17, Møte med president og gen.sekr. (overordnet om søknaden), NIF, NIF, KUD, KSG, Oslo2022, 08.10.2013

M18, Møter med sponsoransvarlige NIF (inntekter), NIF, NIF, KUD, KSG, Oslo2022, 08.10.2013

M19, Møter med særforbund, NIF, NIF, KUD, KSG, Særforbund, 08.10.2013

M20, Administrasjonsposter, DNV, Oslo2022, KSG, 16.10.2013

M21, Sikkerhet, DNV, KSG, Oslo2022, 17.10.2013

M22, Møte med KUD, KUD, KUD, KSG, 17.10.2013

M23, Statusmøte med KUD og FIN, KUD, KUD, FIN, KSG, 05.11.2013

M24, Møte om overordnet usikkerhet, Oslo2022, Oslo2022, NIF, KSG, KUD, 12.11.2013

M25, Overordnet gjennomgang – styringsmodell, finansiering, Rådhuset i Oslo, Søkerkomiteen (Oslo kommune, byråd), KSG, 26.11.2013

M26, Møte med kommunal kvalitetssikrer, EY, EY, Vista, KSG, 28.11.2013

M27, Presentasjon foreløpige resultater, KUD, KUD, FIN, KSG, 02.12.2013

¹ Kulturdepartementet (KUD), Samferdselsdepartementet (SD), Helse- og omsorgsdepartementet (HOD), Justis- og beredskapsdepartementet (JD), Forsvarsdepartementet (FD), Arbeidsdepartementet (AD), Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD), Kommunal- og regionaldepartementet (KR), Finansdepartementet (FIN), Nærings- og handelsdepartementet (NHD), Miljøverndepartementet (MD).

Oversikt over sentrale personer i forbindelse med oppdraget**Oppdragsgiver, Navn, Stilling/funksjon/rolle**

Finansdepartementet, Peder A. Berg, Avd.direktør
 Finansdepartementet, Jan Olav Pettersen, Seniorrådgiver
 Kulturdepartementet, Marit Wiig, Eksp.sjef
 Kulturdepartementet, Per Kr. Aasmundstad, Avd.direktør
 Kulturdepartementet, Trond Glasser, Seniorrådgiver
 Kulturdepartementet, Åsmund Berge, Seniorrådgiver
 Kulturdepartementet, Kjartan Pedersen Gurholt, Rådgiver

Prosjektet/søker, Navn, Stilling/funksjon/rolle

Oslo2022, Eli Grimsby, Direktør Oslo2022-etaten
 Oslo2022, Simen Olstad, Prosjektleder Oslo2022-etaten
 Oslo2022, Erik Eide, Organisasjonssjef NIF

KSG, Navn, Funksjon

DNV GL, Aage Enghaug, Prosjektråd
 DNV GL, Anders Magnus Løken, Oppdragsleder
 DNV GL, Anne Marte Sand Haarberg, Fagressurs
 DNV GL, Cecilie Bøen Wold, Samfunnsøkonomi
 DNV GL, Erling Hessvik, Fagressurs
 DNV GL, Erling Svendby, Oppdragsansvarlig
 DNV GL, Fredrik Einerkjær, Ass. oppdragsleder
 DNV GL, Henning Vahr, Intern kvalitetssikring
 DNV GL, Henrik Fonahn, Fagressurs
 DNV GL, Janne Hougen, Samfunnsøkonomi
 DNV GL, Line Døhlen Fonahn, Fagressurs
 DNV GL, Linnea Brath, Fagressurs
 DNV GL, Nicolaj Tidemand, Kost- og risikomodellering
 DNV GL, Sophie Davidsson, Fagressurs
 DNV GL, Tone Varslot Stave, Fagressurs
 DNV GL, Vibeke Binz Vallevik, Intern kvalitetssikring
 SNF, Afsane Bjorvatn, Samfunnsøkonomi
 SNF, Frode Skjeret, Samfunnsøkonomi
 SNF, Karl Rolf Pedersen, Samfunnsøkonomi
 SNF, Kåre Petter Hagen, Samfunnsøkonomi
 SNF, Per Heum, Samfunnsøkonomi
 ÅF Advansia, Bjørn Brenna, Arrangement og anlegg
 ÅF Advansia, Bjørn Sund, Arrangement og anlegg
 ÅF Advansia, Knut Arild Røste, Arrangement og anlegg
 ÅF Advansia, Olaf Melbø, Arrangement og anlegg
 ÅF Advansia, Sigvald Høye, Arrangement og anlegg

Dokumenter som ligger til grunn for kvalitetssikringen

Listen nedenfor inneholder en oversikt over dokumenter som er mottatt av prosjektet, og andre dokumenter som er benyttet som grunnlag for kvalitetssikringen.

DokID, Dokumenttittel, Ansvarlig, Dato

D0001, Vedleggsoversikt KVV 14 06 2013.xlsx, Oslo2022, 22.11.2013
 D0002, KVV til KUD, 14.06.2013.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
 D0003, Vedlegg 04 Etterspørselsdrevne behov.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
 D0004, Vedlegg 05 Interessent og aktøranalyse.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
 D0005, Vedlegg 75 Toppnotat usikkerhetsanalyser.pdf, Oslo2022, 18.09.2013
 D0006, Vedlegg 76(A) Usikkerhetsanalyse Metier Rapport.pdf, Oslo2022, 18.09.2013
 D0007, Vedlegg 76(B) Usikkerhetsanalyse vedlegg til Metiers Rapport.pdf, Oslo2022, 18.09.2013
 D0008, Vedlegg 76(C) USA Sammenstilling Analysemodell v 1.2.xlsx, Oslo2022, 22.11.2013
 D0009, Samfunnsøkonomi Prissatte effekter 14.06.2013.xlsx, Oslo2022, 22.11.2013
 D0010, Vedlegg 77 Samfunnsøkonomisk analyse Oslo 2022.pdf, Oslo2022, 22.11.2013
 D0011, Vedlegg 07 Toppnotat Fase-1-utredninger mai 2013.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
 D0012, Vedlegg 08 Tomte vurderinger landsbyer og MMC oktober 2012.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
 D0013, Vedlegg 09 Tomte vurderinger ishaller oktober 2012.xls, Oslo2022, 11.07.2013
 D0014, Vedlegg 10 Dokumentasjon evaluering av lokasjoner november 2012.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
 D0015, Vedlegg 11 Dokumentasjon evaluering av konsepter november 2012.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
 D0016, Vedlegg 12 Vurdering av lokasjoner og konsepter november 2012.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
 D0017, Vedlegg 13 Evaluering enkeltlokasjoner. Transport. November 2012.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
 D0018, Vedlegg 14 Evaluering av enkeltlokasjoner_Transport. November 2012.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
 D0019, Vedlegg 15 Evaluering konsept_Transport_November 2012.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
 D0020, Vedlegg 16 Evaluering konsept. Transport. November 2012.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
 D0021, Vedlegg 17 Supplering av vurderinger nedvalgsprosess Juni 2013.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
 D0022, 2012-12-17 Notat skiskyting nye alternativer_v01.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
 D0023, Kongsberg.pdf, Oslo2022, 06.09.2013
 D0024, Oslo2022 Rapport DP 2_Leveranse 1 Bob, aking, skeleton.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
 D0025, Oslo2022 Rapport DP 2_Leveranse 1 Freestyle og snowboard.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
 D0026, Oslo2022 Rapport DP 2_Leveranse 1 Skiskyting.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
 D0027, Rapport Nordiske grener_uten vedlegg.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
 D0028, Rapport OL2022 Alpint_uten vedl.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
 D0029, Vedlegg 01a Dokumentasjon av dimensjonerende forutsetninger Juni 2013.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
 D0030, Vedlegg 01b Oversikt over dimensjonerende forutsetninger Juni 2013.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
 D0031, Vedlegg 02a Dokumentasjon øvelsesprogram 1 mars 2013.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
 D0032, Vedlegg 02b Øvelsesprogram OL 1 mars 2013.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
 D0033, Vedlegg 03a Beskrivelse av konsept for Paralympics 1. mars 2013.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
 D0034, Vedlegg 03b Øvelsesprogram PL 1. mars 2013.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
 D0035, Notat Folkefest Juni 2013.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
 D0036, Vedlegg 06 Program Juni 2013.pdf, Oslo2022, 24.09.2013
 D0037, Vedlegg 54 Overordnet miljøstrategi juni 2013.pdf, Oslo2022, 11.07.2013

VEDLEGG B

D0038, Vedlegg 79 Notat om strategi statstøtte Juni 2013.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0085, GEN_A2.Faktaark.TOP-sponsorer.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0039, OL2022 Budsjett Total_ENDELIG_revisjon7.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0086, GEN_A3.Faktaark.Marked Sponsor.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0040, Prisregulering faktorer 2012.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0087, GEN_A4.1.Faktaark.Billettinntekter Sport.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0041, GEN_A1.Faktaark.TV-rettigheter.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0088, GEN_A4.2.Faktaark Inntekter Kultur.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0042, GEN_A10.Faktaark.Andre Inntekter.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013	D0089, GEN_A5.Faktaark.Lisensinntekter.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0043, GEN_A2.Faktaark.TOP-sponsorer.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0090, GEN_A8.Faktaark.Salg av eiendeler.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0044, GEN_A3.Faktaark.Marked Sponsor.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0091, GEN_B2.14.10.Faktaark.Deltakerlandsby.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0045, GEN_A4.1.Faktaark.Billettinntekter Sport.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0092, GEN_B2.14.1-4.Faktaark.Idrett, arenaer og drift.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0046, GEN_A4.2.Faktaark Inntekter Kultur.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0093, GEN_B2.14.20.Faktaark.Medilandsby.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0047, GEN_A5.Faktaark.Lisensinntekter.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0094, GEN_B2.14.30.Faktaark.Annen Innkvartering.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0048, GEN_A8.Faktaark.Salg av eiendeler.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0095, GEN_B2.14.40.Faktaark.Main Media Centre.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0049, GEN_B2.14.10.Faktaark.Deltakerlandsby.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013	D0096, GEN_B2.14.49.Faktaark.Teknologi arena.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0050, GEN_B2.14.1-4.Faktaark.Idrett, arenaer og drift.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0097, GEN_B2.14.60.Faktaark.Non Competition Venues.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0051, GEN_B2.14.20.Faktaark.Medilandsby.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013	D0098, GEN_B2.15.Faktaark.Ansatte og frivillige.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0052, GEN_B2.14.30.Faktaark.Annen Innkvartering.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013	D0099, GEN_B2.16.Faktaark.Teknologi.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0053, GEN_B2.14.40.Faktaark.Main Media Centre.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013	D0100, GEN_B2.17.Faktaark.Seremonier og kultur.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0054, GEN_B2.14.49.Faktaark.Teknologi arena.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0101, GEN_B2.18.Faktaark.Helse og sanitet.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0055, GEN_B2.14.60.Faktaark.Non Competition Venues.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0102, GEN_B2.19.Faktaark.Forpleining.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0056, GEN_B2.15.Faktaark.Ansatte og frivillige.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0103, GEN_B2.20.Faktaark.Transport.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0057, GEN_B2.16.Faktaark.Teknologi.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0104, GEN_B2.21.Faktaark.Sikkerhet.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0058, GEN_B2.17.Faktaark.Seremonier og kultur.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0105, GEN_B2.22.Faktaark.Paralympiske Leker.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0059, GEN_B2.18.Faktaark.Helse og sanitet.xlsx, Oslo2022, 24.09.2013	D0106, GEN_B2.23.Faktaark Marked, profilering og informasjon.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0060, GEN_B2.19.Faktaark.Forpleining.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0107, GEN_B2.24.Faktaark.Administrasjon.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0061, GEN_B2.20.Faktaark.Transport.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0108, GEN_B2.25.Faktaark.Førolympiske aktiviteteter.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0062, GEN_B2.21.Faktaark.Sikkerhet.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0109, GEN_B2.26.Faktaark.Annet.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0063, GEN_B2.22.Faktaark.Paralympiske Leker.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0110, GEN_C1.Faktaark.Sivil luftfart.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0064, GEN_B2.23.Faktaark Marked, profilering og informasjon.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0111, GEN_C2.Faktaark.Investeringer Transport.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0065, GEN_B2.24.Faktaark.Administrasjon.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0112, GEN_C4.10.Faktaark.Freestyle, Snowboard.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0066, GEN_B2.25.Faktaark.Førolympiske aktiviteteter.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0113, GEN_C4.2.Faktaark.hurtigløp (6k Valle Hovin).pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0067, GEN_B2.26.Faktaark.Annet.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0114, GEN_C4.3.Faktaark.Hockey (10k Stubberud).pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0068, GEN_C1.Faktaark.Sivil luftfart.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0115, GEN_C4.4.Faktaark.Hockey (6k Jordal).pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0069, GEN_C2.Faktaark.Investeringer Transport.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0116, GEN_C4.5.Faktaark.Curling (3k Lørenskog).pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0070, GEN_C4.10.Faktaark.Freestyle, Snowboard.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0117, GEN_C4.6.Faktaark.Hockey Trening1.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0071, GEN_C4.2.Faktaark.hurtigløp (6k Valle Hovin).xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0118, GEN_C4.7.Faktaark.HockeyTrening2.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0072, GEN_C4.3.Faktaark.Hockey (10k Stubberud).xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0119, GEN_C4.8.Faktaark Skiskyting.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0073, GEN_C4.4.Faktaark.Hockey (6k Jordal).xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0120, GEN_C4.9.Faktaark.NordiskeGrener.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0074, GEN_C4.5.Faktaark.Curling (3k Lørenskog).xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0121, GEN_D1_Faktaark.Politi og forsvar.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0075, GEN_C4.6.Faktaark.Hockey Trening1.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0122, GEN_D2.Faktaark.Transport.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0076, GEN_C4.7.Faktaark.HockeyTrening2.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0123, GEN_D4.Faktaark.Miljørettede tiltak.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0077, GEN_C4.8.Faktaark Skiskyting.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0124, GEN_D7_Faktaark.Midler til planlegging og infrastruktur kommune samt beredskap.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0078, GEN_C4.9.Faktaark.NordiskeGrener.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0125, LIL_A10.Faktaark.Andre Inntekter.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0079, GEN_D1_Faktaark.Politi og forsvar.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0126, LIL_A8.Faktaark.Salg av eiendeler.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
D0080, GEN_D2.Faktaark.Transport.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0127, LIL_B2.14.10.Faktaark.Deltakerlandsby.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0081, GEN_D4.Faktaark.Miljørettede tiltak.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0128, LIL_B2.14.1-4.Faktaark.Idrett, arenaer og drift.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
D0082, GEN_D7_Faktaark.Midler til planlegging og infrastruktur kommune samt beredskap.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0129, LIL_B2.14.20.Faktaark.Medilandsby.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0083, GEN_A1.Faktaark.TV-rettigheter.pdf Duplikat av D0412.pdf, Oslo2022, 04.09.2013	D0130, LIL_B2.14.40.Faktaark.Main Media Centre.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0084, GEN_A10.Faktaark.Andre Inntekter.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	

D0131, LIL_B2.14.49.Faktaark.Teknologi arena.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0175, NOR_B2.14.49.Faktaark.Teknologi arena.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0132, LIL_B2.14.60.Faktaark.Non Competition Venues.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0176, NOR_B2.14.60.Faktaark.Non Competition Venues.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0133, LIL_B2.16.Faktaark.Teknologi.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0177, NOR_B2.16.Faktaark.Teknologi.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0134, LIL_B2.17.Faktaark.Seremonier og kultur.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0178, NOR_B2.20.Faktaark.Transport.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0135, LIL_B2.20.Faktaark.Transport.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0179, NOR_B2.21.Faktaark.Sikkerhet.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0136, LIL_B2.21.Faktaark.Sikkerhet.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0180, NOR_B2.22.Faktaark.Paralympicskostnader.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0137, LIL_B2.22.Faktaark.Paralympicskostnader.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0181, NOR_C11.Faktaark.Utbygging av tele og bredbånd.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0138, LIL_C11.Faktaark.Utbygging av tele og bredbånd.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0182, NOR_C2.Faktaark.Investeringer Transport.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0139, LIL_C2.Faktaark.Investeringer Transport.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0183, NOR_C4.11.Faktaark.AlpineGrener.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0140, LIL_C4.10.Faktaarik.Bob, Aking, Skeleton.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0184, NOR_C6.Mediellandsby Norefjell.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0141, LIL_C4.11.Faktaark.AlpineGrener.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0185, NOR_C7.Faktaark.Investeringer infrastruktur energi.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0142, LIL_C5.1.Deltakerlandsby Lillehammer.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013	D0186, NOR_D7.Faktaark.Midler til planlegging og infrastruktur kommune samt beredskap.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0143, LIL_C5.2.Faktaark.Deltakerlandsby leie.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013	D0187, NOR_A10.Faktaark.Andre Inntekter.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0144, LIL_C7.Faktaark.Investeringer infrastruktur energi.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0188, NOR_A8.Salg av eiendeler.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0145, LIL_D2.Faktaark.Transport.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0189, NOR_B2.14.10.Faktaark.Deltakerlandsby.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0146, LIL_D7.Faktaark.Midler til planlegging og infrastruktur kommune samt beredskap.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0190, NOR_B2.14.1-4.Faktaark.idrett, areaner og drift.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0147, LIL_A10.Faktaark.Andre Inntekter.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0191, NOR_B2.14.20.Faktaark.Mediellandsby.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0148, LIL_A8.Faktaark.Salg av eiendeler.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0192, NOR_B2.14.40.Faktaark.Main Media Centre.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0149, LIL_B2.14.10.Faktaark.Deltakerlandsby.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0193, NOR_B2.14.49.Faktaark.Teknologi arena.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0150, LIL_B2.14.1-4.Faktaark.Idrett, arenaer og drift.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0194, NOR_B2.14.60.Faktaark.Non Competition Venues.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0151, LIL_B2.14.20.Faktaark.Mediellandsby.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0195, NOR_B2.16.Faktaark.Teknologi.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0152, LIL_B2.14.40.Faktaark.Main Media Centre.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0196, NOR_B2.20.Faktaark.Transport.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0153, LIL_B2.14.49.Faktaark.Teknologi arena.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0197, NOR_B2.21.Faktaark.Sikkerhet.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0154, LIL_B2.14.60.Faktaark.Non Competition Venues.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0198, NOR_B2.22.Faktaark.Paralympicskostnader.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0155, LIL_B2.16.Faktaark.Teknologi.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0199, NOR_C11.Faktaark.Utbygging av tele og bredbånd.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0156, LIL_B2.17.Faktaark.Seremonier og kultur.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0200, NOR_C2.Faktaark.Investeringer Transport.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0157, LIL_B2.20.Faktaark.Transport.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0201, NOR_C4.11.Faktaark.AlpineGrener.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0158, LIL_B2.21.Faktaark.Sikkerhet.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0202, NOR_C6.Mediellandsby Norefjell.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0159, LIL_B2.22.Faktaark.Paralympicskostnader.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0203, NOR_C7.Faktaark.Investeringer infrastruktur energi.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0160, LIL_C11.Faktaark.Utbygging av tele og bredbånd.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0204, NOR_D7.Faktaark.Midler til planlegging og infrastruktur kommune samt beredskap.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0161, LIL_C2.Faktaark.Investeringer Transport.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0205, ØKE_B2.14.10.Faktaark.Deltakerlandsby.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0162, LIL_C4.10.Faktaarik.Bob, Aking, Skeleton.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0206, ØKE_B2.14.20.Faktaark.Mediellandsby.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0163, LIL_C4.11.Faktaark.AlpineGrener.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0207, ØKE_B2.14.40.Faktaark.Main Media Centre.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0164, LIL_C5.1.Deltakerlandsby Lillehammer.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0208, ØKE_B2.14.49.Faktaark.Teknologi arenaer.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
D0165, LIL_C5.2.Faktaark.Deltakerlandsby leie.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0209, ØKE_B2.16.Faktaark.Teknologi.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
D0166, LIL_C7.Faktaark.Investeringer infrastruktur energi.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0210, ØKE_B2.21.Faktaark.Sikkerhet.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
D0167, LIL_D2.Faktaark.Transport.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0211, ØKE_C4.20.Faktaark.Main Media Centre.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0168, LIL_D7.Faktaark.Midler til planlegging og infrastruktur kommune samt beredskap.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0212, ØKE_C4.21.Faktaark.MMC leie.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0169, NOR_A10.Faktaark.Andre Inntekter.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013	D0213, ØKE_C5.1.Faktaark.Deltakerlandsby.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0170, NOR_A8.Salg av eiendeler.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013	D0214, ØKE_C5.2.Faktaark.Deltakerlandsby leie.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0171, NOR_B2.14.10.Faktaark.Deltakerlandsby.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013	D0215, ØKE_C6.1.Faktaark.Mediellandsby.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0172, NOR_B2.14.1-4.Faktaark.idrett, areaner og drift.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013	D0216, ØKE_C6.10 og C6.11.Faktaark.Overskuddsarealer og Transformasjonstiltak.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0173, NOR_B2.14.20.Faktaark.Mediellandsby.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013	D0217, ØKE_C6.2.Faktaark.Mediellandsby leie.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0174, NOR_B2.14.40.Faktaark.Main Media Centre.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013	D0218, ØKE_C7.Faktaark.Investeringer infrastruktur energi.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013

VEDLEGG B

D0219, ØKE_B2.14.10.Faktaark.Deltakerlandsby.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0262, KJE_C7.Faktaark.Investeringer infrastruktur energi.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0220, ØKE_B2.14.20.Faktaark.Mediellandsby.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0263, BRE_B2.14.10.Faktaark.Deltakerlandsby.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0221, ØKE_B2.14.40.Faktaark.Main Media Centre.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0264, BRE_B2.14.20.Faktaark.Mediellandsby.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0222, ØKE_B2.14.49.Faktaark.Teknologi arenaer.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0265, BRE_B2.14.40.Faktaark.Main Media Centre.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0223, ØKE_B2.16.Faktaark.Teknologi.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0266, BRE_B2.14.49.Faktaark.Teknologi arenaer.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0224, ØKE_B2.21.Faktaark.Sikkerhet.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0267, BRE_B2.16.Faktaark.Teknologi.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0225, ØKE_C4.20.Faktaark.Main Media Centre.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0268, BRE_B2.21.Faktaark.Sikkerhet.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0226, ØKE_C4.21.Faktaark.MMC leie.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0269, BRE_C2.Faktaark.Investeringer Transport.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0227, ØKE_C5.1.Faktaark.Deltakerlandsby.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0270, BRE_C4.20.Faktaark.Main Media Centre.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0228, ØKE_C5.2.Faktaark.Deltakerlandsby leie.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0271, BRE_C4.21.Faktaark.MMC leie.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0229, ØKE_C6.1.Faktaark.Mediellandsby.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0272, BRE_C5.1.Faktaark.Deltakerlandsby.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0230, ØKE_C6.10 og C6.11.Faktaark.Overskuddsarealer og Transformasjonstiltak.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0273, BRE_C5.2.Faktaark.Deltakerlandsby leie.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0231, ØKE_C6.2.Faktaark.Mediellandsby leie.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0274, BRE_C6.1.Faktaark.Mediellandsby.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0232, ØKE_C7.Faktaark.Investeringer infrastruktur energi.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0275, BRE_C6.10 og C6.11.Faktaark.Overskuddsarealer og Transformasjonstiltak.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0233, KJE_B2.14.10.Faktaark.Deltakerlandsby.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013	D0276, BRE_C6.2.Faktaark.Mediellandsby leie.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0234, KJE_B2.14.20.Faktaark.Mediellandsby.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013	D0277, BRE_C7.Faktaark.Investeringer infrastruktur energi.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
D0235, KJE_B2.14.40.Faktaark.Main Media Centre.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013	D0278, BRE_B2.14.10.Faktaark.Deltakerlandsby.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
D0236, KJE_B2.14.49.Faktaark.Teknologi arenaer.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0279, BRE_B2.14.20.Faktaark.Mediellandsby.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
D0237, KJE_B2.16.Faktaark.Teknologi.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0280, BRE_B2.14.40.Faktaark.Main Media Centre.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
D0238, KJE_B2.21.Faktaark.Sikkerhet.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0281, BRE_B2.14.49.Faktaark.Teknologi arenaer.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
D0239, KJE_C2.Faktaark.Investeringer Transport.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0282, BRE_B2.16.Faktaark.Teknologi.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
D0240, KJE_C4.20.Faktaark.Main Media Centre.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013	D0283, BRE_B2.21.Faktaark.Sikkerhet.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
D0241, KJE_C4.21.Faktaark.MMC leie.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013	D0284, BRE_C2.Faktaark.Investeringer Transport.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
D0242, KJE_C5.1.Faktaark.Deltakerlandsby.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013	D0285, BRE_C4.20.Faktaark.Main Media Centre.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
D0243, KJE_C5.2.Faktaark.Deltakerlandsby leie.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013	D0286, BRE_C4.21.Faktaark.MMC leie.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
D0244, KJE_C6.1.Faktaark.Mediellandsby.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013	D0287, BRE_C5.1.Faktaark.Deltakerlandsby.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
D0245, KJE_C6.10 og C6.11.Faktaark.Overskuddsarealer og Transformasjonstiltak.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0288, BRE_C5.2.Faktaark.Deltakerlandsby leie.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
D0246, KJE_C6.2.Faktaark.Mediellandsby leie.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013	D0289, BRE_C6.1.Faktaark.Mediellandsby.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
D0247, KJE_C7.Faktaark.Investeringer infrastruktur energi.xlsx, Oslo2022, 22.11.2013	D0290, BRE_C6.10 og C6.11.Faktaark.Overskuddsarealer og Transformasjonstiltak.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
D0248, KJE_B2.14.10.Faktaark.Deltakerlandsby.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0291, BRE_C6.2.Faktaark.Mediellandsby leie.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
D0249, KJE_B2.14.20.Faktaark.Mediellandsby.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0292, BRE_C7.Faktaark.Investeringer infrastruktur energi.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
D0250, KJE_B2.14.40.Faktaark.Main Media Centre.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0293, GEN_A1 og A2 TV og TOP Inntekter.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0251, KJE_B2.14.49.Faktaark.Teknologi arenaer.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0294, GEN_A10 4.Notat.Budsjettbeskrivelse Paralympiske Leker.docx, Oslo2022, 11.07.2013
D0252, KJE_B2.16.Faktaark.Teknologi.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0295, GEN_A10.5 og B2.14.4 - Testarrangementer.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0253, KJE_B2.21.Faktaark.Sikkerhet.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0296, GEN_A3 og A5.Nasjonale markedsinntekter_notat_ver1.docx, Oslo2022, 11.07.2013
D0254, KJE_C2.Faktaark.Investeringer Transport.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0296, GEN_A3 og A5.Nasjonale markedsinntekter_notat_ver1_sih.docx, Oslo2022, 14.11.2013
D0255, KJE_C4.20.Faktaark.Main Media Centre.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0297, GEN_A3.Nasjonale markedsinntekter_ver1.docx, Oslo2022, 11.07.2013
D0256, KJE_C4.21.Faktaark.MMC leie.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0298, GEN_A4 2_notat Billettinntekter kultur_v1.docx, Oslo2022, 11.07.2013
D0257, KJE_C5.1.Faktaark.Deltakerlandsby.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0299, GEN_B2.14.60.Non-competition venues_notat_ver1.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0258, KJE_C5.2.Faktaark.Deltakerlandsby leie.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0300, GEN_B2.14.Arena drift provisorier og leie_ver2.3.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
D0259, KJE_C6.1.Faktaark.Mediellandsby.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0301, GEN_B2.15.Ansatte og innleide.Notat_ver1.docx, Oslo2022, 11.07.2013
D0260, KJE_C6.10 og C6.11.Faktaark.Overskuddsarealer og Transformasjonstiltak.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	
D0261, KJE_C6.2.Faktaark.Mediellandsby leie.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	

D0302, GEN_B2.15.Frivillighet.pdf, Oslo2022, 02.09.2013	D0342, GEN_B2.17.Kultur.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
D0303, GEN_B2.16.Teknologi.alle konsepter_ver2.xlsx, Oslo2022, 25.11.2013	D0343, GEN_B2.17.Åpning og avslutningsseremoni.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
D0304, GEN_B2.17.1Seremonier Toppnotat.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0344, GEN_B2.21.Sikkerhet - Alle konsepter.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
D0305, GEN_B2.17.1Seremonier.apnings og avslutningsseremoni Generisk.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0345, GEN_B2.22 og A10.4_Paralympics_kalkyle_v7_LIL.NOR.xlsx Duplikat av D0320.xlsx, Oslo2022, 07.10.2013
D0306, GEN_B2.17.1Seremonier.apnings og avslutningsseremoni Ullevaal.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0346, GEN_B2.24.Adm.Utredning om OGI.docx, Oslo2022, 11.07.2013
D0307, GEN_B2.17.3.MedaljeSeremonie Rådhusplassen.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0347, GEN_B2.24_Administrasjon.Kalkyle_ver1.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
D0308, GEN_B2.17_Seremonier og kultur 2022_Notat_v.2.docx, Oslo2022, 11.07.2013	D0348, GEN_B2.26.3.NIFs andel av markedsinntekter OL 2022_niv3.docx, Oslo2022, 11.07.2013
D0309, GEN_B2.19.Forpleiningskostnader_ver1.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0349, GEN_B25 - Beregning av førolympiske aktiviteter.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
D0310, GEN_B2.20 og C2.Transport.kalkyle alle konsepter.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0350, GEN_B26 - Beregning av andre kostnader.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
D0311, GEN_B2.22.Notat.Budsjettbeskrivelse Paralympiske Leker Duplikat av D0294.docx, Oslo2022, 07.10.2013	D0351, GEN_C_Investeringer Haller 1-siffernivå 26 02 2013.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
D0312, GEN_B2.23.1.Marked.notat_ver1.docx, Oslo2022, 11.07.2013	D0352, GEN_C1.Sivil luftfart.OSL notat.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0313, GEN_B2.23.2.Kostnader PR og profilering_ver1.docx, Oslo2022, 11.07.2013	D0353, GEN_D1.1.Sikkerhet Politi_notat_ver1.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
D0314, GEN_B2.24_Administrasjon.Notat_ver1.docx, Oslo2022, 11.07.2013	D0354, GEN_D1.Sikkerhet Forsvar og Politi.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
D0315, GEN_B2.26.3.NIFs andel av markedsinntekter OL 2022_ver1.docx, Oslo2022, 11.07.2013	D0355, GEN_D7.Kalkyle.Beredskap_v1.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
D0316, GEN_C1_Ankomst og avreise_notat.ver1.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0356, GEN_Prisbok provisorier anlegg.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
D0317, GEN_A1 og A2 TV og TOP inntekter_notat metodikk.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0357, Grunnlag drift deltakerlandsby, medielandby og MMC.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0318, GEN_A1.TV-inntekter_ver1.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0358, Inventarberegning deltakerlandsby Oslo.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0319, GEN_A10, + LIL og NOR. Andre inntekter.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013	D0359, Inventarberegning IBC Oslo.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0320, GEN_A10.4 og B2.22_Paralympics_kalkyle_v7.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0360, Inventarberegning medielandby Oslo.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0321, GEN_A10.5. og B2.14.4 testarrangement_ver1.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0361, Inventarberegning MPC Oslo.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0322, GEN_A10.LIL og NOR underlag til accomodationberegninger.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013	D0362, Oslo K_Excel_tomteverdier - 3 alt v hb17 sba Lillehammer_15mar13.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0323, GEN_A2.TOP-sponsorer_ver1.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0363, FW leie Telenor Arena.msg, Oslo2022, 11.07.2013
D0324, GEN_A4.1.Billettinntekter Oslo 2022_Notat.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0364, FW Oslo Vinterpark - Wyller Olympic Park - OL 2022.msg, Oslo2022, 11.07.2013
D0325, GEN_A4.1_Beregning av Billettinntekter.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0365, Notat leie 26 02 13.docx, Oslo2022, 11.07.2013
D0326, GEN_A4.1_Øvelseskategorisering og priser.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0366, RE Leiekostnader Bob anlegg.msg, Oslo2022, 11.07.2013
D0327, GEN_A8 - Beregning salg av eiendeler.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0367, Vedlegg 1 Leie alpine grener Dekket av D0548.xlsx, Oslo2022, 07.10.2013
D0328, GEN_B2. 18.Helse og sanitet_ver1.xlsx, Oslo2022, 24.09.2013	D0368, Vedlegg 5 Grefsenkollen_Tilbud leie OS OI 2022.doc, Oslo2022, 11.07.2013
D0329, GEN_B2.14.17.Provisorier OV_ver1.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013	D0369, MMC Lillehammer - Provisorie- og leiekostnader.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0330, GEN_B2.14.3.Arenaleie ref FDV kost.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0370, MMC Oslo - Byggekostnader.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0331, GEN_B2.14.3.Arenaleie_notat.docx Se D0365 (nesten duplikat).docx, Oslo2022, 07.10.2013	D0371, MV Lillehammer - Provisorie- og leiekostnader.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0332, GEN_B2.14.30_Annen innkvartering_nivå 3 v 2 (3).xlsx, Oslo2022, 02.09.2013	D0372, MV Oslo - Byggekostnader.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0333, GEN_B2.14.30_Arenaleie ref FDV kost.xlsx Duplikat av D0330.xlsx, Oslo2022, 07.10.2013	D0373, Oslo - Investeringskostnader og leiekostnader.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0334, GEN_B2.14.4.Testarrangement_kalkyle.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0374, Oslo - Konseptspesifikke grønne og blåe tiltak.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0335, GEN_B2.14.60.Non-competitoin venues_ver1.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0375, Oslo - Konseptspesifikke tomtekostnader.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0336, GEN_B2.15.Frivillige enhetskost 2022 - endelig.xls, Oslo2022, 11.07.2013	D0376, OV Lillehammer - Byggekostnader.xlsx, Oslo2022, 25.11.2013
D0337, GEN_B2.15.Frivillighet notat.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0377, OV og MMC - Generisk tomtebehov.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0338, GEN_B2.15.Frivillighet_innlosjering Undervisningsbygg.docx, Oslo2022, 02.09.2013	D0378, OV Oslo - Byggekostnader.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0339, GEN_B2.15.Lønnskostnader_2022_ver1.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0379, OV Oslo - Provisoriske anlegg.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0340, GEN_B2.15.Staffing simulering 2022_ver1.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013	D0380, Sammendrag Landsbyer og MMC.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
D0341, GEN_B2.16.Teknologi_notat.pdf, Oslo2022, 11.07.2013	D0381, Inventarberegning deltakerlandsby Lillehammer.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
	D0382, Inventarberegning medielandby Lillehammer.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
	D0383, Inventarberegning MMC Lillehammer.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
	D0384, Inventarberegning deltakerlandsby Norefjell.xlsx, Oslo2022, 25.11.2013
	D0385, Vedlegg 54 Overordnet miljøstrategi juni 2013_Duplikat av D0037.pdf, Oslo2022, 25.11.2013

VEDLEGG B

- D0386, Vedlegg 55 Meteorologi aktuelle lokaliteter Oslo 2022.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0387, Vedlegg 56 Rapport OGI studie Oslo 2022.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0388, Vedlegg 57 Strategisk miljøkonsekvensutredning Norefjell-Sør Gudbrandsdalen.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0389, Vedlegg 58B M-Rap-002-Strategisk miljøkonsekvensutredning Snoarenaer_Rev2.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0390, Vedlegg 58C M-Rap-003-Strategisk miljø+@konsekvensutredning - Deltager, media og seremonier_Rev1.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0391, Vedlegg 58D M-Rap-004-Strategisk miljø+@konsekvensutredning - Hallidrett_Rev1.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0392, Vedlegg 58E M-Rap-005-Lufftforurensningssituasjon to konseptvalg for deltakerlandsby og mediellandsby til Oslo 2022.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0393, Vedlegg 59 Merverdiavgift Vurdering av mva regime Deloitte.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0394, Vedlegg 60 Merverdiavgift Vurdering av mva regime Ernst Young.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0395, Vedlegg 61 Ekspropriasjon Notat av Deloitte.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0396, Vedlegg 62 Ekspropriasjon Notat av Ernst Young.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0397, Vedlegg 63 Immigrasjon og andre juridiske forhold.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0398, Vedlegg 64 Skatt mva trygd og immigrasjon.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0399, Vedlegg 65 Frivillighet.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0400, Vedlegg 66 Rettslige aspekter (I) Notat Deloitte.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0401, Vedlegg 67 Rettslige aspekter (II) Notat Deloitte.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0402, Vedlegg 68 Midlertidig innførsel Notat Deloitte.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0403, Vedlegg 69 Tippemidler Notat Deloitte.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0404, Vedlegg 70 Varemerkesøknad for Oslo 2022 Notat Deloitte.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0405, Vedlegg 71 Norske skatteregler i relevans til OL Notat Deloitte.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0406, Vedlegg 72 Innførsel av varer under OL_utkast til brev.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0407, A. Økonomirapport 2022 innledning_ver 1.0.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0408, B. Budsjett av 12.juni 2013.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0409, Budsjett av 12.juni 2013.pptx, Oslo2022, 02.09.2013
- D0410, Vedlegg 3 til Metiers Usikkerhetsanalyse Rapport Oslo2022.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0411, Økonomirapport 2022 innledning_ver 1.0.docx, Oslo2022, 07.08.2013
- D0412, GEN_A1.Faktaark.TV-rettigheter.pdf Duplikat av D0083.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0413, GEN_A10.Faktaark.Andre Inntekter.pdf Duplikat av D0084.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0414, GEN_A2.Faktaark.TOP-sponsorer.pdf Duplikat av D0085.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0415, GEN_A3.Faktaark.Marked Sponsor.pdf Duplikat av D0086.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0416, GEN_A4.1.Faktaark.Billettinntekter Sport.pdf Duplikat av D0087.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0417, GEN_A4.2.Faktaark Inntekter Kultur.pdf Duplikat av D0088.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0418, GEN_A5.Faktaark.Lisensinntekter.pdf Duplikat av D0089.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0419, GEN_A8.Faktaark.Salg av eiendeler.pdf Duplikat av D0090.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0420, GEN_B2.14.10.Faktaark.Deltakerlandsby.pdf Duplikat av D0091.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0421, GEN_B2.14.1-4.Faktaark.Idrett, arenaer og drift.pdf Duplikat av D0092.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0422, GEN_B2.14.20.Faktaark.Mediellandsby.pdf Duplikat av D0093.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0423, GEN_B2.14.30.Faktaark.Annen Innkvartering.pdf Duplikat av D0094.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0424, GEN_B2.14.40.Faktaark.Main Media Centre.pdf Duplikat av D0095.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0425, GEN_B2.14.49.Faktaark.Teknologi arena.pdf Duplikat av D0096.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0426, GEN_B2.14.60.Faktaark.Non Competition Venues.pdf Duplikat av D0097.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0427, GEN_B2.15.Faktaark.Ansatte og frivillige.pdf Duplikat av D0098.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0428, GEN_B2.16.Faktaark.Teknologi.pdf Duplikat av D0099.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0429, GEN_B2.17.Faktaark.Seremonier og kultur.pdf Duplikat av D0100.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0430, GEN_B2.18.Faktaark.Helse og sanitet.pdf Duplikat av D0101.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0431, GEN_B2.19.Faktaark.Forpleining.pdf Duplikat av D102.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0432, GEN_B2.20.Faktaark.Transport.pdf Duplikat av D0103.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0433, GEN_B2.21.Faktaark.Sikkerhet.pdf Duplikat av D0104.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0434, GEN_B2.22.Faktaark.Paralympiske Leker.pdf Duplikat av D0105.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0435, GEN_B2.23.Faktaark.Marked, profilering og informasjon.pdf Duplikat av D0106.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0436, GEN_B2.24.Faktaark.Administrasjon.pdf Duplikat av D0107.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0437, GEN_B2.25.Faktaark.Førolympiske aktiviteter.pdf Duplikat av D0108.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0438, GEN_B2.26.Faktaark.Annet.pdf Duplikat av D0109.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0439, GEN_C1.Faktaark.Sivil luffart.pdf Duplikat av D0110.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0440, GEN_C2.Faktaark.Investeringer Transport.pdf Duplikat av D0111.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0441, GEN_C4.10.Faktaark.Freestyle, Snowboard.pdf Duplikat av D0112.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0442, GEN_C4.2.Faktaark.hurtigløp (6k Valle Hovin).pdf Duplikat av D0113.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0443, GEN_C4.3.Faktaark.Hockey (10k Stubberud).pdf Duplikat av D0114.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0444, GEN_C4.4.Faktaark.Hockey (6k Jordal).pdf Duplikat av D0115.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0445, GEN_C4.5.Faktaark.Curling (3k Lørenskog).pdf Duplikat av D0116.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0446, GEN_C4.6.Faktaark.Hockey Trening1.pdf Duplikat av D0117.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0447, GEN_C4.7.Faktaark.HockeyTrening2.pdf Duplikat av D0118.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0448, GEN_C4.8.Faktaark.Skiskyting.pdf Duplikat av D0119.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0449, GEN_C4.9.Faktaark.NordiskeGrener.pdf Duplikat av D0120.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0450, GEN_D1_Faktaark.Politi og forsvar.pdf Duplikat av D0121.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0451, GEN_D2.Faktaark.Transport.pdf Duplikat av D0122.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0452, GEN_D4.Faktaark.Miljørettede tiltak.pdf Duplikat av D0123.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0453, GEN_D7_Faktaark.Midler til planlegging og infrastruktur kommune samt beredskap.pdf Duplikat av D0124.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0454, LIL_A10.Faktaark.Andre Inntekter.pdf Duplikat av D0147.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0455, LIL_A8.Faktaark.Salg av eiendeler.pdf Duplikat av D0148.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0456, LIL_B2.14.10.Faktaark.Deltakerlandsby.pdf Duplikat av D0149.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0457, LIL_B2.14.1-4.Faktaark.Idrett, arenaer og drift.pdf Duplikat av D0150.pdf, Oslo2022, 04.09.2013

- D0458, LIL_B2.14.20.Faktaark.Mediellandsby.pdf Duplikat av D0151.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0459, LIL_B2.14.40.Faktaark.Main Media Centre.pdf Duplikat av D0152.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0460, LIL_B2.14.49.Faktaark.Teknologi arena.pdf Duplikat av D0153.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0461, LIL_B2.14.60.Faktaark.Non Competition Venues.pdf Duplikat av D0154.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0462, LIL_B2.16.Faktaark.Teknologi.pdf Duplikat av D0155.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0463, LIL_B2.17.Faktaark.Seremonier og kultur.pdf Duplikat av D0156.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0464, LIL_B2.20.Faktaark.Transport.pdf Duplikat av D0157.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0465, LIL_B2.21.Faktaark.Sikkerhet.pdf Duplikat av D0158.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0466, LIL_B2.22.Faktaark.Paralympicskostnader.pdf Duplikat av D0159.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0467, LIL_C11.Faktaark.Utbygging av tele og bredbånd.pdf Duplikat av D0160.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0468, LIL_C2.Faktaark.Investeringer Transport.pdf Duplikat av D0161.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0469, LIL_C4.10.Faktaark.Bob, Aking, Skeleton.pdf Duplikat av D0162.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0470, LIL_C4.11.Faktaark.AlpineGrener.pdf Duplikat av D0163.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0471, LIL_C5.1.Deltakerlandsby Lillehammer.pdf Duplikat av D0164.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0472, LIL_C5.2.Faktaark.Deltakerlandsby leie.pdf Duplikat av D0165.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0473, LIL_C7.Faktaark.Investeringer infrastruktur energi.pdf Duplikat av D0166.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0474, LIL_D2.Faktaark.Transport.pdf Duplikat av D0167.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0475, LIL_D7.Faktaark.Midler til planlegging og infrastruktur kommune samt beredskap.pdf D0168.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0476, NOR_A10.Faktaark.Andre Inntekter.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0477, NOR_A8.Salg av eiendeler.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0478, NOR_B2.14.10.Faktaark.Deltakerlandsby.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0479, NOR_B2.14.1-4.Faktaark.idrett, areaner og drift.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0480, NOR_B2.14.20.Faktaark.Mediellandsby.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0481, NOR_B2.14.40.Faktaark.Main Media Centre.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0482, NOR_B2.14.49.Faktaark.Teknologi arena.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0483, NOR_B2.14.60.Faktaark.Non Competition Venues.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0484, NOR_B2.16.Faktaark.Teknologi.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0485, NOR_B2.20.Faktaark.Transport.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0486, NOR_B2.21.Faktaark.Sikkerhet.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0487, NOR_B2.22.Faktaark.Paralympicskostnader.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0488, NOR_C11.Faktaark.Utbygging av tele og bredbånd.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0489, NOR_C2.Faktaark.Investeringer Transport.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0490, NOR_C4.11.Faktaark.AlpineGrener.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0491, NOR_C6.Mediellandsby Norefjell.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0492, NOR_C7.Faktaark.Investeringer infrastruktur energi.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0493, NOR_D7.Faktaark.Midler til planlegging og infrastruktur kommune samt beredskap.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0494, ØKE_B2.14.10.Faktaark.Deltakerlandsby.pdf Duplikat av D0219.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0495, ØKE_B2.14.20.Faktaark.Mediellandsby.pdf Duplikat av D0220.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0496, ØKE_B2.14.40.Faktaark.Main Media Centre.pdf Duplikat av D0221.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0497, ØKE_B2.14.49.Faktaark.Teknologi arenaer.pdf Duplikat av D0222.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0498, ØKE_B2.16.Faktaark.Teknologi.pdf Duplikat av D0223.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0499, ØKE_B2.21.Faktaark.Sikkerhet.pdf Duplikat av D0224.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0500, ØKE_C4.20.Faktark.Main Media Centre.pdf Duplikat av D0225.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0501, ØKE_C4.21.Faktaark.MMC leie.pdf D0226.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0502, ØKE_C5.1.Faktaark.Deltakerlandsby.pdf Duplikat av D0227.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0503, ØKE_C5.2.Faktaark.Deltakerlandsby leie.pdf Duplikat av D0228.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0504, ØKE_C6.1.Faktaark.Mediellandsby.pdf Duplikat av D0229.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0505, ØKE_C6.10 og C6.11.Faktaark.Overskuddsarealer og Transformasjonstiltak.pdf Duplikat av D0230.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0506, ØKE_C6.2.Faktaark.Mediellandsby leie.pdf Duplikat av D0231.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0507, ØKE_C7.Faktaark.Investeringer infrastruktur energi.pdf Duplikat av D0232.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0508, KJE_B2.14.10.Faktaark.Deltakerlandsby.pdf Duplikat av D0248.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0509, KJE_B2.14.20.Faktaark.Mediellandsby.pdf Duplikat av D0249.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0510, KJE_B2.14.40.Faktaark.Main Media Centre.pdf Duplikat av D0250.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0511, KJE_B2.14.49.Faktaark.Teknologi arenaer.pdf Duplikat av D0251.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0512, KJE_B2.16.Faktaark.Teknologi.pdf Duplikat av D0252.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0513, KJE_B2.21.Faktaark.Sikkerhet.pdf Duplikat av D0253.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0514, KJE_C2.Faktaark.Investeringer Transport.pdf Duplikat av D0254.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0515, KJE_C4.20.Faktark.Main Media Centre.pdf Duplikat av D0255.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0516, KJE_C4.21.Faktaark.MMC leie.pdf Duplikat av D0256.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0517, KJE_C5.1.Faktaark.Deltakerlandsby.pdf D0257.pdf Duplikat av D0257.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0518, KJE_C5.2.Faktaark.Deltakerlandsby leie.pdf Duplikat av D0258.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0519, KJE_C6.1.Faktaark.Mediellandsby.pdf Duplikat av D0259.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0520, KJE_C6.10 og C6.11.Faktaark.Overskuddsarealer og Transformasjonstiltak.pdf Duplikat av D0260.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0521, KJE_C6.2.Faktaark.Mediellandsby leie.pdf Duplikat av D0261.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0522, KJE_C7.Faktaark.Investeringer infrastruktur energi.pdf Duplikat av D0262.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0523, BRE_B2.14.10.Faktaark.Deltakerlandsby.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0524, BRE_B2.14.20.Faktaark.Mediellandsby.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0525, BRE_B2.14.40.Faktaark.Main Media Centre.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0526, BRE_B2.14.49.Faktaark.Teknologi arenaer.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0527, BRE_B2.16.Faktaark.Teknologi.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0528, BRE_B2.21.Faktaark.Sikkerhet.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0529, BRE_C2.Faktaark.Investeringer Transport.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0530, BRE_C4.20.Faktark.Main Media Centre.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0531, BRE_C4.21.Faktaark.MMC leie.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0532, BRE_C5.1.Faktaark.Deltakerlandsby.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0533, BRE_C5.2.Faktaark.Deltakerlandsby leie.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0534, BRE_C6.1.Faktaark.Mediellandsby.pdf, Oslo2022, 04.09.2013

VEDLEGG B

- D0535, BRE_C6.10 og C6.11.Faktaark.Overskuddsarealer og Transformasjonstiltak.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0536, BRE_C6.2.Faktaark.Mediellandsby leie.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0537, BRE_C7.Faktaark.Investeringer infrastruktur energi.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0538, GEN_B2.14.Arena drift provisorier og leie_ver2.3 Duplikat av D0300.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
- D0539, Leserinstruks budsjett idrettsanlegg.docx, Oslo2022, 11.07.2013
- D0540, Vedlegg 45a Prosessbeskrivelse.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0541, Vedlegg 45b Prosessbeskrivelse - diagram.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0542, Vedlegg 22 Alpin Lev2 Norefjell.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0543, Alpin - analyser og data (Vedlegg D-G-H-I) V01.xlsx, Oslo2022, 04.09.2013
- D0544, Vedlegg E - Fremdriftsplan - Norefjell.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0545, Vedlegg E - Fremdriftsplan Norefjell.mpp, Oslo2022, 04.09.2013
- D0546, Vedlegg F - Arenaplan Norefjell Skisenter.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0547, Vedlegg 23 Alpin Lev2 Kvit-Hafj.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0548, Alpin - analyser og data (Vedlegg D-G-H-I) V01.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
- D0549, Vedlegg E - Fremdriftsplan - Kvitfjell og Hafjell.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0550, Vedlegg F1 - Arenaplan Kvitfjell Alpinanlegg.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0551, Vedlegg F2 - Arenaplan Hafjell Alpinsenter.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0552, X04-a.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0553, X102-Lpl.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0554, Vedlegg 24 Nordiske grener Lev2.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0555, Vedlegg 1 kalkyle_ver 6.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
- D0556, vedlegg 4 rapport nordiske grener_ver 6.mpp, Oslo2022, 11.07.2013
- D0557, Skiskyting kalkyler Juni 2013.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
- D0558, Vedlegg 29 Skiskyting Fossum Lev2.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0559, Vedlegg A_Oversikt_arealkrav_Fossum.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0560, Vedlegg B - Arenaplan - Fossum.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0561, Vedlegg C - Eiendomsforhold Fossum.PDF, Oslo2022, 11.07.2013
- D0562, Vedlegg 30 Skiskyting Grønmo Lev2.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0563, Vedlegg A_Oversikt_arealkrav_Grønmo.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0564, Vedlegg B - Arenaplan Grønmo.PDF, Oslo2022, 11.07.2013
- D0565, Vedlegg C - Eiendomsforhold Grønmo.PDF, Oslo2022, 11.07.2013
- D0566, Vedlegg 31 Skiskyting Linderud Lev2.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0567, Vedlegg A - Oversikt arealkrav Linderud.PDF, Oslo2022, 04.09.2013
- D0568, Vedlegg B - Arenaplan Linderud.PDF, Oslo2022, 04.09.2013
- D0569, Vedlegg C - Eiendomsforhold Linderud.PDF, Oslo2022, 04.09.2013
- D0570, Vedlegg D - Notat nærmiljø og friluftsliv Linderud.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0571, Vedlegg E - Notat naturmangfold Linderud.pdf, Oslo2022, 04.09.2013
- D0572, Vedlegg 80 Skiskyting Huken.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0573, Vedlegg 28 Freestyle_Snowboard Kombinasjon Wyller Grefsenkollen Lev2.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0574, kalkylearbeid Freestyle- snowboard - Grefsenkollen-Wyller.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
- D0575, Vedlegg A_Oversikt arealkrav_Freestyle_Snowboard.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0576, Vedlegg B_Situasjonsplan Wyller.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0577, Vedlegg C_Profiler Wyller.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0578, Vedlegg D_Situasjonsplan Grefsenkollen.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0579, Vedlegg E_Profiler Grefsenkollen.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0580, Vedlegg F_Eiendomsforhold Grefsenkollen.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0581, Vedlegg 27 Freestyle_Snowboard Wyller Lev2.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0582, OPAK - kalkylearbeid Fase2 Oslo2022- Freestyle- snowboard - Wyller.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
- D0583, Vedlegg A_Oversikt_arealkrav_Wyller.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0584, Vedlegg B_Situasjonsplan_Wyller.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0585, Vedlegg C_Profiler_Wyller.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0586, Vedlegg 25 Bob Hunderfossen Lev2.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0587, OPAK - kalkylearbeid Fase2 Oslo2022 - Bob - Hunderfossen.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
- D0588, Vedlegg A_Oversikt_arealkrav_LOBA.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0589, Vedlegg B_Situasjonsplan_Hunderfossen.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0590, Vedlegg 26 Bob Norefjell Lev2.pdf, Oslo2022, 25.11.2013
- D0591, OPAK - kalkylearbeid Fase2 Oslo2022- Bob - Generisk_1.xlsx, Oslo2022, 25.11.2013
- D0592, OPAK - kalkylearbeid Fase2 Oslo2022- Bob - Norefjell-1.xlsx, Oslo2022, 25.11.2013
- D0593, Vedlegg A_Oversikt_arealkrav_Norefjell.pdf, Oslo2022, 25.11.2013
- D0594, Vedlegg B_Situasjonsplan Norefjell.pdf, Oslo2022, 25.11.2013
- D0595, Vedlegg 19 Toppnotat Haller Juni 2013.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0596, Vedlegg 20a Toppnotat FDV-kostnader Juni 2013.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0597, Vedlegg 20b FDV ishaller Juni 2013.xlsx Se D0330 Tilnærmet duplikat.xlsx, Oslo2022, 07.10.2013
- D0598, Vedlegg 32 Kunstløp - Telenor Arena.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0599, B1.13.1 Kunstløp, isdans, short track (12.000 tilskuere).22.02.2013.ga3.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0600, Vedlegg 4.2a-B Info Telenor arena.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0601, Vedlegg 4.3.1a-B Sitplan Kunstløp og kortbane.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0602, Vedlegg 4.3.2a-B Planer og snitt Kunstløp og kortbane.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0603, Vedlegg 33 Hockey1 - Sognsvann_Stubberud.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0604, B1.13.3 Ishockey (10.000 tilskuere).22.02.2013.ga3.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0605, Vedlegg 3.3c-C etterbruk Flerbrukshall.docx, Oslo2022, 11.07.2013
- D0606, Vedlegg 4.11b-C Stubberud.docx, Oslo2022, 11.07.2013
- D0607, Vedlegg 4.2a-C Fakta ark Idrettshøyskolen.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0608, Vedlegg 4.3.1a-C sitplan Hockey 1.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0609, Vedlegg 4.3.1b-C sitplan Hockey 1 Idrettshøyskolen.PDF, Oslo2022, 11.07.2013
- D0610, Vedlegg 4.3.2a-C planer og snitt Hockey 1.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0611, Vedlegg 4.4a-C Underlag kalkyle Hockey 1.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0612, Vedlegg 4.5a-C planer og snitt Flerbrukshall.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0613, Vedlegg 34 Hockey2 - Filipstad.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0614, Vedlegg 35 Hockey2 - Jordal.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0615, B1.13.2 Hurtigløp (6.000 tilskuere).22.02.2013.ga3.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0616, B1.13.4 Ishockey (6.000 tilskuere) Filipstad.ga3.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0617, Vedlegg 3.3c-D Overordnede arealer og funksjoner Hockey 2.docx, Oslo2022, 11.07.2013
- D0618, Vedlegg 3.3c-H Overordnede arealer og funksjoner ishockey 2 Jordal.docx, Oslo2022, 11.07.2013

- D0619, Vedlegg 4.11a-D Tomtens egnethet Jordal.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0620, Vedlegg 4.1a-D Fakta ark Filipstad.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0621, Vedlegg 4.2a-H Fakta ark Jordal.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0622, Vedlegg 4.3.1a-D Sitplan Hockey 2.PDF, Oslo2022, 11.07.2013
- D0623, Vedlegg 4.3.2a-D Planer og snitt Hockey 2.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0624, Vedlegg 4.3.2a-H Planer og snitt Hockey 2 Jordal.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0625, Vedlegg 4.3a-H Sitplan Curling hall.PDF, Oslo2022, 11.07.2013
- D0626, Vedlegg 4.3b-H Hockey 2.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0627, Vedlegg 4.4a-D Underlag kalkyle Hockey 2.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0628, Vedlegg 36 Treningshall - generisk.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0629, B1.13.6.1 Treningsarena ishockey - 1 (500 tilskuere). 22.02.2013.ga3.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0630, B1.13.6.2 Treningsarena ishockey - 2 (500 tilskuere). 22.02.2013.ga3.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0631, Vedlegg 3.3a-G Bruk av treningshall.docx, Oslo2022, 11.07.2013
- D0632, Vedlegg 4.1.1a-G Planer og snitt treningshall.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0633, Vedlegg 4.2a-G Underlag kalkyle treningshall.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0634, Vedlegg 4.7a-G Sogsvann treningshall.docx, Oslo2022, 11.07.2013
- D0635, Vedlegg 4.7b-G Mortensrud treningshall.docx, Oslo2022, 11.07.2013
- D0636, Vedlegg 4.7c-G Økern-Løren treningshall.docx, Oslo2022, 11.07.2013
- D0637, Vedlegg 4.7d-G Risløkka treningshall.docx, Oslo2022, 11.07.2013
- D0638, Vedlegg 37 Hurtigløp - Valle Hovin.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0639, B1.13.2 Hurtigløp (6.000 tilskuere).22.02.2013.ga3.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0640, Vedlegg 3.3c-E overordnede arealer Hurtigløp skøyter.docx, Oslo2022, 11.07.2013
- D0641, Vedlegg 4.11a-E Stubberud.docx, Oslo2022, 11.07.2013
- D0642, Vedlegg 4.1a-E Fakta ark Valle Hovin.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0643, Vedlegg 4.1b-E info ValleHovin.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0644, Vedlegg 4.3.1a-E Sitplan Hurtigløp.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0645, Vedlegg 4.3.2a-E planer og snitt Hurtigløp.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0646, Vedlegg 4.4a-E Underlag kalkyle Hurtigløp.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0647, Vedlegg 38 Curling - Jordal1.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0648, Vedlegg 39 Curling - Lørenskog.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0649, Vedlegg 3.3c-A Overordnede arealer og funksjoner Curling.doc, Oslo2022, 11.07.2013
- D0650, Vedlegg 3.3c-F Vurdering av funksjoner Curling.docx, Oslo2022, 11.07.2013
- D0651, Vedlegg 4.11a-A Lørenskog.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0652, Vedlegg 4.11b-A Sitplan Tomtens egnethet Lørenskog.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0653, Vedlegg 4.1a-F Fakta ark Lørenskog.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0654, Vedlegg 4.1b-F Fakta ark2 og skisseprosjekt.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0655, Vedlegg 4.2a-A Fakta ark Jordal.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0656, Vedlegg 4.3.1a-F Sitplan Curling Hall.PDF, Oslo2022, 11.07.2013
- D0657, Vedlegg 4.3.2a-F Planer og snitt Curling.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0658, Vedlegg 4.3.2a-A Planer og snitt Curling.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0659, Vedlegg 4.3a-A Sitplan Curling hall.PDF, Oslo2022, 11.07.2013
- D0660, Vedlegg 4.3b-A Jordal hockey situasjonskart.PDF, Oslo2022, 11.07.2013
- D0661, Vedlegg 40 MMC-og-landsbyer_Økern.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0662, Vedlegg 41 MMC-og-landsbyer_Kjelsrud .pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0663, Vedlegg 42 MMC-og-landsbyer_Brevvoll.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0664, Vedlegg 73 Vurdering av mulig OL-utbygging på Furuset Mai 2013.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0665, Vedlegg 43 MMC-og-fjellandsbyer Lillehammer inkl Hafjell 01.03.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0666, Oslo K_Excel_tomtverdier - 3 alt v hb17 sba Lillehammer_15mar13.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
- D0667, Vedlegg 44 MMC-og-fjellandsbyer Norefjell 01.03.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0668, Deltakerlandsby Norefjell Alt.1 21.02.2013.xlsx, Oslo2022, 25.11.2013
- D0669, Medielandsby Norefjell Alt.1 21.02.2013.xlsx, Oslo2022, 25.11.2013
- D0670, MMC Norefjell 21.02.2013.xlsx, Oslo2022, 25.11.2013
- D0671, Oslo - Investeringskostnader og leiekostnader.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
- D0672, Sammendrag Landsbyer og MMC.xlsx, Oslo2022, 02.09.2013
- D0673, Vedlegg 45a Prosessbeskrivelse.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0674, Vedlegg 45b Prosessbeskrivelse - diagram.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0675, Vedlegg 18 Toppnotat Fjellandsbyer og fjelløvelser Juni 2013.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0676, Vedlegg 21 Toppnotat Seremonier Juni 2013.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0677, Vedlegg 46b Åpnings- og avslutningsseremoni Bjerke.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0678, Bjerke kalkyle.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
- D0679, Notat kalkyle Bjerke.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0680, Vedlegg 46a Åpnings- og avslutningsseremoni Ulleval.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0681, Notat kalkyle Ulleval.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0682, Ullevål kalkyle.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
- D0683, Vedlegg 46c Åpnings- og avslutningsseremoni Generisk.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0684, Generisk kalkyler.xlsx, Oslo2022, 11.07.2013
- D0685, Notat kalkyle generisk.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0686, Vedlegg 46d Medaljeseremoni Bjørvika.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0687, Notat kalkyle Rådhusplassen og Bjørvika.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0688, Vedlegg 46e Medaljeseremoni Radhusplassen.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0689, Notat kalkyle Rådhusplassen og Bjørvika.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0690, Vedlegg 46f Medaljeseremoni Stortorget Lillehammer.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0691, Notat kalkyle Stortorget.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0692, Vedlegg 50 Accommodation.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0693, Vedlegg 1.0_IOCs krav til overnatting.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0694, Vedlegg 1.1_IOCs krav til offisielt IOC Hotell.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0695, Vedlegg 10.0_Paralympics IOC krav.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0696, Vedlegg 11.0_Priser accommodation.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0697, Vedlegg 12.0_Forpleining IOC krav.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0698, Vedlegg 13.0_Forpleining.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0699, Vedlegg 14.0_Priser forpleining.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0700, Vedlegg 2.0_Forutsetninger om vekst og blokkfaktor.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0701, Vedlegg 2.1_Planlagt hotellkapasitet Oslo.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0702, Vedlegg 2.2_Blokkfaktor.pdf, Oslo2022, 02.09.2013

VEDLEGG B

- D0703, Vedlegg 3.0_Stjerneklassifisering hotell.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0704, Vedlegg 4.0_Forutsetninger fordeling akkr Oslo - Norefjell-Lillehammer.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0705, Vedlegg 5.0_Hotelloversikt akkrediterte grupper i Oslo.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0706, Vedlegg 5.1_Medieinnkvartering Oslo.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0707, Vedlegg 5.2_Medieinnkvartering_Kart_transporthubber.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0708, Vedlegg 6.0_Innkvartering frivillige Oslo.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0709, Vedlegg 7.0_Overnattingskapasitet Lillehammerregionen eks media.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0710, Vedlegg 7.1_Medieinnkvartering Lillehammerregionen.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0711, Vedlegg 8.0_Innkvartering frivillige Lillehammer.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0712, Vedlegg 9.0_Overnattingskapasitet Norefjell.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0713, Vedlegg 53 Helsetjenester og dopingkontroll.pdf, Oslo2022, 24.09.2013
- D0714, Vedlegg 1.0_Kravdokumentasjon medical.pdf, Oslo2022, 24.09.2013
- D0715, Vedlegg 2a_Workshop_8.januar2013.pdf, Oslo2022, 24.09.2013
- D0716, Vedlegg 2b_Workshop 8.januar.pdf, Oslo2022, 24.09.2013
- D0717, Vedlegg 2c_Workshop 8.januar_medisinske tjenester.pdf, Oslo2022, 24.09.2013
- D0718, Vedlegg 3.0_AntiDoping Norge.pdf, Oslo2022, 24.09.2013
- D0719, Vedlegg 4.0_Athlete.GamesTimeTraining.Schedule.Olympic.pdf, Oslo2022, 24.09.2013
- D0720, Vedlegg 6.0_Norges laboratorium for dopinganalyse_OSLO2022 060213.pdf, Oslo2022, 24.09.2013
- D0721, Vedlegg 49 Media Operations.pdf, Oslo2022, 25.11.2013
- D0722, Vedlegg 1.0_Kostnadsbaerere_Venues_IOC krav for broadcast og presse.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0723, Vedlegg 1.1_Kostnadsbaerere_IBC_IOC krav for broadcast og presse.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0724, Vedlegg 1.2_Kostnadsbaerere_andre_omraader_IOC krav for broadcast og presse.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0725, Vedlegg 1.3_Kostnadsbaerere_MPC_IOC krav for broadcast og presse.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0726, Vedlegg 2.0_Medietransport notat.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0727, Vedlegg 3.0_IOC krav medieinnkvartering.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0728, Vedlegg 4.0_Media og mediefasiliteter per arena (VMCs).pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0729, Vedlegg 5.0_VMC innhold og arealer.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0730, Vedlegg 6.0_Antall media.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0731, Vedlegg 7.0_Staff behov Media operations.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0732, Vedlegg 52 Sikkerhet.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0733, Vedlegg 1.0_Leveranse fra Justis- og beredskapsdepartementet (u.off).pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0734, Vedlegg 2.0_Sammenligning av kostnader med tidligere OL_PL.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0735, Vedlegg 3.0_Veiledning for SAS og CM i tilknytning til arenaer.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0736, Vedlegg 4.0_Venue Capacity Calculator-3 0.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0737, Vedlegg 5.0_Vehicle Screening Calculator-0.1.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0738, Vedlegg 6.0_Sikkerhet og crowd management i forbindelse med langrennsøvelser i Holmenkollen.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0739, Vedlegg 51 Teknologi.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0740, Vedlegg A.0_Bakgrunn for kostnadene.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0741, Vedlegg B.0_Trender og utvikling.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0742, Vedlegg 48_Transport.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0743, Vedlegg 1_Ankomst og avreise.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0744, Vedlegg 10_Driftsopplegg for massetransport Norefjell.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0745, Vedlegg 11_Driftsopplegg for massetransport Norefjell - Multiconsult.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0746, Vedlegg 12_Status for kapaistet og reisetider_COWI.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0747, Vedlegg 13_Investeringstiltak Oslo.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0748, Vedlegg 14_Investeringstiltak Lillehammer.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0749, Vedlegg 15_Investeringstiltak Norefjell.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0750, Vedlegg 16_Investeringstiltak for kollektivtrafikken til OL 2022 - Ruter.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0751, Vedlegg 18_Trafikkregulering av Olympic lane.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0752, Vedlegg 19_Vinterdrift.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0753, Vedlegg 2_IOC krav.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0754, Vedlegg 20_Evaluering transport.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0755, Vedlegg 21_Resultater fra Statens vegvesens modellkjøringer.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0756, Vedlegg 22_Driftskostnader for akkreditert transport, flåtestyring og transporthuber.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0757, Vedlegg 3_Olympic lane Oslo.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0758, Vedlegg 4_Olympic lane Holmenkollen.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0759, Vedlegg 5_Olympic lane Lillehammer.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0760, Vedlegg 6_Olympic lane Norefjell.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0761, Vedlegg 7_Driftsopplegg for massetransport Oslo.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0762, Vedlegg 8_Driftskostnader Oslo.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0763, Vedlegg 9_Driftsopplegg for massetransport Lillehammer.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0764, 2013 06 13 Søknad om statsgaranti og statstilskudd.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0765, Endelig rapport fra kvalitetssikrer.pdf Duplikat av D0769.pdf, Oslo2022, 12.07.2013
- D0766, Vedlegg til Søknad om statsgaranti - Beslutninger og vedtak i Oslo kommune.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0767, Vedlegg til Søknad om statsgaranti - Oppdaterte vedtak i samarbeidskommuner.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0768, Vedlegg til Søknad om statsgaranti - Vedtak i idrettens organer.pdf, Oslo2022, 11.07.2013
- D0769, OSLO2022 Ekstern kvalitetssikring ErnstYoung.pdf, EY/Vista, 05.09.2013
- D0770, 2018_CPQ-ENGLISH-FULL (1).pdf, IOC, 02.09.2013
- D0771, 2020_CAP.pdf, IOC, 02.09.2013
- D0772, 2022_IOC Candidature Acceptance Procedure.pdf, IOC, 02.09.2013
- D0773, 2005 Technical_Manual_on_Design_Standards_for_Competition_Venues.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0774, _Collection of Technical Manual Executive Summaries.pdf, IOC, 02.09.2013
- D0775, Accreditation and Entries at the Olympic Games - Users' Guid.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0776, Accreditation and Entries at the Olympic Games - User's Guid.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0777, Collection of Technical Manual Executive Summaries.pdf, IOC, 02.09.2013
- D0778, Technical Manual on Accommodation.pdf, IOC, 02.09.2013
- D0779, Technical Manual on Arrivals and Departures.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0780, Technical Manual on Brand, Identity and Look of the Games.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0781, Technical Manual on Ceremonies.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0782, Technical Manual on City Activities.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0783, Technical Manual on Communications.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0784, Technical Manual on Design Standards for Competition Venues.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0785, Technical Manual on Digital Media.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0786, Technical Manual on Finance.pdf, IOC, 11.07.2013

- D0787, Technical Manual on Food and Beverage Services.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0788, Technical Manual on Games Management.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0789, Technical Manual on Information and Knowledge Management.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0790, Technical Manual on Media - Part 1 - Press.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0791, Technical Manual on Media - Part 2 - Broadcasting.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0792, Technical Manual on Medical Services.pdf, IOC, 24.09.2013
- D0793, Technical Manual on NOC Services.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0794, Technical Manual on Olympic Games Impact.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0795, Technical Manual on Olympic Hospitality Center.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0796, Technical Manual on Olympic Torch Relay.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0797, Technical Manual on Olympic Village.pdf, IOC, 02.09.2013
- D0798, Technical Manual on Organising IOC Session and Related Meeti.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0799, Technical Manual on Paralympic Games.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0800, Technical Manual on Protocol and IOC Protocol Guide.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0801, Technical Manual on Signage.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0802, Technical Manual on Sport.pdf, IOC, 06.09.2013
- D0803, Technical Manual on Ticketing.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0804, Technical Manual on Transport.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0805, Technical Manual on Venues.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0806, Technical Manual on Workforce.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0807, TM on Ceremonies - Appendix 2 - Victory Ceremony Staging and.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0808, TM on Media - Part 1 - Press - Beijing 2008 MPC Plan.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0809, TM on Media - Part 1 - Press - Sydney 2000 MPC Plan.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0810, TM on Media - Part 1 - Press - Torino 2006 MPC Plan.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0811, TM on Media - Part 1 - Press - Vancouver 2010 MMC Plan.pdf, IOC, 02.09.2013
- D0812, TM on Media - Part 2 - Broadcasting - Athens IBC Plan.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0813, TM on Media - Part 2 - Broadcasting - Athens TV Production.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0814, TM on Media - Part 2 - Broadcasting - Salt Lake IBC Plan.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0815, TM on Media - Part 2 - Broadcasting - Salt Lake TV Productio.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0816, Guide on Environmental Management.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0817, Guide on Olympic Spectator Experience.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0818, Guide on the Cultural Olympiad.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0819, Olympic Legacy Guide.pdf, IOC, 11.07.2013
- D0820, EKS 25.06.2013.pdf, Oslo2022, 02.09.2013
- D0821, IOC 2020 Candidature Procedure and Questionnaire (phase 2).pdf, IOC, 11.07.2013
- D0822, 4.4a-F Underlag for kalkyle Curling hall 3000.pdf, Oslo2022, 08.08.2013
- D0823, Vedlegg 4.4a-A Underlag kalkyle Curling.pdf, Oslo2022, 08.08.2013
- D0824, Byr_2013_BR1_2013014964-1135148.pdf, Oslo kommune, 04.09.2013
- D0825, OLPL 2022 Bestilling av bidrag fra departementene, endelig.docx, KUD, 06.09.2013
- D0826, Vedlegg 1 til bestillingsbrev - Bestilling fra kvalitetssikrer til departementene - endelig.docx, KSG, 06.09.2013
- D0827, Vedlegg 2 til Bestilling til departementene Ikke-økonomiske garantier - endelig.docx, KSG, 06.09.2013
- D0828, 130830_Presentasjon for DNV Sikkerhet Jørgen.ppt, Oslo2022, 10.09.2013
- D0829, 20130904 EKS Investering og leie - Endelig.pdf, Oslo2022, 10.09.2013
- D0830, B1.13.X Curling Lørenskog (3.000 tilskuere).22.02.2013.ga3.pdf, Oslo2022, 13.09.2013
- D0831, Hadria_Word_Sluttrapport.pdf, Oslo2022, 17.09.2013
- D0832, Vedlegg 52 Sikkerhet (duplikat av D0732).pdf, Oslo2022, 25.11.2013
- D0833, Vedlegg 1.0_Leveranse fra Justis- og beredskapsdepartementet (u.off).pdf, Politidirektoratet, 10.10.2013
- D0834, Vedlegg 2.0_Sammenligning av kostnader med tidligere OL_PL.PDF, JD, 10.10.2013
- D0835, Vedlegg 3.0_Veiledning for SAS og CM i tilknytning til arenaer.pdf, Oslo2022, 10.10.2013
- D0836, Vedlegg 4.0_Venue Capacity Calculator-3 0.pdf, Oslo2022, 10.10.2013
- D0837, Vedlegg 5.0_Vehicle Screening Calculator-0.1.pdf, Oslo2022, 10.10.2013
- D0838, GEN.A.10.5_Ratecard_kalkyle.ver1.xlsx, Oslo2022, 17.09.2013
- D0839, Rate Card konseptet 2022.pdf, Oslo2022, 17.09.2013
- D0840, 130913_Presentasjon for DNV øvelsesprogram Marit (2).ppt, Oslo2022, 20.09.2013
- D0841, 2995060(1)_Skatt OL2022.pptx, Deloitte, 20.09.2013
- D0842, 20130913 EKS Etterbruk.pptx, Oslo2022, 20.09.2013
- D0843, 20130913 teknologi v 0 2.ppt, Oslo2022, 20.09.2013
- D0844, Accommodation.ppt, Oslo2022, 20.09.2013
- D0845, Ansatte, frivillige og Administrasjon KS 13sept13.pptx, Oslo2022, 20.09.2013
- D0846, Behov, mål mv.pdf, Oslo2022, 20.09.2013
- D0847, Marketing programmer Tid før lekene 2022_KS 13sept131.pptx, Oslo2022, 20.09.2013
- D0848, Presentasjon_KS_driftskonsept.ppt, Oslo2022, 20.09.2013
- D0849, Presentasjon_KS_media ops.ppt, Oslo2022, 20.09.2013
- D0850, Travleste dag.ppt, Oslo2022, 20.09.2013
- D0851, Budsjett og struktur til KS 12 sept 2013(JEutenvedl).pdf, Oslo2022, 20.09.2013
- D0852, GEN_B2.14.10_Deltakerlandsby drift, inventar og provisorier.xlsx, Oslo2022, 24.09.2013
- D0853, GEN_B2.14.13+14_Inventarberegning deltakerlandsby Oslo.xlsx, Oslo2022, 24.09.2013
- D0854, GEN_B2.14.20_Mediellandsby drift og inventar.xlsx, Oslo2022, 24.09.2013
- D0855, GEN_B2.14.30_Annen innkvartering_nivåE5 3 v 3.xlsx, Oslo2022, 24.09.2013
- D0856, GEN_B2.14.40_MMC drift og provisorier.xlsx, Oslo2022, 24.09.2013
- D0857, GEN_B2.14.42_MMC Provisorier Oslo.xlsx, Oslo2022, 24.09.2013
- D0858, Bekreftelse på at anlegget stilles til disposisjon februar 2013 - Håkons Hall.pdf, Oslo2022, 24.09.2013
- D0859, Brev ang kostnad ved bruk av Kristins hall og Stamplesletta til OL2022.pdf, Oslo2022, 24.09.2013
- D0860, Leiekostnad SOPP studenthybler.pdf, Oslo2022, 24.09.2013
- D0861, LIL_B2.14.10_Deltakerlandsby Lillehammer.xlsx, Oslo2022, 24.09.2013
- D0862, LIL_B2.14.20_Mediellandsby Lillehammer.xlsx, Oslo2022, 24.09.2013
- D0863, LIL_B2.14.40_MMC Lillehammer.xlsx, Oslo2022, 24.09.2013
- D0864, Notat revidert 15 05 13 Høgskolens bidrag OL 2022 (3).xlsx, Oslo2022, 24.09.2013
- D0865, FW Programmer.msg, Oslo2022, 26.09.2013
- D0866, VS Spørsmål om leie-kostnader (1).msg, Oslo2022, 26.09.2013
- D0867, VS Spørsmål om leie-kostnader (2) .msg, Oslo2022, 26.09.2013
- D0868, VS Spørsmål om leie-kostnader (3).msg, Oslo2022, 26.09.2013
- D0869, bestilling til justisdepartementet fra oslo 2022.pdf, Oslo2022, 26.09.2013
- D0870, 2013-09-23 Brev til JD om samarbeid om kostnadsberegning Forsvarets bidrag til sikkerheten.pdf, JD, 26.09.2013
- D0871, FW Medie operations - vedlegg til OL søknad.msg, Oslo2022, 26.09.2013
- D0872, Vedlegg 17_Nullalternativ.docx, Oslo2022, 01.10.2013
- D0873, 20130912 Arenaer - EKS - endelig.pptx, Oslo2022, 01.10.2013
- D0874, 20130926 Oslo2022 teknologi v 1.0.ppt, Oslo2022, 01.10.2013
- D0875, Presentasjon 13.09.2013_drift.ppt, Oslo2022, 01.10.2013
- D0876, Presentasjon 24.09.2013_Ruter.pptx, Oslo2022, 01.10.2013
- D0877, Presentasjon 26.09.2013_SVV_BYM.ppt, Oslo2022, 01.10.2013
- D0878, Value In Kind.pptx, Oslo2022, 10.10.2013

VEDLEGG B

- D0879, FW Svar på spørsmål fra møte om Accommodation.msg, Oslo2022, 04.10.2013
- D0880, Sikkerhet_Forpleining og innkvartering av politistyrken.docx, KSG, 04.10.2013
- D0881, Vedlegg 2.b.1_Workshop 8.januar.xlsx, Oslo2022, 04.10.2013
- D0882, OLPL 2022 - svar på bestilling av bidrag (L)(952328).pdf (L)(814405).pdf, FAD, 04.10.2013
- D0883, B1.13.Y Ishockey 2 - Jordal.22.02.2013.ga3.pdf, Oslo2022, 07.10.2013
- D0884, OPAK - KALKYLEARBEID FASE2 OSLO2022- LINDERUD.XLSX, Oslo2022, 07.10.2013
- D0885, OLPL 2022 - Bidrag fra Finansdepartementet (L)(1340639).pdf (L)(814614).pdf, FIN, 09.10.2013
- D0886, Leiekostnad Håkons Hall.pdf, Oslo2022, 09.10.2013
- D0887, FW Nødnett og OL 2022.msg, KUD, 09.10.2013
- D0888, no-reply@deloitte.no_20131002_224623.pdf, Deloitte, 14.11.2013
- D0889, no-reply@deloitte.no_20130927_170551.pdf, Deloitte, 09.10.2013
- D0890, OL PL 2022 - Bestilling av bidrag fra departementene (L)(528978).pdf, KUD, 09.10.2013
- D0891, Vurdering-miljø-sept13.docx (L)(-1).docx, MD, 25.11.2013
- D0892, Kvalitetssikring. Merknader fra HSØ 18.09.13.docx (L)(714144).pdf, Helse Sør-Øst, 09.10.2013
- D0893, FW Kvalitetssikring av søknad om OL PL i 2022 Bidrag fra KRD. msg, KUD, 09.10.2013
- D0894, Tilbakemelding Antidoping Norge 27.09.13.pdf, Antidoping Norge, 10.10.2013
- D0895, 2013 sept 26 Laboratoriet til KUD Brev med forklaringer til OL budsjettet 2022 260913.pdf, Helse Sør-Øst, 10.10.2013
- D0896, Oslo 2022 - bistand fra NSM.DOCX, Nasjonal sikkerhetsmyndighet, 10.10.2013
- D0897, FW Kvalitetssikring av søknad om OL PL i 2022 Svar fra NHD. msg, NHD, 10.10.2013
- D0898, Innspill til kvalitetssikring av OL-søknad. 04.10.2013.docx, Helse direktoratet, 10.10.2013
- D0899, Tilbakemelding HOD OL 2022 -2.docx, HOD, 10.10.2013
- D0900, Bestilling av bidrag fra departementene (L)(714266).docx, HOD, 15.10.2013
- D0901, Departementsforeleggelse - uttalelse fra AD - søknad om statsgaranti i forbindelse med OL 2022.pdf.pdf, AD, 22.10.2013
- D0902, Særutskrift - OL og PL Oslo 2022 - søknad om statsgaranti - bidrag fra bl.a. Ringebu kommune (L)(219013).pdf, Ringebu kommune, 25.11.2013
- D0903, OL og PL Oslo 2022 - søknad om statsgaranti - bidrag fra bl.a. Ringebu kommune (L)(206071).pdf, Ringebu kommune, 22.10.2013
- D0904, Statsgaranti -kst-sak 39-13 Øyer kommune.pdf, Øyer kommune, 22.10.2013
- D0905, Sak 31-12.pdf, Lørenskog kommune, 22.10.2013
- D0906, Sak 47-13.pdf, Lørenskog kommune, 22.10.2013
- D0907, Sak 100-12.pdf, Lørenskog kommune, 22.10.2013
- D0908, Sak 122-12.pdf, Lørenskog kommune, 22.10.2013
- D0909, Sak 155-12.pdf, Lørenskog kommune, 22.10.2013
- D0910, FW OL PL 2022 Tilleggsinformasjon fra HOD.msg, HOD, 22.10.2013
- D0911, SKMBT_C65413091010570.pdf, UD, 22.10.2013
- D0912, Jernbaneverket Handlingsprogram Høringsutgave PrintA4.pdf (L)(951852).pdf, Jernbaneverket, 22.10.2013
- D0913, Kopi av brev fra Oslo Lufthavn AS til Oslo kommune av 230113 (L)(947612).pdf (L)(951352).pdf, Oslo Lufthavn AS, 22.10.2013
- D0914, OLPL 2022 - Bestilling av bidrag fra departementene (L)(951676).docx, SD, 22.10.2013
- D0915, Planramme - Innspill (L)(950047).pdf (L)(951575).pdf, SVV, 22.10.2013
- D0916, Vedlegg 4.docx (L)(951576).pdf, Post- og teletilsynet, 22.10.2013
- D0917, 20131021 Notat transport_Strømsveien_Wyller.pdf, Oslo2022, 25.10.2013
- D0918, Notat transport O22 og SVV.pdf, Oslo2022, 25.10.2013
- D0919, Liste over investeringstiltak i transportsektoren som berører Oslo2022 sine områder.docx, Oslo2022, 25.10.2013
- D0920, Tiltak OP3 og NTP.xlsx, SVV, 25.10.2013
- D0921, host_city_contract_2016_rio.pdf, IOC, 29.10.2013
- D0922, 12_05646-12OLPL Oslo 2022 - innspill til kvalitetssikring av søknad fra Oslo kommune.pdf, UD, 29.10.2013
- D0923, Vurdering av søknad om OLPL2022. MD.pdf, MD, 30.10.2013
- D0924, Value in Kind konseptet 2022.docx, Oslo2022, 30.10.2013
- D0925, Svar fra Samferdselsdepartementet på spørsmål til departementets bidrag ifm. OL PL 2022, 30.10.13.pdf, SD, 13.11.2013
- D0926, vancouver_2010_host-city-agreement.pdf, IOC, 01.11.2013
- D0927, Host City Contract 2012.pdf, IOC, 01.11.2013
- D0928, RE OL2022 - Notater fra møte om transport 26 9.msg, Oslo2022, 07.11.2013
- D0929, O22 notat om etterbruk.docx, Oslo2022, 07.11.2013
- D0930, 2013-11-06 Svar på spørsmål fra DNV og KUD til første innspill.docx, Forsvarsstaben, 13.11.2013
- D0931, 13.10. PST tenkt trusselvurdering.pdf, PST, 13.11.2013
- D0932, 13.10. POD Kostnadsvurdering.pdf, POD, 13.11.2013
- D0933, Innspill til OL søknad Oslo 2022.msg, PST, 13.11.2013
- D0934, 2013-11-03 Kostnadsoverslag for Forsvarets støtte til politiet - event OL i Oslo i 2022.doc, Forsvarsstaben, 13.11.2013
- D0935, 2013-11-04 Svarbrev til Kulturdepartementet om merutgifter for Forsvarets bistand.doc, FD, 13.11.2013
- D0936, FW OL2022 - Sikkerhet JDs vurdering vedr forskrift om vaktvirksomhet.msg, JD, 13.11.2013
- D0937, OLPL-202.PDF, FAD, 13.11.2013
- D0938, GEN_B2.19.Forpleiningskostnader_ver2.xlsx, Oslo2022, 13.11.2013
- D0939, CCN_Prisliste_2013_Sammensatt.pdf, CCN, 15.11.2013
- D0940, WADA_IO_Report_OG_2010_FINAL.pdf, World anti-doping agency, 15.11.2013
- D0941, Kopi av Oslo K_Investeringskostnader og leiekostnader Oslo 20 03 13.xlsx, Oslo kommune, 21.11.2013
- D0942, CANON-A4-2_LDAPMAIL_12112013-152535.pdf, Norges idrettsforbund, 21.11.2013
- D0943, Media Resources.pdf, IOC, 21.11.2013
- D0944, NOU 2012: 16, FIN, 28.11.2013
- D0945, NOU 1997: 27, FIN, 28.11.2013
- D0946, Veileder I samfunnsøkonomiske analyser Finansdepartementet (2005), FIN, 28.11.2013
- D0947, Fact sheet IOC Fight_against_doping jan2013.pdf, , 01.01.2013
- D0948, Veileder nr 8 Nullalternativet.pdf, Concept, 28.04.2010
- D0949, Avfallsstrategi "fra avfall til ressurs", MD, 05.08.2013
- D0950, SNF-rapport nr. 34/08. Samfunnsøkonomisk analyse av vinter-OL i Tromsø i 2018, SNF, 01.12.2008
- D0951, GEN_B2 15 Frivillighet antall per arena OL og PL, Oslo2022, 03.12.2013
- D0952, LOOC og de frivillige org innen Helse og sanitet, LOOC, 01.12.2013
- D0953, Paralympic Gold Lures Sponsors - WSJ.com, The Wall Street Journal, 03.12.2013
- D0954, Signert rammeavtale 2011, FIN/KSG, 01.12.2013
- D0956, UDI_Betaling av gebyr for søknader, UDI, 04.12.2013
- D0957, OL 94 som miljøpolitisk utstillingsvindu, MD, 01.06.1994
- D0958, EU_EØS-nytt - 14. november 2013 - stortinget.no.pdf, Stortinget
- D0959, The_Olympic_Winter_Games.pdf, IOC
- D0960, The_Olympic_Summer_Games.pdf, IOC
- D0961, Veileder_nr2_felles_begrepsapparat_KS2.pdf, FIN

VEDLEGG C

ESTIMATUSIKKERHET

Innledning

I dette vedlegget presenteres KSGs kostnadsvurderinger inklusive estimatusikkerhet. Innledningsvis er det presentert en rekke forutsetninger for budsjettet, og deretter er hver post i budsjettet beskrevet med innhold og usikkerhet.

Forutsetninger**Kommentarer til Oslo2022s budsjettering**

Det er generelt god kvalitet på Oslo2022s budsjettering av inntekter og kostnader for OL/PL. Strukturen er detaljert og ryddig, med ulike nivåer på dokumenter relatert til dokumentets detaljeringsgrad.

Generelt om kvalitetssikring av budsjettet

KSG har kvalitetssikret budsjettet med en risikobasert tilnærming ovenfra og ned. Det betyr at områder som er identifisert å ha størst usikkerhet er sett nærmere på enn områder med mindre usikkerhet. Der estimeringsprosessen er god og der det i stikkprøver ikke påvises svakheter i underlagsberegninger er det ikke gått videre i detalj.

Budsjettstruktur

KSGs budsjett følger samme struktur som Oslo2022s budsjett, som igjen følger IOC's formaliserte budsjettstruktur i all hovedsak. Det skilles på inntekter (A-poster) og kostnader (B-poster) for OCOG, der B-poster skilles i B1 Anleggsinvesteringer og B2 Gjennomføringskostnader. Kostnader for andre parter (non-OCOG) er skilt i anleggsinvesteringer (C-poster) og gjennomføringskostnader (D-poster).

Usikkerhet

Verdiene i budsjettet fra Oslo2022 er forventningsverdier, og et resultat av en usikkerhetsanalyse /D0039/. Det betyr at det allerede er tatt hensyn til usikkerhet i estimatet i hver enkelt budsjettpost i budsjettet. For å ta høyde for dette er det, hvor mulig, benyttet tall fra grunnlagsdokumentasjonen som ikke inkluderer estimatusikkerhet som grunnlag for vurderinger. I tillegg til estimatusikkerhet på hver enkelt budsjettpost har Oslo2022 lagt til en reserve for "prosjektovergripende usikkerhet" som er et resultat av en usikkerhetsanalyse, og en reserve som er betegnet "reserve byrådssak" som er et resultat av en politisk beslutning i byrådssak 68/13.

Korrelasjon

Der poster i budsjettet har felles bakenforliggende kostnadsdrivere som gjør at de vil samvarierte, har KSG tatt høyde for dette ved korrelasjon. Korrelasjon er nærmere beskrevet i vedlegg A om metode for usikkerhetsanalysen.

Prisnivå

Oslo2022 oppgir i økonomirapporten at prisnivå for kostnadene er 2012-priser /D0411/. Enkelte budsjettposter er angitt å ha prisnivå 2013, men ettersom kostnader er behandlet samlet i en usikkerhetsanalyse, der prisnivå er 2012, anses alle kostnader å være i 2012. KSG legger i sin analyse 2012 som prisnivå for å lette sammenligning med tallene fra Oslo2022.

Merverdiavgift

Oslo2022 legger til grunn at OCOG vil få fradrag for inngående MVA, og budsjettet er derfor presentert eksklusivt MVA. Et unntak er for enkelte poster i budsjettet der kostnadene ikke er fradragsberettiget, og disse kostnadene er presentert inklusive MVA. Oslo2022 har støttet seg på rapportene fra EY og Deloitte på dette området. Rapportene er av tilstrekkelig kvalitet og omfang, og KSG legger derfor samme forutsetning til grunn. Det presiseres av KSG at MVA ikke er endelig avklart, og at Finansdepartementet i sin uttalelse ikke har bekreftet eller avkreftet om OCOG vil få fradrag for inngående MVA.

Skattefritak for IOC

KSG har ikke vurdert eventuelle kostnader for OCOG dersom for eksempel IOC eller Olympic Broadcasting Services (OBS) ikke får skattefritak for sin aktivitet i Norge. Finansdepartementet (FIN) skriver at "en antar at beregning og administrasjon av en slik kompensasjon, vil være vanskelig og tidkrevende" /D0885/. Dette har ikke vært mulig å gjennomføre som del av kvalitetssikringen. Det er derfor reflektert i budsjettet, på samme måte som i Oslo2022s budsjett, at et skattefritak vil innvilges.

Value in Kind

Under budsjettposten A2 TOP-sponsor er det forutsatt at 74% av sponsorverdien kommer via naturalytelser - Value in Kind (VIK). Verdien av slike varer og tjenester som leveres kost-

VEDLEGG C

nadsfritt til OCOG er reflektert i sin helhet på kostnadssiden, på samme måte som Oslo2022 har gjort.

Reallønnsvekst

Oslo2022 har beregnet reallønnsvekst på postene for ansatte og konsulenter, gjennomføringsressurser på sikkerhet og politi og forsvar. KSG beregner en arbeidsandel for hver enkelt post og beregner 1,5% reallønnsvekst på arbeidsandelen av alle poster.

Valuta

Oslo2022 har månedsgjennomsnitt oktober 2012 for valutakurs på USD/NOK på 5,71 og CAD/NOK på 5,79. Til sammenligning er månedsgjennomsnitt november 2013 på USD/NOK 6,08. Under postene A1 TV-rettigheter og A2 TOP-sponsorer er det benyttet en USD-valutakurs basert på terminkurser for årene 2018–2022. KSG legger til grunn samme kurser. På samme måte som Oslo2022 har KSG beregnet en usikkerhet i hvilken kurs som skal være grunnlag for estimeringen, fra -20% til +30% basert på at kursen historisk sett er lav. Denne usikkerheten tar høyde for estimeringsusikkerhet frem til vedtatt budsjett. Med utgangspunkt i Statens holdning til valutarisiko (risikonøytral) er usikkerhet på valuta fra tidspunkt budsjettet er vedtatt til transaksjonstidspunkt ikke tatt høyde for.

Inngangsverdier og usikkerhetsvurdering av variabler

Budsjettet er basert på en rekke forutsetninger om størrelse og omfang av OL/PL. Dette er beskrevet av Oslo2022 i vedlegg til KVV om dimensjonerende forutsetninger /D0029/. Fordi de dimensjonerende forutsetningene er usikre behandles de som variabler i analysen der det er mulig. KSG har vurdert usikkerhet for noen av variablene. Denne usikkerhet representerer dagens dimensjonerende forutsetninger. For antall deltakere, som er styrende for eksempel transport, forpleining og innkvartering, representerer dette for eksempel at flere eller færre påmeldte deltakere faktisk deltar i arrangementet. Usikkerhetsfaktor U1 tar hensyn til endring i dimensjonerende forutsetninger fremover i tid. Verdier på variablene er fremkommet gjennom et trippelanslag på øvre, nedre og mest sannsynlige verdi. Usikkerhetsvurderingen av disse variabler er hensyntatt i forventningsverdiene som presenteres i dette vedlegget.

Relasjonsbudsjettering

Oslo2022 har utarbeidet deler av budsjettet ved pris- og volumjustering av erfaringstall fra Lillehammer 1994 og Vancouver 2010. Ressurserpersoner med erfaring fra Lillehammer 1994 har deltatt i estimeringen, og det har vært arrangert møter med VANOC innen området teknologi. Likevel har Oslo2022 ved noen tilfeller, der poster er blitt relasjonsbudsjettert fra Lillehammer og Vancouver 2010, ikke hatt tilstrekkelig kjennskap til arbeidsomfang og innhold i de enkelte poster, noe som har gjort seg utslag i dobbeltregning eller usikkerhet om hva som er inkludert. Dette er en svakhet i budsjettet, og noe som er kommentert under den enkelte post.

Estimatene anses som tilstrekkelig gode på dette tidspunktet, da kostnadsestimat fra senest gjennomførte OL/PL er beste tilgjengelige referanse.

Prisjustering

For prisjustering fra Lillehammer 1994 er det benyttet en vektet indeks mellom konsumprisindeks og KPI med lønn som dominerende faktor /D0411/. Faktoren er 2,23. KSG har ingen merknader til den prisjusteringen som er benyttet.

Omfangsfaktor

På enkelte budsjettposter er det i tillegg til prisvekst beregnet en volumvekst (økt omfang av lekene). KSG har justert denne faktoren i sin analyse da denne i Oslo2022s modell ikke tar tilstrekkelig hensyn til omfangsøkning. Oslo2022 benytter en faktor på 1,25 for å beregne et økt omfang av OL fra 1994 til 2022. Den er beregnet på to måter der man ved begge regnestykker kommer frem til 1,25. Antall frivillige (15 000) eller akkrediterte (50 000) i 2022 over antallet i 1994 (hhv 12 000 og 40 000).

Det argumenteres for at antall frivillige eller akkrediterte kan være en valid parameter for omfang av lekene, og faktoren 1,25 benyttes på nesten alle poster som relasjonsbudsjetteres (endelig faktor er 2,79 etter at prisvekst på 2,23 ganges inn). Argumentasjonen brister når antall frivillige og akkrediterte er anslått til hhv 17 500 og 102 370. Da burde faktoren vært i intervallet 1,45 til 2,43. Første tall er klart mest relevant, da totalt antall akkrediterte er en mye mer diffus gruppe enn frivillighetskorpsset, og innbefatter også samarbeidspartnere, noe som gjør at tallet på antall akkrediterte fra Lillehammer 1994 ikke er sammenlignbart med OL/PL 2022, og heller ikke bør benyttes som grunnlag for beregning av en omfangsvekst.

Endring av denne faktoren har konsekvenser for kostnadene, og det er et spørsmål om hva som bør legges til grunn som faktor. Vekst i antall øvelser er korrelert med vekst i antall deltakere/ledere. På Lillehammer 1994 var det 61 øvelser, 1737 deltakere og 1821 ledere. Oslo2022 forutsetter 98 øvelser, 2600 deltakere og 2600 ledere. Disse vil tilsammen gi et vektet gjennomsnitt på 1,385 i volumvekst fra Lillehammer 1994 til det Oslo2022 legger til grunn. Ser man på andre drivere som media (7887 Lillehammer 1994 og 12 200 Oslo2022) og frivillige (12 035 Lillehammer 1994 og 17 500 Oslo2022) hvor OCOG har et ansvar for innkvartering/forpleining/transport, noe som er sterke kostnadsdrivere, har denne gruppen en volumvekstfaktor på 1,5 i snitt. Spørsmålet blir da om en del faste kostnader ikke er lineært avhengig av vekstfaktoren. Dette skyldes at enkelte områder som for eksempel IT-systemer/basisinfrastruktur innen telekom i stor grad er faste, mens antall arenaer/øvelser påvirker kostnader som teknisk utrustning, provisorier, festivale elementer, inventar osv.

Det er etter KSGs oppfatning ingen andre viktige parametere som driver omfanget enn de parametere som her er berørt, og med en viss korrigerende for at det ikke er en helt lineær sammenheng burde denne faktoren vært noe høyere, rundt 1,35-1,45. KSG legger til grunn en omfangsfaktor på 1,4.

Et mindretall av postene i budsjettet er relasjonsbudsjettet fra Lillehammer 1994. Det er først og fremst bemanning og administrative aktiviteter hvor det ligger store poster som er basert på Lillehammer 1994-tall. De fleste er basert på egne kalkyler, og noe fra Vancouver 2010, og blir i liten grad berørt av endring av vekstfaktor fra Lillehammer 1994. Dette gjelder bl.a. store områder som all innkvartering, MMC, IBC og teknologi. Det som er mest relevant for disse områdene er om veksten i dimensjonerende forutsetninger fra i dag (Vancouver 2010) og frem til 2022 er hensyntatt i tilstrekkelig grad. Spesielt vil antallet deltakere og ledere få betydning og da i særdeleshet for innkvarteringskostnadene.

KSG har søkt etter data på sentrale parametere på omfang fra Vancouver 2010 og Sotsji 2014. Dessverre mangler noen tall, og tallene for Sotsji 2014 er kun estimater.

- I Vancouver 2010 var det 86 øvelser, 2566 deltakere, 18 500 frivillige og 10 800 media.
- I Oslo 2022 planlegges det med 98 øvelser, 2600 deltakere, 17 500 frivillige og 12 300 media.
- I Sotsji 2014 er det 98 øvelser, og en kvote på 12 800 media. Antall deltakere er ikke kjent.
- Oslo2022 har tatt høyde for en vekst i antall øvelser fra Vancouver 2010 med 14%, men har ikke tatt høyde for en vekst i antall deltakere, selv om det historisk har vært stabilt rundt 30 deltakere pr. øvelse. Det vil i så fall gi rundt 350 flere deltakere enn det Oslo2022 forutsetter. Derimot er det forutsatt at antall media blir 13% høyere i Oslo enn i Vancouver, og totalt antall akkrediterte antas 6% høyere.
- Oslo2022 forutsetter ingen vekst fra Sotsji 2014, noe som kan synes fornuftig gitt at veksten har flatet noe ut de siste OL/PL og at IOC har uttalt at det er et mål å begrense veksten.

Det er tydelig at referansetall fra Vancouver, i likhet med tall fra Lillehammer 1994, bør skaleres med en omfangsfaktor for å ta høyde for vekst i antall øvelser og dermed også utøvere. Det er rimelig å anta en lavere vekst i perioden 2010-2022 enn perioden 1994-2010, men at den skal være omtrent lik null fra 2010 til 2022, slik Oslo2022 legger til grunn, er trolig for lavt. KSG legger til grunn en vekstfaktor fra Vancouver til Oslo 2022 på 1,07, basert på at vekst i antall deltakere og øvelser pr. OL i perioden 1994-2010 har vært på hhv. 12% og 10%.

Budsjettposter

I det følgende beskrives vurdering av samtlige kostnadsposter. KSGs forventningsverdier for kostnadene er sammenlignet med verdier fra Oslo2022s kalkyle /D0039/. De to foreslåtte beliggenheter for landsbyer og mediasenter på Økern og Kjelsrud medfører ulike kostnader i enkelte budsjettposter. Dette er kommentert spesielt under den enkelte post.

A Inntekter

A1 TV-inntekter

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
1 783	2 108	3 179	2 458	2 452	6

Innhold: Inntekter fra salg av TV- og radiorettigheter. IOC fremforhandler avtaler med mediaselskaper og vertsnasjonen får overført en andel av denne inntekten.

Grunnlag for beregning: D0083, D0293, D0317, D0318

Vurdering: Oslo2022 har tatt utgangspunkt i IOC's forventede utbetalingsstruktur for kandidatbyer for OL i 2018 /D0293/, og omregnet dette til 2012-priser. Beregningene ivaretar den mest oppdaterte informasjonen tilgjengelig om denne posten.

Usikkerhet: Det er usikkerhet i størrelsen på TV-inntekter til IOC, og hvilken andel som tilfaller OCOG. KSG har vurdert usikkerheten på IOC's bidrag til +/-20% samt lagt usikkerhet rundt valutakursen USD/NOK på -20/+30%.

A2 TOP-sponsor

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
821	1 034	1 452	1 122	1 125	-3

Innhold: Inntekter fra den internasjonale TOP-sponsorprogrammet til IOC. En stor andel av dette leveres som Value In Kind (VIK), både som varer og tjenester. Andelen VIK forventes å være 74%.

Grunnlag for beregning: D0085, D0293, D0317, D0323

Vurdering: Oslo2022 har tatt utgangspunkt i IOC's forventede utbetalingsstruktur og beløp for kandidatbyer for OL i 2018 /D0293/, og omregnet dette til 2012-priser. Beregningene ivaretar den mest oppdaterte informasjonen tilgjengelig om denne posten.

Usikkerhet: KSG har vurdert usikkerheten på IOC's bidrag til +/-20% samt lagt usikkerhet rundt valutakursen USD/NOK på -20/+30%.

VEDLEGG C

A3 Nasjonal sponsor

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
704	988	1345	1021	959	62

Innhold: Nasjonale sponsorinntekter i løpet av en åtteårsperiode (inkludert to år etter OL/PL 2022).

Grunnlag for beregning: D0044, D0296, D0297, M17, M18, M19

Vurdering: Det er tre nivåer av sponsorer. Fem Nivå 1 Hovedpartnere som hver bidrar med MNOK 100, ti Nivå 2 Offisielle leverandører som hver bidrar med MNOK 18, og 35 Nivå 3 Sponsorer som hver bidrar med MNOK 3. Posten er basert på arbeidet Gyro AS har gjort på kartlegging av markedet for nasjonale sponsorer. I tillegg har Oslo2022 lagt til 180 MNOK for å ta hensyn til en lengre markedsperiode. En del av vurderingen er en fremskriving av inntekter fra Lillehammer 1994 til 2012. KSG anser arbeidet Gyro har gjort som grundig, og har basert seg på dette for vurdering av mest sannsynlig verdi. For A3 nasjonale sponsorer er det i Oslo2022s budsjett forutsatt 0% svinn for Value in Kind. KSG har lagt til en kostnadspost for svinn, tilsvarende som Oslo2022 har gjort for TOP-sponsorer, i post B2.26.

Usikkerhet: De viktigste bidragsyterne til estimatusikkerheten er todelt. En viktig kilde er hvilke kategorier som blir forbeholdt IOC's TOP-sponsorprogram, og hvilke kategorier som er tilgjengelige for nasjonale sponsorer. Gyro påpeker /D0297/ at det er avgjørende å oppnå store sponsoravtaler innen bank og finans, petroleum, telekommunikasjon, kraftselskaper og annen energi, kjøretøyer, bekledning, dagligvarekjeder og entreprenørsektoren. Den andre er utviklingen i sponsormarkedet i Norge totalt.

For fastsetting av estimatusikkerhet har KSG tatt utgangspunkt i et pessimistisk/optimistisk anslag av antall sponsorer ganget med bidrag for hvert sponsornivå. Både antall sponsorer og bidrag er hentet fra estimater for nasjonale markedsinntekter utarbeidet av Gyro /D0296/.

Pessimistisk verdi (p10): Fire hovedpartnere til MNOK 80. Dersom TOP-sponsorene viser seg å bli innen bransjer hvor Norge har store selskaper/sponsorer som ville vært naturlig som en nivå 1-sponsor kan man komme i en situasjon hvor man kun klarer å fylle fire av seks tilgjengelige plasser. Selv om det finnes selskaper i Norge innenfor bransjer som blir frigitt til det nasjonale sponsorprogrammet er det få store selskaper som vil kunne være aktuelle. Videre at det kun blir åtte offisielle leverandører til MNOK 15, og 30 sponsorer til MNOK 3.

Optimistisk verdi (p90): seks hovedpartnere til MNOK 120. Man fyller de seks tilgjengelige plassene og alle selskapene bidrar i toppsjiktet av det som er beskrevet. Videre at det blir

hele tolv offisielle leverandører til MNOK 20, og 40 sponsorer til MNOK 5.

Differanse: KSGs tall er noe høyere enn Oslo2022s. Differansen skyldes hovedsakelig KSGs tillegg for økt markedsperiode, for å øke perioden til åtte år slik at den samsvarer med IOC's krav. Verdien påvirkes også av at KSG har gjort en vurdering pr. sponsornivå, hvilket gir større usikkerhetsspenn enn i Oslo2022s budsjett (-20/+30%).

A4.1 Billetinntekter sport og seremonier

A4.1 utgjøres av underpostene A4.1.1 Billetter sport og A4.1.2 Billetter seremonier, som er beskrevet nedenfor.

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
840	985	1185	1011	973	38

A4.1.1 Billetter sport

Innhold: Billetinntekter fra sportsarrangementer, med unntak av testarrangementer og Paralympics som er budsjettert for seg.

Grunnlag for vurdering: D0045, D0087, D0324, D0325, D0326, M19

Vurdering: Prinsippet for budsjettering av billetinntekter er "folkefest", kombinert med differensiering av billettpriser basert på øvelsens popularitet og antall billetter for salg. Det ligger ingen optimaliseringsstrategi til grunn. Det er tenkt at maksimering av inntekt ikke vil godtas hverken av publikum eller Kulturdepartementet (KUD), da en stor andel av tilskuerne vil være norske, samt at Norge har et relativt høyt prisnivå på andre tjenester som for eksempel hotell og forpleining for andre tilreisende. Det er heller ikke gjort forsøk på å differensiere basert på hvem kjøperen er (for eksempel bosatt på Østlandet, bosatt andre deler i landet, fra utlandet), eller hvor mange billetter/hvilken kombinasjon av billetter som er sannsynlig ut fra øvelsesprogrammet.

Oslo2022 la til grunn ca. MNOK 943 (tilsvarende 1 795 312 solgte billetter). KSG ser seg enige i vurdering av utsolgtgrad pr. øvelse. Det er potensiale for høyere utsolgtgrad enn 87%, samt muligheter for å øke billetinntjeningen. Erfaring fra tidligere OL og arrangementer tilsier at VIP-billetter er populære, og selges ut raskt. Et annet virkemiddel er å selge "pakker" med hotell, transport og VIP-billetter til en høyere pris enn enkeltelementene koster hver for seg. Dette er ikke hensyntatt i Oslo2022s budsjett. KSG anser det som viktig å synliggjøre potensielle inntekter, uten å gå i mot prinsippene til hverken IOC, KUD eller Oslo2022. Med bakgrunn i ovenstående argumentasjon øker KSG estimatet for billetinntektene med 3%.

Usikkerhet: Det er mange faktorer som kan påvirke billett salg, som for eksempel antall norske medaljekandidater og

publikumsopplevelser fra OL i Pyeongchang i 2018. Samtidig påvirkes inntektene av totalt antall billetter som blir lagt ut for salg. Pessimistisk verdi (p10) kan inntreffe med svikt i markedsføring og interesse, og lavere antall billetter lagt ut for salg, og settes til -17% basert på en vurdering av de underliggende faktorene. Utsolgtgrad opp mot 90% kan være mulig, avhengig av blant annet norske medaljekandidater og "stemningen" for OL/PL 2022 generelt. Engasjementet for vinteridrett er sterkt i Norge, og med gode markedsføringsprogrammer og en vellykket strategi for billettprisdifferensiering vil man kunne øke inntektene ytterligere. KSG setter optimistisk verdi (p90) til +19% basert på en vurdering av de underliggende faktorene.

Differanse: Differanse skyldes at KSG har økt vurderingen av mest sannsynlig verdi med 3%.

A4.1.2 Billetter seremonier

Innhold: Billettinntekter fra seremonier

Grunnlag for vurdering: D0045, D0087, D0324, D0325, D0326, M19

Vurdering: Det er noe avvik i Oslo2022s beregninger. Billettene var lagt til kategori 0 med en snittpris på 1 000 kr, men i differensieringen /D0326/ er gjennomsnittsprisen 830 kr. En snittpris på 1000 kr er allikevel brukt videre i budsjettet for åpningsseremonien, og 750 kr for avslutningsseremonien. Det er lavere enn tidligere OL; med bakgrunn blant annet i "Folkefest"-prinsippet. Billetter til seremoniene påvirkes i mindre grad av nasjonale forhold (som for eksempel medaljekandidater) enn billetter til sportsarrangementene.

Usikkerhet: Billetter til åpnings- og avslutningsseremonier er tradisjonelt meget lettsolgte. Høyere inntekt kan oppnås ved å øke totalt antall billetter eller billettprisen, da 100% utsolgtgrad ligger til grunn. Det konseptuelle nivået på løsning for åpnings- og avslutningsseremoni et usikkerhetsspenn på +/-20%, som er videre enn de +/-10% Oslo2022 benytter. p90 beholdes derfor også på +10%.

A4.2 Inntekter Kultur

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
30	40	75	52	50	2

Innhold: Inntekter knyttet til førolympisk kulturprogram og den olympiske kulturfestivalen. Billettinntekter fra åpnings- og avslutningsseremonien ligger under A4.1.1 Billetter sport.

Grunnlag for beregning: D0046, D0058, D0298

Vurdering: Det er lagt til grunn at det vil bli gjennomført kulturmonstringer, konserter, utstillinger, fakkelstafett, litteraturprosjekter, scenekunst osv. etter liknende modell som for Lillehammer 1994. Kulturprogrammet er beskrevet i liten detalj.

Det er en rammestyrte post, og nøyaktig innhold vil avklares i samarbeid med kultur-Norge på et senere tidspunkt. Involvering av hele landet vektlegges, da det anses som viktig at hele landet, og ikke bare Oslo, representeres og involveres.

Usikkerhet: KSG vurderer mest sannsynlig verdi til MNOK 50, som Oslo2022. Fordi posten har et lavt detaljnivå øker KSG spennet fra +/-10% til -40/+50%.

Differanse: Differanse skyldes ny usikkerhetsvurdering.

A5 Lisensinntekter

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
240	321	399	320	306	14

Innhold: Posten består av salg av offisielle OL-produkter i form av lisensprodukter. Eksempler er pins, minnemynter, filатели, lisensprodukter generelt (tekstiler osv.) og suvenirartikler. IOC eier alle rettighetene gjennom NIF, og disse må frigis til OCOG for salg basert på en detaljert markedsplan.

Grunnlag for beregning: D0047, D0296, D0297

Vurdering: Det finnes ingen relevante referansetall i Norge etter Lillehammer 1994. Det er heller ikke klart hva lisensprogrammet skal bestå av. Beskrivelsen av posten er lite detaljert. Lillehammer hadde meget høyt salg av lisensprodukter, markedets størrelse tatt i betraktning. Det er imidlertid viktig å tenke nytt både i form av produkter og marked for 2022.

Usikkerhet: KSG har beholdt mest sannsynlig verdi på MNOK 320. Med bakgrunn i at lisensavtaler kan inngås med enten minimumsgarantier for inntekter, eller hvor man på annen måte sikrer at risikoen ligger hos lisenstaker, er usikkerhetsspennet skjevfordelt på denne posten. KSG har satt p10 til -25%, heller enn -20% som ble brukt av Oslo2022. p90 er justert fra +10% til +25% for å ta høyde for at noe av suksessen fra Lillehammer 1994 kan gjenta seg. Lillehammer 1994, justert med en faktor på 2,23 for generell lønnsvekst i Norge, er MNOK 429 i 2012-kroner.

Differanse: Differansen skyldes at KSG har redusert p10, og økt p90.

A8 Salg av eiendeler

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
32	45	55	44	42	2

Innhold: Inntekter fra salg av OCOGs eiendeler etter at OL/PL er avsluttet.

Grunnlag for beregning: D0090, D0148, D0317, D0323

VEDLEGG C

Vurdering: Oslo2022 har vært konservative i vurderingen av forventede salgsinntekter. KSG støtter en slik tilnærming da dette samsvarer med erfaringene fra Lillehammer 1994.

Usikkerhet: KSG har tillagt samme usikkerhet som Oslo2022; +/-30%.

A10.1 Inntekter annen innkvartering

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
612	672	932	758	107	652

Innhold: Posten inneholder 10% påslag på inntekter fra overnatting for akkrediterte i Oslo og Lillehammer som skal betale selv. Det er gjort en forutsetning om at OCOG vil ta ut dette som en avgift for administrasjon av overnatting.

Grunnlag for beregning: D0322, D0413

Vurdering: Det er lagt til grunn en inntekt pr. rom på 10% i tillegg til den pris pr. rom hotellet får fra akkrediterte gjester som skal betale selv. Prisene er basert på ski-VM 2011 med prisstigning. Det er usikkerhet knyttet til dette tillegget, da OCOG ikke har avgitt bindende priser til IOC (skal skje i mars 2014). Inntektene kan bli redusert eller bortfalle hvis OCOG velger å senke prisene på overnatting for å bli konkurransedyktige. Det er laget en hendelse som ivaretar dette, se Hendelse 5 for beskrivelse.

Oslo2022 har ikke bruttobudsjettert kostnader/inntekter for den hotellkapasiteten som OCOG må garantere for, men som OCOG ikke skal betale for. KSG støtter ikke den vurderingen, se post B2.14.30 for mer informasjon. KSG legger derfor inn inntekt for denne hotellkapasiteten i A10.1, og tilsvarende som kostnad i B2.14.30. Dette får derfor kun effekt på brutto statsgaranti.

Usikkerhet: Oslo2022 har vurdert usikkerheten til å være -15/+10%. Siden inntekten har en direkte sammenheng med hotellkostnadene (satt til 10% av Oslo2022), så har KSG modellert denne inntekten til å være lik 10% av den kostnaden som er lagt til i B2.14.30, og vil da ha samme usikkerhet, men med motsatt fortegn. Som beskrevet over, vil usikkerheten i tillegg påvirkes av Hendelse H5.

Differanse: Differansen skyldes at KSG har bruttobudsjettert kostnader/inntekter for den hotellkapasitet som OCOG må garantere for, men ikke betale for. Videre har KSG en annen vurdering av usikkerheten knyttet til den endelige prisen pr. rom. Oslo2022 kan også måtte redusere prisene på hotellrom overfor IOC i slutfasen av konkurransen om å få tildelt OL/PL (ivare tatt gjennom Hendelse 5).

A10.2 Inntekter forpleining

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
73	90	129	100	97	3

Innhold: Inntekter til forpleining.

Grunnlag for beregning: D0698, D0699, D0413, D0938

Vurdering: Oslo2022 har utarbeidet oversikt over inntekter til forpleining. Oversikten virker sannsynlig uten at KSG har kvalitetssikret detaljene i denne. I følge Oslo2022 er forpleiningsinntekter blant annet avhengig av antall solgte billetter og antall media. Inntekten beregnes basert på B2.19 Forpleining.

Usikkerhet: Se vurdering av post B2.19.

A10.3 Billettinntekt busstransport arenaer

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
31	45	58	43	40	4

Innhold: Inntekter fra påslaget OCOG legger på alle billetter for å dekke inn merkostnaden Ruter har anslått at deres driftskostnader øker med (ref. økt kollektivtilbud i B2.20).

Grunnlag for beregning: D0084, D0103, D0762

Vurdering: KSG støtter den generelle vurdering med påslaget på billettprisen for å dekke inn merkostnadene som Ruter krever dekket.

Usikkerhet: Inntekten reflekterer kostnaden i post B2.20 som er Ruters vurdering av sine merkostnader som følge av økte driftsutgifter under OL/PL. Usikkerheten (A10.3) reflekterer usikkerhet i antall solgte billetter (fellesvariabel for andre poster som er avhengig av dette antallet), og som direkte vil gi utslag på om OCOG får en over- eller underdekning på denne inntektsposten sammenlignet med kostnadene i B2.20. Dette fordi OCOG i forkant ikke kan vite Ruters faktiske merkostnader og antall solgte billetter.

A10.4 Inntekter Paralympics

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
139	162	180	160	128	32

Innhold: Inntekter fra gjennomføring av PL. Inntektene dekker nasjonale og internasjonale sponsorer, billettinntekter for idrettsarrangementene og åpnings-/avslutningsseremoni, innkvartering og forpleining.

Grunnlag for beregning: D0320

Vurdering: Nasjonale sponsorer er relasjonsbudsjettert fra Lillehammer 1994 og kontrollert mot Vancouver 2010. IPC har i

dag fem egne global partners (tilsvarende TOP-sponsor). Paralympic-partners i dag er Visa, Ottobock, Punktum, Samsung, Atos og Allianz. Synligheten for Paralympics har økt med en "broadcast"-tid på 285 timer og 1,42 millioner seere i Torino 2006 til 1560 timer og 1,59 millioner seere i Vancouver 2010 /D0953/. Dette åpner for større eksponering av sponsorer. Inntekter for innkvartering var nettobudsjettet i Oslo2022s kalkyle. KSG har økt kostnadssiden for innkvartering i post B2.22 og øker tilsvarende inntektssiden i denne posten. Inntektene for innkvartering kan bli redusert eller bortfalle hvis OCOG velger å senke prisene på overnatting for å bli konkurransedyktige. Det er laget en hendelse som ivaretar dette, se Hendelse H6 for beskrivelse. For ytterligere beskrivelse av bruttobudsjettering av innkvartering, se post B2.14.30 Annen innkvartering.

Usikkerhet: Markedsverdien for PL er økende, noe som gir muligheter for å øke inntektsnivået, men KSG har øket inntektene og vurderer derfor usikkerheten symmetrisk til +/-15%.

Differanse: Ulik usikkerhetsvurdering og bruttobudsjettering av innkvartering. Usikkerheten var vurdert på posten A10 Andre inntekter samlet, der PL er en del av summen.

A10.5 Andre Inntekter (Ratecard)

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
56	81	108	81	93	-11

Innhold: Inntekter fra leie av varer og tjenester som utvalgte akkrediterte grupper kan bestille gjennom OCOG, kalt Rate Card. Inntekten dekker selvkost for varer og tjenester, samt et påslag på 25% for administrasjon. Denne posten er inntektsdelen av en bruttobudsjettering, der kostnadene er fordelt på flere poster i gjennomføringsbudsjettet (B-poster).

Grunnlag for beregning: D0084, D0838, D0839

Vurdering: Oslo2022 har benyttet erfaringstall fra OL/PL 2010 for å estimere volumet av varer og tjenester, som KSG støtter. Inntekten gjenspeiler de faktiske forbrukte varer og tjenester som de utvalgte akkrediterte bestiller. Inntekten OCOG sitter igjen med et administrasjonspåslag på 25%, som avledes av mengden varer og tjenester som omsettes.

Usikkerhet: Rate Card-prisene må fastsettes i USD i 2020. Dette medfører en risiko for OCOG for prisutvikling i Norge og dollarkurs utvikler seg annerledes enn forutsatt. Det er videre usikkert hva forholdet mellom pris OCOG anskaffer rate card-tjenester til og hva OCOG får betalt for. KSG legger et usikkerhetsspenn på -30/+10% til grunn. I tillegg er det lagt inn en hendelse på at administrasjonspåslaget bortfaller på grunn av nødvendighet om å redusere priser. For beskrivelse, se hendelse H7.

A10.6 Inntekter testarrangement

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
43	54	59	51	49	1

Innhold: Inntekter som OCOG får gjennom de testarrangement som IOC krever gjennomført i forkant av et OL/PL. Dette gjelder alle anlegg, og vil i hovedsak gjennomføres i 2021.

Grunnlag for beregning: D0084, D0103, D0319, D0321

Vurdering: Oslo2022 har innhentet informasjon om kostnader og inntekter fra sammenlignbare arrangementer, og basert analysene på dette. KSG støtter Oslo2022s vurderinger.

Usikkerhet: Oslo2022 har benyttet et asymmetrisk spenn (-15/+10%), som gir et noe lavere forventet inntektspotensial enn mode-verdien. KSGs vurdering er at usikkerhetsspennet er noe lite, og at dette kan antas å være symmetrisk (+/-20%).

B Gjennomføringskostnader - OCOG

B2.14.1 Arenadrift

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
45	60	75	60	60	0

Innhold: Drift av arenaene, i hovedsak energi, renhold, snørydding og måking.

Grunnlag for beregning: D0300

Vurdering: Arenadriften legger opp til 30 dager drift under OL, ti dager under PL, samt snødeponi og snørydding. Dette samsvarer ikke med leietid for provisoriske brakker der det legges til grunn tolv måneder. Dette er derimot tatt hensyn til i usikkerhetsspennet som er satt for arenadrift.

Usikkerhet: KSG beholder usikkerhetsvurderingen på +/-25%.

B2.14.2 Arenautrustning / Provisorier

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
433	620	869	647	661	-14

Innhold: Provisoriske løsninger og utrustning som kreves på arena, inkludert infrastruktur for provisoriene (strøm, VA). Prisboken som er brukt til å sette enhetspriser forutsetter leie for tolv måneder for brakker, smøreboder mm. Telenor Arena som skal brukes til kunstløp og kortbaneløp er en provisorisk løsning, og kostnadene for å klargjøre arenaen ligger under denne posten.

Grunnlag for beregning: D0300

Vurdering: Kostnader for nødstrøm/backup-strøm var i Oslo2022s kalkyle i denne posten. Dette var også dekket

VEDLEGG C

under post B2.16 Tele og data, telekom og internet, og KSG tar denne kostnaden ut av B2.14.2.

Usikkerhet: Leieperiode på tolv måneder samstemmer ikke med perioden arenaen skal driftes, og tilriggingskostnad (inklusive transport) er betydelig usikkert. KSG tar hensyn til dette i usikkerheten øker spennet fra -9/+21% til -30/+40%

Differanse: Differanse skyldes ny usikkerhetsvurdering, samt at KSG har tatt ut kostnader for nødstrøm/backup-strøm som er dekket under annen kostnadspost.

B2.14.3 Arenaleie

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
235	281	346	287	276	11

Innhold: Leie av arenaer

Grunnlag for beregning: D0300

Vurdering: Posten er beregnet avhengig om det er en ny eller eksisterende arena. Én metode er i form av leie fra eier, hvor kostnaden fremkommer gjennom et tilbud fra anleggseier. Arenaleie for nye anlegg er beregnet basert på hva det koster å drifte anlegget (FDV) i tolv måneder før OL/PL, gjennom OL/PL samt nedriggingsperiode på 0,5 måned etter OL/PL. Leie av Wyller dekker tapte inntekter for anleggseier pga. færre solgte "skidager". Dette utgjør MNOK 42 i 2022 og MNOK 30 under testarrangementet i 2021.

Peer Bakke, Oslo Skisenter Grefsenkollen, sier i brev av dato 23. januar 2013 /D0368/ at "Leie av Grefsenkollen (Aktivitet utover det som er vanlig ved normal drift må kunne faktureres). Avhengig av hvilke øvelser vi får til Oslo Skisenter ser vi det slik at vi kan være med på opp i mot 50% finansiering av det som skal bygges av traseer til OL/PL 2022 øvelser av varig art." KSG anslår at dette maksimalt kan gi MNOK 15 i redusert leie.

Ingen avtaler foreligger, og Oslo2022 er i en dårlig forhandlingsposisjon ettersom arenaene er valgt i det beskrevne konseptet.

Usikkerhet: KSG endrer usikkerhetsvurderingen i p10 fra -25% til -15%, grunnet dårlig forhandlingsposisjon. Usikkerhetsspennet settes til -15/+25%.

Differanse: Differanse skyldes ny usikkerhetsvurdering.

B2.14.4 Testarrangement

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
100	134	166	133	133	0

Innhold: Det kreves at konkurransearenaene skal ha gjennomført et testarrangement før OL/PL. Denne posten dekker kostnader for testarrangementet.

Grunnlag for beregning: D0300, D0334

Vurdering: Oslo2022 forutsetter at OL-budsjettet skal dekke kostnad for hele testarrangementet, og får tilsvarende inntekten. Inntekten er ikke inkludert i denne kostnadsposten. Kostnadene er basert på godt dokumenterte erfaringstall.

Usikkerhet: Frivillige til testarrangementet kan måtte belastes mer enn ved OL/PL-gjennomføring. Testarrangementet inkluderer en andel sikkerhetskostnader med vektere. Usikkerheten knyttet til vekterprisene er diskutert under post B2.21. Usikkerhetsvurderingen Oslo2022 har gjort for denne posten dekker disse temaene, og spennet beholdes på +/-25%.

B2.14.10 Gjennomføringskostnader deltakerlandsby Oslo

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
151	172	189	170	170	0

Innhold: Gjennomføringskostnader inkluderer drift, inventar til leiligheter og fellesarealer, innkvarteringskostnader, rate card og provisorier for deltakerlandsby i Oslo (uavhengig av lokasjon).

Grunnlag for beregning: D0420

Vurdering: Det er gjort detaljerte beregninger av posten og tall er basert på IOC-krav, innhentede priser og erfaringer fra ski-VM 2011 (provisorer). KSG beholder Oslo2022s estimat uendret.

Usikkerhet: KSG legger til grunn samme usikkerhet som Oslo2022; -20/+30%.

B2.14.10L Gjennomføringskostnader deltakerlandsby Lillehammer

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
23	26	28	26	27	-1

Innhold: Gjennomføringskostnader inkluderer drift, leie av servicearealer, inventar til leiligheter og fellesarealer og innkvarteringskostnader for deltakerlandsby på Lillehammer. I tillegg til leien tilkommer leie av eksisterende serviceområder på Høgskolen i 30 dager tilsvarende MNOK 18 /D0864/. I dette beløpet inngår kompensasjon på MNOK 0,5. Det forutsettes at studentene jobber hjemmefra i denne perioden.

Grunnlag for beregning: D0362, D0381, D0861

Vurdering: Det er gjort detaljerte beregninger av drift, inventar til leiligheter og fellesarealer og innkvarteringskostnader for deltakerlandsby. Estimatenes er basert på innhentede priser. KSG beholder Oslo2022s estimat uendret.

Usikkerhet: Oslo2022 har vurdert usikkerheten til -20/+30% på gjennomføringskostnader. KSG reduserer usikkerheten etter som leie av deltakerlandsby er lagt på egen post og vurderer denne til +/-20%.

B2.14.12 Leie av deltakerlandsby Oslo (Økern/Kjelsrud)

B.2.14.12 Økern

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
-	-	1041	477	973	-496

B.2.14.12 Kjelsrud

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
916	1545	1957	1439	2590	-1151

Innhold: Leie av leiligheter til 4000 deltakere og trenere i Oslo fremkommer som resultat av forskjellen mellom forventet investeringskostnad (C5.1) og forventet salgsinntekt (C5.2) av ny deltakerlandsby på Kjelsrud eller Økern.

Grunnlag for beregning: Fremkommer som resultat av differansen mellom C5.1 og C5.2.

Vurdering: Leien er det som Oslo2022 kan forvente å betale en privat utbygger for å bruke byggene til OL/PL-formål under OL/PL. For ytterligere beskrivelse av hvordan kostnader og salgsverdier fremkommer, se kommentarer under post C5.1 og C5.2.

Usikkerhet: Oslo2022 har lagt usikkerhet på differansen mellom investering og etterbruksverdi (markedspris og tid). KSG legger i stedet separate usikkerheter på investeringskostnader og salgsinntekter. I beste tilfelle kan en ende opp med lave investeringskostnader (C5.1) og høye salgs-/etterbruksverdier (C5.2). Leien kan da bli negativ, men siden overskuddet ikke vil tilfalle Oslo2022, men den private utbyggeren, kan leien i beste tilfelle bli null. Det vil avhenge av hvordan avtalene utformes. For nærmere beskrivelse av usikkerhetsvurderingene, se post C5.1 og C5.2.

Differanse: Se kommentarer under post C5.1 og C5.2.

B2.14.12L Leie av deltagerlandsby Lillehammer

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
22	-	423	225	227	-2

Innhold: Leie av leiligheter til deltakerlandsby for 1400 deltakere/trenere i tilknytning til Høgskolen i Oppland på Storhove fremkommer som resultat av forskjellen mellom forventet investeringskostnad (C5.1) og forventet salgsinntekt (C5.2) av ny deltakerlandsby på Lillehammer.

Grunnlag for beregning: Fremkommer som resultat av differansen mellom C5.1 og C5.2.

Vurdering: Leien er det Oslo2022 kan forvente å betale en privat utbygger for å bruke byggene til OL/PL-formål under OL/PL. For ytterligere beskrivelse av hvordan kostnader og salgsverdier fremkommer, se kommentarer under post C5.1 og C5.2.

Usikkerhet: Oslo2022 har lagt usikkerhet på differansen mellom investering og etterbruksverdi (markedspris og tid). KSG legger i stedet separate usikkerheter på investeringskostnader og salgsinntekter. I beste tilfelle kan en ende opp med lave investeringskostnader (C5.1) og høye salgs-/etterbruksverdier (C5.2). Leien kan da bli negativ, men siden overskuddet ikke vil tilfalle Oslo2022 men den private utbyggeren, kan leien i beste tilfelle bli null. Det vil avhenge av hvordan avtalene utformes. For nærmere beskrivelse av usikkerhetsvurderingene, se post C5.1 og C5.2.

B2.14.20 Gjennomføringskostnader medielandsby Oslo

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
20	24	26	23	23	0

Innhold: Posten inkluderer drift og innkvarteringskostnader, inventar i leiligheter og fellesarealer.

Grunnlag for beregning: D0051

Vurdering: Det er gjort detaljerte beregninger av drift, inventar til leiligheter og fellesarealer og innkvarteringskostnader for deltakerlandsby. Tall er basert på innhentede priser. KSG beholder Oslo2022s estimat uendret.

Usikkerhet: KSG legger til grunn samme usikkerhet som Oslo2022; -20/+30%.

VEDLEGG C

B2.14.20L Gjennomføringskostnader medielandsby Lillehammer

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
18	20	24	21	21	0

Innhold: Leie av 980 studenthybler, drift og innkvarteringskostnader, inventar til leiligheter og fellesarealer.

Grunnlag for beregning: D0860

Vurdering: Det er gjort detaljerte beregninger av drift, inventar til leiligheter og fellesarealer og innkvarteringskostnader for deltakerlandsby. Estimert er basert på innhentede priser. KSG beholder Oslo2022s estimat uendret.

Kostnaden for leie (MNOK 67,8) er basert på anslag fra Studentsamskipnaden i Oppland (SOPP) og inkluderer leie av 1000 eksisterende hybelenheter for 1000 mediefolk i 30 dager. Leieperioden i tilbudet fra SOPP på 30 dager er av Oslo2022 oppjustert til 45 dager uten at dette er nærmere forklart. Leieperioden bør kunne reduseres, kanskje ned mot 30 dager, ved at den delen av media som trenger tidligere innkvartering innlosjeres på hotell. Dette ville kunne redusere leiekostnaden. Det synes ikke å være avklart med SOPP om det vil bli gitt kompensasjon til studentene for å flytte ut. Brevet fra SOPP inkluderer mange forbehold. Dette kan muligens gi en merkostnad for OCOG.

Usikkerhet: Det er lagt til grunn en usikkerhet på -20/+30% på gjennomføringskostnader for Lillehammer (inkl. leie av medielandsby). KSG støtter denne vurderingen.

Differanse: Differanse skyldes ny usikkerhetsvurdering.

B2.14.22 Leie av medielandsby Oslo (Økern/Kjelsrud)

B2.14.22 Økern

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
37	-	463	253	687	-434

B2.14.22 Kjelsrud

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
304	483	714	510	1398	-888

Innhold: Leie av leiligheter til 1000 mediefolk fremkommer som differansen mellom forventet investeringskostnad og forventet salgsinntekt av ny medielandsby på Økern eller Kjelsrud.

Grunnlag for beregning: Fremkommer som resultat av differansen mellom C6.1 og C6.2.

Vurdering: Leien er det Oslo2022 kan forvente å betale en pri- utbygget for å bruke byggene til OL/PL-formål under OL/

PL. I tillegg må Oslo2022 betale for drift og inventar (og rate card). Dette er ikke en del av denne posten, men ligger i posten B2.14.10 Gjennomføringskostnader deltakerlandsby. For ytterligere beskrivelse av hvordan kostnader og salgsv verdier fremkommer, se kommentarer under post C6.1 og C6.2

Usikkerhet: Se KSGs kommentarer under post C6.1 og C6.2.

Differanse: Se KSGs kommentarer under post C6.1 og C6.2.

B2.14.30 Annen innkvartering

Nedenfor beskrives vurderingen til postene B2.14.30.1 Annen innkvartering samt B2.14.30.2 Innkvartering frivillige hver for seg. Kostnadsestimat vises samlet i tabellen.

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
658	741	1014	821	123	698

B2.14.30.1 Annen innkvartering hotell og akkrediterte

Innhold: Kostnader til rom for akkrediterte på hotell er basert på et gjennomsnitt av 18 dager for de fleste kategorier, 26 dager for media på hotell. IOC stiller krav til at søkerbyen stiller med minimum 23 300 rom til akkrediterte innen 50 km fra lekenes sentrum. Rommene skal være fordelt på de ulike gruppene og ivareta ulike krav til standard (stjerneklassifisering). Oslo2022 har utarbeidet en oversikt over kapasitet, standard, kostnader og inntekter for disse 23 300 rommene. Det er lagt til grunn en 80/20-fordeling mellom Oslo og Lillehammer. Kostnadene er basert på hotellpriser under VM 2011 oppjustert med KPI-indeks og sammenlignbare tall fra tidligere OL/PL.

Grunnlag for beregning: D0322, D0692, D1000.15

Vurdering: Oversikten er ryddig satt opp, men KSG har kommentarer til Oslo2022s nettobudsjettering av annen innkvartering. I kostnadsbudsjettet er det kun lagt inn kostnader for de rommene som OCOG skal betale for. Hele kostnadsbildet burde fremkommet i budsjettet, da dette er kostnader staten må garantere for. Oslo2022 må på et tidlig tidspunkt inngå kontrakt med hotellkjedene, noe som vil forplikte dem økonomisk. Dette innebærer en potensiell merkostnad i tillegg til den kostnad som allerede ligger i budsjettet.

Det er betydelig usikkerhet knyttet til innkvarteringskostnaden. I forbindelse med søknaden skal Oslo2022 våren 2014 tilby bindende priser på hotellrom og stille garanti for disse prisene samt prisutvikling i perioden frem til 2022. Pris pr. rom blir et element i evalueringen av søkerne i 2022. Oslo2022 har vært i kontakt med de store hotellkjedene om reservering av rom og priser men det foreligger ingen forpliktende avtaler, og det er usikkert om Oslo2022 klarer å oppnå enighet med alle hoteller til de prisene som har blitt garantert for i søknaden. Det vil bli press i markedet fra andre aktører (sponsorer, leverandører,

eventselskaper osv.) som kan føre til at enkelte hoteller velger å selge sin kapasitet utenom OCOG eller kreve en høyere pris enn det som Oslo2022 har forutsatt. Kostnaden for hotellrom til akkrediterte kan dermed bli større enn budsjettet. Denne usikkerheten er ikke tilstrekkelig ivarettatt i Oslo2022-budsjettet. KSG vurderer usikkerheten til å være mer høyreskjev enn Oslo2022 (-10/+40%).

Risikoen forsterkes noe ved at det legges beslag på flere rom enn det er kapasitet til i dag, spesielt på Lillehammer, og at det forutsettes at 90% av rommene beslaglegges i Oslo og 100% beslaglegges på Lillehammer. I vedlegg 50 til KVVU /D0692/ fremgår at dagens (1.2.2013) hotellkapasitet innenfor en radius på 50 km fra referansepunkt (Oslo S i Oslo og Jernbanetorget på Lillehammer) er på 18 206 hotellrom i Oslo og 2899 hotellrom i Lillehammerregionen. Det er i følge søknaden behov for 18 640 rom i Oslo og 4660 rom på Lillehammer. Kjente utvidelsesplaner på ca. 2000 hotellrom i Oslo og en årlig vekst på hhv 3% i Oslo og 2% på Lillehammer (som bl.a. hensyntar noe stagnasjon grunnet finansuro i Europa) gir en forventet kapasitet på 23 063 rom i Oslo og 3396 rom på Lillehammer i 2022 (+1875 hytter/hotell-leiligheter av høy kvalitet).

Antall rom for Host OCOG gjenspeiler det kravet som IOC har satt til Host OCOG (3300 dobbelt- og grupperom). Det er usikkerhet knyttet til om det er tilstrekkelig antall senger til teknisk personell, spesielt hvis dobbeltrom for 2600 politifolk legges til grunn. Innkvartering av 5600 vektere, som spesifisert i Politiets vurderinger, er uklar ettersom en sannsynligvis vil måtte hente disse fra andre deler av landet, evt. utenlands (Skandinavia). Oslo2022 ser ikke for seg å måtte ta ansvar for innkvartering av vektere (D1000.15), ettersom disse leies inn på vanlige kommersielle kontrakter, der den enkelte vokter og evt. arbeidsgiver via kontrakt har ansvar for overnattingstilbudet.

Oslo2022 har differensiert antall liggedøgn noe mellom de ulike gruppene akkrediterte med en estimatusikkerhet på +/-10%. KSG vurderer at antall liggedøgn for de ulike akkrediterte gruppene er sannsynlig.

Oslo2022 har ikke bruttobudsjettet kostnader/inntekter for den hotellkapasiteten som OCOG må garantere for, men som OCOG ikke skal betale for. Oslo2022 har som intensjon å sikre dette gjennom kontrakter, slik at Staten ikke vil måtte stå som garantist. Staten må uansett stå som økonomisk garantist for denne kostnaden, fordi dersom ikke nok hoteller vil inngå i hotellnettverket, hoteller går konkurs, hotellkapasitet forsvinner (brann) med mer, så må den manglende hotellkapasiteten skaffes. KSG legger derfor inn kostnadene for de akkrediterte som OCOG ikke skal betale for i denne posten, samt tilsvarende beløp som inntekt i A10.1. Dette får derfor kun effekt på brutto statsgaranti.

Usikkerhet: Oslo2022 har vurdert usikkerheten til +/-10%. Med risikoelementene som er beskrevet over legger KSG til grunn et større og høyreskjev usikkerhetsspenn på -10/+40% på samtlige kostnader for Annen innkvartering. Usikkerheten knyttet til innkvartering av media på hotell bør synliggjøres på denne posten og ikke, som i søknaden, gjennom økt usikkerhetsspenn på medielandbyen (som i søknaden er estimert til +200%).

Differanse: Det er større usikkerhet knyttet til prisen på rom enn det Oslo2022 har forutsatt og risikoen forsterkes noe ved at det legges beslag på flere rom enn det er kapasitet til i dag. Hotellkostnader som Staten må garantere for er lagt til budsjettet.

B2.14.30.2 Innkvartering frivillige

Innhold: Posten inneholder leie av 4374 senger til frivillige på skoler i Oslo og Lillehammer.

Grunnlag for beregning: D0322

Vurdering: Totalt antall frivillige er estimert til å være 17 500 og det er lagt til grunn en 80/20-fordeling mellom Oslo og Lillehammer. Behovet for innkvartering av frivillige er anslått til 25%. Disse er planlagt innkvartert på skoler. Det er innhentet tilbud fra Undervisningsbygg og Lillehammer kommune, som basert på Norway Cup og Baldus Cup har anslått en snittpris på 71 kr pr. natt pr. person. Med en fordeling av antall liggedøgn (60 døgn, 30 døgn og 20 døgn) er totalkostnaden anslått til MNOK 8.

- Andelen frivillige som trenger innkvartering er satt for lavt, da det er behov for mye spesialkompetanse som ikke nødvendigvis er lokal (erfaring med sportslige arrangement).
- Militært personell er ikke tatt med i innkvarteringsbudsjettet, men KSG vurderer at disse kan innkvarteres i militærforlegninger.
- I tillegg er kostnaden pr. natt pr. person for lav, og KSG øker denne til totalt ca. MNOK 15. KSG begrunner dette med følgende:
 - Oslo2022 må ta høyde for å tilby en bedre innkvartering for en del nøkkelpersoner, gjerne de som må innkvarteres utover selve arrangementsperioden (f.eks. på grupperom). Dette gir økte kostnader.
 - Det er ikke lagt inn kostnader til innredning av klasserommene (senger, lamper, skillevegg osv.). Dette gir økte kostnader.

VEDLEGG C

- Det er forutsatt at skolene tar to ukers vinterferie, men det er lagt inn liggedøgn for frivillige på opptil 60 døgn. Frivillige som skal innlosjeres i 60 døgn må derfor innkvarteres andre steder (for eksempel på grupperom under Host OCOG eller privat). Dette er det ikke tatt høyde for.

Usikkerhet: Oslo2022 har lagt til grunn en usikkerhet på +/-10%. KSG setter dette til -25/+45% for å reflektere at noen flere frivillige vil kunne trenge overnatting.

Differanse: Differansen skyldes ny usikkerhetsvurdering samt en økning av kostnad pr. natt pr. person som følge av kostnader til innredning.

B2.14.40 MCC

B2.14.40 er en oppsummering av følgende poster:

- B2.14.41 Drift MMC
- B2.14.42 Provisorier MMC
- B2.14.43 Rate Card IBC/MPC
- B2.14.44 Leie MMC
- B2.14.49 Kabling MMC

B2.14.41,42,43,49 MMC drift, provisorier og rate card, og kabling av arenaer

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
391	525	616	505	512	-7

Innhold:

B2.14.41 Drift MMC: Driftskostnader for MMC generisk i Oslo og for utskutt MMC på Lillehammer.

B2.14.42 Provisorier MMC: Innredning og provisorier for MMC i Oslo og for utskutt MMC på Lillehammer.

B2.14.43 Rate Card IBC/MPC: Rate card-kostnader for MMC (IBC og MPC) i Oslo.

B2.14.49 Kabling MMC: kabling og nettverksutstyr på arenaer.

Grunnlag for beregning: D0130, D0303, D0341, D0739, D0740, D0790, D0791, D0839, D0856, D0857, D0863

Vurdering:

B2.14.41 Drift MMC: KSG beholder Oslo2022s estimat uendret.

B2.14.42 Provisorier MMC: KSG beholder Oslo2022s estimat uendret.

B2.14.43 Rate Card IBC/MPC: KSG beholder Oslo2022s estimat uendret.

B2.14.49 Kabling MMC: Kostnader for kabling av arenaer (B2.14.49) er relasjonsvurdert mot Vancouver som helhet, og Oslo2022 har ikke foretatt en vurdering av antall arenaer i Vancouver vs. Oslo. KSG vurderer at en mer detaljert vurdering ville redusert usikkerheten i estimatet da en av kostnadsdriverne for budsjettposten er antall arenaer. KSG beholder Oslo2022s estimat uendret.

Usikkerhet:

B2.14.41 Drift MMC: For driftskostnader MMC Oslo er usikkerheten vurdert til +/-30% gitt at det kan være mulig å ta i bruk MPC noe senere, dersom det ikke bygges som en bygningsmasse. For driftskostnader MMC Lillehammer er usikkerhet vurdert som Oslo2022 på -20/+30%.

B2.14.42 Provisorier MMC: Vurdert likt som Oslo2022 på -20/+30%.

B2.14.43 Rate Card IBC/MPC: Vurdert likt som Oslo2022 på -20/+30%.

B2.14.49 Kabling MMC: For kabling av arenaer er det estimert med +/-30% usikkerhet. Dette gir et lavere beløp for p10-verdi enn estimert av Oslo2022. Dette skyldes primært at KSG vurderer pris for etablering av ethernetpunkter til å være satt høyt i estimatet.

Differanse: Differanse skyldes ny usikkerhetsvurdering.

B2.14.44 Leie MMC (IBC/MPC/VMC)

B2.14.44 Økern

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
859	1124	1591	1232	1581	-349

B2.14.44 Kjelsrud

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
1467	1670	1944	1707	1916	-209

Innhold: Leie av MMC fremkommer som differansen mellom forventet investeringskostnad (C4.20) og forventet salgsinntekt (C4.21).

Grunnlag for beregning: Fremkommer som resultat av differansen mellom C4.20 og C4.21.

Vurdering: I tillegg til å betale leie til en privat utbygger for at denne skal føre opp byggene må Oslo2022 betale for drift, inventar og rate card. Dette er ikke en del av denne posten, men ligger i posten B2.14.40. For ytterligere beskrivelse av hvordan kostnader og salgsverdier fremkommer, se kommentarer under post C4.20 og C4.21.

Usikkerhet: Se kommentarer til post C4.20 og C4.21.

Differanse: Se kommentarer til post C4.20 og C4.21.

B2.14.44L Leie MMC (Fjell: IBC/MPC/VMC) Lillehammer

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
35	44	48	42	42	0

Innhold: Leie av Håkons hall og Kristins hall på Lillehammer. Total leiekost fremkommer gjennom kostnadene for leie (MNOK 9) og ombygging (MNOK 34,9). Postene for inventar og drift er dekket under B2.14.40 over.

Grunnlag for beregning: D0004, D0130, D0863, D0866

Vurdering: KSG legger MNOK 43,9 til grunn i sin analyse. Leiekostnad er basert på innhentede, ikke forhandlede tilbud og brev fra Lillehammer kommune, totalt MNOK 9, samt forventet ombyggingskost på MNOK 34,9.

Usikkerhet: Ombyggingskost er satt høyt, men leiekontrakter er ikke på plass og høye ombyggingskostnader kan evt. være en buffer mot høyere leiekrav. Underlaget virker fornuftig, og det er lagt inn en usikkerhet på +/-20%.

B2.14.60 Non-competition Venues

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
17	21	30	24	22	-2

Innhold: Kostnader for leie av og inventar til arenaer der det ikke foregår sportslige aktiviteter. Den største delen av kostnaden går til leie av Oslo Spektrum til bruk som et "Hospitality Centre".

Grunnlag for beregning: D0335

Vurdering: KSG har endret kostnad for valideringssenter Gardermoen fra MNOK 0,5 til MNOK 1,5 etter kommentarer fra OSL i SDs skriv /D0914/ der de mener dette kommer til å koste MNOK 1-2.

Usikkerhet: Usikkerhetsspennet er beholdt fra Oslo2022s vurdering og vurderes til -20/+40%.

Differanse: Differanse skyldes hovedsakelig endring i kostnad for valideringssenteret.

B2.15 Ansatte og frivillige

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
3204	3371	3588	3396	3603	-207

Innhold: Lønnskostnader til ansatte i OCOG, kostnader til innleie av konsulenter og alle kostnader knyttet til frivillige.

Grunnlag for beregning: D0098, D0301, D0302, D0336, D0338, D0339, D0340

Vurdering: Oslo2022 har lagt IOC's tekniske manualer til grunn for beregning av antall ansatte gjennom hele perioden OCOG er i funksjon. Videre er det beregnet et lønnsgrunnlag, der relaterte kostnader er inkludert (arbeidsgiveravgift, sosiale goder, overtid mv), for syv nivåer. Lønnsnivåer er beregnet med bakgrunn i statistikk fra SSB og lønnsvekstprognoser fra Norges Bank. Kostnader for konsulenter er inndelt i de samme syv nivåene. KSG støtter de vurderingene som er gjort.

Oslo2022 har lagt bekledning for frivillige under post B2.15, mens for ansatte er dette beregnet under B2.24 Administrasjon. KSG har flyttet kostnadene for bekledning til ansatte, MNOK 13, fra B2.24 til B2.15.

Kostnader for frivillige er i stor grad relasjonsbudsjettet fra Lillehammer 1994. Oslo2022 har benyttet en relasjonsfaktor som inneholder omfangsøkning (2,79), og samtidig benyttet forventet antall frivillige (17 500) for å estimere kostnadene for postene. Omfangsøkningen er dermed dobbeltregnet. KSG har derfor lagt relasjonsfaktor uten omfangsøkning til grunn (2,23), hvilket reduserer kostnadene med ca. MNOK 25.

Usikkerhet: Oslo2022 har benyttet et symmetrisk usikkerhetsspenn på +/-25% på toppnivå for hele kostnadsposten. KSG har lagt usikkerhet på +/- 10% på alle delelementer unntatt kompensasjon idrettslag (-25/+20%) og bekledning (+/-20%). Reallønnsvekst er en variabel som er modellert likt for alle kostnads- og inntektsposter, der det er relevant. Se egen vurdering av dette i avsnittet Inngangsverdier og usikkerhetsvurdering av variabler i starten av dette vedlegget.

Et element som kan redusere eller øke kostnadene er antallet konsulenter som må leies inn. Oslo2022 legger til grunn at all ekstra bemanning som trengs siste to år før OL må løses ved konsulentleie, da det vil være lite attraktivt å begynne i en ny jobb som har så kort gjenværende horisont. KSG støtter denne vurderingen. Dersom OCOG bemannes tidlig vil mengden arbeid som må tas inn på slutten, med ekstra innleie av konsulenter, forventes å være noe mindre. Erfaringer fra Lillehammer 1994 er dog at for tidlig bemanning av OCOG kan være u hensiktsmessig. For sen bemanning vil på den andre siden øke sannsynligheten for at mer arbeid på slutten må bli utført gjennom økt innleie av konsulenter. KSG har modellert inn denne sammenhengen i analysen. Det totale antall ressurser

VEDLEGG C

har en forventningsverdi lik Oslo2022 sitt anslag. Forventningsverdien for den totale kostnaden for ansatte og konsulenter forblir uendret, men usikkerhetsspennet økes. KSG har også lagt til en hendelse for at totalt antall konsulenter må økes. For beskrivelse, se hendelse H3. Tallene i tabellen vises uten real-lønnsvekst, for KSG og Oslo2022.

Differanse: Deler av differansen skyldes reduserte kostnader for frivillige pga. feil benyttet relasjonsfaktor hos Oslo2022. KSG får et lite påslag i posten for hendelsen om at det blir behov for flere ressurser, samt at kostnadene for bekledning er flyttet fra B2.24.

B2.16 Tele og data, telekom og internet

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
1718	2375	3228	2445	2426	19

Innhold: IT, kommunikasjon og energi.

Grunnlag for beregning/vurdering: D0303, D0341, D0739, D0740, D0874, D0887, D0896, D0843, D1000;S80;S88/M8/M12

Vurdering: Sammenlignet med andre områder eksisterer det lite detaljerte krav til teknologi fra IOC. Budsjettpostene er i stor grad relasjonsbudsjettet mot Vancouver eller estimert gjennom innhentede tilbud fra utvalgte mulige leverandører. Erfaringstall fra Vancouver er kommet frem gjennom møter med sentrale personer fra VANOC og deretter omregnet og vurdert til norske forhold. Prosessen med å innhente erfaringstall fra Vancouver fremstår som ryddig. Det antas at de fleste sentrale poster er inkludert i erfaringstallene fra Vancouver. KSG har ikke funnet at det er satt av midler til å dekke nye poster som ikke var en del av innholdet i teknologi i Vancouver.

Usikkerhet: Det er primært foretatt prosentvise vurderinger av p10 og p90, med ulik prosentsats avhengig av innholdet i postene. Det fremstår for KSG at det kan være noe høyere kostnader knyttet til bruk av nødnett enn det som er lagt til grunn i søknaden, primært er dette knyttet til kapasitet i kjernen av nettet. Antall arenaer i Oslo er endret fra åtte til ni, effekten av dette på budsjettet for teknologi er lav da de arenespesifikke teknologikostnadene primært er relasjonsbudsjettet fra Vancouver og ikke er bygget fra bunnen av basert på arenaene i Oslo.

Differanse: Differansen skyldes primært noe mer høyreskjev estimater enn Oslo2022 har lagt til grunn. Kostnader til nødnett øker p90 for talekommunikasjon. En mulig hendelse på bortfall av krav om primærstrøm fra diesel reduserer differansen, se hendelse H1 for beskrivelse.

B2.17 Gjennomføringskostnader seremonier, kultur og folkehelse

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
905	1112	1436	1167	1795	-628

Innhold: CPQ2020 /D0821 s.104/ beskriver tema 17 Seremonier og kultur som muligheten for OCOG til å vise frem vertslanndets kunstneriske og kulturelle arv. Omfanget er veldig mye basert på et nivå av investeringsbeslutning, og det meste av denne posten kan og bør rammestyres. Kostnadene skal dekke seremonielle, kunstneriske og festivaliske aspekter av OL, samt kostnader for andre typer programmer. Budsjettpost-beskrivelsene /D0100/ og /D0134/ inneholder kostnader for seremonier, kultur og folkehelse. Totalt er posten på MNOK 1771 for Oslo og Lillehammer. Beløpet er en antatt bevilgning.

Underpost	MNOK	Beskrivelse
Teknologi- og innovasjonsprogram	200	Planlagt utført i samarbeid med næringsliv og forskningsinstitusjoner.
Kulturprogram	300	Inneholder rammebudsjett knyttet til det kulturelle innholdet i det før-olympiske kulturprogram og den olympiske kulturfestivalen, herunder medaljeseremonier og fakkelstafett.
Folkehelseprogram	700	Programmer som kan stimulere til økt folkehelse ved å trekke på kompetanse hos statlige og kommunale virksomheter med spisskompetanse innen folkehelsearbeid, og sammen med disse utarbeide konkrete programmer.
Programmer totalt	1200	
Åpnings- og avslutningsseremoni	300	Beregnet av Gyro. Posten skal dekke planlegging og gjennomføring, og dette er også planlagt som et rammebudsjett, totalt MNOK 300.
Arenaer for seremonier	271	Arenaer for seremonier er beregnet som midlertidige arenaer, fordelt på ca MNOK 242 på åpnings- og avslutningsseremoni på Ekeberg og MNOK 28,9 på medaljeseremoni på Rådhusplassen og i Lillehammer.
Seremonier totalt	571	
TOTALT	1771	

Grunnlag for beregning: D0100, D0134, D0676

Vurdering: Kostnadene i posten kan deles i to hovedgrupper; kostnader for det som har en form definert av IOC gjennom tekniske manualer, og kostnader knyttet til øvrig kulturprogram.

IOC stiller krav til åpnings- og avslutningsseremonier, velkomst-, medalje- og blomsterseremonier, seremoni på IOC-kongress, kulturelt innslag på OL/PL i 2022, samt fakkelstafett.

Åpnings- og avslutningsseremonier er relativt detaljert beregnet, og kostnadene for gjennomføring av seremoniene og seremoniarena synes å være på et realistisk nivå, da referansetall fra Vancouver 2010 viser en samlet kostnad på MNOK 315¹. Lokasjon er ikke endelig bestemt, og utredningene av arena-lokasjoner inneholder en rekke forutsetninger som kan endre seg, og det gir en usikkerhet i kostnadene. Det samme gjelder medaljeseremonier og arenaer for dette. KSG anslår kostnader på samme nivå som Oslo2022 på MNOK 571.

De andre seremoniene og fakkelstafetten er ikke detaljert i budsjettpostbeskrivelsen, men inkludert i rammen for kulturprogrammer på MNOK 300. Oslo2022 svarer i spørsmål /D1000.95/ med en detaljering av kostnader til fakkelstafett, og anslår kostnad for fakkelstafett til totalt MNOK 204,1, fordelt på MNOK 106,6 i denne posten, og MNOK 97,5 under B2.15 Bemanning. Erfaringstall fra Lillehammer 1994 og Vancouver 2010 viser kostnader for fakkelstafett OL og PL på hhv. MNOK 77 og MNOK 153 i 2012-kroner /D0342/. Sistnevnte er den mest relevante referansen. Fakkelstafett anslås derfor av KSG til en kostnad på MNOK 107 i denne posten. Videre viser svar på spørsmål /D1000.99/ om andre IOC-definerte seremonier at kostnader for dette er anslått av Oslo2022 til MNOK 51.

Fratrukket kostnader for fakkelstafett og andre IOC-definerte seremonier gjenstår MNOK 142 til andre kulturelle aktiviteter under rammen av kulturprogrammer. Delvis sammenlignbare referansetall fra Lillehammer 1994 /D0342/ viser en samlet kostnad for kulturprogram på MNOK 359 i 2012-kroner, et tall som omfattet førolympisk kulturprogram, kulturprogram under lekene og folkelivsprogram. I søknadsprosessen for OL/PL 2018 ble det laget en beregning som anslo kostnader på MNOK 426 /D0342/ (2012-kroner) for det samme. Lav detaljering og mangel på gode referanser, samt stor grad av frihet til å definere innhold, gir stor usikkerhet i kostnadene. Kostnader for kulturprogram definert av Oslo2022 antas å være noe lave, og økes av KSG til totalt MNOK 450.

Den resterende rammen på MNOK 900 til folkehelseprogram og teknologi- og innovasjonsprogram er meget usikker, da det er liten grad av detaljering av hva som faktisk skal gjennomføres. KSG har i svar på spørsmål /D1000.97/ og møter fått beskrevet disse programmene som noe som ikke er detaljert i søknaden, men hvor innholdet har stor grad av fleksibilitet og må rammestyres, noe som også beskrives i KVVU. Det ligger allerede MNOK 1020 til kultur og diverse programmer under post B2.17 (etter KSGs justeringer). Denne posten var i søknadsprosessen for OL/PL 2018 på MNOK 700 (ble den gang beregnet av NIF og brukt av alle søkerbyer). Nå er posten totalt én milliard kroner høyere enn den gang. Det mest konkrete argumentet er at omfanget av kulturelle innslag på Lillehammer og i London tilsier et høyt kostnadsnivå, men det

bør ligge under kulturprogrammer, ikke folkehelse. Konklusjon: KSG kan ikke se et grunnlag for et slikt nivå på kostnader. Kostnadene anslås derfor til MNOK 100.

Samlet for posten B2.17 vurderer KSG kostnadene til MNOK 1120.

Usikkerhet: Oslo2022 har et nedre spenn på MNOK 1519 (-14%) og et øvre spenn på MNOK 2104 (+19%) for posten samlet. Det var begrunnet med en generell usikkerhetsvurdering rundt en rammebevilgning. KSG mener at det ikke kan forutsettes et nivå på rammebevilgning, men at usikkerhet i endelig bevilget ramme også må hensyntas da dette vil være gjenstand for videre planlegging, forhandling og beslutning. Det er stor usikkerhet i posten grunnet lav detaljeringsgrad og hva som faktisk skal gjennomføres. Ca halvparten av kostnadene har noe lavere usikkerhet, da dette er definerte aktiviteter som det finnes referansetall på. Den andre halvdel er meget løst definert, og er å anse som en rammebevilgning der rammen er meget usikker. Som et nedre anslag legges kun påkrevde aktiviteter og det med kostnadseffektive løsninger. Et øvre anslag omfatter et rikt omfang av kulturelle aktiviteter før og under lekene.

Differanse: Differansen skyldes i hovedsak andre vurderinger av omfanget av folkehelseprogram og teknologi- og innovasjonsprogram.

B2.18 Helse og sanitet

Nedenfor beskrives vurderingen til postene B2.18.1 Helse samt B2.18.2 Dopingkontroll hver for seg. Kostnadsestimat vises samlet i tabellen nedenfor. Differanse skyldes at KSG har økt kalkylen i B2.18.1, at estimatet for laboratorietjenester i B2.18.2 er nedjustert fra 2013-kroner til 2012-kroner, samt ny usikkerhetsvurdering.

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
102	114	127	114	98	16

B2.18.1 Medisinske tjenester

Innhold: Kostnader for helse og sanitet, inkludert dopingkontrollprogram, under OL/PL.

Grunnlag for beregning: D0328, D0713, D0717, D0718, D0720, D0792, D0892, D0894, D0895, D0899, D0900, D1000.17. 18. 19. 20. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 84

Vurdering: Prosessen for å komme frem til estimatene har vært god, da denne har involvert relevante personer innenfor helse- og antidopingmiljøet, workshops, høringsrunder med mer. Beregningsgrunnlaget er robust og detaljert.

1 CAD 48,5, http://en.wikipedia.org/wiki/2010_Winter_Olympics_opening_ceremony

VEDLEGG C

Det er på IOC-sykehusene dedikert senger til OCOG under OL-perioden, men det er ikke tatt høyde for redusert ordinær aktivitet ved IOC-sykehusene som følge av at det skal holdes av senger. KSG øker derfor budsjettet for å kompensere for redusert ordinær aktivitet.

Det er trolig at det vil bli aktuelt med investeringer i forbindelse med økt kapasitet innenfor helsevesenet. Behov for investeringer kan omhandle for eksempel økt kapasitet på akuttmottak (beredskap dersom en ulykke med mange skadede) eller om-/utbygging av andre deler av IOC-sykehuset. Det kan også tenkes at man må kjøpe inn/leie flere ambulanser da det ikke er lagt opp til å kjøpe inn ambulanser (kostnader for ambulanser gjelder drift). Det antas at deler av disse kostnader vil belastes OL/PL-budsjettet, og KSG har derfor økt kalkylen med Investeringer i forbindelse med økt kapasitet på MNOK 20. Dette er investeringer som vil kunne komme for å møte behov fra helsemiljøet.

KSG har lagt til ca. MNOK 0,6 for utstyr som var uteglemt i Oslo2022s analyse /D1000, s.84/.

Usikkerhet: Det er usikkerhet knyttet til følgende forhold:

- Kostnader for behandling av MRSA-pasienter er estimert til 9100 kr. HD /D0899/ mener dette kan virke noe lavt.
- Det er ikke vurdert spesifikke kostnader for tannhelsetjeneste /D0328/. Det kan også tenkes at kostnaden for tannhelsetjeneste blir noe høyere ved at det trengs flere vakter.
- Kostnader for personell beregnes uten overtid /D0713/. Det kan påregnes ekstra kostnader for overtid.
- Det er usikkerhet rundt hvordan man skal sikre ambulanser til Oslo. Det kan også tenkes at det vil måtte trengs flere ambulanser for å tilfredsstille krav i Technical manual.
- Det kan bli større behov for sykehusinnleggelser enn forutsatt, som følge av mange tilreisende til Oslo.
- Omfanget av behovet for økte investeringer er usikkert.
- Erfaringene fra Lillehammer 1994 er at tilleggsbehovet for helsetjenester under lekene var beskjedent.

Usikkerheten var i Oslo2022s analyse vurdert til -10/+30% for hele posten samlet. Basert på forhold nevnt ovenfor vurderer KSG usikkerheten til +/-20% på alle underposter unntatt Beredskap som vurderes til -0/+50%.

B2.18.2 Dopingkontroll

Innhold: Kostnader for dopingkontrollprogram samt laboratorietjenester under OL/PL.

Grunnlag for beregning: D0328, D0713, D0717, D0718, D0720, D0792, D0892, D0894, D0895, D0899, D0900, D1000.17. 18. 19. 20. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 84

Vurdering: Kostnadsestimatet er delt i to poster; kontrollprogram og laboratorietjenester.

Kostnader for kontrollprogrammet er gitt av Antidoping Norge /D0718/ og er basert på overordnede kostnader for Vancouver 2010. KSG har etterspurt en nedbrytning av kostnader for kontrollprogrammet, men Oslo2022 har ikke tilgang til detaljert estimat. Estimaten virker noe høyt sammenlignet med referansetall som KSG har tilgang til. Det er også vurdert av Dr. med. Inggard Lereim, styremedlem i Antidoping Norge, at kostnadene for kontrollprogrammet virker høyt /D0328/. KSG ser det dog som hensiktsmessig å bruke referansetall fra Vancouver på dette tidspunktet, da kostnadsestimat fra senest gjennomførte OL/PL må anses å være en god referanse, og beholder estimaten uendret.

Kostnader for laboratorietjenester er estimert av Norges laboratorium for dopinganalyse /D0720/. Estimaten beholdes uendret, men er her omregnet til 2012-kroner.²

Usikkerhet: Det er usikkerhet knyttet til:

- Konseptet rundt kontrollprogrammet
- Antall prøver. Dersom trendveksten for antall dopingprøver i vinter-OL/PL fortsetter, vil det tilsi en betydelig økning i antall prøver frem til 2022 sammenlignet med 2010. Utvikling i dopingregimet håndteres under usikkerhetsfaktor U1.
- Ny teknologi og valg av analysemetode. Analysene er under kontinuerlig utvikling, og det er vanskelig å si noe om hvilke nye analysemetoder som vil tilkomme frem til 2022 og hvilket utstyr dette vil kreve /D0713/.
- Det er tatt høyde for noe tilrettelegging av nødvendig tilleggsareal i budsjettet /D0720/. Norsk laboratorium for dopinganalyse /D0895/ mener at midlertidige utvidelser for laboratoriet evt. kan påregnes.
- Kostnader for kontrollprogrammet vurderes som noe høyt av eksperter Oslo2022 har konsultert.

Usikkerheten var i Oslo2022s analyse vurdert til -10/+30% for hele posten samlet. Basert på forhold nevnt ovenfor vurderer KSG usikkerheten til -10/+20%.

B2.19 Forpleining

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
229	276	392	295	288	7

Innhold: Posten inkluderer kostnader til forpleining av de som OCOG er forpliktet å tilby forpleining under OL/PL.

Grunnlag for beregning: D0431, D0698, D0699, D0938, D0880

Vurdering: Oslo2022 har utarbeidet oversikt over kostnader (og inntekter) til forpleining. Oslo2022 har på spørsmål fra KSG oppgitt at ved en inkurie er faktaarket (2000 personer) og underlagsdokumentasjonen (4000 personer) ikke i overensstemmelse mht. antall mediefolk som skal ha forpleining. Oslo2022 opplyser at det riktige tallet er 2200 personer (2000 rom og 10% dobbeltrom). Kostnaden er imidlertid riktig.

Kostnader er basert på innhentede tilbud fra aktuelle catering-selskaper. Forpleining til Politiet er tatt ut av forpleiningsbudsjettet og lagt inn i sikkerhetsbudsjettet. Nødvendig utstyr for å tilberede og servere mat (kjøkken, kjøledisker, oppvask, bestikk osv) er i følge Oslo2022 inkludert i totalkostnaden. KSG er imidlertid usikker på om de cateringsselskaper Oslo2022 har vært i kontakt med har klart å danne seg et fullstendig bilde av omfang og kompleksitet ved en slik leveranse.

Usikkerhet: Det er av Oslo2022 lagt til grunn en usikkerhet på +/-30%. KSG har vurdert usikkerhet på antall akkrediterte, deltakere og frivillige samt pris pr. måltid for disse. Totalt blir usikkerheten +/-25%.

Differanse: Differansen skyldes ny usikkerhetsvurdering.

B2.20 Transport

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
265	319	410	334	334	0

Innhold: Kostnader for leie og drift av alt transportmateriell som trengs for å sikre et funksjonelt transportkonsept for alle akkrediterte iht IOC's krav /D0804/ og operativ styring av alle transportmidler. Merkostnader for økt snøryddingskapasitet for å sikre god fremkommelighet på hovedvei- og lokalveinettet under OL/PL.

Grunnlag for beregning: D0103, D0157, D0310, D0742, D0751, D0752, D0756, D0761, D0762, D0763, D0848, D0850, D0862

Vurdering: Merkostnaden for ekstra kollektivtilbud buss og T-bane er estimert av Ruter (MNOK 31,5) og er basert på Ruters erfaringer fra andre store arrangementer. KSG legger denne vurderingen til grunn. Disse kostnadene dekkes inn gjennom påslag på billett-kostnadene (post A10.3). Kostnader

og usikkerhetsvurdering for akkreditert transport er godt dokumentert i KVVU og kostnadsnivået virker fornuftig. KSG har tillagt kostnadene for leie av biler og busser noe korrelasjon fordi disse tilhører samme marked.

Usikkerhet: KSG har i hovedsak tillagt kostnadene samme usikkerhetsspenn som Oslo2022 (-20/+50%), noe som ivaretar en mulighet for at det ligger noe større omfang og behov enn det som er forventet.

B2.21 Sikkerhet

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
727	805	904	814	771	43

Innhold: Posten består av kostnadene for vektere (gjennomføringskostnad) og kostnadene for innkjøp og leie av sikkerhetsportaler, teknisk sikkerhetsutstyr, gjerder og andre fysiske sikringsmidler (arenakostnad). Arenakostnaden inneholder ikke brannvarslingsutstyr, adgangskontroll-systemer, låser, dører, osv. som regnes som del av den faste bygningsinstallasjonen.

Grunnlag for beregning: D0732, D0344, D0062, D0828, D0136, D0738, D0048, D1000; S15; S16; S31; S32; S34; S35; S37; S39; S42

Vurdering: Det er lagt til grunn "flyplassikkerhet" for arenaer, et sikkerhetsnivå som virker fornuftig.

Beregningene av vekterbehov, flytrate gjennom sikkerhetskontroll, innleie av utstyr og andre anslag virker nøye gjennomtenkt, og er tuftet på erfaring fra tidligere gjennomførte OL og andre sammenlignbare arrangementer. KSG har kontrollert beregningene for eventuelle regnefeil, men har ikke sett behov for å overprøve grunnlaget. Priser på gjerder og teknisk sikkerhetsutstyr virker fornuftige.

Som del av denne posten er det anslått arealbehov for sikkerhetskontroll og arealer som kører utgjør. Disse tallene er videre spilt inn til delprosjektet for arenaer. Beregningene er basert på arealskisser fra London 2012, og virker fornuftige.

En viktig premissgiver for denne posten er innspill fra delprosjektet for arenaer, om behovet for antall meter gjerder av ulike slag. KSG har gjennomført stikkprøver av arenaberegninger samt stilt spørsmål om hvordan beregningene er utført. Kvalitetssikrer anser de innspill som er gitt til denne posten som tilstrekkelig gode gitt den kunnskapen man pr. i dag har om arenaenes layout.

Usikkerhet: KSG har lagt til grunn et spenn på +/-20% på arenakostnad, og et spenn på -10% +30% på gjennomføringskostnad. Hovedgrunnen til skjevfordelingen på gjennomføringskostnaden er knyttet til timeprisen på vektere.

VEDLEGG C

Det er benyttet en pris på 320 kr pr. time, alt inkludert. Prisene synes å være basert på normal arbeidstid for normalt kvalifisert vektter. Følgende forhold gjør at kvalitetssikrer har valgt en skjevfordeling:

- Høyere krav til vektter som opererer sikkerhetskontroll (flyplasser opererer med 340-350 kr pr. time for denne type vektter i en vanlig turnus).
- Forventning om en del overtidskompensasjon.
- Det forventes at kjøpesentre, butikker, hoteller og andre i Oslo og omegn som pr. i dag benytter seg av vektter vil øke sin vektterbemanning under et OL grunnet større folkemengder. Det blir dermed ytterligere press på vektterressurser i Oslo og omegn.
- Forventet mangel på personell i Oslo og omegn gir vektterselskap(-ene) økte kostnader knyttet til reise, forlegning og kostøre.
- Vektter som hentes inn, og som enten ikke jobber som vektter til daglig, eller som normalt jobber for annet selskap, må uniformeres.
- Krav til vektter er minimum 15 timers kurs. Det forutsettes fra Oslo2022 at disse kravene "mykes opp", eller at man tillater bruk av utenlandske vektter. Det er imidlertid fortsatt usikkerhet knyttet til hvorvidt dette faktisk vil gjøres.
- p10-estimatet skyldes at man kan tenke seg at ny teknologi eller andre forhold gjør at behovet for antall vektter reduseres noe.

Differanse: KSG har vurdert usikkerheten som høyreskjev, Oslo2022 hadde vurdert usikkerheten samlet til +/-20%.

B2.22 Paralympics

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
354	416	576	460	430	30

Innhold: Kostnader relatert til gjennomføring av paralympiske leker.

Grunnlag for beregning: D0320

Vurdering: Utgangspunktet for Oslo2022 er at OL og PL planlegges som et integrert arrangement. Paralympics er planlagt arrangert med samme sikkerhetsnivå som for OL, hvor det kun er nedskalert ettersom antall arenaer, utøvere, tilskuere, presse osv. er redusert. Anleggene fra OL gjenbrukes til PL-øvelsene med enkelte tilpasninger der den største er en ny trasé til langrenn og skiskyting på skiskytterarena fra OL/PL da det er andre krav til løypeutforming. Deltagerlandsby og medielandby planlegges å benyttes tilsvarende som OL, med behov for mindre arealer. Administrasjon av PL dekkes av et antall dedikerte ressurser til PL med støtte fra resterende OCOG-administrasjon. Oslo2022 har beregnet kostnadene for administrasjon av PL uten å tillegge reallønnsvekst. Dette avviker fra håndtering av reallønnsvekst for post B2.15. Frivillige er nedskalert fra

17 500 under OL til 2750 under PL. Transport er nedskalert. Parasnowboard er ikke lagt inn i øvelsesprogrammet, men er hensyntatt i kalkylene.

KSG har lagt inn bruttobudsjettering av hotellovernattinger det må garanteres for, tilsvarende vurdering for kostnadspost B2.14.30. Dette øker kostnaden med ca. MNOK 26. Kostnad for PL-løypene til skiskyting er endret basert på faktiske tall som ligger i kalkylen for skiskyting. Dette utgjør ca. MNOK 14, en endring på MNOK 5,5 fra opprinnelig estimat. Kostnader for frivillige er endret tilsvarende som for OL. Faktor for justering fra Lillehammer på 2,79 er endret til 2,23, da denne inkluderte omfangsøkning i 2022 sammenlignet med 1994. Denne økningen er allerede tatt med i antall frivillige. Tilsvarende som for OL har KSG lagt inn to nye sengeplasser under helse og sanitet.

Usikkerhet: Paralympics planlegger å gjennomføre få investeringer, da OL dekker store deler av behovet. Det vesentlige av usikkerhet er knyttet til bemanning. Usikkerheten knyttet til vektterpriser er diskutert under post B2.21. Kostnad for vektter utgjør en betydelig andel av kostnadene for PL. KSG øker øvre verdi for usikkerhet fra +30% til +35% Usikkerheten vurderes til -20/+35% (unntatt for innkvartering som vurderes til -10/+40%, tilsvarende usikkerhet i post B2.14.30).

Differanse: Differanse skyldes endringer til kalkylen og ny usikkerhetsvurdering.

B2.23 Marked / Profilering og informasjon

Nedenfor beskrives vurderingen til postene B2.23.1 Drift markedsavdeling, B2.23.2 Profilering/Informasjon og B2.23.3 Rate card. Kostnadsestimat vises samlet i tabellen. Differansen skyldes at mest sannsynlig verdi for B2.23.1 er oppjustert med 15%, samt ny usikkerhetsvurdering. Se vurderinger nedenfor.

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
576	647	818	687	627	61

B2.23.1 Drift markedsavdeling

Innhold: Innleie av juridisk bistand i forbindelse med varemerkerregistrering, ekspertise i forbindelse med kontrakter og forhandlinger, tiltak mot ambush marketing, markedsførings-tiltak for mediene. Inneholder kostnader knyttet til drift markedsavdeling, men ikke personalkostnader.

Grunnlag for beregning: D0064, D0312, D0313

Vurdering: Det er stor usikkerhet knyttet til hvorvidt Oslo2022 klarer å benytte seg av hovedsakelig egne ressurser som planlagt. Det er lagt til grunn netto inntektsføring når det gjelder markedsprosjektene, slik at kostnader med enkeltprogrammer i hovedsak bæres av en ekstern part. Utarbeidelse av for eksempel programmer for nasjonale sponsorer er tidkrevende

og en viktig forutsetning for å sikre at forventede inntekter oppnås. KSG har med bakgrunn i ovenstående økt mest sannsynlig verdi med 15%.

Usikkerhet: KSG legger til grunn -25% for p10 med vurderingen at egne ressurser er tilstrekkelig, og man har lite uforutsette kostnader knyttet til for eksempel ambush marketing. p90 settes til +40%, blant annet for å ta høyde for utvidet behov for innleid bemanning.

B2.23.2 Profilerings/Informasjon

Innhold: Alle typer kommunikasjons-, dokumentasjons-, PR- og informasjonstiltak av generell karakter på vegne av OCOG som helhet.

Grunnlag for beregning: D0064, D0312, D0313

Vurdering: Oslo2022 skriver at det er teknisk mulig å gjennomføre OL med lave kostnader for PR og profilering, men at det vil påvirke publikumsopplevelsen og "legacy" fra lekene /D0313/. Posten omfatter i Oslo2022s budsjett ikke fagspesifikk kommunikasjon /D0313/ men på sikkerhet, et av temaene hvor det å nå ut til publikum med informasjon er en forutsetning for at konseptet skal fungere som planlagt, er det ikke budsjettert med egne midler til informasjonstiltak. Posten inneholder også "Look of the games" for hver arena. Dette er imidlertid lagt på hver enkelt arena i tillegg, med MNOK 2. KSG har beholdt tillegget pr. arena da det synes fornuftig.

Usikkerhet: Kjøp av blant annet annonseplass i medier kan bli mer kostbart enn planlagt, da andre enn TOP-sponsorer ser verdien av egen, godt synlig reklame i tiden før og under OL på grunn av den store publikumsmengden. OL i både Vancouver og London viste at ikke bare offisielle sponsorer ser lekene som en god anledning til å markedsføre seg. Oslo2022 har fått forpliktelse fra Oslo Lufthavn Gardermoen til å stille tilgjengelig reklameplass til disposisjon, men pris er ikke avtalt. Andre eiere av kanaler hvor Oslo2022 antagelig må kjøpe reklameplass, som for eksempel Clear Channel, er så vidt KSG vet ikke kontaktet. p90 er derfor beholdt på +40%. p10 er også beholdt fra Oslo2022 (-10%), da utnyttelse av for eksempel konkurranser kan gi design- og reklamebyråer incentiver utover det finansielle.

Innhold: Grunnlaget for kostnadene er i stor grad basert på leasing av biler til markedsrelaterte aktiviteter, i samarbeid med et bilutleieselskap. Ratecard-ordningen fungerer som et utleiekontor og viderefakturerer samtlige kostnader med et påslag for administrasjon.

Grunnlag for beregning: D0838, D0839, D1000

Vurdering: KSG vurderer denne til å være realistisk budsjettert av Oslo2022. Posten er rammestyrte. Mest sannsynlig verdi er vurdert til MNOK 26,6.

Usikkerhet: KSG har vurdert usikkerheten til -20/+30%.

B2.24 Administrasjon

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
888	984	1105	995	1114	-119

Innhold: Samlepost for kostnader knyttet til planlegging, gjennomføring og administrering av OL/PL.

Grunnlag for beregning: D0107, D0314, D0347

Vurdering: Oslo2022 har i stor grad relasjonsbudsjettert fra Lillehammer 1994. KSG har gjennomgått underlaget for de forskjellige budsjettpostene fra Lillehammer 1994 og funnet at en god del av disse kostnadene ikke er relevante kostnader. Dersom KSG har funnet postene som irrelevante for dette OL/PL, er kostnadene tatt ut. Kontordrift er redusert med MNOK 23. I underlaget for forsikringer lå kostnader for pensjon, som nå er ivare tatt i lønnskostnadene til ansatte (post B2.15). Det lå også forsikring for TV-rettighetene, som var et krav fra Stortinget i forbindelse med Lillehammer 1994, men som nå vil håndteres av IOCs eget OBS (Olympic Broadcasting Services). Til sammen er dermed forsikringer redusert med MNOK 96.

Kontraksadministrasjon er endret fra MNOK 7 til MNOK 3 (USD 500 000). I Oslo2022s regnemodell er det påpekt at det skulle være USD 500 000, men det var allikevel relasjonsbudsjettert fra Lillehammer 1994 og beregnet til MNOK 7. Denne posten reduseres derfor med MNOK 4.

Oslo2022 har beregnet reisekostnader med utgangspunkt i blant annet antall ansatte i organisasjonen gjennom OCOGs operasjonelle tid (lineært), som gir svært høye reisekostnader i 2022 når bemanningen er høyest. Oslo2022 har skilt mellom reiser i Norge og til Europa. KSG mener en slik tilnærming blir feilaktig, da organisasjonen vil gjennomføre de fleste reisene tidligere i prosjektet, og i 2022 vil det knapt være behov eller tid for reiser. KSG har endret reiseprofilen i modellen, samt inkludert reisekostnader for reiser til Asia og Sør-Amerika, fordi OCOG vil ha interesse av å besøke disse OL/PL (i 2016, 2018 og 2020). Totalt reduseres kostnadene med MNOK 24, hvorav en teknisk regnefeil i Oslo2022s grunnlag utgjorde MNOK 16 i reduksjon.

KSG har flyttet kostnadene for bekledning til ansatte til post B2.15 (MNOK 13).

Usikkerhet: KSG har benyttet samme usikkerhetsspenn som Oslo2022 (-20/+30%), med unntak av meteorologi som er satt

VEDLEGG C

til -10/+30%. Relasjonsfaktorene er også tillagt usikkerhet, se Inngangsverdier og usikkerhetsvurdering av variabler.

Differanse: Reduksjonen skyldes i hovedsak at Oslo2022 har relasjonsbudsjettet fra Lillehammer 1994, som inneholder mange kostnader som er irrelevante eller som blir en dobbeltføring i Oslo2022 sitt budsjett.

B2.25 Førolympiske arrangementer

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
18	21	24	21	21	0

Innhold: Kostnader til IOC Executive Board meeting og IOC Session og andre møter.

Vurdering: Underlagsberegning virker fornuftig, og KSG har ikke vurdert denne i detalj. Estimater beholderes.

Usikkerhet: KSG benytter samme usikkerhetsspenn som Oslo2022, -20/+30%.

B2.26 Andre kostnader

Kostnader knyttet til markedsføring, sponsorer og billettprogrammet. I Oslo2022s analyse er usikkerheten vurdert for hele posten samlet. KSG har valgt å vurdere hver underpost. B2.26 består av underpostene B2.26.1-B2.26.6 som er beskrevet nedenfor. Kostnadsestimat vises samlet i tabellen nedenfor. Differansen skyldes i hovedsak at KSG for post B2.26.3 har økt mode fra MNOK 360 til MNOK 650. KSG har også lagt til postene B2.26.7 og B2.26.8, samt gjort noen andre usikkerhetsvurderinger enn Oslo2022. Se beskrivelse under hvert punkt nedenfor.

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
938	1125	1333	1131	745	386

B2.26.1 Billettkostnader

Innhold: Kostnader til markedsføring, utforming og trykking av billetter, samt distribusjon. Kostnaden er ment å dekke profilering. Kostnaden er satt til 25 kr pr. solgte billett. Billettkostnader for testarrangementer og Paralympics er inkludert i henholdsvis post B2.14.4 og B2.22.

Grunnlag for beregning: D0045, D0087, møte med Oslo2022 2013-10.16

Vurdering: Estimater på 25 kr pr. billett virker fornuftig. Generelt er denne kostnaden tett knyttet opp mot teknologiutvikling. Et mulig scenario er at man innen OL/PL 2022 ikke lenger opererer med papirbilletter, og at både trykking og distribusjon pr. post faller bort. Man er likevel avhengig av at et slikt nytt system eksisterer og er tilstrekkelig testet i forkant, for eksempel ved ungdoms-OL, hvis ikke vil dette antakelig ikke aksepteres.

Usikkerhet: KSG setter p10 til -30%, grunnet besparelse knyttet til elektronisk system og alternativ til papirbilletter. p90 settes til +30% grunnet kostnadsoverskridelser som følge av problemer med billettsystemet, og/eller økte problemer med falske billetter.

B2.26.2 Tekniske tjenester

Innhold: Denne posten er sett i sammenheng med post D7 Midler til planlegging og infrastruktur kommune, samt beredskap. Oslo2022 har utarbeidet estimatet i samarbeid med representanter fra Oslo kommune. Det ble konkludert med et estimat på MNOK 65 for økte utgifter til beredskap og gjennomføring av alle kommunale tekniske tjenester, generell vinterberedskap og bortkjøring av snø osv. i OL-perioden. Basert på erfaringer fra Lillehammer 1994 ble MNOK 40 av dette allokert til denne posten som del av OCOGs gjennomføringskostnader. De resterende MNOK 25 ligger i posten D7.

Vurdering: KSG er enig i Oslo2022s vurdering, og har valgt å beholde mest sannsynlig verdi på MNOK 40.

Usikkerhet: KSG vurderer kostnadsposten til å ha stor usikkerhet, og setter spennet til -30/+50% (se kostnadspost D7 for mer informasjon).

B2.26.3 Utkjøp av OL-ringene fra NIF

Innhold: OCOG må kjøpe ut NIFs rettigheter til det nasjonale sponsormarkedet i perioden The Joint Marketing Programme varer, dvs. åtte år fra 2016 til og med 2024.

Grunnlag for beregning: D0044, D0063, D0296, D0297, M17, M18, M19

Vurdering: Oslo2022 har basert estimatet på hva NIFs sponsorrettigheter er i dag. NIFs sponsorinntekter har hatt jevn vekst de siste årene, og det er grunn til å tro at det vil fortsette opp mot et OL/PL i 2022 dersom Norge blir tildelt dette. I tillegg tok Oslo2022s estimat ikke høyde for at ekstra midler bør bevilges i perioden opp mot 2022 til toppidrettsatsing mot OL/PL. Dette er kritisk for å sikre at Norge har gode medaljekandidater, som igjen påvirker billettsalg og totalopplevelsen av lekene.

For Lillehammer utgjorde denne satsingen 15-20% av hva som ble betalt for rettighetene til OL-ringene. KSG har økt posten til å ta høyde for begge deler og setter mest sannsynlig verdi til MNOK 650 (480 til utkjøp av OL-ringer, og 170 til toppidrettsprogram).

Usikkerhet: KSG vurderer usikkerheten til +/-20%. I Oslo2022s analyse var p90 +30%, men gitt at mest sannsynlig verdier økt vurderes ikke p90 som like høy. Det legges ikke til grunn større mulighet for besparelser enn Oslo2022s 20%.

B2.26.4 IOC royalties

Innhold: Denne posten utgjøres av IOCs andel av billettinntekter, lisensinntekter og sponsorinntekter og skal tilsvare 7,5% av hver av disse. 7,5% er hentet fra Host City Contract for London 2012.

Grunnlag for beregning: D0063, D0927

Vurdering: Prosentandelene fra Host City Contract for London 2012 og Rio 2016 er relevante referanser. KSG har lagt Oslo2022s estimater til grunn og setter mest sannsynlig verdi til 7,5% av billettinntekter, sponsorinntekter og lisensinntekter.

Usikkerhet: Oslo2022 vurderer spennet til -20/+30%. Det anses som lite sannsynlig at IOC vil akseptere en vesentlig lavere andel enn ved siste OL i 2012, og p10 settes derfor til -20%. Det er større sannsynlighet for at IOC vil kreve en høyere andel for å sikre egne inntekter. p90 settes til +30%.

B2.26.5 Miljøkostnader OCOG

Innhold: Kostnader knyttet til miljøprosjekter der OCOG dekker kostnader i tråd med OCOGs miljøstrategi. Inkludert i posten er kostnader for StEPS (Stakeholders engagement plan for sustainability), BREEAM Community NOR - pilot, grønn anskaffelsesordning, avfallsbehandling, klimabudsjett, ISO 20121 Miljøvennlig arrangement og meteorologi.

Grunnlag for beregning: D0350

Vurdering: KSG støtter Oslo2022s vurdering. Det forutsettes at kostnader knyttet til ressurser som skal implementere/gjennomføre miljøprosjektene er dekket i post B2.15 Ansatte og frivillige.

Usikkerhet: Usikkerheten i kostnadsposten er av Oslo2022 vurdert på overordnet nivå. KSG anslår et asymmetrisk usikkerhetsspenn på -10/+30% på grunnlag av at omfang av underposter er lite beskrevet, og at sertifiseringsordningen BREEAM Community NOR er i en tidlig utviklingsfase, noe som fører til stor usikkerhet i kostnad.

B2.26.6 Value in Kind - svinn TOP-sponsorer

Innhold: TOP-sponsorprogrammet bestemmes av IOC. Oslo2022 har ikke mulighet til selv å bestemme hvilke varer/tjenester leveransen skal bestå av. I tillegg forventes det at en andel av det som leveres vil ha høyere pris enn det som er lagt til grunn i Oslo2022s budsjetter. Denne posten er ment å fange opp denne overprisen samt eventuelle kjøp av varer eller tjenester fra TOP sponsorene som Oslo2022 ikke har budsjettet med.

Grunnlag for beregning: D0043, D0085, D0293, D0317, D0323, D0878, D0924

Vurdering: Oslo2022 hadde beregnet svinn til 10% av inntekten fra Top-sponsorer (A2). KSG mener dette er for lavt og legger til grunn 15% av TOP-sponsorer (A2).

Usikkerhet: Andelen svinn er usikker, da leveranser og verdier av disse ikke er kjent. p10 vurderes til 10% svinn, og utgjøres av en reduksjon i antatt mengde relevante varer og tjenester. p90 vurderes til 20% svinn.

B2.26.7 Value in Kind - svinn nasjonale sponsorer

Innhold: Denne posten er lagt til av KSG. Oslo2022 la til grunn i sitt budsjett at de kan spesifisere hvilke leveranser de ønsker fra nasjonale sponsorer, og at det ikke vil være noe svinn. KSG anser ikke dette som sannsynlig.

Grunnlag for beregning: D0044, D0296, D0297, M17, M18, M19

Vurdering: Det vil sannsynligvis være tilfeller hvor også nasjonale sponsorer vil benytte muligheten til å levere produkter/tjenester som har høyere verdi enn det Oslo2022 behøver, for å benytte muligheten til å vise sine "beste" leveranser. KSG er imidlertid enig med Oslo2022 i at man vil ha større grad av kontroll her enn for internasjonale sponsorer. KSG legger til grunn en kostnad tilsvarende 10% av inntekten fra nasjonale sponsorer (A3).

Usikkerhet: p10 tilsvarende en kostnad på 5% av inntekten fra nasjonale sponsorer og p90 tilsvarende 15%.

B2.26.8 Kompensasjon for gebyrer

Innhold: Posten tar høyde for garantikrav Q4.8 i CPQ /D0821/ om at innreise (innreisevisum og oppholds/arbeidstillatelse) skal være uten "duties or taxes being payable". Hensikten er å ta til følge svar på bestilling av bidrag fra departementene fra henholdsvis Justis- og beredskapsdepartementet og Arbeidsdepartementet /D0890/D0901/, hvor det fremkommer at det er gebyr både for søknad om visum og for oppholdstillatelse som ikke vil fravikes. KSG mener derfor at OCOG bør ha denne kostnaden med i sitt budsjett.

Grunnlag for beregning: D0890, D0901, D0955, D0956, D1000

Vurdering: Innreisegarantien omfatter alle akkrediterte, medie- og kringkastingspersonell, personer som skal bistå OL-organisasjonen med tidtaker- og poenggivningstjenester for arrangementet, og andre som skal arbeide i forbindelse med OL/PL. Innreisende fra land utenfor Schengen er gebyrpliktige. Mest sannsynlig verdi er vurdert ut fra 8500 personer. Gebyret er 60 Euro /D0956/. Med kurs på åtte EUR/NOK gir det en kostnad på MNOK 4,1.

Arbeidstillatelse: garantien omfatter alle akkrediterte med unntak av profesjonelle idrettsutøvere og deres støtteapparat,

VEDLEGG C

medie- og kringkastingspersonell, personer som skal bistå OL-organisasjonen med tidtaker- og poenggivningstjenester for arrangementet, og andre som må søke oppholdstillatelse som faglært arbeidstaker i forbindelse med OL/PL. Mest sannsynlig verdi er vurdert til 7500 personer som vil omfattes av dette. Gebyret er 3000 kr som oppgitt i e-post fra AD /D0955/. Det gir en kostnad på MNOK 22,5.

Usikkerhet: KSG har vurdert usikkerheten til +/-30%. Usikkerheten er knyttet til både antall personer og hva gebyrene vil være i 2022.

C Anleggsinvesteringer non OCOG

C1 Sivil luftfart

Innhold: Kostnader for investeringer tilknyttet luftfart.

Grunnlag for beregning: D0110, D0352, D0914, D0925

Vurdering: Oslo2022 har fått opplyst at det ikke er behov for å gjøre noen investeringer tilknyttet luftfart, da Oslo Lufthavn Gardermoen har tilstrekkelig kapasitet, og har derfor ikke medregnet kostnader på denne posten. KSG støtter denne vurderingen.

C2 Stats- og fylkesveier / Jernbane / T-bane

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
1060	1184	1311	1185	1132	53

Innhold: Kostnader for å gjøre nødvendige permanente og midlertidige oppgraderinger av veier, T-bane, skilter mv. for å sikre tilstrekkelig kapasitet under OL/PL for transport av akkrediterte (Olympic Lane), publikum og samfunnet forøvrig.

Grunnlag for beregning: D0111, D0161, D0254, D0310, D0747, D0748, D0750, D0751, D0755, D0757, D0758, D0759, D0876, D0877, D0914, D0915, D0917, D0918, D0919, D0920, D0925, D-0928, M11, M13.

Vurdering: Arbeidet som er gjennomført for å kunne estimere nødvendig omfang av tiltak er utført av fagpersonell (Multi-consult, SVV, Ruter, og Oslo kommunes bymiljøetat (BYM)). Det er avsatt tre generelle kostnadsposter for å ivareta kostnader som typisk vil fremkomme når mer detaljert planlegging gjennomføres.

KSG har, som i KVV, valgt å ikke inkludere kostnader for oppgradering av signalanlegget i T-banetunnelen eller ekstra sett med T-banevogner. Bakgrunnen for denne vurderingen er beskrevet nærmere i Vedlegg E under Tema 13 Transport. Ruter har også meddelt at T banesystemet slik det er i dag er godt nok for å gjennomføre et OL/PL i 2022 /M11/.

Underveis i kvalitetssikringen har det blitt avdekket behov for å endre tre løsninger foreslått i KVV. Disse endringene har Oslo2022 gjennomført i samarbeid med SVV og BYM.

- 1) Ny trasé for Olympic Lane til Grønmo. Dette som et resultat av at Olympic Lane langs E6 av SVV nå er vurdert å beslaglegge for stor kapasitet på en allerede underdimensjonert trasé.
- 2) Endret løsning for Olympic Lane fra Østre Aker vei til Alfasetveien (Kjelsrud-alternativet). I KVV var det antatt at denne strekningen ville bli utbygget til firefeltsvei. Dette er et foreslått tiltak, men det er ikke avsatt midler til dette i NTP 2014-23, og det kan dermed ikke legges inn i referansealternativet.
- 3) En ny løsning for Olympic Lane til Wyller, som i stedet tar utgangspunkt i et allerede foreslått tiltak for ny gang-/sykkelvei langs Sørkedalsveien.

Oppdaterte kostnadsestimater for disse endringene er ivare tatt i KSGs analyse direkte på det aktuelle tiltak, samt et påslag (MNOK 10) på den generelle posten som gjelder kryss- og trafikkregulering.

Usikkerhet: KSG har tillagt kostnadene samme usikkerhetsspenning som Oslo2022 (-20/+50%), noe som ivaretar en mulighet for et noe større omfang og behov enn det som er forventet. KSG har også lagt inn en mulighet (Hendelse) for gang-/sykkelveitiltaket langs Sørkedalsveien og at ny Majorstua T banestasjon bygges før 2022 uavhengig av OL, noe som reduserer kostnadene for OL. Disse hendelsene (benevnt hhv. H2 og H4) er beskrevet i vedlegg D.

Differanse: Nye løsninger for Olympic Lane til Grønmo og Wyller samt mellom Østre Aker vei og Alfasetveien (Kjelsrud alternativet) har økt kostnadsestimatet.

C4 Generelt om ishaller

Estimatene i basiskalkylen reflekterer hvor mye det er ventet at det respektive arbeidet skal koste når det er fullført (sluttpris). Ishallene skal utover TEK 10-standard tilfredsstillende krav som følger av såkalt "passivhus-standard" eller tilsvarende. Økte kostnader knyttet til dette for alle permanente bygg på arenaer skal være inkludert i estimerte byggekostnader, konto 2-5. En generell usikkerhet som gjelder alle ishallene er endringer i krav til arkitektur.

Det er forutsatt at eksisterende brukere av anlegg blir tilvist andre anlegg under byggeperioden uten at OL/PL 2022 belastes kostnader for dette /D1000.22/.

Felleskostnader ligger med påslag på 17,5-19% for ishallene. Når det gjelder basiskalkylene for ishallene er disse gjort av

Bygghanalyse som har en omfattende prisbank med erfaringspriser fra både tilbud og sluttkostnader i mange prosjekter. Kalkylene har vært forelagt Oslo2022 for kvalitetssikring av forutsetningene og deretter justert før de er lagt inn i den endelige kostnadskalkylen. KSG har vurdert det totale nivået på kalkylene, og spesielt påslagsprosentene for felleskostnader, administrasjon og prosjektering samt uspesifisert. Selv om KSG ikke har gjennomgått kalkylene i detalj, må det ut fra prosessen disse kalkylene har vært gjennom kunne legges til grunn at de har et tilstrekkelig presisjonsnivå.

I søknaden er det lagt inn et tillegg for arkitektur på delatlerlandsbyene. KSG anser det som unødvendig å legge på arkitekturt tillegg på 7,5% for boliger som skal selges til det åpne marked. KSG har tatt ut arkitekturt tillegg derfra, og lagt inn arkitekturt tillegg tilsvarende 7,5% på Stubberud, Jordal og Valle Hovin, for å sikre at arkitekturt tillegg er tatt høyde for.

C4.2 Hurtigløp (6000 tilskuere) Valle Hovin

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
509	588	846	670	646	24

Innhold: Ny ishall på Valle Hovin til hurtigløpsskøyter til 6000 tilskuere på dagens utearena.

Grunnlag for beregning: D0300, D0351, D0639

Vurdering: I kalkyle for Valle Hovin er det lagt inn høyere påslag for forsikring og gebyr (Post 8.5) enn hva som er angitt som forutsetning for kalkylen (1,5%). KSG justerer anslaget til å utgjøre 1,5%. Dette gir en besparelse på MNOK 16 for post 8.5 forsikringer og gebyrer /D1000.49/.

Usikkerhet: Det er usikkerhet knyttet til grensesnitt mot Vålerenga fotballarena. Det er også usikkerhet knyttet til omregulering av området på bakgrunn av at prosjektet er omstridt mot Plan- og bygningsetatens (PBE) planer med området. Eksisterende infrastruktur er ikke kartlagt. KSG beholder usikkerhetsspennet på -20/+35%.

Differanse: KSG har endret påslag for forsikring og gebyrer og lagt på arkitekturt tillegg.

C4.3 Ishockey (10 000 tilskuere) Stubberud

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
607	732	1012	800	749	51

Innhold: Posten omfatter bygging av ny ishall på Stubberud til 10 000 tilskuere som hovedarena for ishockey. Kostnadene inkluderer ombygging etter OL/PL 2022 til en flerbrukshall for idretter som ikke deltar i OL/PL.

Grunnlag for beregning: D0300, D0351, D0604

Vurdering: I forbindelse med reguleringsarbeidet er det risiko for å måtte ta i bruk privateide tomter med eksisterende bebyggelse. Det er ikke forutsatt erstatningsoppgjør for eksisterende bygg på de kommunale tomtene som er planlagt benyttet for ishall på Stubberud.

Usikkerhet: I tillegg til forhold nevnt over er det usikkerhet relatert til forurenset grunn/avfallsdeponi, grunnforhold/fundamentering, og manglende kartlegging av eksisterende infrastruktur. Det er mange interessenter for etterbruk, da hallen skal bygges om til flerbrukshall. Krav og ønsker til utforming kan påvirke kostnadene. KSG beholder usikkerhetsspennet på -20/+35%.

Differanse: KSG har lagt på arkitekturt tillegg.

C4.4 Ishockey (6000 tilskuere) Jordal

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
385	425	634	498	427	71

Innhold: Posten omfatter bygging av ny ishall på Jordal til ishockey for 6000 tilskuere ved siden av eksisterende Jordal Amfi. Kostnader til etterbruk på Jordal er inkludert i denne posten.

Grunnlag for beregning: D0300, D0351, D0883

Vurdering: Det er lagt inn en kostnad på MNOK 40 for oppgradering av eksisterende Jordal Amfi som en rammeavsetning for generell oppgradering. Selv om anlegget ikke planlegges for akkreditert bruk under OL/PL 2022, vil det ligge rett ved siden av en viktig konkurransehall og vil også kunne inngå i et folkelivsarrangement under OL/PL 2022 /D1000.44/.

Usikkerhet: Ombygging/utbedring av eksisterende Jordal Amfi for MNOK 40 kan utløse pålegg om oppgradering for å tilfredsstille dagens forskrifter. I tillegg kan det komme krav om utbedring av tribuneanlegg. Motstand fra Byantikvaren mot riving av sistnevnte utendørsanlegg må påregnes /D0614/. Videre er ikke eksisterende infrastruktur kartlagt. Det er blitt antydnet at en bekk i kulvert krysser eiendommen, og det kan komme krav om å åpne bekken.

KSG mener at etterbrukskostnader kan være undervurdert.

Totalkostnaden for hallen ved p10 (-20%) utgjør ca. MNOK 320 i Oslo2022s kalkyle. Dette gir en pris på ca. NOK 13 000 pr. kvadratmeter. Dette skal også dekke oppgradering av gamle Jordal Amfi (MNOK 40), etterbrukskostnader (MNOK 3,2), utstyr (MNOK 6,7) samt opparbeidelse av store utendørsarealer. For øvrig er det knyttet usikkerhet til omregulering, grøntareal/parkområde på tak.

VEDLEGG C

KSG endrer vurderingen av p90 fra +35% til +50%. Vurderingen av p10 er for optimistisk og endrer p10 fra -20% til -10%.

Differanse: Differanse skyldes ny usikkerhetsvurdering og arkitekturtillegg på denne arenaen.

C4.5 Curling (3000 tilskuere) Lørenskog

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
206	232	310	254	244	10

Innhold: Ny ishall i Lørenskog til curling for 3000 tilskuere.

Grunnlag for beregning: D0300, D0351, D0830

Vurdering: Det ligger en forutsetning for utredningsarbeidet at Lørenskog kommune stiller tomt til disposisjon. Lørenskog kommune har allerede inngått avtale med nåværende grunneier om tomtekjøp. Dersom dette ikke blir gjennomført, ligger risiko på OL/PL 2022 med tanke på tomtekostnader. Hallen fremstår som en tilsynelatende enkel hall på en ubebygde tomt med enkle fundamenteringsforhold.

Usikkerhet: Enhetsprisene fremstår nøkterne og KSG beholder p90 på +35%. p10 endres fra -20% til -10% grunnet redusert mulighet for lavere enhetspriser.

Differanse: Differanse skyldes ny usikkerhetsvurdering.

C4.6 og C4.7 Treningsarena ishockey 1 (500 tilskuere) og 2 (500 tilskuere)

C4.6 Treningsarena 1 ishockey

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
65	87	127	96	100	-4

C4.7 Treningsarena 2 ishockey

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
65	91	127	96	100	-4

Innhold: Kostnader til to treningshaller for ishockey med 500 tilskuere. Vurderingen av de to treningshallene er beskrevet samlet.

Grunnlag for beregning: D0300, D0351, D0629, D0630

Vurdering: En av hallene skal ligge ved Sogn, men beliggenheten av den andre er uavklart.

Usikkerhet: Treningshallene ligger i to ulike poster, men KSG har samme konklusjon for vurdering av usikkerhet. KSG endrer p10 fra -20% til -30% da det på grunnlag av uavklart beliggenhet kan være enkle haller med enkle tomteforhold. P90 beholdes på +35%.

Differanse: Differanse skyldes ny usikkerhetsvurdering.

C4.8 Skiskyting (Grønmo/Huken)

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
199	259	349	270	251	19

Innhold: Etablering av ny arena for skiskyting. Kostnader for etterbruk er inkludert.

Grunnlag for beregning: D0300, D0557

Vurdering: Beliggenhet for skiskytterarena er ikke bestemt. Grønmo og Huken er alternative lokasjoner i utredningen. Det er knyttet betydelig fremdriftsusikkerhet til Huken som lokasjon. Den ble i tidligere fase av utredningsarbeidet vurdert å innebære for stor usikkerhet knyttet til gjennomførbarhet, blant annet på grunn av dagens bruk til uttak av stein, noe som krever at Oslo kommune tar en relativt rask avgjørelse om at denne driften skal opphøre, samt en avklaring rundt konkursboet til Oslo Vei. Det er lagt til grunn at Steinbruvannet kan benyttes som vannforsyning til snøproduksjon på Huken. KSG har ikke sett uttalelser til egnetheten av dette vannet til vannforsyning. Investeringene som ligger til grunn for kalkylene har prosentvis små forskjeller. Til grunn for tallene ligger det inne ulike konsepter for etterbruk som fører til ulikt nivå i investeringer.

Usikkerhet: Usikkerheten som legges til grunn tar hensyn til at arenaen kan plasseres enten på Grønmo eller på Huken. Grunnforholdene er mer usikre på Grønmo enn på Huken. For Grønmo er det usikkerhet knyttet til grensesnitt mot Renovasjonsetaten og Eiendoms- og byfornyelsesetatens planer for Grønmo. Det er ikke gjennomført vurderinger av miljøkonsekvenser knyttet til eventuelt skiskytteranlegg på Huken. KSG endrer p10 fra -40% til -20% på grunn av nøktern budsjettering (enhetspriser). P90 beholdes på +40%.

Differanse: Differanse skyldes ny usikkerhetsvurdering, samt at KSG ikke har avrundet beregninger i underlaget.

C4.9 Nordiske grener Holmenkollen

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
78	97	195	130	109	21

Innhold: Investeringer i arena for nordiske grener i Holmenkollen.

Grunnlag for beregning: D0300, D0555

Vurdering: Kostnadene utgjøres i hovedsak av kostnader for lyanlegg, anlegg til snøproduksjon, utvidelse av arrangementshuset, generell oppgradering av eksisterende bygg og generelle kostnader (prosjektering, administrasjon mm). Det er uklart hvilke investeringer som kan bli gjennomført tidligere enn OL/PL 2022, som følge av at Holmenkollen skal arrangere VM i skiskyting i 2016. KSG har ikke fått tilgang til dette grunnlagsmaterialet.

Usikkerhet: Investeringene til oppgradering i Holmenkollen er lave sammenlignet med investeringskostnaden for ski-VM 2011. Arealene i tilknytning til arenaen i Holmenkollen er begrensede og vanskeliggjør oppfyllelse av arealkrav. Det kan komme fysiske tiltak for å fjerne flaskehals, og interessenters ønsker og forventninger til arenautforming kan påvirke kostnadene. Eksempelvis kan det bli ønske om flere smørebuss fra ulike nasjoner, noe som krever tilrettelegging og store arealer. Dersom løypenettet ikke vedlikeholdes i årene frem mot OL/PL 2022, må kostnaden for dette dekkes av OL/PL 2022-budsjettet. Tilsvarende kan det påløpe mer kostnader for bedre tilrettelegging for publikum i løypenettet enn planlagt. Det er også usikkerhet knyttet til Nasjonalanleggsavtalen. Nasjonalanleggsavtalene for nordiske grener og skiskyting utløper i 2013, og det pågår forhandlinger om ny avtale. KSG vurderer p10 til -20% og p90 til +100%.

Differanse: Differanse skyldes ny usikkerhetsvurdering.

C4.10 Bob og aking Hunderfossen

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
113	140	187	147	149	-2

Innhold: Anlegget for bob, aking og skeleton som ble oppført til Lillehammer 1994 skal benyttes med enkelte oppgraderinger. De største oppgraderingene er takoverbygg bane, vannanlegg, kompressorer, belysning, ny vei og istandsetting av areal.

Grunnlag for beregning: D0300, D0587

Vurdering: Kalkylen beregner uforutsette kostnader pr. 1-siffer i bygningsdelstabellen, konto 2-7. Konto 1 Felleskostnader beregnes som et prosentvis tillegg av konto 2-7. Ved å legge uspesifisert på felleskostnadene blir dette da å regne uspesifiserte kostnader dobbelt. KSG tar ut uspesifisert av felleskostnadene. Det er usikkerhet knyttet til hvorvidt grunnverv for ny vei må bekostes av OL/PL 2022-budsjettet. KSG har lagt inn kostnader for dette.

Usikkerhet: Det kan være behov for nytt kjøleanlegg. OL/PL 2022 kan måtte belastes for kostnader til utbedringer av arena etter ønske fra interessenter. KSG beholder usikkerhetsspennet på -15/+40%.

Differanse: Differanse skyldes at KSG tatt ut dobbelberegning av uspesifiserte kostnader.

C4.11 Alpine grener Hafjell/Kvitfjell

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
175	201	288	228	195	33

Innhold: Eksisterende anlegg i Kvitfjell og Hafjell skal benyttes med nye traseer i begge anleggene. Kostnadene omfatter i

hovedsak traseene samt ny heis i Kvitfjell, endring av heiser i Hafjell, snøproduksjonsanlegg og lysanlegg.

Grunnlag for beregning: D0300, D0548

Vurdering: 112 kr/m² synes lite for terrengarbeider i konkurransetrasé. Kostnader for oppgradering av eksisterende snøproduksjonsanlegg, snøkanoner i eksisterende konkurransetrasé, og sikring av konkurransetrasé er forutsatt ikke dekket av OL/PL 2022, da det forventes at materiellet/utstyret i eksisterende traseer vedlikeholdes og forvaltes tilstrekkelig i og med at Kvitfjell forutsettes å arrangere World Cup helt frem mot et eventuelt OL/PL 2022. KSG har tatt med kostnaden da dette i stor grad er en konsekvens av spesiell oppgradering for OL/PL 2022 og det er uklart om dette er nødvendige investeringer for Kvitfjell som World Cup-arena. Heiser forventes å vedlikeholdes så lenge anlegget driftes, da heisen må være i forskriftsmessig stand for å kunne godkjennes av myndighetene.

Kulvert som var estimert i 2009 er prisjustert med Byggekostnadsindeks for anlegg til prisnivå 2012. Vanntilførsel er prisjustert på samme måte.

Usikkerhet: Det er knyttet usikkerhet til om Kvitfjell må ha et helt nytt snøproduksjonsanlegg og en ny heis. Kostnad for grunnverv er ikke avklart.

Det er knyttet usikkerhet til vannforsyningsanlegg fra Reina vedrørende godkjenning fra Miljøverndepartementet. I konsekvensutredningen for Hafjell er det forutsatt at uttak av vann til økt snøproduksjon ikke vil føre til negative konsekvenser for vannmiljøet.

KSG beholder usikkerhetsspennet på -15/+40%.

Differanse: KSG har lagt til kostnader for oppgradering av snøproduksjonsanlegg, snøkanoner og sikring av trasé, samt prisjustert enkelte kostnadselementer.

C4.12 Freestyle, snowboard og skicross Wyller/Grefsenkollen

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
282	346	491	382	372	10

Innhold: I Grefsenkollen opprettes det to nye traseer som skal benyttes til kulekjøring og freestyle hopp. I Wyller benyttes eksisterende anlegg til halfpipe, parallellslalåm/storslalåm, skicross og snowboardcross, mens trasé for slopestyle settes i stand til OL/PL 2022.

Grunnlag for beregning: D0300, D0574

Vurdering: Kalkylen beregner uforutsette kostnader pr. 1-siffer i bygningsdelstabellen, konto 2-7. Konto 1 Felleskostnader beregnes som et prosentvis tillegg av konto 2-7. Ved å

VEDLEGG C

legge uspesifisert på felleskostnadene blir dette da å regne uspesifiserte kostnader dobbelt. KSG tar ut uspesifisert av felleskostnadene.

Usikkerhet: Dersom kulekjøringsløypa i Grefsenkollen bør endre helning fra 24 til 27-28 grader, krever dette mer massehåndtering. Dette kan utgjøre MNOK 15-20. For øvrig er det knyttet usikkerhet til etablering av trenings-/oppvarmingsanlegg til freestyle, volum av masser som skal håndteres (stor usikkerhet), endrede løsninger som følge av markagrense, viktige naturtyper eller funn av rødlistearter, og en mulig ny heis til slopestype-bakken. Wyller og Grefsenkollen har private grunneiere.

Oslo2022 har forutsatt at arenaeier bekoster grunnverv, og eventuell arenautvidelse vil være del av forhandling omkring leiebeløp /D1000.72/. Kostnader for kortsiktig leie av arealer til provisorisk bruk var uteglemt. KSG vurderer dette som del av usikkerheten.

KSG endrer usikkerheten for lav verdi (p10) fra -30% til -20% og beholder øvre verdi (p90) på +40%.

Differanse: Differanse skyldes at KSG tatt ut dobbelberegning av uspesifisert, samt gjort en ny vurdering av usikkerhet.

C4.20 MMC (MPC/IBC) (Økern/Kjelsrud)

C4.20 Økern

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
2664	2840	3114	2889	2866	23

C4.20 Kjelsrud

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
2303	2541	2696	2501	2651	-150

Innhold: Posten inkluderer kostnader til utbygging av MPC og IBC i Oslo.

Grunnlag for beregning: D0370

Vurdering: MMC består av et pressesenter (MPC) og et broadcastingsenter (IBC) på hhv. 25 000 og 48 000 m² BTA. I tillegg er det lagt opp til parkeringsplass for 900 biler. På Kjelsrud er det lagt opp til at parkeringsplassene er midlertidige på bakkeplan, mens det på Økern er planlagt et parkeringshus.

Byggekostnader: Som grunnlag for kostnadsestimatene er høgskolestandard og kontor lagt til grunn /D0661 s.19/. Sammenlignet med norsk prisbok ligger kvadratmeterprisen for MPC-bygget 10% høyere enn å bygge videregående skole, og 88% høyere enn å bygge forretningsbygg. Trekker en fra utomhustillegget, arkitekturpåslaget og påslag til passivhus ligger kostnadene hhv. 5% og 79% over videregående skole

og forretningsbygg. De beregnede kostnadene for IBC-bygget ligger over kostnadene for MPC-bygget, og ca. 17% over kontor/videregående skole når en trekker fra påslag til passivhus og gartnertillegg (post 7). Det er lagt til grunn en høyere byggekostnad for IBC enn for MPC. Dette vurderes riktig og ble også gjort for Lillehammer 1994.

Tomtekostnader og tomteklargjøring: KSG har ingen spesifikke kommentarer til utbyggingskostnader for MPC /IBC, utover generelle kommentarer gitt under deltakerlandsby C5.1.

Usikkerhet: For kommentar rundt usikkerhet, se post C5.1.

Differanse: Differanse skyldes små endringer av modellmessig karakter og vurdering av estimatusikkerhet.

C4.21 MMC salg/leie (Økern/Kjelsrud)

C4.21 Økern salg

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
1372	1554	1968	1658	1285	373

C4.21 Kjelsrud salg

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
659	760	937	794	735	53

Innhold: Posten inneholder salgsverdier av lokaler til MPC og IBC i Oslo.

Grunnlag for beregning: D0671

Vurdering: Salgsverdier er i stor grad bestemt av løsning for etterbruk.

Byggekostnader: Ved estimering av byggekostnader fremgår det at høgskole-/kontorstandard er lagt til grunn både for MPC-bygget og IBC-bygget. Oslo2022 presiserer i et notat til KSG at det ikke bygges høyskole, men lokaler av god kvalitet for det beskrevne OL-formål. Videre presiseres det i samme notat at "ombyggingskostnader ikke er medtatt i estimerte byggekostnader. Estimert restverdi for etterbrukere må derfor baseres på at etterbruken må bære ombyggingskostnader. Grunnlaget for nettberegningen er således for vesentlige deler av MMC redusert til verdien av "råbygget". Oslo2022 har på dette grunnlag vurdert at leiepris for MMC "as is" tilsvarer dagens leiepriser til industri-/lagerformål i området Økern/Kjelsrud" /D0929/. Dersom etterbruken er industri-/lagerformål gir dette byggekostnader for MPC-bygget som er ca. 80%³ over kostnadene ved å bygge et industri-/lagerlokale. I tillegg til å ha relativt sett høye byggekostnader er det ved beregning av salgsverdien både tatt høyde for et avkastningskrav og en fortjenestemargin på 20%. Det er dermed samlet lagt inn et for stort risikopåslag, og beregningene fremgår som for konser-

vative. Det er ikke samsvar mellom byggekostnaden, risikovurderingen og forventet etterbruk.

Salgsverdi: Det er stor usikkerhet om etterbruken av MPC- og IBC-byggene, men det legges til grunn for KSGs vurderinger rundt forventet utvikling at det bygges i samsvar med etterbruken, enten at det bygges og selges et lagerbygg, eller at det bygges og selges et kontorbygg. KSG legger det siste til grunn. Bruttoleie for MPC-bygget løftes derfor fra en årlig kvadratmeterpris på NOK 1200 til NOK 1900 på Økern og fra NOK 1000 til NOK 1400 på Kjelsrud. Dette er en leiepris som i større grad representerer det som bygges med tanke på forventet etterbruk, samt at det reflekterer markedsprisen i området. Leieprisen for IBC, som ligger til grunn for salgsprisen til kontor/skoleandelen av lokalene, løftes fra NOK 1500 til NOK 1900 pr. m² på Økern og fra NOK 1100 til NOK 1400 pr. m² på Kjelsrud, da dette er en pris som ligger nærmere markedsprisen i området.

Usikkerhet: Usikkerheten for salgsverdien av MPC og IBC er som for de andre først og fremst knyttet til etterbruken, om arealene lar seg omsette, og til hvilken pris. Se også C5.2 for usikkerhetsvurdering.

Differanse: KSG har justert opp bruttoleiepris for både MPC og IBC.

C5.1 Deltakerlandsby Oslo (Økern/Kjelsrud)

C5.1 Økern

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
3655	3995	4285	3970	4069	-99

C5.1 Kjelsrud

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
3471	3789	4085	3778	4206	-428

Innhold: Utbygging av 898 leiligheter i Oslo til 4000 deltakere og ledere. Oslo2022 forutsetter at privat utbygger tar på seg ansvaret for byggingen, og at Oslo2022 leier boligene under lekene av privat utbygger. Posten gjelder investeringskostnaden ved å bygge en deltakerlandsby i Oslo. Kostnadene er inndelt i tomtekostnad, dvs. kostnader ved å frigi tomten til OL-byggene, tomteklargjøring og en kostnad for å føre opp bygget inklusive grønne og blå tiltak. Ombyggingskostnader samt kostnader knyttet til el-kraft, tele og bredbånd er tatt hensyn til i andre poster. Videre er to alternative lokasjoner for landsbyen vurdert: Kjelsrud og Økern.

Grunnlag for beregning: D0671, D0378, D0375, M6

Vurdering:

Bygg- og tomteprogrammet: På Økern skal det kjøpes et areal på 171 513 m², mens det på Kjelsrud skal kjøpes et areal på 262 868 m². Arealet som er antatt kjøpt ut er basert på estimert tomtebehov for byggene, permanente friarealer og gater innenfor reguleringsområder. I byggeprogrammet /D0671/ fremgår det at samlet tomteareal for deltagerlandsbyen er på 61 333 m². Videre er det en tomteutnyttelse (TU) på 150% for boligdelen og 100% for servicearealene. Det er i følge Oslo2022 /M06/ gjort vurderinger av konseptets robusthet som viser at byggevolumet ikke endres vesentlig om eksempelvis fireroms leiligheter for etterbruk må omprogrammeres til mindre leiligheter, forutsatt at dette skjer før oppføring av boligdelen. Tomtebehovet for deltakerlandsbyen, med TU 150% for boligdelen, 100% for servicearealene, og en BRA-S-bolig/BTA-faktor på 0,8, virker fornuftig. I faktaarket fremgår det at tomtearealet inkluderer 5000 m² til servicearealer, mens det er regnet på 8000 m². KSG legger 8000 m² til grunn, da dette anses mer realistisk.

Tomtekostnader: Kostnaden pr. m² tomteareal er beregnet til om lag 7500 kr for Økern og om lag 5000 kr for tomten på Kjelsrud. Typisk tomteverdi for bolig på Økern er ca. 7000 kr/m² BRA og for næring ca. 5000 kr/m² BRA (noe lavere verdier på Kjelsrud). Oslo2022 bruker tomtekostnader basert på gjenanskaffelseskostnader, dvs. hva det koster å anskaffe ny tomt, reetablere virksomheter/funksjoner, erstatte eventuell underdekning av leie, opphør av leiekontrakter, mm. Beregningen av tomteverdi knyttet til utløpte leiekontrakter og leiekontrakter som skal kjøpes ut er basert på høyeste verdi av tomteverdi, forrentningsverdi og forrentningsverdi som utviklingseiendom (basert på estimater fra Hadrian Eiendom /D0831/). KSG anser dette som fornuftig da grunneier sannsynligvis vil kreve "høyeste verdi" for tomten. KSG påpeker at kostnaden på MNOK 300 til prosessanlegg på Kjelsrud ikke er dokumentert, og KSG har ikke fått spesifikasjoner på denne. Det er derfor vanskelig å vurdere treffsikkerheten for denne kostnadskomponenten. KSG har beholdt estimatet.

Tomteklargjøring: Oslo2022 har oppgitt rundsumkostnader for tomtespesifikke grunn- og fundamenteringsarbeider, kostnader til omlegging av eksisterende infrastruktur og ny teknisk infrastruktur. KSG har vanskelig for å overprøve vurderingene i søknaden med de underlagsdokumentene som foreligger. KSG peker på at det med fordel kunne vært oppgitt spesifikasjoner på kostnadsberegningene. Rivekostnad på 600 kr/m² er oppgitt som identisk for de to lokasjonene. KSG vurderer rivekostnaden på Økern som lav ettersom bebyggelsen er noe mer kompleks enn på Kjelsrud og har økt kostnaden fra 600 til 1600 kr/m².

Byggekostnader: Samlet ligger kvadratmeterprisen for boligdelen 35% over Norsk Prisbok 2012-2 boligblokk. Til sammenligning er det for OL-boligene lagt på et påslag for

VEDLEGG C

utendørs-/gartner-arbeid, et arkitektut tillegg på 7,5% og et passivhustillegg på 5% av byggekostnadene. Tar en bort disse tilleggene ligger OL-boligene kostnadmessig 16% over Norsk Prisbok. Dette skyldes hovedsakelig et påslag på 10%-poeng på generelle kostnader og 4,5%-poeng på entreprenørens felleskostnader, men også noe høyere priser knyttet til VVS, elkraft og andre installasjoner. Byggekostnader i Oslo ligger også generelt høyere enn i resten av landet. Tilvarende ligger servicearealene hhv. 34% og 104% over norsk prisbok om man sammenligner med hhv. boligblokk og forretningsbygg.

Arkitektut tillegg: KSG anser det som unødvendig å legge på arkitektut tillegg på 7,5% for boliger som skal selges til det åpne marked. KSG tar i sin analyse bort arkitektut tillegg, noe som gir en reduksjon i byggekostnad på landsbyene. KSG har isteden lagt arkitektut tillegg på tre av ishallene, se C4.

Usikkerhet:

Byggeprogrammet og tomteprogrammet: Det er ikke lagt inn usikkerhet for evt. endringer i byggeprogrammet og/eller tomteprogrammet som følge av økning i antall deltagere i denne posten. Denne usikkerheten blir dekket av usikkerhetsfaktor U1.

Tomtekostnader: Usikkerheten rundt erverv av tomt gjelder først og fremst hvorvidt de respektive tomtene er tilgjengelige for OL/PL. Spesielt gjelder dette Kjelsrud-tomten. En forutsetning for beregningene er at tomtene er tilgjengelige, det er dermed ikke vurdert her. Videre går usikkerheten på hvor mye utbygger må betale for tomten. Tomtekostnaden avhenger av hva som er lokalisert på tomten i dag og tomtens utviklingspotensial. KSG har lagt usikkerhet på enkeltelementer i beregningene.

Rive- og tomteklargjøringskostnader: KSG har vurdert usikkerheten til +/-20% begge lokasjoner

Byggekostnader: KSG har vurdert usikkerhet på byggekostnadene til +/-10% på begge lokasjoner.

Differanse: Differanse skyldes fratrukk av arkitektut tillegg, økning av rivekostnad på Økern, andre mindre justeringer i beregningene og vurdering av estimatusikkerhet.

C5.2 Salg av deltagerlandsby Oslo (Økern/Kjelsrud)

C5.2 Økern

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
3010	3472	4074	3537	3096	441

C5.2 Kjelsrud

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
1900	2258	2779	2340	1616	724

Innhold: Posten gjelder salgsverdien av 898 leiligheter og 8000 m² med servicearealer. Med utgangspunkt i salgspriser avstemt med eksisterende boligmarkeder, har Oslo2022 gjort antagelser om hvor lang tid det vil ta å få solgt den samlede portefølje av leiligheter uten påvirkning av andre kostnadsdrivende og ekstraordinære salgstiltak. Kjøpernes økonomiske evne er en av flere faktorer som har inngått i samlet vurdering av utbyggers risikopremie og mulig salgspris i de respektive områdene. Det pekes på at utbygger kan velge å håndtere usikkerheten i salg med flere virkemidler; langsiktig salgsprogram, rabatterte leiligheter, uteleieprosjekter osv.

Grunnlag for beregning: D0671

Vurdering boligdelen: Utgangspunktet for beregning av salgsverdien er forventet etterbruk som leiligheter. Salgsverdiene for boliger er beregnet ut i fra en forventet salgspris pr. m² leilighet, en forventet avhendingsperiode (salgstid) og et avkastningskrav.

Salgspris: Salgspris er beregnet til 53 000 kr/m² BRA-S på Økern og 35 000 kr/m² BRA-S på Kjelsrud. Den lave markedsprisen på Kjelsrud har Oslo2022 begrunnet med erfaringer på Furuset. KSG vurderer markedspris på Kjelsrud som for konservativ/defensiv. Med den markedspris som Oslo2022 har lagt til grunn er det lite risiko for salget, det kan til og med være enklere å avhende boliger enn på Økern. KSG vurderer at en mer realistisk salgspris på Kjelsrud er 40 000 kr/m² BRA-S. Dette er et prisleie som OBOS har i områdene Furuset og Karihaugen. Dette gir en økning i salgsverdien.

Salgsprisene som er lagt til grunn for beregningene gjelder dagens prisnivå i de respektive områdene. Det ligger et betydelig utviklingspotensial både på Økern og Kjelsrud. Dette reflekteres ikke i salgsprisene, og en kan tenke seg at en vil få en prisøkning i disse områdene utover prisveksten i andre områder som følge av utviklingen i området. Hadrian /D0831/ skriver at "dersom de her forventede investeringer vil utgjøre en besparelse for etterbruk av områdene, kan dette medføre en fordel ved fremtidig salg av tomtene. Det er allikevel ikke beregnet eksplisitt merverdi for slike eventuelle fordeler, grunnet budsjettets detaljeringsnivå i denne fasen. Det er til sist også knyttet stor usikkerhet til omfanget av en slik eventuell merverdi". Oslo2022 har tillagt usikkerhet rundt de fleste

parameterne i beregningene. KSG har likevel valgt å legge inn et påslag på prisene som følge av utviklingspotensialet i områdene. Det er lagt et påslag på 3% og 1% på prisene på henholdsvis Økern og Kjelsrud. Prispåslaget representerer en realprisvekst fra dagens prisnivå til prisnivået i 2022 da leilighetene blir lagt ut for salg. Differansen mellom Økern og Kjelsrud skyldes en antagelse om at det er et større potensiale for utvikling på Økern enn på Kjelsrud med en så kort tidshorisont.

Ombygningskostnad er fratrukket i salgsverdien med en kostnad på 3750 kr/m², og KSG vurderer denne som sannsynlig.

Salgstid og avkastningskrav: På Økern er det i Oslo2022s kalkyle antatt at nye boliger med salgspris 53 000 kr/m² kan realiseres i samme hastighet som tilsvarende prosjekter fra Selvaag Eiendom på Løren. Oslo2022 har lagt til grunn salg av om lag 200-250 leiligheter årlig, og det er derfor lagt til grunn en salgstid på fire år på Økern. Modellteknisk i Oslo2022s kalkyle er det lagt til grunn at alle boligene selges etter to år. Videre er det lagt inn et avkastningskrav på 7%, noe som gir en "rabatt" på 13% ved den antatte salgstiden.

På Kjelsrud finnes ikke tilsvarende referanse for mulig omsetningshastighet. Det er lagt til grunn at det vil kunne ta vesentlig lengre tid å etablere et marked som danner grunnlag for realisering av hele porteføljen. For beregning av antatte kostnader i denne forbindelse er det lagt til grunn en realiseringsperiode tilsvarende salg av én leilighet pr. uke. Salgstiden er satt til 16 år. Det er KSGs vurdering at en riktigere salgstid for Kjelsrud er åtte år (dvs. salg av ca. 110 leiligheter pr. år i perioden).

Utbyggers "rabatt" er beregnet til 13% på Økern og 42% på Kjelsrud, jfr. punktene over. Ut i fra en risikobetraktning vurderer KSG at Økern utgjør mindre risiko enn Kjelsrud. Dette har bakgrunn i at Kjelsrud har vanskeligere grunneierforhold, dårligere offentlige kommunikasjoner og mer usikre markedsvilkår (mindre velutviklet område). Videre peker Oslo2022 på potensial for betydelig forhåndssalg før OL/PL. Dette vil kunne redusere salgstiden og dermed øke salgsverdien og tilsvarende redusere leien for Oslo2022.

Det er ikke lagt inn inntekter for utleie i venteperioden. KSG peker på at det ligger en mulig oppside for selger knyttet til utleieinntekter, spesielt for Kjelsrud der salgsperioden er lang. KSG har valgt å legge inn utleieinntekter tilsvarende 8000 kr pr. mnd. KSG har lagt til grunn at halvparten av leilighetene leies ut i en periode på salgstiden minus ett år. Hvis salget går fortere får en mindre leie. Dette hensyntas i usikkerhetsanalysen.

Vurdering servicearealer: Etterbruk av servicearealene tenkes bygget om til butikk, kontor eller andre fellesarealer. I KVVU

Vedlegg 40 /D0661/ fremgår det at servicearealene på Økern "kan tenkes konvertert til en rekke ulike funksjoner, herunder utvidelse av gamle Løren skole. Alternativt kan gamle Løren skole tas i bruk under OL/PL til deler av romprogrammet for servicefunksjoner". For å beregne salgsverdiene har Oslo2022 tatt utgangspunkt i en brutto årlig leiepris pr. m² BTA. Videre er det trukket fra en eierkostnad pr. m² slik at en står igjen med en netto årlig leiepris. For å finne salgsverdien av bygningene pr. m² er det benyttet en multiplikatormodell, og bygningens verdi fremkommer ved et antatt yield-nivå. Videre trekkes fra fortjenestemargin og en ombyggingskostnad /D0671/.

På dette tidspunktet er det vanskelig å si noe om etterbruken av servicearealene. Salgsverdien henger sammen med antatt etterbruk. KSG har ved beregning av salgsverdien lagt til grunn at etterbruken tilsvarer det en bygger, dvs. at det er en sammenheng mellom investeringskostnadene og salgsverdien. Etterbruken for servicearealene er satt lik forretningsarealer.

Med en etterbruk tilsvarende forretningsbygg er salgsverdien for lav etter KSGs vurdering. KSG har derfor valgt å justere opp årlig bruttolieiepris på Økern fra 1500 til 1900 kr/m² som er hva KSG anser som markedspris på Økern. Tilsvarende er leieprisen økt fra 1250 til 1400 kr/m² på Kjelsrud.

Usikkerhet: Usikkerhet knyttet til salgsverdien av boligene knytter seg til hvor mange boliger en ender opp med å selge, hvilken pris en får for boligene, om en får solgt boligene og hvor lang tid det tar til boligene blir solgt. Usikkerhet rundt arealet som blir solgt blir hensyntatt i usikkerhetsfaktor U1. Usikkerheten i denne sammenheng er dermed lagt til salgsprisen, salgstiden og avkastningskravet.

På service er det, som for boliger, ikke lagt til usikkerhet rundt arealet som blir solgt. Det er knyttet spesielt stor usikkerhet til etterbruken. KSG har som for boligdelen knyttet usikkerheten til hvilken pris en får, i dette tilfellet bruttolieiepris. Videre er det lagt til usikkerhet rundt avkastningskravet og fortjenestemarginen, eierkostnaden og tilpasningskostnadene.

Differanse: I tillegg til noen små justeringer i beregningene er det foretatt noen større justeringer. Det gjelder justering i prisnivået for boligdelen på Kjelsrud. Videre er det lagt til påslag for byutvikling på Økern og Kjelsrud både for boligdelen og servicearealene. Salgstiden på Kjelsrud er redusert og bruttolieiepris for salg av servicearealer på Økern og Kjelsrud er økt. KSG har gjort en ny usikkerhetsvurdering.

VEDLEGG C

C5.1L Deltakerlandsby Lillehammer

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
1086	1220	1357	1218	1340	-122

Innhold: Posten omfatter utbygging av deltakerlandsby for 1400 deltakere/trenere i tilknytning til Høgskolen i Oppland på Storhove.

Grunnlag for beregning: D0362, D0376

Vurdering: Oslo2022 har estimert tomtebehovet basert på et behov for 1400 sengeplasser i Lillehammer. Generisk tomtebehov er i søknaden beregnet til 28 000 m² deltakerlandsby, 5500 m² parkering og 2900 m² serviceområder. Med en gjennomsnittlig leilighetsstørrelse på 80 m² gir dette 350 leiligheter.

Det er brukt ulikt areal for parkering i ulike underlagsdokument (5500 og 4585 m²) /D0376/ D0362/. KSG legger 5500 m² til grunn.

I Oslo2022s kalkyle ligger byggekostnader på Lillehammer 30% over Norsk Prisbok boligblokk. KSG vurderer dette å være litt høyt, men har ikke endret på byggekostnaden. På samme måte som for deltakerlandsbyen i Oslo anses det som unødvendig å gi arkitekturtilllegg på 7,5% for boliger som skal selges til det åpne marked. Dette burde i stedet vært lagt på et signalbygg (f.eks. en arena). KSG tar bort arkitekturtillegget.

Usikkerhet: Oslo2022 har lagt en usikkerhet på -10/+20%. KSG har lagt inn usikkerheter på tomtekostnad lik +/-20%, og byggekostnad og tomteklargjøring lik +/-10%.

Differanse: Differanse skyldes at arkitekturtillegget er tatt ut samt ny usikkerhetsvurdering.

C5.2L Salg deltakerlandsby Lillehammer

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
842	952	1152	997	1132	-135

Innhold: Salg av deltakerlandsby for 1400 deltakere/trenere i tilknytning til Høgskolen i Oppland på Storhove.

Grunnlag for beregning: D0362

Vurdering: I søknaden fremkommer leien som differansen mellom forventet investeringskostnad og forventet salgsinntekt. KSG ville vist utbyggingskostnader og salgsinntekter for seg. I tillegg har KSG følgende salgsinntekt og salgstid.

Salgsinntekten som er basert på en markedspris på 40 000 kr pr. m² BRA-S virker forsvarlig, men noe høy tatt i betraktning boligprisene på leiligheter i dagens marked i Lillehammerområdet. Det er gjort en fortegnseffekt for rabatt på MNOK 7,1

for beregning av salgsinntekt i D0362. Dette er korrigert av KSG.

Salgstiden vil reelt sett bli lenger enn det som fremgår i søknaden (salgstid på trekvart år). "Rabatten" som blir gitt av salgstiden er regnet med tanke på et neddiskontert årlig avkastningskrav på 7%. Basert på Lillehammer kommunes kommuneplan for perioden 2012-2024, der det antas en befolkningsvekst som går fra 1% til 1,5%, økende utover i planperioden, er det årlige gjennomsnittlige boligbehovet på i alt 180 boliger. Av boligtalet på 180 boliger pr. år er det neppe trolig at andel leiligheter vil utgjøre mer enn 30-40%. Dersom alle deltakerlandsbyboligene var alene i markedet vil det med forutsetningene over ta fra 5-6,5 år å omsette 350 leiligheter. Dersom det ble avtalt å bygge 50% av deltakerlandsbyens kapasitet som studentleiligheter/hybler ville omsetningshastigheten dobles og restvolumet ville teoretisk være solgt i løpet av 2-3,5 år. Det vil mest sannsynlig være konkurrerende prosjekter i markedet. Dersom deltakerlandsbyen utgjør 50% av leilighetsvolumet i Lillehammer, øker omsetningstidene med faktor 2 gitt at prisnivåene og lokaliseringene er noenlunde jevnbyrdige. KSG legger derfor til grunn at 50% av arealet selges som studenthybler, omsetningstid på øvrige OL-leiligheter fem år samt markedspris 40 000 nok pr. m² BRA-S. KSG har lagt til grunn at salgstiden for studentboligene settes til ca ett år, dvs. at de selges i løpet av 2022.

Usikkerhet: For kommentar til usikkerheten, se post C5.2 Salg av deltakerlandsby Oslo.

Differanse: Differanse skyldes at KSG har økt salgstiden samt ny usikkerhetsvurdering.

C6.1 Medielandsby (Økern/Kjelsrud)

C6.1 Økern

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
1338	1475	1576	1456	2302	-846

C6.1 Kjelsrud

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
1269	1396	1504	1387	2207	-820

Innhold: Kostnader til utbygging av medielandsby i Oslo for de deler av media som skal innlosjeres innen en kilometer fra mediesenteret. Kostnadene er basert på at det er 1000 personer som skal innlosjeres i medielandsbyen. Det er lagt opp til bygging av 27 000 m². BTA boareal og 1 200 m². servicearealer. I tillegg kommer parkering og boder.

Grunnlag for beregning: D0671, D0372

Vurdering: Fremskrevet hotellkapasitet i Oslo er lagt til grunn for behovsvurderingen og byggeprogrammet. Tomtebehovet

for medielandbyer er anslått til 37 800 m² BRA for nybygg til boliger, servicearealer og parkering/boder i Oslo. 27 000 m² BTA for boliger til ca. 1000 mediefolk gir 27 m² BTA pr. person. Tomtekostnader, tomteklargjøring og byggekostnader er kommentert under post C5.1 deltakerlandsby. Oslo2022 har i møte informert KSG om at det både på Kjelsrud og Økern er prosjekter under planlegging som vil kunne bidra med hotellsenger i gangavstand fra planlagt mediesenter /M06/. KSG anser at IOC's krav til innkvartering av media er innfridd både når det gjelder antall kvadratmeter og funksjoner. Dersom media kan innlosjeres på hotell (det er allerede planlagt ny hotellkapasitet på Økern) istedenfor i medielandby kan dette bli rimeligere. Samtidig er det sannsynlig at utbyggere vil kreve en høy døgnpris dersom dette skulle skje.

Usikkerhet: Oslo2022 har lagt et stort usikkerhetsspenn til grunn for medielandbyen i Oslo (-50/+200%). Spennet er ved en inkurie forskjellig for Økern og Kjelsrud i usikkerhetsanalyserapporten. Ifølge Oslo2022 reflekterer det store spennet at det er antatt at det i ett av ti tilfelle vil måtte bygges 3000 senger i medielandbyen for å tilfredsstille den foreliggende kravspesifikasjon (tilgjengelig hotellkapasitet er usikker). Det er ikke grunn til å legge større usikkerhet på investeringskostnaden på medielandbyen enn tilsvarende for deltakerlandsbyen. For vurdering av usikkerheten, se vurderingen under C5.1. Usikkerheten er knyttet til om det er for få senger til media som ikke skal innkvarteres innen en kilometer fra mediesenteret er lagt på Annen innkvartering B2.14.30.

Differanse: Se kommentarer under post C5.1.

C6.2 Medielandby salg

C6.2 Økern

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
1025	1252	1390	1207	1615	-408

C6.2 Kjelsrud

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
701	893	1052	877	809	68

Innhold: Beregninger av salgsverdien for medielandby i Oslo for de deler av media som skal innlosjeres innen en kilometer fra mediesenteret (1000 personer).

Grunnlag for beregning: D0671

Vurdering boligdelen: Det er lagt til grunn at etterbruken av boligene er vanlige leiligheter. Boligdelen utgjør tilsammen 375 to- og fireroms leiligheter på henholdsvis ca 50 og 75 m². I tillegg er det planlagt 9638 m² med boder og parkering i boligdelens underetasje. Etterbruken som er lagt til grunn er vanlige boliger, men andre etterbruksalternativer kan være aktuelt, det nevnes eksempelvis studenthybler eller omsorgs-

boliger /D0661/D0662/. Beregning av salgsverdier er gjort på tilsvarende måte som for deltakerlandsby, se vurdering av post C5.2.

Etterbruk: Medielandbyen med 375 leiligheter (to personer pr. leilighet og to pr. bad) kan være velegnet for studentboliger. Med etterbruk som studentboliger kan en unngå konkurranse med salg av leilighetene i deltakerlandsbyen. KSG legger denne etterbruken til grunn og har ikke regnet på utleie i salgsperioden etter OL.

Salgspriser: Oslo2022 har lagt til grunn en markedspris for Kjelsrud på 35 000 kr/m² for deltakerlandsby og 42 000 kr/m² for medielandby. Markedspris bør være den samme for medielandby og deltakerlandsby, da etterbruken i begge tilfeller er boliger (evt. studentboliger). KSG har tidligere kommentert at markedsprisen for boligene i deltakerlandsbyen på Kjelsrud er for lav. KSG har derfor lagt til grunn 40 000 kr/m² som er tilsvarende salgspris for deltakerlandsbyen.

Salgstid: Siden det av KSG er lagt til grunn at boliger selges som studentboliger, har KSG satt salgstiden for boligene på både Økern og Kjelsrud til ett år, dvs. at boligene selges i løpet av 2022.

Vurdering servicearealer: Se vurdering under post C5.2.

Usikkerhet: Se vurdering under post C5.2.

Differanse: Se kommentarer under post C5.2.

C6.10 Landsbyer/MMC overskuddsarealer (Økern/Kjelsrud)

C6.10 Økern

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
95	107	118	107	112	-9

C6.10 Kjelsrud

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
570	629	694	632	598	30

Innhold: Kostnaden gjelder erverv av arealer som kommer i tillegg til areal som er nødvendig for oppføring av de aktuelle byggene. Kostnad er en funksjon av beregnede tomte-kostnader som vist i C5.1 Deltakerlandsby Oslo.

Grunnlag for beregning: D0671

Vurdering: I følge Oslo2022 inngår alle kostnader knyttet til tomteklargjøring innenfor det samlede reguleringsområdet i grunnlaget for leien (nettoen). Unntaket er de områder som det gjøres tiltak på, men som under lekene brukes til prosjekter, transportområder osv. og som i stedet kan selges i etterkant.

VEDLEGG C

Kostnaden fremkommer som en andel av beregnede tomte-kostnader, og er kostnader ved kjøp av "ufordelt tomt" eller overskuddsareal. Det er et betydelig større areal satt av til landsbyene og MMC på Kjelsrud enn på Økern. For Økern er det satt av et areal til deltaker-, medielandsby og MMC på 171 513 m² og tilsvarende nesten 100 000 m² mer på Kjelsrud, dvs. 262 868 m². Av dette arealet er det et overskuddsareal på Kjelsrud på 96 935 m², mens tilsvarende på Økern er på 11 613 m². At antall kvadratmeter på Kjelsrud er større enn på Økern skyldes ifølge KVVU Vedlegg 41 at det er behov for noe mer byutviklingstiltak på Kjelsrud enn på Økern for å skape et attraktivt byområde: "Tiltaket skal være sterkt nok til å skape et attraktivt byområde og åpne et potensial for byutvikling langs Alnavassdraget" /D0662/.

Til tross for lavere kostnad pr. m² tomt på Kjelsrud er samlet kostnad for å kjøpe den ufordelte tomten betydelig større enn for Økern. Kostnaden for Økern er beregnet til ca. MNOK 100, mens den er ca. MNOK 630 for Kjelsrud. Ufordelt tomt er ikke en del av den beregnede leien Oslo2022 må betale til privat-utbygger, og inngår dermed i sin helhet i brutto statsgaranti.

- Kostnader til erverv og kostnader for bearbeidelse (se C6.11) av overskuddsarealet er ikke nødvendig for å selge byggene i etterkant av OL/PL til den prisen som er lagt inn i estimatene ved beregning av salgsverdier. Prisen som er lagt til grunn er basert på dagens situasjon uten at det er tatt hensyn til byutviklingstiltak. Evt. merverdi som følge av tiltakene på overskuddsarealene er ikke internalisert i prisene og reflekteres derfor heller ikke i salgsverdiene.
- Slik budsjettet foreligger nå, garanterer Staten for kostnaden til et byutviklingstiltak som ikke er nødvendig for å bygge og selge OL-byggene.
- Videre kan en tenke at Oslo kommune ønsker å legge inn betydelig større byutviklingstiltak enn det som er lagt inn i konseptet. Dette vil kunne øke verdien av OL-byggene betydelig. Slik konseptet nå foreligger med en privat utbygger vil denne fortjenesten kunne tilfalle en privat utbygger dersom Oslo2022 ikke bruker dette som en forhandlingssituasjon for å redusere leien.
- OL/PL skaper en mulighet som byutviklingsarena. Dette har en opsjonsverdi for andre. Byutviklingen i Kjelsrud-området har kommet kortere enn på Økern, og derfor anses det som mer sannsynlig at det er mulig å hente ut en større byutviklingsgevinst på Kjelsrud enn på Økern ved et eventuelt OL/PL. Spørsmålet er hvilken pris en må betale for byutviklingen.

Usikkerhet: Kostnad er en funksjon av beregnede tomte-kostnader som vist i C5.1 Deltakerlandsby Oslo. Se denne for vurdering av usikkerhet.

Differanse: Estimatenes er justert som følge av enkelte endringer i beregningene av tomtekostnader, se C5.1.

C6.11 Landsbyer/MMC transformasjonstiltak

C6.11 Økern

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
143	189	284	213	213	0

C6.11 Kjelsrud

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
175	254	352	262	262	0

Innhold: Nødvendige transformasjonstiltak for å endre et industriområde til et fremtidig boligområde, som f.eks. allmenninger, GS-forbindelser, bruer, grøntarealer, bekke-åpninger mv.

Grunnlag for beregning: D0374, D0866, D0867, D0868

Vurdering: I møte med Oslo2022 /M6/ ble KSG informert om at tiltakene i stor grad bygger på eksisterende planer og utredninger og at disse er drøftet med Plan- og bygningsetaten. Ifølge Oslo2022 er kostnadene ikke overført til leieberegning-modellen, men er direkte lagt til denne budsjettposten. Dette skyldes at de er å regne som spesielle områdehevingstiltak og ikke å anse som naturlige rekkefølgebestemmelser som legges på en utbygger. Transformasjonskostnaden inngår således fullt ut både i netto- og bruttokostnader.

For å sikre søknaden tilstrekkelig kvalitet har Oslo2022 også lagt vekt på overordnede krav til "sustainability og legacy" /D0002/, noe som medfører kostnader utover det som isolert sett kunne vært bygget for å gi 4000 deltakere/ledere kost og losji under arrangementet. Oslo2022 peker på at utbyggingen isolert sett kunne vært gjort rimeligere ved bare å innfri IOC's minimumskrav. Dette ville på den annen side ført til at Oslo2022 ville hatt en kostnad på leiesiden ettersom en da hadde bygget arealer som er mindre attraktive i markedet.

KSG kan ikke overprøve vurderingene i underlagsdokumentasjonen, men stiller spørsmål til om staten skal finansiere denne type kommunal byutvikling. Som nevnt i C6.10 er det etter KSGs vurdering ikke tatt høyde for at salgsprisene vil øke som følge av disse investeringene, noe som fører til at dersom disse tiltakene ikke gjennomføres, vil kostnaden totalt sett bli redusert.

Usikkerhet: For Kjelsrud er det lagt til grunn at tiltakspakke Furuset (Idrettsparken) skal finansieres av IKEA, men det fremgår ikke noen kontrakt eller lignende på dette. Usikkerhet i finansieringen tas høyde for i usikkerhetsspennet.

C7 El-kraft infrastruktur / Energi

C7 Økern

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
111	128	146	129	130	-1

C7 Kjelsrud

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
106	123	140	123	124	-1

Innhold: Investeringskostnader knyttet til utbygging av trafo på Lillehammer og utbygging av kabling for strøm til arenaer og IBC.

Grunnlag for beregning: D0303, D0341, D0739, D0740

Vurdering: Estimater fra nettselskaper har indikert at det ikke er behov for større utbygging, men det gis ingen forpliktelser knyttet til dette så lang tid i forkant av arrangementet. Estimataene fra Oslo2022 er ved en feil benyttet på kun åtte arenaer i Oslo istedenfor ni som i søknaden for øvrig. KSG vurderer at posten er dekkende for det estimerte arbeidet.

Usikkerhet: KSG vurderer usikkerheten til +/-20% usikkerhet. Spennet er noe lavere enn Oslo2022s vurdering da KSG vurderer at kostnaden til ny trafo på Lillehammer er estimert på et riktig nivå.

C11 Utbygging av tele og bredbåndtjenester

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
16	18	23	19	20	-1

Innhold: Komplettering av fiberring i Lillehammer.

Grunnlag for beregning: D0303, D0341, D0739, D0740, D1000. S80

Vurdering: Det er i stor grad etablert eksisterende infrastruktur. Posten er dekkende så fremt det ikke forekommer et teknologiskifte. KSG støtter Oslo2022s vurdering.

Usikkerhet: KSG vurderer usikkerheten til +/-20% usikkerhet. Dette innebærer en mindre usikkerhet enn i vurderingen fra søker. KSG beholder søkers vurdering av mest sannsynlig verdi.

D Gjennomføringskost non-OCOG

D1 Sikkerhet

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
1461	1660	1870	1663	1812	-148

Innhold: Posten inneholder personell- og materiellkostnader for Politiets og Forsvarets bidrag. Som del av posten ligger også MNOK 50 for Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) som er beregnet under teknologiprojektet.

Grunnlag for beregning: D0732, D0733, D0734, D0079, D0353, D0354, D0869, D0870, D0880, D0930, D0931, D0932, D0933, D0934, D0935, M14, M09, D1000.33.37

Vurdering: Oslo2022 mottok som del av sitt arbeid kun estimater fra Politiet, og måtte derfor selv beregne kostnadene for Forsvaret, basert på Politiets utsagn om behov for 600 personer fra Forsvaret. En viktig del av KSGs arbeid ble å skaffe til veie estimater fra Forsvaret, samt nytt beregningsgrunnlag fra Politiet. KSG har mottatt nytt beregningsunderlag fra Politiet, PST og Forsvaret.

Justisdepartementet og Politidirektoratet har i liten grad spesifisert hvilke oppdrag som skal løses av Politiet og Forsvaret. Det er heller ikke spesifisert hvor mange personer som trengs pr. oppdrag, når belastningen under OL/PL er størst, mv. KSG kan derfor i liten grad kvalitetssikre underlaget som er fremlagt. Tallene fra Politiet og Forsvaret er derfor tatt til etterretning av KSG, og lagt til grunn for kalkylen. Det er etter KSGs oppfatning behov for å gå ytterligere i detalj på grunnlaget fra Politiets og Forsvaret.

Kjøretøy og annet materiell Politiet anskaffer i forbindelse med OL/PL blir i sin helhet en "OL-kostnad" under denne posten, til tross for at stort sett alt materiell som anskaffes vil disponeres i politidistriktene etter OL/PL 2022. For å ta høyde for dette gis materiellinvesteringene en etterbruksverdi i den samfunnsøkonomiske analysen.

Sammenlignet med kvalitetssikringsrapporten for Tromsø 2018 er posten ca MNOK 400 større. Dette skyldes i hovedsak at Oslo er en større by og en hovedstad, noe som kompliserer sikkerhetsarbeidet.

Usikkerhet: KSG har vurdert usikkerheten til +/-20% på materiellkostnader, og -10%/+30% på personellrelaterte kostnader:

- I usikkerheten er det ikke tatt høyde for et eventuelt generelt økt trusselbilde. Dette håndteres som en hendelse/faktor under usikkerhetsfaktor U3. Politiet uttaler dessuten at det er mulig å håndtere hendelser som dukker opp under et OL/PL 2022 som en del av det beskrevne konseptet.

VEDLEGG C

- Usikkerhetsspennet tar inn over seg personellkost for mulige øvelser i forkant av OL/PL som ikke er beskrevet i underlaget.
- Ved større materiellanskaffelser enn det Politiet normalt gjør, og eventuelt noe enklere løsninger, kan prisen reduseres.
- Det kan bli endringer begge veier i materiellvolum.

Tallene i tabellen vises uten reallønnsvekst, for KSG og Oslo2022.

Differanse: Differansen på denne posten skyldes i stor grad nye beregninger og innspill fra Justis- og beredskapsdepartementet og fra Forsvarsdepartementet. Grunnlønnen for Politiets og Forsvarets personell er tatt ut av posten, og håndteres som del av den samfunnsøkonomiske analysen. Posten inneholder også tall fra PST, som manglet i estimatene til Oslo2022. I tillegg har KSG vurdert usikkerheten som høyreskjev, Oslo2022 hadde vurdert usikkerheten samlet til +/-20%.

D2 Transport

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
39	44	58	48	48	0

Innhold: Driftskostnader for økt beredskap i Stor-Oslo, samt ekstra togdrift mellom Eidsvoll og Ringebu.

Grunnlag for beregning: D0122, D0167

Vurdering: JBV har utarbeidet kostnadsomfanget for økt driftsberedskap under OL/PL 2022. KSG anser det som sannsynlig at JBV selv er de beste til å foreta disse vurderingene, og at det grunnlaget som foreligger er det beste som er å oppdrive på nåværende tidspunkt.

Usikkerhet: KSG har tillagt kostnadene samme usikkerhetsspenn som Oslo2022 (-20/+50%), noe som ivaretar en mulighet for at det ligger noe større omfang og behov enn det som er forventet.

D4 Miljøtiltak

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
143	155	252	191	183	8

Innhold: Posten inneholder kostnader knyttet til avbøtende tiltak, miljørettede prosjekter (f.eks. klimatilpasningstiltak og videreutvikling av miljøprogrammer), men også kostnader i offentlig sektor til miljørettet arbeid knyttet til OL/PL 2022 (f.eks. midler til behandling av plansaker).

Grunnlag for beregning: D0452

Vurdering: Erfaringstall fra Lillehammer 1994 (MNOK 53,3) er justert til 2007-nivå med faktor 1,74, samt hensyntatt en kostnadsøkning på 50% grunnet strengere krav til miljøprofil og endrede rammevilkår. 2007-verdier er justert ytterligere med en faktor på 1,18 i henhold til utarbeidet tabell for 2012.

I kostnaden for miljørettede tiltak i Lillehammer 1994 lå det inne kostnader for estetisk utforming (MNOK 5,65) og universell utforming (MNOK 0,11). I budsjettet til Oslo2022 er disse inkludert i bygg- og anleggskostnadene. Mest sannsynlig verdi reduseres tilsvarende. KSG legger dermed en Lillehammer 1994-kostnad på MNOK 47,5 til grunn for estimatet.

Av de miljøprosjekter som ble gjennomført i forbindelse med Lillehammer 1994 ble flere kun delvis finansiert av MD. Dette betyr at det i forbindelse med Lillehammer 1994 ble utløst ytterligere kostnader til miljørettet virksomhet i den enkelte kommune og fylkeskommune. Med grunnlag i den informasjon som gis i rapporten "OL'94 som miljøpolitisk utstillingsvindu 1988-1994" /D0957/ anslår KSG at de totale kostnadene var i størrelsesorden MNOK 50-100.

Usikkerhet: Flere av miljøkostnadene som var inkludert i de totale kostnadene for Lillehammer 1994 er nå inkludert i andre poster (f.eks. grønne og blå tiltak rundt landsbyer). KSG legger derfor en Lillehammer 1994-kostnad på MNOK 75 til grunn for p90-estimatet, hvilket tilsvarer en kostnadsøkning på 58% i forhold til mode. p10 tilsvarer 10% reduksjon i kostnad, grunnet

f.eks. at strengere krav til miljøprofil ikke blir like kostnadsdrivende som antatt.

Differanse: KSG har tatt ut kostnader for estetisk og universell utforming fra kostnaden for miljørettede tiltak i Lillehammer 1994. KSG bruker en justeringsfaktor for hele perioden (1994-2012) på 2,23. Den asymmetriske fordelingen fører til høyere forventningsverdi.

D7 Midler til planlegging og infrastruktur kommune, samt beredskap

P10	Mode	P90	Forventet	Oslo2022	Differanse
101	119	184	141	141	0

Innhold: Midler til planlegging og infrastruktur kommune, samt beredskap.

Grunnlag for beregning: D0303, D0341, D0739, D0740

Vurdering: Denne posten vil i stor grad styres av den enkelte kommune. Posten er estimert på et overordnet nivå. KSG vurderer usikkerheten for denne posten til å være stor. Usikkerheten vil være avhengig av hvordan Oslo kommune organiserer planprosessen, og om det er behov for en egen enhet dedikert til planprosesser for OL. Samtidig er Oslo en stor kommune, noe som gir en viss grad av fleksibilitet til å kunne håndtere en stor del av oppgavene innenfor eksisterende kapasitet.

Usikkerhet: Det er estimert med -30/+50% usikkerhet, tilsvarende Oslo2022s vurdering.

VEDLEGG D

USIKKERHETSFAKTORER OG HENDELSER

Reserver og avsetninger i tallene er estimert med en usikkerhetsanalyse. Usikkerheten er anslått ved å ta høyde for estimatusikkerhet ved beregningen av basisestimatet og usikkerhetsfaktorer som fanger opp ytre systematiske usikkerheter som vil kunne påvirke flere deler i prosjektet samtidig i årene frem til prosjektene er realisert. Disse er modellert med prosentvise variasjoner som påvirker spesifiserte enkeltposter. Hendelser er modellert med binær sannsynlighet og med en angitt konsekvens dersom hendelsen inntreffer. Elementer som samvarierer er korrelert i analysen. I dette vedlegget er KSGs usikkerhetsfaktorer og hendelser beskrevet. Se vedlegg A (metode) for detaljer om hvordan disse anvendes i usikkerhetsanalysen.

Usikkerhetsfaktorer

Tallene skisserer faktorenes påvirkning på netto offentlig tilskudd (forventningsverdi E^1 og standardavvik σ^2).

Dimensjonerende forutsetninger

Forutsetningen for dimensjonering som er lagt til grunn i søknaden er gjeldende offentlige regelverk og dagens IOC-krav, inklusive tekniske manualer post-Vancouver /D0774/-/D0806/.

Som statistikken i Kapittel 2.1 viser har størrelsen på vinter-OL, målt i antall øvelser, utøvere og akkrediterte, økt over de siste 30 årene. Det er blant annet dette som menes med dimensjonerende faktorer, og som denne faktoren tar hensyn til. Veksten i disse parameterne har imidlertid avtatt noe de siste ti årene, og ser ut til å stabilisere seg. I følge IOCs factsheets /D0959/D0960/ er det historisk sett gjennomsnittlig 30 deltakere pr. øvelse. Dersom en øvelse legges til, kan det tilkomme ca 30 nye deltakere. En økning i antall øvelser vil ha en direkte kostnadsdrivende effekt i form av flere utøvere og flere akkrediterte innen alle kategorier. Som et eksempel har Sotsji 2014 tolv nye øvelser sammenliknet med Vancouver 2010. Tolv nye øvelser vil kunne øke deltakertallet med 300-350 utøvere og 600-700 akkrediterte personer totalt, gitt at det ikke blir fjernet andre øvelser.

Undersøkelser viser at risikoen for økning i omfang av et OL i hovedsak skyldes endringer i konseptet og tekniske spesifikasjoner³. Kilde til endring av tekniske spesifikasjoner er nye krav og endringer fra IOC og partnere (Olympic Broadcasting Services, TOP-sponsorer), samt internasjonale særforbund. IOCs tekniske manualer vil trolig også bli endret frem mot OL/PL 2022. Disse blir vedlegg til "Host City Contract". Et eksempel på hvordan "Host City Contract" kan påvirke kostnaden er kontrakten for Rio /D0921/, som er den nyeste versjonen KSG har fått tilgang til. I artikkel 33 står det at IOC kan endre øvelsesprogrammet for OCOGs kostnad. Denne formuleringen er ikke med i kontrakten for London 2012.

Teknologiutvikling vil også kunne påvirke kostnadene utover det som er ivare tatt i hver enkeltpost. I utgangspunktet er det mer sannsynlig at teknologi fører til besparelser, men ny teknologi med høy kapasitet/ytelse kan også være dyr å anskaffe, uten at den nødvendigvis innebærer besparelser for arrangørene. Medias og publikums forventninger om bedre informasjonsservice kan også være teknologidrivende. Det er likevel en gjenværende usikkerhet på konseptnivå som handler om ytre betingelser og forutsetninger som kan få betydning for selve konseptutformingen, samt en rekke avhengigheter som ikke er hensyntatt på elementnivå.

p10: En besparelse kan oppnås dersom IOCs krav nedjusteres, eller kan møtes med enklere løsninger enn Oslo2022 og KSG har forutsatt. Dersom øvelser går ut av programmet uten å bli erstattet med andre, kan det føre til redusert antall akkrediterte. Det er imidlertid lite sannsynlig at bortfall av en øvelse er styrende for kapasiteten på en arena, eller det totale behovet for arenaer.

Mest sannsynlig: Dagens offentlige regelverk og IOC-krav legges til grunn. Vekst i størrelsen på vinter-OL er avtagende, og det er ikke gitt at en eventuell endring i planer er kostnadsdrivende. På samme måte forutsettes det at det ikke kommer nye nasjonale lover, regler eller forskrifter som påvirker kostnadene. IOC har i følge Oslo2022 uttalt

1 E = forventningsverdien "aritmetisk middel", tyngdepunktet for utfallene i sannsynlighetsfordelingen som fremkommer basert på fordelingene som defineres i analysen.

2 σ = standardavviket er et mål for spredningen av verdiene i et datasett eller av verdien av en stokastisk variabel.

3 The Olympic Games Study Commission 2002.

at veksten bør begrenses /D0006/. Det ligger likevel ingen forpliktelse i dette fra IOCs side.

p90: En kostnadsøkning vil kunne inntreffe dersom nye kravspesifikasjoner fra IOC gir større omfang av lekene enn det som ligger til grunn for søknaden. Dette kan skje i form av nye øvelser eller endring av eksisterende øvelser som påvirker kapasiteten til planlagte investeringer og gjennomføringskostnader. Dersom arealkrav til arenaer eller landsbyer øker vil det gi høyere pris, og det kan også påvirke valg av plassering. Bruk av ny teknologi som viser seg å ikke være tilstrekkelig testet kan gi økte kostnader i form av krevende ekstratiltak.

Estimater	p10	Mest sannsynlig	p90
	-5,0%	0,0%	15,0%
Forventningsverdi (E)	MNOK 790		
Standardavvik	MNOK 1360		
Virker på	Inntekter, store deler av gjennomføringskostnadene og investeringer		

Marked og konjunktur

Denne usikkerhetsfaktoren skal ivareta endringer i inntekter og kostnader som inntreffer som følge av generelle endringer i markedet på grunn av konjunktorendringer og/eller tidspunktet for når kostnaden/inntekten inntreffer.

Begrepet marked dekker i denne sammenhengen markedet for bygg, varer og tjenester; det vil si entreprenørmarkedet (arbeidskraft og gjennomføring), leverandørmarkedet (råvarer og materiell) og rådgivermarkedet (administrasjon, planlegging, prosjektering osv). Utviklingen i boligmarkedet i Oslo og Lillehammer, og etterspørselen etter næringslokaler, vil påvirke utbyggingskostnader. Det vil også påvirke leiekostnader for landsbyer og MMC. Markedet for rådgivere vil påvirke personellkostnadene for sentrale stillinger innen administrasjon, planlegging og prosjektering. Høy- eller lavkonjunktur kan gi avvik fra forventet trendvekst i priser og kostnader.

Bygge- og anleggsmarkedet har tradisjon for å svinge svært mye både i aktivitet og prisnivå. Mange av OL-investeringene går samtidig, og et uheldig kontraheringstidspunkt med tanke på markedet vil kunne gi betydelig kostnadsøkning. Videre kan det å arrangere et OL/PL i seg selv være kostnadsdrivende fordi det gir høyere aktivitet i markedet. Selv om det totale bygningsvolumet vil representere en begrenset andel av det totale byggevolumet i regionen, kan det eksempelvis oppstå knapphet innenfor enkelte kompetanseområder, noe som kan påvirke gjennomføringen.

p10: Liten aktivitet i rådgivermarkedet og entreprenørmarkedet kan gi en mer fordelaktig konkurransesituasjon og lavere lønnskostnader enn antatt. Råvarekostnader til bygg og anlegg kan også få en lavere utvikling sammenlignet med

konsumprisindeksen enn det som historisk har vært tilfellet. Størrelsen på investeringene gjør at konkurransen også kan være aktuell for utenlandske selskaper. En eventuell svakere utvikling i økonomien i Europa enn i Norge kan også ha en positiv effekt. Gunstig gjennomføringsstrategi gir god konkurranse som fører til stordriftsfordeler i utbygging og dermed også lavere leiepriser.

Mest sannsynlig: Det er forventet relativt stabil lønnsvekst i årene fremover. Byggekostnader har historisk sett økt sterkere enn konsumprisene. Det er usikkert om denne trenden vil fortsette, og det er derfor ikke lagt inn noen slik vekst i kostnadsanalysen. De planlagte investeringene til OL/PL er i utgangspunktet ikke av en slik størrelsesorden at de i en normalsituasjon burde skape press i anleggsmarkedet eller drive opp kostnadene på andre måter.

p90: Stor aktivitet i entreprenør- og prosjekteringsmarkedet kan gi svakere konkurranse enn ventet. Ved kontrahering er antall store aktører med tilstrekkelig kapasitet til å gjennomføre prosjekter i denne størrelsesordenen kritisk for å skape konkurranse. Stor etterspørsel etter kompetanse i markedet kan øke lønnskostnadene ut fra det som er forutsatt. Fall i boligmarkedet i Oslo før forpliktene leieavtaler er etablert med utbygger kan gi høyere leiekostnader under OL/PL. I en gitt situasjon, med for eksempel høykonjunktur og tidspress når det gjelder oppstart av byggeprosjekter, kan en ikke utelukke at forberedelsene og gjennomføringen av OL/PL kan forsterke eksisterende presstendenser og bidra til å drive opp kostnadene. Kontraksstrategien utnytter ikke markedet på noen god måte.

Estimater	p10	Mest sannsynlig	p90
	-15,0%	0,0%	15,0%
Forventningsverdi (E)	MNOK 240		
Standardavvik	MNOK 2170		
Virker på	Gjennomføringskostnader som dekker varer og tjenester, investeringskostnader og inntekter		

Sikkerhetsnivå/trusselbilde

Kravene til sikkerhet er basert på dagens internasjonale og nasjonale krav, trusselbilder og forståelse av behov for beredskap. Sikkerhetsnivået legger føringer for hvordan krav til sikkerhet under OL/PL ivaretas i praksis. Sikkerheten under lekene er norske myndigheters overordnede ansvar. Det er en målsetning at OL/PL, inkludert arrangementer, seremonier og generell ferdsel i Oslo og Lillehammer skal gjennomføres uten alvorlige skader eller hendelser. Sikkerhetsnivået vil variere ut fra trusselbildet før og under lekene både i Norge og internasjonalt. Det er mange tilreisende, og en så stor menneskemengde tilsier at den internasjonale situasjonen vil ha stor påvirkning. Sikkerhetsarrangementet skal gi trygghet

VEDLEGG D

til alle involverte og berørte uten å virke hemmende på selve gjennomføringen. Målet om at OL/PL skal være en "folkefest" skal heller ikke påvirkes av sikkerhetsarrangementet.

Sikkerhet er trukket ut som en egen usikkerhetsfaktor fordi trusselsituasjonen i 2022 kan kreve en helt annen type arrangement enn det en ser for seg i dag. Det er langt frem i tid, og relativt uforutsigbart. Dette er delvis behandlet på elementnivå, men i tillegg vil trusselsituasjonen også kunne få overgripende innvirkning på selve konseptutformingen.

p10: Basert på dokumentasjon mottatt i kvalitetssikringsprosessen ser KSG det som lite sannsynlig at sikkerhetskravene kan ivaretas med enklere løsninger, eller at det i 2022 vil være et lavere trusselnivå både nasjonalt og internasjonalt enn det er i dag.

Mest sannsynlig: Det vil mest sannsynlig være en moderat økning i trusselbildet frem mot 2022. Dette tar blant annet hensyn til at Politiets bemanningsestimater er noe høyere enn dagens trusselnivå, som er grunnlaget for resten av budsjettet.

p90: Trusselnivået i Norge må tilpasses et internasjonalt trusselnivå som er høyere på grunn av størrelsen på arrangementet og antall tilreisende. Besøk fra en uventet "høyrisiko-VIP", f.eks. en vintersportsinteressert amerikansk president, vil medføre ekstra kostnader og økt kompleksitet. Ytterligere skjerpede krav til sikkerhet fra IOC side kan gi økte kostnader for landsbyer og arenaer. En sikkerhetsvurdering som ikke fysisk lar seg forene med gjennomføring av lekene er ikke medberegnet i disse 20%. p90 avgrenses derfor naturlig, da økningen vil komme i form av mer bemanning, mer politi og flere vektere, heller enn fysisk sikkerhetsutstyr og avgrensninger.

Estimater	p10	Mest sannsynlig	p90
	0,0%	5,0%	20,0%
Forventningsverdi (E)	MNOK 460		
Standardavvik	MNOK 420		
Virker på	Deler av inntekter, seremoni/kultur, helse, sikkerhet, Paralympiske leker		

Krav og ønsker fra interessenter

I KVVU /D0002/ side 24 står det definert at "Oslo kommune og idretten ønsker et konsept som på et helt overordnet nivå er godt nok til å bli tildelt lekene". Det er dette som er ambisjonsnivået som ligger til grunn for konseptene. De er basert på forutsetninger om et relativt nøkternt OL som tilfredsstillende alle IOC side krav, men som på en del områder legger opp til en lavere standard enn det som forventes i OL i 2014 og 2018. Som beskrevet i kapittel 3 er det imidlertid mange interessenter som vil ønske å gjøre arrangementet best mulig, eller

benytte anledningen til å fremme egne tiltak og krav. Med interessenter menes lokale sponsorer, anleggseiere, lokale politikere, grunneiere og interesseorganisasjoner. Formelle krav fra IOC og særforbund er hensyntatt i U01 Dimensjonerende forutsetninger og er ikke med i denne faktoren. Eventuelle krav fra Regjering og Storting kommer inn under faktor U6 Gjennomføring.

Erfaringer fra tidligere OL-planlegging tilsier at kostnadene som en følge av dette kan øke betydelig. Det vises til behovsanalysens redegjørelse over behov som allerede er knyttet til prosjektet, men som i liten grad er tatt hensyn til i de foreliggende kostnadsberegningene. En mulig kostnadsdriver er uklarheter om hva som er OL-utgifter og hva som ikke er det.

Lokalmiljø er erfaringsmessig en kilde til krav om endring. Her er det særlig aktuelt med hensyn til plassering av landsbyene. Etablering av boliger på Kjelsrud er for eksempel frarådet i en utredning fra Statens vegvesen, det er også identifisert utfordringer med luftkvaliteten på Økern /D0392/. Det er sannsynlig at det kan komme krav om tiltak for å bedre forholdene som går utover hva som er budsjettet for i post D.4.

P10: Det påpekes at kravene til OL/PL fra IOC er detaljerte og i stor grad definerer hva innholdet skal være, både i form av funksjoner og format /D0002/. Det er lite sannsynlig at innspill fra interessenter fører til en enklere løsning enn det som er skissert, med tilhørende lavere kostnader. I beste fall vil arrangøren håndtere ønsker og krav uten at det endrer totalkostnaden.

Mest sannsynlig: Erfaring viser at tildeling av lekene kan føre til mange nye krav, blant annet knyttet til miljøtiltak. Behovsutredning i KVVU beskriver at det kan komme ønsker om at OL/PL skal bidra til å redusere overføringer til personer utenfor arbeidsstyrken, behov for programmer og opplevelser i hele landet, kulturelle løft gjennom ulike programmer, og ulike behov knyttet til bedre infrastruktur.

P90: Det er en kjent utfordring at det, i forbindelse med forberedelse og gjennomføring av et stort arrangement som OL, vil komme forslag fra en rekke hold om tilleggstiltak som strengt tatt ikke er nødvendige for gjennomføringen. Som et eksempel vil lokale politikere kunne forsøke å endre konseptet til sin fordel. Tiltak som planlegges og estimeres av andre enn OCOG, det vil si etater, utbygger eller andre organisasjoner, vil kunne endres som følge av planleggers egne krav og standarder. Presset fra anleggseiere, hotelleiere, kommuner og andre grupper kan bli massivt. Ingen bindende avtaler vil foreligge før søknaden sendes, og alle vil "snu seg rundt" og utøve press om mer kostbare løsninger etter at lekene er tildelt.

Estimater	p10	Mest sannsynlig	p90
	0,0%	5,0%	25,0%
Forventningsverdi (E)	MNOK 1410		
Standardavvik	MNOK 1350		
Virker på	Store deler av gjennomføringskostnadene, investeringer, miljø og inntekter		

Regulering, plan og tomt

Denne faktoren inneholder plangrunnlaget, herunder reguleringsforhold, grunneierforhold, grunnforhold, kultur- og naturminner og løsninger.

Gjennomføringsrisikoen for de samlede konseptene er følsom for endringer i forutsetninger om plan- og reguleringsendringer. Dette gir en usikkerhet som kommer i tillegg til den som er beregnet innenfor prosjektets forutsetninger.

Ytterligere undersøkelser kan vise at noen av lokalitetene for nye anlegg ikke kan benyttes på grunn av for liten plass, grunnforhold, miljøforhold, klager fra naboer, tilgang på arealer der Oslo kommune selv ikke er grunneier, osv. Sistnevnte utfordring kan en kanskje kjøpe seg ut av gjennom å kompensere de berørte økonomisk, mens andre krever relokalisering og ny planlegging under tidspress. For å gjøre kostnadsberegningene og usikkerhetsanalysene mest mulig sammenliknbare, har KSG i beregningene av usikkerhet på elementnivå tatt utgangspunkt i prosjektets forutsetninger om design, gjennomførings- og beslutningsprosesser. Konseptusikkerheten tar hensyn til at disse forutsetningene er usikre, med kostnadsendring som konsekvens dersom de ikke er reelle.

Plan- og bygningsetaten (PBE) har overfor Oslo2022 foreslått at det settes av 24 måneder til denne prosessen (planprogram + områderegulering), men presiserer at en slik fremdrift forutsetter at prosessen og saksbehandlingen prioriteres i alle ledd fra etatsnivå til politisk ledelse D0002/. Oslo2022 finner det imidlertid ikke hensiktsmessig å legge dette til grunn, og har heller benyttet samme saksbehandlingstid (4-6 år) som store byutviklingsprosjekter normalt gjør. Konsekvensen av dette er at arbeid for forankring av planprosessen må iverksettes allerede i 2013, betydelig før igangsettelse av den formelle søknadsprosessen mot IOC er besluttet.

Det kan bli krevende å få private utbyggere til å ta de forutsatte utbyggingene av landsbyer og mediesenter uten betydelig kompensasjon for risiko. I tillegg til usikkerheten som det er tatt hensyn til på elementnivå, vil det være en risiko for at det kan komme krav om kompensierende investeringer eller andre tillegg for å få private investorer til å bære den risikoen som vil være iboende i prosjektet.

Det er i budsjettet ikke medtatt tomtepris på kommunalt eide tomter som planlegges benyttet til kommunalt eide og drevne idrettsanlegg. Tilsvarende gjelder for statlige eide tomter som er regulert for formålet.

På Grønmo er den aktuelle tomten et avsluttet deponi. Her vil det være viktig å ta hensyn til setningsproblematikk og avrenningsproblematikk. Krav fra Fylkesmannen til overflater må også overholdes.

Tiltakene som omfattes av Kjelsrudkonseptet er ikke i samsvar med formål i gjeldende kommunedelplan. Det er ikke gitt at det er tilstrekkelig tid til tomteerverv, relokalisering og planprosessen frem til vedtak av arealplan, eller til utfallet av planprosessen. Det er en forutsetning for konseptet at tomtenes gjøres tilgjengelige i rett tid. I tillegg er det risiko knyttet til hvorvidt prosjektet er attraktivt for en privat utbygger, og om tiltakene på Kjelsrud er omfattende nok til å gjøre det til et attraktivt område.

Tomter for mediesenter og medielandby på Økern er privat-eide, og tilegnelse medfører derfor noe usikkerhet. Kommunen er eier av tomten for deltakerlandsbyen, men dagens bruker må flyttes før utløpet av festekontrakten. Kommersiell risiko vurderes lavere på Økern enn på Kjelsrud, fordi det allerede er et etablert boligområde med skoler og servicefunksjoner.

p10: Det anses ikke som sannsynlig at det vil finnes mer kostnadseffektive konsepter og løsninger. Det kan være at erfaringer fra OL i 2014 og 2018 gir bedre løsninger, eller at skisserte tiltak kan gjennomføres i forbindelse med andre tiltak som relevant etat, utbygger eller organisasjon har planlagt, men det vil i så fall motveies av andre endringer som er kostnadsdrivende.

Mest sannsynlig: Det er forventet en viss økning gitt den relative korte tidsperioden frem til en eventuell gjennomføring av OL/PL. KSG forventer at noen forutsetninger kommer til å endre seg i løpet av planprosessen. I tillegg tilsier modenheten på både plangrunnlag og konkrete løsninger at det vil tilkomme uforutsette kostnader.

p90: Dersom forutsetninger endres og beskrevne løsninger ikke kan brukes som planlagt, vil det kunne medføre en økning i kostnader. Dette kan komme som følge av mer informasjon om tomter eller bygg som tilsier dyrere løsninger, eller behov for andre typer arealer.

Estimater	p10	Mest sannsynlig	p90
	0,0%	2,0%	8,0%
Forventningsverdi (E)	MNOK 320		
Standardavvik	MNOK 300		
Virker på	I hovedsak investeringer		

VEDLEGG D

Gjennomføring

Et OL/PL vil samlet sett bli et av landets største prosjekter, med et absolutt krav til dato for gjennomføring. Selv om usikkerhetsanalysen i KVU tar hensyn til at en del hendelser vil kunne påvirke prosjektet i betydelig grad, legges det likevel til grunn en forutsetning om at deltagende kommuner og ikke minst staten som bruttogarantist i stor grad vil være i stand til å styre et slikt prosjekt. En sentral kilde til usikkerhet for gjennomføring er at det ikke foreligger et omforent ambisjonsnivå for et OL/PL blant de finansierende partene /D0002/, som beskrevet i KVU. Dette gjør OCOGs oppgave med å styre prosjektet utfordrende på grunn av samtidighet og kompleksitet i all bygging av både ishaller, utendørsarenaer, transport, infrastruktur, og landsbyer.

Det foreligger heller ingen styringsmodell for Oslo Organising Committee of the Olympic and Paralympic Games (OOCOG) som inneholder en nøkkel for fordeling av kostnader mellom NIF, Oslo kommune og Staten, og som sikrer en tydelig fordeling av ansvar ved eventuelle overskridelser. Endring i nasjonale lover, regler og forskrifter, samt politiske beslutninger om tiltak tilknyttet OL som ikke er nødvendige for å møte IOC's krav er en annen potensiell kilde til økning, da det ved endring kan være vanskelig å skille mellom OL-kostnader og byutviklingskostnader. Finansieringsmekanismer og eierstyring må på plass for at dette skal fungere optimalt.

Organisasjonens evne til styring vil derfor være en avgjørende faktor for å forberede og gjennomføre et vellykket arrangement innenfor vedtatte rammer og budsjetter. Denne faktoren er ment å fange opp i hvilken grad det etableres en styringsform med tilhørende ansvar og myndighet. Faktoren dekker også prosjektorganisasjonens evne til å planlegge og styre prosjektet optimalt ut fra omforente målsetninger. For at dette skal fungere er tydelighet kritisk rundt effektmål, resultatmål og prioriteringer. I tillegg må prosjekter ha tilgang til de rette ressursene.

Som beskrevet i faktor U4 Krav og ønsker fra interessenter er det mange eksterne som vil ha krav og ønsker til OL/PL. Evnen til å håndtere kravene er avgjørende. For å sikre prosjektet mot potensielle overskridelser må det etableres en handlekraftig prosjektorganisasjon med et tydelig mandat og et profesjonelt styringssystem, hvor gode prinsipper for prosjektstyring blir benyttet, og med bevisst utvikling av en kultur hvor budsjett disiplin og styring blir sentralt.

Vær- og klimaforhold kan føre til utfordringer som OCOG må ha kunnskap og ressurser til å håndtere. Eksempler er snømangel, kulde eller dårlig vær som kan føre til forsinkelser, f.eks. ved øvelser på forskjellige arenaer samtidig.

p10: I beste fall vil faktoren bidra til en kostnadsreduksjon. Det vil kunne skje som følge av godt samarbeid på tvers av involverte kommuner, etater og utbyggere, med god organisering og prioritering og sterkt fokus på kostnadsreduksjoner. Effektive samarbeidsløsninger og en tydelig prosjektorganisasjon med klare roller og kommunikasjonsveier vil kunne gi synergier på tvers. På den annen side er det ikke mulig å redusere kostnadene i særlig stor grad uten at det påvirker ambisjonsnivået.

Mest sannsynlig: Det legges til grunn at det ikke skjer hendelser under selve lekene som ikke dekkes av estimatusikkerheten i hver enkelt budsjettpost. Videre forutsettes det at koordinering av prosjektene med kommuner, staten og private ivaretas på en effektiv måte, og at arrangøren har tilgang på nødvendig kompetanse til planlegging og tilrettelegging.

p90: En økning i kostnader vil hovedsakelig skyldes svakheter i arrangørens organisasjon. Dette kan være gjennom utydelig ledelse og manglende evne til å demme opp for krav og ønsker fra omgivelsene som går ut over det som er nødvendig for OL/PL. Dette vil også kunne oppstå dersom forsinkelser i planprosessen gjør at en ikke kan styre prosjektet effektivt. Siden fristen for ferdigstilling er endelig, kan prosjektleder bli tvunget til å ta beslutninger som går ut over kostnadene. I verste fall blir personale ikke brukt optimalt, kontrakter med leverandører blir dyre eller kvaliteten ikke som forventet, og mangel på oversikt gjør at overflødig eller unyttig arbeid gjennomføres.

U6 Gjennomføring er multiplisert med bidraget fra de andre faktorene og virker som en formildende eller forsterkende faktor avhengig av OCOG's evne til å styre organisasjonen. Eksempelvis vil en dyktig OCOG (f.eks p10-verdien) kunne medføre at faktorene U1 til U5 reduseres med 33%, og tilsvarende vil en svak OCOG (f.eks p90-verdien) kunne øke faktorene med 67%.

Estimater	p10	Mest sannsynlig	p90
	-33%	0%	67%
Forventningsverdi (E)	Denne faktoren vises integrert i de andre usikkerhetsfaktorene		
Standardavvik	Denne faktoren vises integrert i de andre usikkerhetsfaktorene		
Virker på	Usikkerhetsfaktor U1-U5		

Hendelser

Det er skilt mellom kostnadsbaserte hendelser (virker på netto offentlig tilskudd og brutto statsgaranti) og inntektsbaserte hendelser (virker kun på netto offentlig tilskudd).

Tillatt bruk av et aggregat

Hendelsen omhandler frafall av krav om at strøm skal leveres med bruk av doble aggregater, men i stedet via strømmettet og med aggregater som redundans. Dette vil halvere kostnadene for leie av aggregater. Hendelsen har en effekt i post B2.16 Tele og data, telekom og internett.

KSGs estimater	p10	Mest sannsynlig	p90
	-	MNOK -20	-
Sannsynlighet	50%		
Forventningsverdi	MNOK -10		
Standardavvik	MNOK 10		

Gang- og sykkelvei til Wyller bygges uavhengig av OL

I KVU er det lagt inn midlertidig oppgradering av turvei til Olympic Lane, samt snuplass ved Wyller. I et oppfølgingsnotat er det foreslått å gjøre eventuelle tilpasninger på et foreslått gang- og sykkelveiprojekt i Sørkedalen, der det opprettes noen møteplasser langs traséen med tilbakeføring til opprinnelig bruk i etterkant av OL/PL. Anslått kostnad er MNOK 45 for prosjektet, samt MNOK 5 for tilbakeføring til det opprinnelige planlagte tiltaket /D0917/.

Hendelsen innebærer at gang- og sykkelveiprojektet blir gjennomført før og uavhengig av OL. Hendelsen har en effekt i post C2 Stats- og fylkesveier/jernbane/T-bane. Konsekvens defineres som fradrag av mest sannsynlig kostnad for gang-/sykkelvei til Wyller.

KSGs estimater	p10	Mest sannsynlig	p90
	-	MNOK -45	-
Sannsynlighet	50%		
Forventningsverdi	MNOK -22		
Standardavvik	MNOK 23		

Andel konsulenter i OCOG øker

Hendelsen tar for seg risikoen for et høyere behov for konsulenter i OCOG enn forutsatt. Hendelsen har en effekt i post B2.15 Ansatte og frivillige. Konsekvens beregnes som en økning i prosent av total kostnad for konsulenter i OCOG (ekskl. MVA og usikkerhetsfaktorer).

KSGs estimater	p10	Mest sannsynlig	p90
	4%	5%	6%
Sannsynlighet	25%		
Forventningsverdi	MNOK 12		
Standardavvik	MNOK 21		

Majorstuen stasjon bygges, sikring ikke nødvendig

Dersom Fornebu banen bygges i forkant av OL/PL, vil dette også medføre ny stasjon på Majorstuen. Dette fører til at planlagt sikkerhetstiltak på Majorstuen på MNOK 20 ikke lenger er nødvendig. Hendelsen har en effekt i post C2 Stats- og fylkesveier/jernbane/T-bane. Konsekvens defineres som fradrag av kostnad for sikkerhetstiltak på Majorstuen.

KSGs estimater	p10	Mest sannsynlig	p90
	-	MNOK -20	-
Sannsynlighet	25%		
Forventningsverdi	MNOK -5		
Standardavvik	MNOK 9		

Må redusere hotellpriser for OL i forhandling med IOC

Forhandlinger med IOC før tildeling av OL/PL kan føre til at OCOG reduserer hotellprisene for å styrke attraktiviteten til sin søknad om OL/PL. Dette kan medføre at planlagt forventet inntekt på 10% (for å dekke administrasjon) reduseres eller bortfaller helt. I verste fall må OCOG redusere prisene så mye at de vil gå med tap. Hendelsen har en effekt i postene A10.1 Inntekter innkvartering (administrasjonspåslaget) og i B2.14.30 Annen innkvartering (dersom hotellprisene må reduseres så mye at OCOG går med tap).

KSGs estimater	p10	Mest sannsynlig	p90
	MNOK 13	MNOK 67	MNOK 120
Sannsynlighet	50%		
Forventningsverdi	MNOK 32		
Standardavvik	MNOK 43		

VEDLEGG D

Må redusere hotellpriser for PL i forhandling med IOC

Tilsvarende argumentasjon som for H05, men vurdert å ha lavere sannsynlighet fordi PL beslaglegger lavere andel av hotellkapasiteten, og OCOG vil kunne velge hotellene med de beste prisene.

KSGs estimater	p10	Mest sannsynlig	p90
		MNOK 0	MNOK 3
Sannsynlighet	25%		
Forventningsverdi	MNOK 1		
Standardavvik	MNOK 2		

Administrasjonspåslag for rate card bortfaller

Prisene i rate card skal tilsvare markedspriser for varene/tjenestene. Disse er i Norge generelt høye sammenlignet med andre land. OCOG kan derfor bli nødt til å redusere prisene i rate card, noe som medfører at deler eller hele administrasjonspåslaget (påslag på 25%) bortfaller, og i ytterste konsekvens medføre at OCOG må dekke deler av kostnadene. Hendelsen har en effekt i post A10.5 Andre inntekter.

KSGs estimater	p10	Mest sannsynlig	p90
		MNOK -40	MNOK -20
Sannsynlighet	50%		
Forventningsverdi	MNOK 20		
Standardavvik	MNOK 20		

VEDLEGG E

VURDERING AV KONSEPTET ETTER IOC-TEMA

Finansdepartementets (FIN) ordning for å kvalitetssikre store offentlige prosjekter (KS) forutsetter at det gjennomføres en vurdering av konseptet (KS1) som er beskrevet i søknad. Det er vurdert om konseptet har vesentlige svakheter og dermed om konseptet fremstår som tilstrekkelig komplett og robust. Dette omfatter sammenheng mellom beskrevet løsning og budsjett, samt etterbruksbehovet både for idrettsanleggene og deltakerlandsbyen. Vurderingen vil nødvendigvis være overordnet da konseptet beskriver et arrangement som ikke er detaljert eller konkretisert på nåværende tidspunkt. Vurderingen følger temaer som definert av IOC i søknadsprose-

dyren "Candidature Procedure and Questionnaire" /D0821/. **Tabell 1** viser en oversikt over temaene, og i de etterfølgende avsnittene er det gjort en vurdering av hvert enkelt tema.

Om IOCs søknadsprosedyrer

KSG har hatt tilgjengelig IOCs søknadsprosedyrer som grunnlag for kvalitetssikringen. Søknad til IOC om å bli vertsby skjer i to omganger. Først ved besvarelse av Candidature Acceptance Procedure (CAP) og deretter ved besvarelse av Candidature Procedure & Questionnaire (CPQ). Søknadsprosedyrene er slik at det stilles et sett med spørsmål og

TABELL 1 OVERSIKT OVER TEMAENE

Tema	Beskrivelse
1 - Visjon, "legacy" (arv) og kommunikasjon	OL/PLs visjon, hvorfor byen søker om å arrangere OL/PL, hvordan søknaden passer inn i byens langsiktige utvikling, hvilken arv/etterbruk byen får etter OL/PL. Det skal også vurderes kommunikasjonsstrategi og planer for å fremme OL/PL og deres verdier.
2 - Overordnet konsept	En beskrivelse av hvordan visjonen er oversatt til et konkret konsept som vil bidra til å produsere en unik olympisk opplevelse for alle involverte. Den søker også å etablere hvordan alle elementene i OL/PL-produktet (sport, kultur, utdanning, seremonier og byens aktiviteter) er integrert. Planer for kultur- og utdanningsprogrammet og seremonier.
3 - Politisk klima og offentlig støtte	Politiske og økonomiske forhold i byen, regionen og landet. Myndighets- og ansvarsforhold i forbindelse med gjennomføring av OL/PL. En beskrivelse av politisk støtte til OL/PL samt befolkningens oppslutning om OL/PL.
4 - Juridiske forhold	Juridiske forhold i forbindelse med gjennomføring av OL/PL, herunder etterlevelse av "Olympic Charter" og "Host City Contract". Formaliteter knyttet til toll og immigrasjon for akkrediterte personer, arbeidstillatelser, varer og tjenester, produkter og utstyr.
5 - Miljø	Tema 5 søker å gi IOC informasjon om miljømessige forhold i kandidatbyen, f.eks. informasjon om geografiske trekk, vernede følsomme områder, kulturminner og potensielle naturrisikoer. Miljømessige effekter av å avholde lekene i kandidatbyen skal beskrives.
6 - Finans	Realisme i budsjett for og finansiering av OL/PL.
7 - Markedsføring	Utvikling av et markedsføringsprogram, herunder avtaler med idrettsorganisasjoner som berøres. Beskyttelse og fremhevelse av olympiske varemerker. Sponsorere og inntekter fra disse.
8 - Sport og arenaer	Konkurransesystem og arenaer som skal benyttes. Eventuelle investeringer i arenaer. Teknologiske aspekter ved OL/PL.
9 - Paralympiske leker	Organisering av paralympiske leker med planer for arenaer, transport, innkvartering, sikkerhet og finansiering.
10 - Olympiske landsbyer	Olympisk(e) deltagerlandsby(er) med konsept, lokasjon, design og utforming, konstruksjon, finansiering og etterbruk.
11 - Sikkerhet og medisinske tjenester	Sikkerhet under OL/PL; om søkerbyen har det som skal til for å gjennomføre trygge og fredelige leker. Løsning for medisinske tjenester og program for antidopingarbeid.
12 - Innkvartering	Beskrivelse av antall rom, romtyper og rompriser, og av hvordan akkrediterte skal fordeles på ulike innkvarteringssteder under OL/PL.
13 - Transport	Transportsystem og operasjonelle planer for transport under OL/PL.
14 - Media	Nødvendige fasiliteter for akkreditert media.

VEDLEGG E

at det bes om et sett med garantier i fase 1 (CAP) og et påfølgende, komplementerende sett med spørsmål og garantier i fase 2 (CPQ).

Prosedyrene er tilnærmet like for sommer- og vinter-OL, med kun minimale forskjeller. Etter hvert vinter-OL oppdateres prosedyrene. Det betyr at en CAP og CPQ for et sommer-OL kan benyttes som retningslinjer for et vinter-OL i en tidlig fase av søknadsarbeidet, før CAP og CPQ for det OL som det søkes om blir publisert.

Oslo2022 har ikke brukt selve CAP eller CPQ i utarbeidelse av løsninger, kun hovedinndelingen temavis som grunnlag for arbeidet. Her ble 2005-versjonene (for 2018) lagt til grunn da arbeidet startet høsten 2012. Når det gjelder de ikke-økonomiske garantiene er CAP2022 og CPQ2020 lagt til grunn. CAP2020 og CAP2022 er tilnærmet identiske, og det tyder på at CPQ2022 vil være tilnærmet identisk med CPQ2020. Utover CAP og CPQ har Oslo2022 brukt IOC Technical Manuals som informasjonskilde for å utarbeide løsningene. Her startet arbeidet med grunnlag i 2005-versjonene, men i løpet av vinteren fikk Oslo2022 tilgang til 2010 Technical Manuals (5th edition, post-Vancouver-versjonene) og disse ble gjennomgått for eventuelle avvik.

Kvalitetssikrer legger CAP2022 og CPQ2020, samt 2010 Technical Manuals til grunn for arbeidet. CAP og CPQ utfyller hverandre og må ses på samlet.

Tema 1 Visjon, "legacy" (arv) og kommunikasjon

En beskrivelse av OL/PLs visjon, hvorfor byen søker om å arrangere OL/PL, hvordan søknaden passer inn i byens langsiktige utvikling, og hvilken arv/etterbruk byen får etter OL/PL. Det skal også vurderes kommunikasjonsstrategi og planer for å fremme OL/PL og deres verdier.

En vesentlig usikkerhet for konseptet er at det ikke foreligger et omforent ambisjonsnivå for et OL/PL blant de finansierende partene kommuner, idrett og stat /D0002. Forhold som har med konseptets visjon og etterbruk å gjøre som er omtalt under respektive tema. Dette gjelder spesielt etterbruk.

Tema 2 Overordnet konsept

Beskrivelse

En beskrivelse av hvordan visjonen er oversatt til et konkret konsept som vil bidra til å produsere en unik olympisk opplevelse for alle involverte. Den søker også å etablere hvordan alle elementene i OL/PL-produktet (sport, kultur, utdanning, seremonier og byens aktiviteter) er integrert. Planer for kultur- og utdanningsprogrammet og seremonier.

Løsning i søknad

Overordnet konsept er en sammenstilling av de ulike tema, og er ikke kommentert under temaet "Overordnet konsept", men under ulike tema. Unntaket er planer for kultur og seremonier

som faller spesifikt under tema 2. Søknaden presenterer et omfattende kultur- og seremonikonsept med folkehelse- og teknologiprogrammer.

CPQ2020 /D0821/ s. 104, beskriver seremonier og kultur som muligheten OCOG har til å vise frem vertslandets kunstneriske og kulturelle arv. Teknologi- og innovasjonsprogrammer er planlagt utført i samarbeid med næringsliv og forskningsinstitusjoner. Kulturprogrammer inneholder det førolympiske kulturprogram og den olympiske kulturfestivalen, herunder åpning- og avslutningsseremoni, medaljeseremonier og fakkelstafett. Folkehelseprogrammet er beskrevet som programmer som kan stimulere til bedre folkehelse ved å samarbeide med statlige og kommunale virksomheter med spisskompetanse innen folkehelsearbeid, og sammen med disse utarbeide konkrete programmer.

Vurdering

Kultur og seremonier kan deles i to hovedgrupper; det som har en form definert av IOC gjennom tekniske manualer, og det øvrige kulturprogram.

IOC stiller krav til åpnings- og avslutningsseremonier, velkomst-, medalje- og blomsterseremonier, seremoni på IOC-kongress, kulturelt innslag på OL/PL i 2018, samt fakkelstafett. Åpnings- og avslutningsseremonier er relativt detaljert beskrevet. Lokasjon er ikke endelig bestemt, og utredningene av arenalokasjoner inneholder en rekke forutsetninger som kan endre seg, noe som gir en usikkerhet. KSG ser flere utfordringer, som også er nevnt av Oslo2022, knyttet til den generelle løsningen som kan plasseres på ulike steder. Det skal bygges et meget stort omfang av provisorier som er kostbare og har liten eller ingen etterbruksverdi.

Folkehelseprogram og teknologi- og innovasjonsprogrammer er beskrevet overordnet, og det er liten grad av detaljering av hva som faktisk skal gjennomføres. KSG har i svar på spørsmål /D1000.S97/ og møter fått beskrevet disse programmene som noe som ikke er detaljert i søknaden, men hvor innholdet har stor grad av fleksibilitet og må rammestyrkes, noe som også beskrives i KVU. Program og konsept for kultur og seremonier var i søknadsprosessen for OL/PL 2018 utformet av NIF og brukt av alle søkerbyer. Konseptet som beskrives i Oslo2022s søknad er mye mer omfattende enn den gang. Ett av de mest konkrete argumentene for dette er at omfanget av kulturelle innslag på Lillehammer og i London tilsier et høyt ambisjonsnivå, men det bør i så fall være en del av kulturprogrammet, ikke folkehelse. Spesifikt i KVU /D0002/ skrives det:

"(...) 700 millioner kroner til folkehelseiltak som antas brukt over hele landet slik at man får mest mulig helse ut av hver krone. Disse midlene vil kobles opp mot tiltak som spesifikt utnytter motivasjonseffekten som kan oppstå før, under og en viss tid i etterkant av lekene. Slik vil tiltakene få en sterkere og bredere effekt enn hvis de hadde vært gjennomført uav-

hengig av OL/PL. Dette kan for eksempel være fakkelfest, treningsgrupper i de nye arenaene på forhånd og i ettertid eller treningsgrupper med idrettsutøvere som satser mot OL/PL. Entusiasmen som Paralympics ble møtt med i London tilsier også at breddeidrett for personer med særlige tilretteleggingsbehov vil få økt oppmerksomhet, rekruttering og fysisk tilrettelegging.”

KSG stiller seg uforstående til hvorfor fakkelfest, utnyttelse av nye arenaer og Paralympics benyttes som forslag under folkehelseprogrammet, da dette er tiltak som enten er dekket andre steder i OL-søknaden eller som vil være en naturlig del av før-/etterbruk av anlegg.

Videre, i svar til KSG og KUD av 7.10 /D0900/, trekker HOD frem følgende:

“Det er imidlertid ingen dokumentasjon for at slike arrangementer har en motivasjonseffekt som vil ha betydning for folkehelsearbeid eller for befolkningens aktivitetsnivå og helse, herunder fordelingen av helse i ulike befolkningsgrupper. Helse- og omsorgsdepartementet ser at det vil kunne være ønskelig og hensiktsmessig å benytte et slikt arrangement til en folkehelsesatsing som inkluderer og engasjerer folk flest. Imidlertid har ikke departementet funnet en nærmere redegjørelse for innhold eller kostnader til programmet, verken i den samfunnsøkonomiske analysen eller i søknaden om statsgaranti.”

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) trekker frem i e-post av 4.10.13 at:

“Et mer overordnet spørsmål er om folkehelse tiltakene som det her legges opp til er en følge av at OL skal arrangeres eller om de kan vurderes iverksatt også uten et OL. I det første tilfellet legges det restriksjoner på hvilke tiltak som kan være aktuelle å gjennomføre. I det andre tilfellet, dersom målet er bedret folkehelse, står en betydelig friere.

Videre: Gitt at det kan tenkes å eksistere folkehelse tiltak som er mer kostnadseffektive (gir mer folkehelse pr. krone) enn de tiltak som vurderes iverksatt i tilknytning til et OL, bør slike gjennomføres først. Og gitt at “budsjettet for folkehelse tiltak” er begrenset, er det ikke sikkert at det er riktig å bruke bedret folkehelse som argument for et vinter-OL i det hele tatt.”

Forskning HOD har gått igjennom og sammenfattet i svar til KUD og KSG av 7.10 /D0898/. viser ingen eller minimal effekt på folkehelsen som følge av tidligere OL/PL som er studert. Blant annet skrives det:

“Det er få eller ingen bevis for at store multi-sportsarrangementer mellom 1978 og 2008 har hatt positive virkninger på byene som har vært arrangører. Positive helseeffekter eller sosio-økonomiske fordeler for befolkningen kan ikke forventes for fremtidige store multi-sportsarrangementer”.¹

Videre trekkes det frem om program for topp- og breddeidrett:

“Den generelle konklusjonen er at det kun i begrenset utstrekning eller “slett ikke” kan finnes noen klar dokumentasjon for at eliteidrett automatisk virker positivt og stimulerer til bredde-deltagelse. Hvis så skjer er effekten primært kortvarig og avtagende”.²

KSG kan med denne bakgrunn ikke se at folkehelseprogrammer skal være OL/PLs oppgave i det omfang budsjettet uttrykker.

Tema 3 Politisk klima og offentlig støtte

Beskrivelse

Tema 3 søker å gi IOC en forståelse av det økonomiske klimaet i landet, regionen og byen som søker OL. Det inneholder en evaluering av juridiske forhold, ansvarsområder, og rettigheter som gjelder de nasjonale, regionale og lokale myndigheter for planlegging, tilrettelegging og drift av OL/PL. IOC skal også ha en klar forståelse av om det er støtte for OL/PL, både politisk og offentlig. Det er krav om garanti fra nasjonale, regionale og lokale myndigheter involvert i arrangering av OL/PL.

Løsning i søknaden

I KVV er ikke dette temaet omtalt eksplisitt, men dekkes i stor grad indirekte. Interessentanalysen er som eksempel en kilde til oversikt over offentlige instanser, men det er ikke systematisert på måten CPQ /D0770/ spesifiserer.

Pr. i dag har Oslo2022 fått garantier fra alle kommunene som er tenkt å skulle være med å arrangere OL/PL. Oslo2022 har vedtatt i Byrådet og Bystyret at det skal søkes for å arrangere OL/PL, og beboerne i Oslo har stemt ja i folkeavstemningen høsten 2013. Det som mangler for å oppfylle garantikravet, er hvorvidt nasjonale myndigheter ønsker å arrangere OL/PL. Dette er planlagt behandlet av Stortinget etter at KSGs kvalitetssikringsrapport foreligger. Dersom Stortinget vedtar at Oslo skal søke om OL/PL vil garantien innfris.

Vurdering

KSG har ikke identifisert forhold vedrørende IOCs krav til dette temaet som forventes å påvirke statsgarantien, eller som kan tolkes som en svakhet i konseptet.

1 The health and socioeconomic impacts of major multi-sport events: systematic review (1978-2008). BMJ 2010; 340 doi: <http://dx.doi.org/10.1136/bmj.c2369> (offentliggjort 20. mai 2010) <http://www.bmj.com/content/340/bmj.c2369>

2 Storm K R. Skaber elite bredde? Dansk Institut for Sports Studies (IDAN), København 2012.

VEDLEGG E

Tema 4 Juridiske forhold**Beskrivelse**

Tema 4 ser på hvorvidt en kandidatby og dens nasjonale, regionale og lokale myndigheter forstår og handler i samsvar med reglene relatert til den olympiske bevegelsen; inkludert "the Olympic Charter" og "Host City Contract". Temaet omhandler også tidligere avtaler og beskyttelse av den olympiske merkevare på vegne av IOC.

IOC stiller krav til en rekke garantier:

- Overenskomst med alle instanser som påvirkes av gjennomføringen av OL/PL (nasjonale, regionale og lokale myndigheter).
- Garanti om at ingen annen begivenhet vil finne sted under en måned før/etter lekene.
- Erklæring fra regjeringen om at alle nødvendige tiltak for å beskytte olympiske varemerker er tatt/vil tas.
- Erklæring fra Byrådet om at søkerkomiteen representerer byen, samt en oversikt over hvem som har myndighet til å signere kontrakter og andre dokumenter på vegne av byen.
- Garanti om at midlertidig personell kan reise inn i landet i forbindelse med OL/PL og at disse vil motta arbeidstillatelse på en smidig og effektiv måte, uten å betale toll og avgifter.
- Garanti vedrørende import, bruk, og eksport av varer, inkludert forbruksvarer, som behøves av IOC, IFs, NOCs og deres delegasjoner, representanter for radio og TV, skriftlig og fotografisk presse, sponsorer og leverandører, for utøvelse av sine oppdrag under lekene, uten noen form for toll og avgifter.

Utover dette stilles det ofte en rekke krav i Host City-kontrakten på dette området. KSG har sett på Host City-kontrakten for Rio /D0921/ og London /D0927/ og merket seg følgende:

- I artikkel 50 (Rio) og 49 (London) beskrives IOC's krav vedrørende skatter og avgifter som innebærer at IOC og relaterte aktører frasier seg enhver skatte- og avgiftsplikt, eller krever full kompensasjon fra OCOG dersom de anses som skatte- og/eller avgiftspliktige.
- Alt akkreditert personell skal være unntatt fra alle begrensninger og krav til minstelønn.

Fra andre temaer har KSG merket seg følgende krav til juridiske forhold:

- Ifølge Technical Manual medical /D0792/ skal leger og annet helsepersonell som reiser med nasjonale olympiske komiteer være juridisk berettiget til å behandle medlemmer av sine respektive delegasjoner. Alle relevante lover bør gjennomgås, og hvis nødvendig endres, for å sikre at medisinsk personell kan utføre sine plikter.
- Sikkerhetskonseptet er ikke gjennomførbart med mindre det åpnes for bruk av utenlandske vektere, da det ikke vil være

stort nok antall godkjente vektere tilgjengelig i Norge etter dagens regelverk.

Løsning i søknaden

Det er gjort et omfattende arbeid for å avklare hvorvidt lover og forskrifter, slik de står i dag, oppfyller kravene i søknaden. Det er utarbeidet egne notater for merverdiavgift, immigrasjon, ekspropriasjon, og skatt. Vedlegg til KVU /D0397/ /D0398/ gjør rede for IOC's garantikrav knyttet til gjeldende norske regler for immigrasjon og andre juridiske forhold.

Utover det som kom frem i Konseptvalgutredningen og tilhørende vedlagt informasjon, har KSG fått innspill fra alle relevante departementer som er tatt med i vurderingen nedenfor.

Vurdering

KSG konkluderer på lik linje med andre som har gjort tilsvarende vurderinger at det ikke er noen juridiske hindringer for å arrangere et OL/PL i Norge, men at det er noen rettslige utfordringer knyttet til avvikling. I tillegg er det på noen områder, slik som skatt, nødvendig med tilpasning eller endring i eksisterende regelverk for at det skal være realistisk å søke med bakgrunn i bestemmelser i "Host City Contract" fra foregående OL/PL. KSG vurderer derfor at søknaden på tidspunkt for kvalitetssikringen ikke møter alle kravene om garanti fra IOC.

Immigrasjon

Kravene til innreise for midlertidig personell er spesifisert i /D0775/. De gjelder for test-arrangementer, OL og PL. Justis- og beredskapsdepartementet (JD) vurderer regler for innreise, det vil si innreisevisum og oppholdstillatelse. I JDs vurdering /D0890/ konkluderes det med at det ikke kan "gis en generell garanti om at akkrediterte personer med gyldig reisedokument og OL-akkrediteringskort automatisk skal gi innreise til Norge for å utføre sine OL-funksjoner før, under eller etter arrangementet". Begrunnelsen er blant annet Norges medlemskap i Schengen, hvor alle er underlagt et felles regelverk for visumpliktige borgere. Hver søknad er en individuell vurdering. Schengen-regelverket har egne bestemmelser og prosedyrer for medlemmer av den olympiske familie. Selv om kravene kun delvis oppfylles, er det KSGs vurdering at de samme begrensningene gjelder for svært mange land, og ikke kan være utslagsgivende for søknaden. JD understreker at de vil tilrettelegge for en så smidig, effektiv og rask saksbehandling som mulig.

Garantien som omtaler innreise/visum tolker KSG slik at det ikke skal påløpe kostnader for søkere i forbindelse med søknaden. KSG deler dermed ikke JDs forståelse av regelverket, og at det må påregnes kostnader for dette, tilsvarende et søknadsgebyr på 60 Euro /D0956/, for søknader for de 8500 personer det antas å gjelde.

Opphold og arbeid vurderes av Arbeidsdepartementet (AD) /D0901/. I utgangspunktet må statsborgere fra land utenfor EØS-området ha oppholdstillatelse for å kunne arbeide i Norge, men dette gjelder ikke profesjonelle idrettsutøvere og deres støtteapparat. I tillegg uttaler AD at AD og JD i fellesskap kan vurdere om utlendingsforskriften kan endres slik at akkrediterte under internasjonale idrettsarrangementer kan unntas kravet om oppholdstillatelse. Personer som skal oppholde seg i Norge og Schengen i mer enn 180 dager kan få utvidet oppholdstid for "annet kulturelt formål". Løsningen ble brukt under Ski-VM. De som trenger oppholdstillatelse er da medie- og kringkastingspersonell, personer som skal arbeide med de sportslige sidene av OL/PL, og eventuelt andre som da sannsynligvis må søke som faglærte arbeidstakere og dokumentere at kompetansen er relevant for stillingen. Søknad om oppholdstillatelse er også gebyrpliktig med kr 3000 som bekreftet på e-post fra AD /D0955/. Dette gjelder ca. 7500 personer.

Lønn for faglærte kan i følge regelverket ikke være lavere enn norsk tariff, og AD fraråder at denne bestemmelsen fravikes /D0901/. Det kreves i "Host City Contract" at alle akkrediterte er unntatt denne typen bestemmelser.

AD og JD har sagt seg villige til å bistå med beskrivelser av innvandringsregelverket, og til å be Utlendingsdirektoratet (UDI) komme med klarere retningslinjer for regler om oppholdstillatelse, i tilknytning til OL/PL.

Toll og innførsel

FINs bidrag /D0885/ stadfester at gjeldende toll- og avgiftslovgivning har bestemmelser som kan imøtekomme behov ved større idrettsarrangementer, for eksempel fritak for utstyr utøverne bringer med seg. Et testarrangement vil kunne falle inn under samme regelverk så lenge det er konkurranse, ikke trening, og det er internasjonal deltakelse. I vurdering av rettslige aspekter fra Deloitte /D0400/ konkluderes det med at heller ikke midlertidig innførsel av våpen er problematisk, da det har fungert ved de årlige World Cup-stevnene i Holmenkollen. I /D0402/, en utredning om midlertidig innførsel fra Deloitte, nevnes en rekke forhold som Toll- og Avgiftsdirektoratet (TAD) må ta stilling til. Det gjelder blant annet hvorvidt utøverne selv må ha med seg personlig utstyr, inklusive våpen og ammunisjon, eller om dette kan sendes separat. Det gjelder også innførsel for teknisk utstyr av media, og hvorvidt det er mulig å fravike gjeldende bestemmelser slik at innførsel av premier, trofeer og medaljer kan gjøres toll- og avgiftsfritt. De er oppsummert i et utkast til brev til TAD utarbeidet av Deloitte /D0406/ også, men så vidt KSG kjenner til er det ikke konkludert på disse punktene.

I tillegg må Mattilsynet uttale seg om innførsel av matvarer. Det er sannsynlig at mange av delegasjonene vil medbringe egne matvarer.

MVA

Regelverket for MVA i tilknytning til en OL/PL-søknad oppsummeres i stor grad i /D0393/ som er utarbeidet av Deloitte. Dette er gjennomgått i en egen vurdering av MVA-regime utarbeidet av EY/D0394/.

Oslo2022 har forutsatt at det ikke må betales MVA på materiell levert av offisielle sponsorer. Dette er uavklart, og KSG kjenner ikke til at TAD har kommet med en endelig uttalelse på om at det må betales MVA på materiell levert av offisielle sponsorer /D0402/, hvordan teknisk utstyr for støttepersonell skal beregnes, og hvorvidt det kan fravikes avgifter på gaver og premier til utøverne som nevnt over.

Det anbefales i /D0888/ at IOC's bidrag til OCOG behandles som et gebyr for utførte tjenester under planleggingen og utførelsen av OL/PL. Det ville frita Oslo2022 fra en eventuell plikt til å fakturere med noe annet enn 0% MVA. Dette nevnes ikke som et alternativ i /D0394/ av EY. Oslo2022 forutsetter at det ikke må betales MVA på bidrag fra IOC. Dette er imidlertid ikke avklart.

Notat /D0402/ om midlertidig innførsel slår fast at det må betales 25% MVA på legemidler. Dette er imidlertid ikke et hinder for at medisinsk personell skal kunne utføre tjenester for utøverne. Kravet regnes som oppfylt, med unntak av at medisinsk personell også faller inn under immigrasjonsreglene.

Deloitte og EYs vurdering av MVA, henholdsvis /D0393/ og /D0394/, inkluderer fradragsretten for kostnader knyttet til oppføring av fast eiendom til bruk under OL/PL. Utbygger er ansvarlig for MVA-kostnader knyttet til oppføring av bygget, noe som igjen avhenger av om bruken av anleggene etter OL/PL er avgiftspliktig virksomhet eller ikke. På denne måten påvirker MVA leieprisen. /D0394/ presiserer også viktigheten av førstegangs bruk for fradragsretten på oppføringskostnader. Det er ikke endelig avklart hvorvidt idrettsanlegg og innkvarteringsanlegg skal lånes eller leies av kommunene. Dette vil påvirke kompensasjonsretten, som kun foreligger hvis anlegget lånes ut.

Ekspropriasjon

Vilkår og metoder for grunnerverv utredes av Deloitte /D0395/. Vurderingene er i følge JD korrekt /D0890/, men det påpekes at det kunne vært vurdert makeskifte som et enklere alternativ til jordskifte, og at servitutter burde omtales. Kommunen kan i prinsippet ekspropriere til fordel for en privat aktør, men er da underlagt EØS-regelverket om statsstøtte /D0395/.

Oslo2022 har valgt å basere seg på anbefalingen om frivillig avtale med grunneiere i stor grad. KSG har ingen videre kommentarer på dette punktet da det ikke omfattes av garantiene i CPQ, og regelverket fremstår som oversiktlig.

VEDLEGG E

Skatt

Det er gjort vurderinger av skattestatus for en rekke ulike grupper: OCOG, IOC, idrettsutøvere og artister, personell og individer som ikke er fast bosatt i Norge, samt selskaper med aktivitet i Norge som for eksempel Olympic Broadcasting Services (OBS). Her oppsummeres det som pr. i dag ikke er avklart.

Etter gjeldende regelverk er idrettsutøvere omfattet av artist-skatteloven og skatter 15% av sine inntekter.

Følgende punkter er vurdert av Deloitte /D0889/D0888/ som uavklarte:

- Det anbefales at det bes om en anmodning om regelendring eller unntak fra folketrygden for grupper av personell som kommer til Norge i forbindelse med OL/PL /D0387/.
- IOCs skattestatus i Norge er uavklart. Dersom IOC vurderes skattepliktige til Norge må Oslo2022, etter bestemmelsene i "Host City Contract", kompensere for kostnadene /D0398/ /D0405/.
- Olympic Broadcasting Services kan bli skattepliktige til Norge som følge av kringkastingsaktiviteten i Norge i forbindelse med OL/PL /D0405/.
- Et norsk OL-selskap vil høyst sannsynlig kvalifisere som en skattefri organisasjon, men det er ikke endelig bekreftet /D0405/.

For å ha klarhet i hvilke kostnader OCOG i realiteten får, må temaet om IOCs og OBSs skattestatus være ferdig utredet av skattemyndigheten og politisk behandlet. Det må enten gis et unntak fra eksisterende lovverk, eller vedtas en særlov for Oslo2022. En eventuell særlov vil redusere skatteinntektene til Norge som vertsnasjon.

KSG har ikke vurdert eventuelle kostnader for OCOG dersom for eksempel IOC eller OBS ikke får skattefritak for sin aktivitet i Norge. FIN skriver at *"en antar at beregning og administrasjon av en slik kompensasjon, vil være vanskelig og tidkrevende"* /D0885/. En slik beregning har derfor ikke vært mulig å gjennomføre som del av kvalitetssikringen.

Annet

En viktig forutsetning for at sikkerhetskonseptet blir gjennomførbart er at det gis dispensasjon fra regelverket slik at det tillates bruk av utenlandske vektere under lekene. JD har vurdert saken /D0936/ og kommet frem til at Vaktvirksomhetsforskriften § 16 gir Politidirektoratet adgang til å dispensere for utdanningskravene for søkere som har fullført politiutdanning eller som er under politiutdanning og har tjenestegjort minst ett år i Norge eller en annen EØS-stat. I tillegg beskriver kapittel fem av samme forskrift regler for godkjenning av yrkeskvalifikasjoner for blant annet vektere fra annen stat i samsvar med direktiv 2005/36/EF. Midlertidig utøvelse av vaktjeneste

i Norge etter forskriftens § 27 krever ikke godkjenning, men Politidirektoratet skal informeres og motta dokumentasjon som muliggjør vurdering av blant annet kvalifikasjoner. JD påpeker også at Vaktvirksomhetsforskriften er relativt ny, og at det derfor ikke er mulig å si noe konkret om hvordan bemanningsproblematikken kan løses /D0936/. KSG anser svaret fra JD som tilfredsstillende og en bekreftelse på at sikkerhetskonseptet er gjennomførbart som det foreligger i søknaden.

Det er en rekke andre forhold, som for eksempel behov for dispensasjon fra Markaloven ved behov for ny vei til Holmenkollen, som også faller inn under temaet juridiske forhold /D0401/. Disse er imidlertid ikke problematiske, da de kan løses med dispensasjoner innen eksisterende regelverk dersom det er behov og politisk vilje til å gjennomføre det. Det samme gjelder trafikkregulering og Friluftsløven.

Avgjørende for søknaden er også spørsmål rundt regelverk for statsstøtte til idrettssektoren vurdert av FAD /D0937/. Signaler fra EFTAs overvåkningsorgan ESA er at de viktigste utfordringene er identifisert, men at ulike modeller bør identifiseres for å sikre at det gis minst mulig konkurransevridende støtte. Modellen for utbyggingen er viktig. FAD mener statsstøtteregeleverket ikke er til hinder for å arrangere OL/PL så lenge investeringer og utbygginger ikke er mer omfattende enn nødvendig og innrettes på minst mulig konkurransebegrensende måte /D0937/.

En problemstilling KSG har blitt gjort oppmerksom på, som har dukket opp i forbindelse med planleggingen av Ungdoms-OL 2016, er at lov/forskrift om offentlige anskaffelser også påvirker anskaffelse av sponsorer. Dersom OCOG organiseres som et AS eiet av stat/kommune anses anskaffelse av sponsorer som et offentlig kjøp, og er i utgangspunktet utlysningspliktig dersom de overstiger terskelverdiene. TOP-sponsorer og NIFs egne sponsorer kan slik KSG forstår det defineres som "enerettsleverandører" da de beskytter eneretten til en merkevare på vegne av IOC. Nasjonale sponsorer vil imidlertid falle inn under regelverket, og det er grunn til å tro at det vil fordyre prosessen og gi lavere inntekter. Dersom det ikke er ønskelig at sponsorer behandles som leverandører bør det vurderes en særlov slik at kravet om gjennomføring av konkurranse bortfaller.

Tema 5 Miljø

Temaet miljø er dekket i vedlegg G.

Tema 6 Finans

Beskrivelse

Tema 6 omhandler realisme i budsjett for og finansiering av OL/PL.

Løsning i søknaden

Oslo2022 har fulgt retningslinjene til budsjettering fra eksisterende IOC-manualer.

Vurdering

KSG har sett på "Host City Contract" for Rio /D0921/ og London /D0927/ og merket seg følgende:

- I artikkel 33 (Rio) står det at IOC kan endre øvelsesprogrammet for OCOGs kostnad. Denne formuleringen er ikke med i kontrakten for London.
- I artikkel 44 (Rio) og 43 (London) kommer det frem at IOC skal ha del av et eventuelt overskudd fra OL/PL.

Fordeling av eventuelt overskudd blir avtalt gjennom "Host City Contract". Det er uklart for KSG hva som i denne sammenheng defineres som et overskudd. Håndteringen av et eventuelt underskudd skal beskrives i en senere fase av søknadsprosessen. Det er heller ikke definert en finansierings- eller styringsmodell i søknaden om statsgaranti.

Tema 7 Markedsføring

Beskrivelse

I tema 7 bes søkerbyen utrede gjennomføringen av et markedsføringsprogram. Konseptet innebærer blant annet arbeid med å:

- Inngå avtaler med alle idrettsorganisasjoner som berøres av arrangementet (JMP).
- Innhente forpliktelser fra alle offentlige og private virksomheter innenfor arrangementsområdet for å beskytte OL-merkevaren og hindre uønsket markedsføring.
- Sikre alle nødvendige tiltak for å fremme og styrke den olympiske merkevaren.
- Utarbeide og underbygge inntektsprognoser fra store markedsføringskilder (f.eks. lokale sponsorer og leverandører, billettering, lisensiering, mynter, lotterier og andre inntektsgenererende tiltak).

Det stilles krav til en rekke garantier:

- Oppfylt kopi av "Joint Marketing Programme Agreement" med alle bilag.
- Garanti om inngåelse av Paralympic Joint Marketing Programme innen 31. desember 2014. (Merk: Dato fra CAP2020 /D0821/. Denne blir da 31. desember 2016 med mindre det er andre datoer for vinter-OL enn for sommer-OL.)
- Bekreftelse på at nødvendige lover og forskrifter for å redusere og straffe "ambush marketing" (det vil si ikke-offisielle sponserers indirekte bruk av OL til markedsføring av egne produkter), at gatesalg opphører fra og med to uker før åpningsseremonien, og at kontroll over annonseplasser og luftrom vil vedtas så snart som mulig og senest 1. januar 2018. (Merk: Dato fra CAP for 2020 /D0821/. Denne blir da 1. januar 2020 med mindre det er andre datoer for vinter-OL enn for sommer-OL.)
- Bindende avtale om kjøp av alle annonseplasser utendørs, inkludert de som eventuelt etableres før lekene, både i verts-

byen og andre lokasjoner som er med på arrangementet, fra eiere av annonseplasser.

- Bindende avtale om kjøp av alle annonseplasser på offentlig transport, inkludert de som eventuelt etableres før lekene, både i vertsbyen og andre lokasjoner som er med på arrangementet, fra eiere av annonseplasser.
- Bindende avtale om kjøp av alle annonseplasser på offentlig transport og på flyplasser tenkt brukt til lekene.
- Garanti som sikrer planer for foreslåtte myntprogrammer.
- Garanti som støtter et OL-lotteri, hvis det er aktuelt, samt som garanterer for inntektene skulle de ikke nås som forventet.

Tillegg fra Host City Rio /D0921/:

- *"Ticket prices must be kept as low as reasonably possible and be established taking socio-economic factors into consideration with the aim of allowing maximum spectator attendance to the sports competitions".*

Løsning i søknaden

Marketing er relativt grundig behandlet i søknaden. Hovedelementene på dette stadiet i søknadsprosessen er sponsorinntekter, billettinntekter, inntekter fra kulturarrangementer, lisensinntekter samt gjennomføringskostnader for markedsføringsprogrammet.

Det er kun innhentet garantier om annonseplasser fra Oslo Lufthavn Gardermoen /D0352/. Myntprogrammer og lisensprogrammer er diskutert, men ikke detaljert.

Ambush marketing og registrering av varemerker er utredet.

Vurdering

Markedsføringsprogrammet er kritisk blant annet for å sikre inntekter fra sponsorer, billettinntekter, og andre inntekter gjennom for eksempel lisensieringsprogrammer.

Det er ikke beskrevet en optimalisering av billettpriser innenfor folkefestrammen. Totalt sett er grunnlaget for inntektsprognosene allikevel godt dokumentert og begrunnet.

De seneste marketing-rapportene fra IOC og utviklingen i sponsormarkedet viser at koordinering av sponsorprogrammer blir mer krevende i takt med at inntektene blir større. Forventningene fra sponsorer i form av en relevant "pakke" er større. Det kan sees i sammenheng med en generell utvikling innen markedsføring, hvor personer blir stadig mer utsatt for reklame. For at reklamen skal ha ønsket effekt må den være relevant.

Beløpet for Joint Marketing Programme, som NIF skal kjøpes ut for, er ikke avklart.

VEDLEGG E

Det er ikke tilstrekkelig vern mot ambush marketing i eksisterende norsk lov i oversikt over rettslige aspekter utarbeidet av Deloitte /D0400/. Deloitte anbefaler videre /D0400/ hvilke varemerker som bør registreres, og at det bør vedtas en midlertidig lov for å sikre at misvisende markedsføring tett opp mot og under lekene kan håndteres på en måte som tilfredsstillende IOC og TOP-sponsorers forventninger.

Hvordan Oslo2022 skal sikre kontroll over annonseplasser utendørs og på offentlig transport på alle lokasjoner tenkt brukt til OL/PL er ikke beskrevet i KVU. Midlene satt av til dette i budsjettet er realistiske, men søknaden møter pt. ikke garantikravene. KSG ser at det ikke er hensiktsmessig å forsøke å forhandle endelige priser på dette tidspunktet, men det er en svakhet at det ikke er foretatt en kartlegging over aktuelle annonseplasser, eiere og fremgangsmåte for å sikre seg plassene. Oslo Lufthavn Gardermoen har bekreftet tilgjengelighet på annonseplasser, men ingen pris.

Dokumentet /D0404/ er en kopi av varemerkesøknaden for ordmerket "Oslo2022" som er sendt. I følge JDs tilbakemelding /D0890/ bør det, for å oppnå kravene til merkevareregistrering, gis en særlov for Oslo2022 som muliggjør regis-

trering av varemerker/logoer i større grad enn Patentstyrets praksis i dag tillater. Forholdet til EØS-avtalen må tas med i vurderingen.

Tema 8 Sport og arenaer

Beskrivelse

Tema 8 beskriver konkurranseprogrammet og arenaer som skal benyttes, samt eventuelle investeringer i arenaer. Teknologiske aspekter ved OL/PL dekkes også under dette temaet.

Løsning

Konseptet inneholder tolv konkurransearenaer, hvorav ni i Oslo og tre i Lillehammer-regionen. Lokasjon for arenaene er vurdert gjennom nedvalgsprosessen beskrevet i KVU /D0002/. Det skal bygges fire nye ishaller, to nye treningshaller til ishockey, en ny skiskytterarena samt oppgraderinger av eksisterende arenaer som planlegges benyttet til OL/PL. Øvelsene til kunstløp og kortbaneløp planlegges ved leie av Telenor Arena som tilpasses gjennomføringen og tilbakestilles etter OL/PL. Arealkravene som stilles til arenaene er kartlagt og vurdert med tanke på krav og retningslinjer fra IOC eller International Sports Federations (IFs), samt erfaringstall fra tidligere OL.

OSLO-REGIONEN			
Idrettsgren	Arena/Lokasjon	Dagens bruk	Planlagt etterbruk
Nordiske grener	Holmenkollen	Nasjonalanlegg for nordiske grener og skiskyting	Nasjonalanlegg for nordiske grener og skiskyting
Skiskyting	Grønmo eller Huken	Ikke eksisterende arena	Bredde-/treningsanlegg tilrettelagt for mindre konkurranser opp til NM-nivå
Freestyle/Snowboard	Wyller	Det største alpinanlegget i østlandsområdet	Skianlegg
Freestyle/Snowboard	Grefsenkollen	Skianlegg	Skianlegg
Kunstløp/kortbaneløp	Telenor Arena	Eksisterende arena med ulik bruk	Som dagens bruk
Ishockey 1	Stubberud	Ikke eksisterende arena	Bygges om til fleridrettsanlegg for enkelte idretter som ikke deltar i OL/PL
Ishockey 2	Jordal	Ikke eksisterende arena	Ishockeyhall for Vålerenga Hockey
Curling	Lørenskog	Ikke eksisterende arena	Ishockeyhall bl.a. for Lørenskog Hockey
Hurtigløp	Valle Hovin	Ikke eksisterende arena	Fleridrettsanlegg med kunstis
Treningshall 1 ishockey	Sognsvann	Ikke eksisterende arena	Treningshall
Treningshall 2 ishockey	Ikke avklart	Ikke eksisterende arena	Treningshall
LILLEHAMMER-REGIONEN			
Idrettsgren	Arena/Lokasjon	Dagens bruk	Planlagt etterbruk
Alpine fartsøvelser	Kvitfjell	Nasjonalanlegg alpine fartsøvelser	Nasjonalanlegg alpine fartsøvelser
Alpine tekniske disipliner	Hafjell	Skianlegg	Skianlegg
Bob, aking, skeleton	Hunderfossen	Bob, aking, skeleton	Bob, aking, skeleton

Oslo2022 har ikke konkludert med lokasjon for skiskyting, men har to alternativer i Oslo; Grønmo og Huken.

Enkelte arenaer i Oslo krever omfattende saksbehandling da de ikke er i henhold til Plan- og Bygningsetatens (PBE) ønsker. Prosessene knyttet til disse arenaene er igangsatt da Oslo2022 har samarbeidet med PBE i Oslo. Rent konkret har reguleringsarbeidet allerede startet, da alle ishallene er meldt inn i PBEs saksbehandlingssystem. Reguleringsarbeidet knyttet til skianlegg vil starte så snart organiseringen av arbeidet med PBE er fastsatt. Enkelte utearenaer må forholde seg til Markaloven. Saksbehandlingstiden for disse kan være noe lenger enn normalt for å få utarbeidet reguleringsplaner.

Det foreligger ikke avtaler for leie av eksisterende anlegg, verken for OL/PL eller testarrangement. Alle konkurransearenaer skal testes i et eget arrangement før OL. Dette er planlagt gjennom blant annet World Cup-renn. Det er lagt til grunn at nasjonalanleggene selv bekoster utvikling av anleggene i takt med endringer i krav.

Teknologien som beskrives av Oslo2022 dekker i hovedsak elektrisitet (aggregater og strøm), talekommunikasjon (Voice over IP og toveis radio), teknisk utstyr, applikasjoner og tjenester, drift og support. Sammenlignet med andre IOC-temaer eksisterer det få detaljerte krav. Konseptet er basert på erfaringer fra Vancouver 2010 som har fremkommet gjennom møter med sentrale personer fra VANOC og deretter tilpasset norske forhold. I henhold til Technical Manual Media /D0791/ skal OCOG sørge for høy leveringspålitelighet hva gjelder strømforsyning. Erfaring fra Vancouver 2010 og London 2012 tilsier at OBS krever primærstrøm fra dieselaggregater for å oppnå denne påliteligheten /M23/.

Vurdering

Øvelsesprogrammet er basert på erfaring fra tidligere arrangementer og er vurdert til å ha fleksibilitet til å håndtere endringer og til å kunne optimalisere programmet med hensyn til billettsalg, transport, værforhold mm. Arenaene som ligger i konseptet vil være egnet for arrangementet gitt at forholdene som er beskrevet som usikre løses. Lokasjon for skiskyting er ikke bestemt. Eventuelle endrede lokasjoner for arenaer utover det som er inkludert i konseptet er beskrevet i vurderingen av usikkerhetsfaktor og hendelser.

Det er knyttet usikkerhet til teknologiutvikling frem mot gjennomføring av OL/PL.

Tema 9 Paralympiske leker

Beskrivelse

Tema 9 omfatter organisering av paralympiske leker med tilhørende planer for arenaer, transport, innkvartering, sikkerhet og finansiering.

Løsning i søknad

Utgangspunktet for Oslo2022 er at OL og PL planlegges som et integrert arrangement. Paralympics er planlagt arrangert med samme sikkerhetsnivå som for OL, men med et nedskalert omfang ettersom antall arenaer og personer er redusert. Anleggene fra OL gjenbrukes til øvelsene med enkelte tilpasninger, der den største tilpasningen er en ny trasé til langrenn og skiskyting på skiskytterarena som benyttes under OL, da det er andre krav til løypeutforming under PL som det må tas hensyn til.

OSLO-REGIONEN	
Idrettsgren	Arena/Lokasjon
Skiskyting	Grønmo/Huken
Parasnowboard	Wyller
Langrenn	Grønmo/Huken
Ishockey 2	Jordal/Stubberud
Rullestolcurling	Lørenskog
LILLEHAMMER-REGIONEN	
Idrettsgren	Arena/Lokasjon
Alpint	Hafjell

Vurdering

KSG har ingen merknader til konseptet for Paralympiske leker.

Tema 10 Olympiske landsbyer

Beskrivelse

Tema 10 beskriver olympiske landsbyer med tilhørende konsept, lokasjon, design og utforming, konstruksjon, finansiering og etterbruk.

Løsning i søknad

Landsbyene skal dekke innkvartering av deltakere, trenere og media. Oslo2022 har presentert to alternative plasseringer av landsbyene; Økern/Lillehammer og Kjelsrud/Lillehammer. Den største forskjellen mellom de to alternativene er at Kjelsrud har en lavere antatt salgpris og salgshastighet, samt en høyere kostnad knyttet til kjøp og bearbeidelse av tomt.

Felles for landsbyene: Deltakerlandsbyene i Oslo og Lillehammer og medielandbyen i Oslo skal bygges av tredjepart som boligprosjekter, og Oslo2022 vil så leie landsbyene under OL/PL. Restverdien er gitt ved den anslåtte betalingsvilligheten til (private) eksterne investorer. Den kostnad som belastes OL-budsjettet blir dermed differansen mellom brutto investering og det private markedets betalingsvillighet.

Deltakerlandsby: Under Vancouver 2010 deltok om lag 2500 deltagere og tilsvarende antall trenere. Deltakere og trenere skal innkvarteres i en eller flere deltagerlandsbyer. IOC stiller

VEDLEGG E

bl.a. krav til romstørrelse på 9-12 m² pr. utøver, minimum ett bad pr. fire utøvere, og et serviceområde med for eksempel kantine og poliklinikk på området.

I Oslo er det planlagt innkvartering av 4000 deltakere og støtteapparat i ny deltakerlandsby på Økern eller Kjelsrud. Det er lagt til grunn at det skal bygges 80 000 m² BTA i deltakerlandsbyens boligdel fordelt på en blanding av ulike leilighets typer (totalt 898 leiligheter). Utbyggingsvolumet er basert på analyse av IOC-krav og antatt krav/market knyttet til sammensetningen av leiligheters størrelse ved salg og etterbruk.

På Lillehammer er det planlagt med innkvartering av 1400 personer i ny deltakerlandsby i tilknytning til distrikthøgskolen på Storhove. Det er lagt til grunn at det skal bygges 28 000 m² BTA i deltakerlandsbyens boligdel, noe som med en gjennomsnittlig leilighetsstørrelse på 80 m² gir 350 leiligheter.

Medielandsby: IOC stiller krav til totalt 10 475 sengeplasser for media (ca. 9500 rom). 10% av medieinnkvarteringen skal være innen én km fra IBC/MPC. Ettersom det i dagens situasjon ikke eksisterer hotellkapasitet i gangavstand til de alternative lokasjonene for MMC på Kjelsrud og Økern er det planlagt 1000 senger i nybygd medielandsby i Oslo. Det skal bygges 27 000 m² BTA for boliger til ca. 1000 mediefolk. Med 55 m² BTA i snitt gir dette 490 leiligheter (65 m² i snitt gir 415 leiligheter) dersom to personer deler leilighet.

I Lillehammer er det planlagt medieinnkvartering i 980 eksisterende studentboliger.

Vurdering

Felles for landsbyene: Markedet for boliger på Kjelsrud anses vesentlig dårligere enn på Økern, både hva gjelder salgshastighet og pris. Kjelsrud har dårligere infrastruktur, særlig på transportsiden, sammenliknet med Økern. Det er ikke lagt opp til nye store investeringer i vei eller T-bane til Kjelsrud før 2022. Kjelsrud-alternativet fremstår derfor som et svakere og mer risikofylt alternativ enn Økern-alternativet. Det bør stilles spørsmål til om staten skal bidra til å dekke eventuelle merkostnader hvis Kjelsrud blir valgt som lokasjon for deltagerlandsby i Oslo. Det er lagt inn kostnader til transformasjonstiltak for å øke attraktiviteten på boligene på både Kjelsrud og Økern. På Kjelsrud utgjør dette en stor kostnad, ettersom det også inkluderer en relativt stor ufordelt tomtekostnad. KSG stiller spørsmål ved om Staten skal finansiere kommunal byutvikling i form av grøntarealer på Kjelsrud slik konseptet legger opp til.

Erverv av tomter kan by på utfordringer, særlig gitt den relativt korte tiden prosjektet har til rådighet. Det kan være vanskelig å få til gode forhandlinger med riktig pris ved frivillige forhandlinger. Bygging av landsbyene forutsetter at de skisserte tomtene på Økern og Kjelsrud er tilgjengelig til formålet, dvs. at de virksomhetene som er der i dag enten avvikles eller flytter til nye lokasjoner, og at eksisterende bebyggelse rives.

På Kjelsrud er det stor usikkerhet rundt virksomheten AGA, både hvorvidt AGA er villig til å bli re-lokalisert og til hvilken kostnad. På grunn av disse forholdene stiller KSG spørsmål ved om Kjelsrud er et reelt alternativ for lokalisering av landsby. Tomtekostnader er foruten kjøp basert på gjenanskaffelseskostnader, dvs. hva det koster å anskaffe ny tomt, reetablere virksomheter/funksjoner, erstatte eventuell underdekning av leie og opphør av leiekontrakter. Dersom denne kostnadsbetraktningen gir vesentlig lavere verdi for grunneier enn salg til bolig eller næringsformål, kan grunneier kreve en høyere pris.

Det er en svakhet at etterbruk av landsbyer er lite bearbejdet. Det er knyttet stor usikkerhet omkring etterbruken av servicearealene.

IOCs krav til innkvartering av deltakere og media synes å være innfridd både i Oslo og på Lillehammer.

Deltakerlandsby: Innkvarteringskapasiteten er noe høyere enn kravet og vil således kunne håndtere en eventuell økning i antall deltakere og ledere. I vedlegg C vurderes det at denne økningen kan bli større enn den ekstra kapasiteten Oslo2022 har planlagt med. Dersom deltakerantallet øker mer enn det Oslo2022 har forutsatt vil dette derimot kunne ha effekter for investerings- og driftskostnadene.

KSG vurderer med bakgrunn i sammenlignbare byggeprosjekter i nærområdene til Kjelsrud og Økern at markedet kan ta i mot den økte kapasiteten som utbygging av en deltagerlandsby i Oslo representerer. Det må forventes en lengre salgperiode på Kjelsrud enn på Økern, men KSG legger til grunn at leilighetene på Kjelsrud vil kunne avhendes med en høyere salgpris og i løpet av totalt åtte år, ikke 16 år som anslått i søknaden. En omsetningshastighet på åtte år innebærer en gjennomsnittlig salgshastighet på ca. 120 leiligheter pr. år, som er halvparten av hva som er lagt til grunn solgt på Økern pr. år (og som selges på Løren i dag).

Det årlige boligbehovet i Lillehammer er i Kommuneplanen for 2014–2024 angitt til i alt 180 boliger. Dersom en legger til grunn bygging av 180 boliger pr. år og 40% av boligene vil bygges som leiligheter vil en totalt kunne omsette 70 enheter pr. år. Dersom OL-leilighetene utgjør 50% av volumet i markedet vil det ta ti år å selge et leilighetsvolum på 350 enheter, ikke i underkant av ett år som forutsatt i søknaden.

Tema 11 Sikkerhet og medisinske tjenester

Sikkerhet

Beskrivelse

I temaet sikkerhet og medisinske tjenester under OL/PL skal søknaden beskrive om søkerbyen har det som skal til for å gjennomføre et trygt og fredelig arrangement. Sikkerheten ventes å utgjøre i størrelsesorden 10% av kostnadene for

gjennomføringen av et OL/PL. Til tross for omfanget av posten er kravene fra IOC svært lite spesifikke. Det er ingen teknisk manual for sikkerhet. Både søkerby og nasjonale myndigheter må garantere for sikkerheten og en vellykket gjennomføring av sikkerhetskonseptet for OL/PL.

Temaet omhandler også løsning for medisinske tjenester og program for antidopingarbeid.

Løsning i søknaden

Den generelle sikkerheten i Oslo og Lillehammer er politiets ansvar, og ivaretas med forsterkninger fra andre politidistrikt. Spesialgrupper som politiets bombegruppe, Politiets sikkerhetstjeneste og Forsvaret bidrar til å løse politiets oppdrag. Omfanget av antall politifolk og militære ressurser er beskrevet, men detaljene i oppdragene de skal løse og måten de skal jobbe på er i liten grad beskrevet på nåværende tidspunkt.

Sikkerheten på arenaer og andre OL-installasjoner er designet etter konseptet "flyplass-sikkerhet". Det er lagt opp til doble gjerder med alarm rundt installasjonene, interne soner avskilt med dører eller gjerder, elektroniske adgangskontrollsystemer og videoovervåkning. Det etableres sikkerhetskontroll for både mennesker og kjøretøy på alle installasjoner. Det er i tillegg et stort antall vektere og frivillige som justeres opp og ned etter antall besøkende/publikum.

Å etablere "flyplass-sikkerhet" langs skiløypene i marka er ansett som lite hensiktsmessig og uforenlig med den ønskede folkefesten. Inngjerding og billettering erstattes med høy bemanning og beredskapsplaner. I tillegg skal det opprettes avgrensede publikumsområder, noe som vil gjøre folkemengden mer håndterbar. Videre etableres det midlertidige broer som sikrer trygg adkomst til og fra alle publikumsområder, og det etableres egne områder med toaletter, mat-salg og lignende. Teltning vil kun være tillatt i leirområder som er trukket bort fra langrennssporet.

Vurdering

Dagens trusselnivå er lagt til grunn i design av sikkerhetskonseptet da Politiets sikkerhetstjeneste (PST) påpeker at det er vanskelig å gi en god beskrivelse av trusselnivået i 2022 /D0931/. En eventuell forverret sikkerhetssituasjon må allikevel tas høyde for i en statsgaranti. Det er også viktig å påpeke at det er stor grad av usikkerhet knyttet til hvor mye av ressursinnsatsen ved et forhøyet trusselbilde som kan tilskrives et OL/PL. Det er stor forskjell på om det forhøyede trusselnivået skyldes flere angrep mot store idrettsarrangementer i årene før OL/PL, eller om ekstra sikkerhet er påkrevd fordi sikkerhetssituasjonen i Norge (eller i hovedstaden) generelt sett er høyere. Alvorlige hendelser, slik som terrorangrep, kan dessuten dukke opp uten et forhøyet trusselbilde på forhånd. Behovet for å kunne reagere raskt har derfor gjort at politiet i sine kalkyler har lagt inn ressurser for å håndtere en sikkerhetssituasjon som endrer seg på kort varsel.

Opplegget som er beskrevet rundt arenaer, medielandsby, deltakerlandsby, og andre OL-installasjoner ansees å være i tråd med sikkerhetsopplegg som kan forventes rundt denne typen arrangementer. Det ble uttalt fra prosjektets side at dersom sikkerhetsopplegget rundt arenaer og andre installasjoner må utvides betydelig ut over det som beskrives i KVVU, nærmer det seg et nivå der det ikke lenger er forenlig med gjennomføring av idrettsarrangementer. Denne vurderingen deles av KSG.

Det forutsettes i KVVU at det må gis dispensasjon fra Lov om vaktvirksomhet for å skaffe til veie de 5800 vekterne som er påkrevd for gjennomføringen. Dersom det ikke gis dispensasjon, vil det trolig ikke være mulig å skaffe til veie tilstrekkelig med vektere. Vektere kan ikke erstattes med frivillige, og en alternativ løsning kan derfor bli svært kostbar.

IOC krever at det utføres en risikoanalyse av en "kompetent myndighet" før søknaden (CAP) sendes inn. Hverken de nødvendige garantier eller den pålagte risikoanalysen foreligger på nåværende tidspunkt. Oslo2022 opplyser imidlertid å være innforstått med dette, og nødvendige prosesser er igangsatt for å få det på plass i tide til en eventuell søknad.

Besøk fra en uventet "høyrisiko-VIP" vil medføre ekstra kostnader og økt kompleksitet. Dette er ikke beskrevet i konseptet, men håndteres av KSG i usikkerhetsanalysen.

Det er lagt opp til et stort antall tilskuere i marka under langrennsøvelsene, samt tilrettelegging for "folkefest". Det særnorske fenomenet med å overnatte i skogen før løpene gjør sikkerhetskonseptet noe mer krevende. Søker har beskrevet dette konseptet nøye, samt gjennomført en risikoanalyse. Det må nødvendigvis gjøres justeringer, men grunnleggende virker markakonseptet tilstrekkelig dimensjonert i form av bemanning og materiell.

I første utkast til beregninger av Politiets bidrag er politireserven lagt inn med 600 mann, og Forsvaret med ytterligere 600. Politireserven vil trolig være borte før 2022, og Forsvaret kan sannsynligvis ikke stille 600 personer. Det er knyttet stor usikkerhet til hvem som skal (og kan) erstatte disse 1200 personene, men kostnader tilsvarende dagens kompensasjonsordning for politireserven er lagt inn i politiets kalkyler.

Den totale sikkerhetsløsningen som er beskrevet behøver naturligvis betydelig detaljering, særlig rundt koordinering og samhandling mellom alle sikkerhets- og beredskapsressurser. KSG anser likevel konseptet som både gjennomførbart og tilstrekkelig.

VEDLEGG E

Medisinske tjenester og dopingkontroll

Beskrivelse

Denne del av tema 11 omhandler løsning for medisinske tjenester og program for antidopingarbeid.

Løsning i søknaden

Søknaden beskriver hoveddragene av de krav som er satt i Technical Manual on Medical Services /D0792/. Relatert til helse inneholder søknaden skissert løsning og detaljert kostnadsberegning for å møte disse krav. Antidopingkonseptet er delt inn i to deler, en for kontrollprogrammet (testing av utøvere) og en for laboratorietjenester. Kontrollprogrammet er ikke detaljert beskrevet, men basert på erfaringer fra Vancouver 2010. Laboratorietjenester er redegjort for av Norges laboratorium for dopinganalyse.

Vurdering

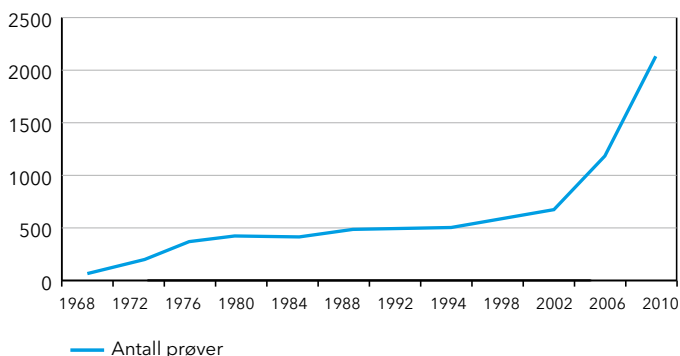
Konseptet som beskrevet i KVV Vedlegg 53 /D0713/ dekker hovedsakelig de behov og krav som vil stilles til helse-tjenestene under OL/PL. Prosessen bak konseptbeskrivelsen har involvert relevante personer innenfor helsevesenet i arbeidsmøter og høringsrunder. Beregningsgrunnlaget er detaljert.

Det er i søknaden dedikert sengeplasser på IOC-sykehusene, men ikke tatt høyde for kapasitetsreduksjon som følge av dette. Det er et krav i Technical Manual on Medical Services /D0792/ at ambulanser skal finnes på stedet i deltakerlandsby, samt på IOC-hotell, men dette forutsettes dekket av beredskapspoolen. Det er også et krav i Technical Manual at det generelt bør være to ambulanser pr. arena under øvelsene. Det er derfor sannsynlig at det blir behov for flere ambulanser enn hva som er beskrevet i konseptet.

I konseptet er det ikke lagt opp til investeringer innenfor helsetjenester (utover investeringer i de fysiske byggene for medisinske tjenester). Helsedirektoratet (HD) /D0899/ stiller i brev til HOD av 02.10.13 seg undrende til dette. Også kostnad for IOC-sykehus vurderes av HD som noe lav /D0899/. HOD /D0900/ påpeker i brev til KUD av 10.2013 at det ikke er lagt inn nevneverdige ekstra kostnader knyttet til mulig forventet økt "publikumsforbruk" under OL/PL. Det er trolig at det vil bli aktuelt med investeringer i forbindelse med økt kapasitet innenfor helsevesenet og at dette kan belastes OL-budsjettet.

Norges laboratorium for dopinganalyse (NLDA) er WADA-akkreditert, senest i 2013.

Antall dopingprøver ved OL har økt vesentlig under senere år, jf. **Figur 1** /D0947/.

Figur 1- Antall dopingtester vinter-OL

Dersom trenden holder seg, vil dette tilsi en betydelig økning i antall prøver frem til 2022 sammenlignet med 2010. Flere deltakere vil føre til økt antall tester, og trenden viser at det er sannsynlig med flere tester pr. deltaker. WADAs "Report of the independent observers" etter Vancouver /D0940/ anbefaler at antallet EPO-analyser på tester i høyrisiko-øvelsene økes og at alle lagmedlemmer i visse lagsporter testes, spesielt under medaljekonkurranser. Ifølge IOCs president Thomas Bach (WADA-konferansen, Johannesburg, 13. november) vil andelen tester i Sotsji 2014 øke med 14% fra Vancouver 2010, med spesielt fokus på teamsporter /D0943/. På bakgrunn av dette er det sannsynlig at antall tester vil øke i OL/PL sammenlignet med Vancouver 2010.

Konseptbeskrivelsen om helse og sanitet i KVV dekker ikke alle punktene i CAP2022 og CPQ2022, men KSG har ikke identifisert forhold vedrørende IOCs krav til dette temaet som forventes å påvirke statsgarantien, eller som kan tolkes som en svakhet i konseptet.

Tema 12 Innkvartering

Beskrivelse

Innkvarteringskonseptet skal dekke innkvartering av ulike typer akkrediterte (herunder media som ikke bor i landsbyer) og frivillige. I tillegg skal det skisseres et opplegg for innkvartering av publikum. IOC stiller krav til at søkerbyen stiller med minimum 23 300 rom til akkrediterte, herunder 10 475 rom til media og 3300 rom til Host OCOG (leverandører, sikkerhetspersonell/politi, teknisk mannskap, bussjåførere, seremoniansatte, staff m.fl.) innen 50 km fra OL/PLs sentrum. Rommene skal være fordelt på de ulike gruppene og ivareta ulike krav til standard (stjerneklassifisering).

I forbindelse med søknaden skal Oslo2022 våren 2014 tilby bindende priser på hotellrom og stille garanti for disse prisene samt prisutvikling i perioden frem til 2022. Pris pr. rom blir et element i evalueringen av søkerne.

Løsning i søknad

Oslo2022 har utarbeidet en oversikt over kapasitet, standard, kostnader og inntekter for de 23 300 rommene. Det er lagt til grunn en 80/20-fordeling mellom Oslo og Lillehammer. Kostnadene er basert på hotellpriser under VM 2011 oppjustert med KPI-indeks og sammenlignbare tall fra tidligere OL. Inntektene tilsvarer 10% påslag på alle de rommene akkreditererte skal betale for.

Oslo2022 har vært i kontakt med de store hotellkjedene om blokkreservasjon av rom og priser, men det foreligger ingen forpliktende avtaler, og det er usikkert om en klarer å oppnå enighet med alle hoteller til de prisene det vil bli garantert for i søknaden.

Vurdering

Løsningen for innkvartering tilfredsstillers IOC's krav og anses som gjennomarbeidet. Det legges beslag på flere rom enn det er kapasitet til i dag, spesielt på Lillehammer, og det forutsettes at 90% av total romkapasitet beslaglegges i Oslo og 100% beslaglegges på Lillehammer. Den planlagte byggingen av ny hotellkapasitet krever en tilsvarende vekst i etterspørselen i årene frem til 2022.

Det er usikkert om konseptet ivaretar tilstrekkelig innkvartering for en del nøkkelpersoner, frivillige, teknisk personell og vektere, samt de som må innkvarteres utover selve arrangementsperioden.

Publikum forutsettes innkvartert på skoler, hytter og gjestegårder, samt privat. Med forventet kapasitet i 2022 finnes begrenset kapasitet for publikum på hotell i Oslo og hytte/hotell-leiligheter på Lillehammer, men det må antas at det blir høye priser for gjesteinnkvartering sentralt i Oslo og Lillehammer.

Tema 13 Transport

Beskrivelse

Transportkonseptet skal sikre et effektivt, punktlig og sikkert transporttilbud for akkreditererte (utøvere og støtteteam, internasjonale forbund, media, IOC, markeds partnere, arbeidsstyrke, prominente gjester) og publikum før og under OL/PL. Konseptet skal løse den økte etterspørselen etter transport under OL, og tilfredsstillers IOC's krav til transport av akkreditererte (tid og distanse).

Transporttiltak inne på arenaområdene er behandlet under den enkelte arena. Alle andre transportinvesteringer er beskrevet nedenfor.

Løsning i søknaden

Olympic Lane løses enten med full reservasjon av filer eller variabel tilgjengelighet (dirigering og skilting). Dette vil ta betydelig kapasitet i veinettet. Den reduserte kapasiteten skal håndteres ved å oppfordre publikum til å bruke kollektivtrafikk

eller andre alternative reisemåter enn bil under OL/PL. Dette er ment til å gi en reduksjon på 25% i biltrafikken /D0742/. Publikums transport til de fleste arenaer dekkes av T-bane eller jernbane. Oslo Lufthavn Gardermoen vil være hovedflyplass for tilreisende med fly.

Olympic Lane til Holmenkollen krysser T-banetraseen to ganger, og utløser derfor et behov for planfrie overganger for T-banen på Slemdal og Vinderen for å sikre høy kapasitet. Holdeplassene Midtstuen og Frognerseteren må tilsvarende forlenges for å øke kapasiteten for av- og påstigning av publikum /D0876/. Disse utgjør ca. halvparten av non-OCOG investeringene (totalt MNOK 1132), resterende investeringer utgjøres av diverse mindre tiltak (permanente og midlertidige) på arenaer og Olympic Lanes /D0310/.

Vurdering

Oslo2022 tilfredsstillers IOC's krav til transport /D0753/. Under utarbeidelse av konseptet for OL/PL er IOC's krav til transport vurdert i forbindelse med lokalisering av arenaene, samt hvordan sikre et effektivt transportsystem for publikum /D0742, D0754/. Oslo2022 har i utstrakt grad benyttet ekstern fagkompetanse (Bymiljøetaten, Vegdirektoratet, Jernbaneverket, Ruter, Multiconsult m.fl.) i analysearbeidet, og enkelte transportløsninger har blitt videreutviklet etter at KVV ble ferdigstilt. Dette har sikret at foreslåtte løsninger er faglig godt vurdert og forankret hos aktuelle eiere (stat og kommune). Utstrakt bruk av T-bane og jernbane gir en miljøvennlig profil. Oslo Lufthavn Gardermoen er et naturlig valg for tilreisende med fly. Gardermoen vil i 2022 ha svært høy kapasitet, og vil ikke kreve tilleggsinvesteringer knyttet til OL/PL /D0352/. I tillegg finnes det kapasitet på Moss Lufthavn Rygge og Sandefjord Lufthavn Torp.

Transportkonseptet har nødvendig kapasitet, men det kan bli kapasitetsutfordringer for ordinær trafikk i Oslo, spesielt på Ring 3 på grunn av Olympic Lane. For publikum og samfunnet for øvrig vil det også kunne oppstå kapasitetsutfordringer på T-banenetten under store publikumsøvelser i Holmenkollen, som vil kreve store ressurser. KSG vurderer allikevel dette som løsbart, spesielt med tanke på at det fra en eventuell tildeling av OL/PL i 2015 til OL/PL i 2022 burde være tilstrekkelig tid for å kunne optimalisere transportløsningene.

Kapasiteten gjennom T-banetunnelen er i dag en flaskehals i T-banenetten. KSG legger til grunn at det i referansealternativet på T-banen vil bli investert i nytt delvis automatisert signalanlegg og flere vognsett før 2022. Dette er tiltak som må gjennomføres dersom Oslo skal klare å tilby det samme tjenestnivået på kollektivtilbudet i 2022, når befolkningen forventes å ha økt med ca. 120 000 i forhold til dagens befolkning /D0003/.

Det er omtalt flere tiltak som kan styrke transportkapasiteten, men som ikke er lagt til grunn i konseptet. Disse er hoved-

VEDLEGG E

sakelig utelatt på grunn av høye investeringer, og der vesentlig billigere alternativer er avdekket og funnet tilstrekkelige med hensyn til kapasitet. Nytt kollektivfelt på E6 mellom Ryen og Klemetsrud /D0918/ er et eksempel som er omtalt. Et annet tilgrensende prosjekt er Fornebubanen, inklusive ny Majorstua stasjon. Dette er prosjekter som det pr. desember 2013 ikke er bevilget midler til. Dersom Oslo får tildelt OL/PL i 2015, vil det være rimelig å vurdere prioriteringen av disse tiltakene, og eventuelt andre, i Oslopakke 3 og NTP på nytt /D0925/. Dette er ikke tiltak som kreves for gjennomføringen av OL/PL i 2022, men som vil styrke kvaliteten og robustheten i transportkonseptet.

Tema 14 Media

Beskrivelse

Formålet med tema 14 er å sikre at akkrediterte media har tilstrekkelige fasiliteter og tjenester for å gi best mulig medie-dekning av OL/PL. Nødvendige fasiliteter for akkrediterte media inkluderer et hovedmediesenter (MMC - Main Media Centre) i Oslo, et mediasenter (Mountain Media Centre) på Lillehammer samt mediefasiliteter på alle arenaer mv. (VMC - Venue Media Centre). MMC i Oslo består av et kringkastings-senter (IBC - International Broadcasting Centre) og et pressesenter (MPC - Main Press Centre). Mountain Media Centre på Lillehammer skal tilsvarende bestå av en IBC-del og en MPC-del. Det skal gis garantier for bruk og utbygging av MMC i Oslo og Mountain Media Centre på Lillehammer.

I tillegg til å dekke rene arbeidssteder for akkrediterte media, skal kravene også sikre at akkrediterte media er godt ivarett på alle andre områder under lekene, slik at arbeidet blir effektivt og totalopplevelsen som formidles blir god. Temaet legger føringer og stiller krav til andre temaer som:

- Innkvartering og olympiske landsbyer
- Transport - media er den mest krevende transportgruppen
- Teknologi - media trenger tilstrekkelig og sikker strøm, kabling, nett-tilganger, terminaler, nyhetsservice, systemer mv.
- Arenafasiliteter for media

Andre berørte tema er:

- Juridiske forhold - spesielle skatter for kringkastingsarbeid og produksjon samt eventuell arbeidslovgivning eller fagforeningsavtaler mv. som kan hindre media i å utføre sitt arbeid
- Toll, immigrasjon og akkreditering - viktig med god ankomsts-service
- Paralympics

Bemanningen av Media Operations er dekket under bemanning.

Løsning i søknad

Oslo2022 har beskrevet to konsepter for MMC i Oslo (Økern og Kjelsrud) og et Mountain Media Centre på Lillehammer, samt hvordan media skal ivaretas gjennom de andre IOC-temaene.

Økern og Kjelsrud er håndtert som to ulike konsepter. Begge plasseringene har samme størrelse på bygningsmassen. MMC blir et av de største byggene i Oslo med planlagt areal på 73 000 m² (IBC på 48 000 m² og MPC på 25 000m²) samt tilleggsareal for parkering samt andre utendørsarealer. En sentral beliggenhet for MMC er viktig for medias opplevelse av OL/PL og tilgang til arenaer, seremonier, byliv og folkeliv. Oslo2022 har vurdert at begge konsepter ligger innenfor kravet til maks. 30 minutters reisetid til arenalokasjonene, og at MMC Økern ligger godt innenfor reisetidskravet.

Det er et krav at MPC-delen av Mountain Media Centre skal være på minimum 3000 m², men ingen slike krav til utskutt IBC, som er planlagt dimensjonert som i Vancouver på 3000 m². Det er lagt til grunn at det benyttes ca. 6500 m² inne i Håkons Hall og Kristins Hall for å dekke disse behovene /D0029/. Lillehammer kommune og Olympiaparken har estimert leiepriser for anleggene.

Vurdering

Oslo2022 har knyttet til seg god kompetanse og forståelse for medias behov, krav og virksomhet. Technical Manual Media /D0790/D0791/ stiller krav som også andre IOC-temaer skal håndtere, eksempelvis arealbehov på arenaer som er tatt hensyn til i tema 8 Sport og arenaer.

MMC

Plan for etterbruk av MMC/IBC er mangelfull. Her ligger et etterbrukspotensiale som ikke er vurdert tilstrekkelig. Det skal benyttes en privat utbygger hvilket kan medføre en høyere risikopremie³ enn dersom etterbruk og kjøper er klarlagt på forhånd. Manglende løsning for etterbruk er kompensert i KVVU med et konservativt (lavt) estimat på salgskostnader. Dette fører til at leiekostnaden for OCOG blir høy, også fordi all risiko ved prosjektet bæres av OCOG. Ved en utnyttelse av etterbruken vil byggene kunne bli vesentlige elementer for byutvikling. Hvis en derimot ikke finner en god etterbruk som gir høyere salgsverdi, vil det være naturlig å bygge enklere bygg med lavere standard og dermed lavere investeringskostnad.

3 Risikopremien er fortjenesten som må regnes inn for å få en privat aktør til å ta risikoen med å finansiere og bygge ut for kommunen.

At etterbruken ikke er fastlagt kan videre svekke visjonen om byutviklingen og søknadens beskrivelse av etterbruk. Ved å bygge MMC med en annen etterbruk, vil byggene kunne inngå i et byutviklingsprosjekt. Eksempler på annen etterbruk kan være høyskole, videregående skole, bydelssenter eller annen virksomhet som kan dra nytte av infrastruktur for strøm, kabling mv. (f.eks. teknologi- eller medierelatert virksomhet).

Det er knyttet flere transportmessige utfordringer til Kjelsrud enn til Økern (den største utfordringen gjelder kravet til transporttid mellom Kjelsrud og Wyller). MMC Økern ligger i gangavstand til Valle Hovin og har lett tilgang til Oslo sentrum, hoteller og folkelivet der, via både kollektivtransport og medie-transport. Det medfører også mindre omfang av Olympic Lane. Det er også kortere avstand til butikker og restauranter mv. Det gjør at Økern virker bedre egnet for å ivareta medias behov for nærhet til folkeliv mv. Det påpekes i KVV Vedlegg 41 /D0662/ at mangel på lokalmiljø på Kjelsrud innen 2022 vil kunne virke negativt inn på IOCs vurdering av konseptet.

Mountain Media Centre

De underliggende beregningene av Mountain Media Centre er detaljerte, og anses som tilstrekkelige på dette tidspunkt i søknadsprosessen.

Reisetid mellom Håkons Hall og Kvitfjell (Fåvang) er ifølge Google Maps 48 minutter, noe som overskrider kravet til reisetid mellom medias bosted og arenaer. Reisetiden til Hafjell alpinsenter er imidlertid beregnet til kun 19 minutter.

VEDLEGG F

SAMFUNNSØKONOMISK ANALYSE AV OL/PL I OSLO

1 Innledning

Netto offentlig tilskudd er et uttrykk for nettobelastningen av OL/PL på offentlige budsjetter. Men det viser ikke hva OL/PL i Oslo i 2022 koster det norske samfunn. For å vise det er det nødvendig med en samfunnsøkonomisk analyse hvor det tas hensyn til alternativverdien av de ressurser som er nødvendige for å gjennomføre de olympiske vinterlekene, og hvor det også tas hensyn til at arrangementet kan ha virkninger av både positiv og negativ art som det ikke er tatt hensyn til i budsjettet som settes opp.

Det er betydelige kostnader knyttet til å arrangere et OL/PL. Ved gjennomføring av OL og PL planlegges det med totalt ca. 3000 utøvere med tilhørende støtteapparat, 14 000 mediefolk, 20 000 frivillige og om lag 2,3 millioner tilskuere. Da må sikkerheten ivaretas, det må legges til rette for helse, sanitet, transport, seremonier, administrasjon, forpleining, vær, innkvartering mm. I den forbindelse er det bl.a. lagt opp til en rekke investeringer. I Oslo-regionen skal det bygges seks ishaller hvorav én skal omgjøres til flerbrukshall etter OL/PL, én skiskytterarena, oppgradering av Holmenkollen og utvidelse av alpinanleggene i Wyller og Grefsenkollen. I tillegg settes Telenor Arena i stand som midlertidig arena. I Lillehammer-regionen er det planlagt investeringer knyttet til Lillehammer Olympiske Bob- og Akebane og i alpinanleggene på Kvitfjell og Hafjell.

I tillegg skal det investeres i 1300 nye boenheter, ca. 80 000 m² annen bygningsmasse og om lag 30 000 m² parkeringsarealer. Tilsvarende investeringer i Lillehammer er 350 nye boliger og 350 nye parkeringsplasser. Av infrastrukturinvesteringer planlegges mindre investeringer i veianlegg og oppgradering av enkelte stasjoner på T-banen.

KSG analyserer de samfunnsøkonomiske virkningene av å arrangere OL/PL i Oslo i 2022 ut fra en nasjonal synsvinkel. Hvilke oppofrelser må gjøres i Norge for å ta på seg arrangementet, og hva får befolkningen i Norge igjen for det? Der som KSG i stedet hadde anlagt et globalt perspektiv på den samfunnsøkonomiske lønnsomheten av OL/PL i Oslo, måtte det i tillegg tas hensyn til oppofrelser og gevinster for IOC, for alle deltakerland, og for alle verdens innbyggere som på en eller annen måte berøres av et vinter-OL/PL.

I det følgende beskrives først hva som menes med en samfunnsøkonomisk analyse, og hvor krevende det er å definere et realistisk referansealternativ for et arrangement som OL/PL 2022. Deretter vurderes hvilke virkninger et slikt arrangement vil ha i samfunnsøkonomisk forstand. Først vurderes budsjettet i et samfunnsøkonomisk perspektiv, deretter vurderes effekter av OL/PL i Oslo som kommer i tillegg til det som fremgår av selve budsjettet, som heretter kalles tilleggseffekter. Deretter vurderes hvor sensitiv den samfunnsøkonomiske lønnsomhetsvurderingen er for referanse-alternativets utforming og de makroøkonomiske rammebetingelsene under utbyggingen og gjennomføringen av lekene.

1.1 Hva er samfunnsøkonomisk analyse

Et prosjekts samfunnsøkonomiske lønnsomhet er gitt ved dets bidrag til samlet verdiskaping utover det en ville ha fått ved beste alternative anvendelse av de ressurser som prosjektet legger beslag på. Når den samfunnsøkonomiske lønnsomheten defineres i forhold til alternativ bruk av ressursene, blir lønnsomheten avhengig av hvordan den alternative ressursbruken defineres. Prinsipielt burde sammenligningen være i forhold til beste alternative anvendelse. I praksis vil imidlertid sammenligningsgrunnlaget vanligvis være gitt ved en realistisk fremskriving av eksisterende ressursbruk over det tidsintervallet som prosjektet blir vurdert for. Den samfunnsøkonomiske lønnsomheten av OL/PL i Oslo i 2022 er dermed gitt ved den samfunnsøkonomiske merverdien som det vil generere for Norge, sammenlignet med alternativet som vil være situasjonen uten OL/PL i Oslo i 2022. Dette sammenligningsgrunnlaget omtaler KSG som referansealternativet.

For prosjekter som strekker seg ut i tid, måles den samfunnsøkonomiske lønnsomheten ved netto nåverdi. Den fremkommer ved å summere fremtidige samfunnsøkonomiske nytte- og kostnadskomponenter diskontert ned til et gitt referansetidspunkt, i dette tilfellet 2013, med en rente som reflekterer den samfunnsøkonomiske avkastningen på prosjekter med sammenlignbar risiko. En positiv netto nåverdi betyr at prosjektets samfunnsøkonomiske avkastning er høyere enn avkastningen i den beste alternative anvendelsen av de ressursene som inngår.

Noen effekter av OL/PL er imidlertid av en slik art at verdsettingen ikke kan avleses fra markedspriser. For tilleggseffekter som ikke lar seg tallfeste på en faglig forsvarlig måte, er det vanlig å gjøre en kvalitativ vurdering av effektene samfunnsøkonomiske verdi.

Det vil kreves en helhetlig vurdering av den samfunnsøkonomiske lønnsomheten ved at OL/PL skal arrangeres i Oslo i 2022. Det må vurderes om positive gevinster på områder som ikke er tallfestet, oppveier netto samfunnsøkonomisk kostnad som fremkommer fra beregningene som KSG har tallfestet. Det må også vurderes om det bør legges vekt på mer overordnede hensyn som ikke direkte inngår i den samfunnsøkonomiske analysen.

1.1.1 Samfunnsøkonomiske kostnader

I velfungerende markeder vil markedsprisene avspeile ressursenes alternativkostnad, men som følge av beskatning og andre markedsforstyrrelser er sammenhengen mellom markedspriser og alternativkostnader imidlertid mer kompleks. Beskatning fører til at prisen som aktørene på etterspørselsiden betaler for en tjeneste, er høyere enn den prisen etter skatt som tilbyderne får. Med tilstrekkelig konkurranse i faktormarkedene vil prisen inklusive skatter reflektere verdien av ressursenes marginale verdiskaping i produksjonen, mens prisen etter fradrag av skatt representerer marginalkostnaden på tilbudssiden.

Eksempelvis vil en i likevekt i arbeidsmarkedet (dvs. arbeidstilbudet er lik etterspørselen) ha at brutto lønn inklusive arbeidsgiveravgift uttrykker marginalproduktiviteten i produksjon, mens lønn etter skatt vil reflektere verdien av det marginale offeret i form av redusert fritid ved å tilby mer arbeid. Den marginale arbeidets nettobidrag til samfunnsøkonomisk verdiskaping vil da være lik skatteinntekten til det offentlige. Dersom lønns- og skatteforhold er de samme i OL-prosjektet som i de sektorer som ressursene trekkes bort fra, vil de skattemessige konsekvenser av denne reallokeringen av arbeidskraft og andre ressurser bli nøytralisert. I slike tilfeller bør det offentlige regne lønnskostnadene på samme måte som en privat arbeidsgiver.

Planlagte investeringer som ligger i referansealternativet kan bli fremskyndet av et OL/PL i 2022, og idrettsanlegg som er planlagt lagt til andre steder, kan bli flyttet. En slik flytting av prosjekter i tid og i rom i forhold til referansealternativet vil sannsynligvis i dette tilfellet medføre relativt begrensede kostnader. Ved fremskyndelse i tid vil det påløpe en rentekostnad som må belastes OL/PL ved at investering og vedlikehold må finansieres tidligere enn planlagt. Utover dette må etterbruksverdien forventes å være lavere sammenlignet med de prosjekter som blir skjøvet bakover i køen. I tillegg kan det

være at idrettsanleggene som blir realisert i OL/PL, ikke ville vært de samme, eller ville blitt realisert andre steder, hvis de var planlagt uten føringene fra OL/PL. Også disse OL-anleggene må antas å ha en lavere etterbruksverdi enn om de var planlagt uten slike bindinger. Resonnementet bygger på at investeringer i idrettsanlegg i utgangspunktet er prioritert på grunnlag av nytte-kostnad analyse slik at reduksjonen i etterbruksverdi blir en kostnad knyttet til relokaliseringen.

1.1.2 Det samfunnsøkonomiske inntektsbegrepet

Verdien av en tjeneste kan måles med brukernes betalingsvillighet for tjenesten målt i penger. I de tilfeller tjenesten omsettes i et marked, vil markedsprisen uttrykke betalingsvilligheten. Dersom den varierer mellom kjøperne, vil markedsprisen reflektere betalingsvilligheten til den marginale kjøperen. Når alle betaler samme pris, vil mange ha en betalingsvillighet som er høyere enn markedsprisen, det vil si at de får et produkt eller en tjeneste som de verdsetter til en høyere pris enn den de har betalt for produktet, dette kalles konsumentoverskudd. Dermed vil f.eks. billettinntektene fra OL/PL vil være et minimumsanslag for tilskuernes verdsetting fordi mange vil ha en betalingsvillighet som er høyere enn billettprisen. Dette konsumentoverskuddet blir ikke fanget opp av billettinntektene, slik at den kommersielle lønnsomheten i dette tilfellet undervurderer den samfunnsøkonomiske lønnsomheten. Dette blir ivaretatt gjennom den ikke-prissatte tilleggseffekten folkefest.

Noen effekter av OL/PL er imidlertid av en slik art at verdsettingen ikke kan avleses fra markedspriser. Det gjelder tjenester og goder der det er umulig eller svært kostbart å innkreve betaling fra publikum, fordi det er vanskelig å håndheve en eksklusiv adgang. Betalingsvilligheten for slike tjenester kan derfor ikke realiseres som markedsinntekt. Den må derfor anslås uten støtte i markedspriser. For tilleggseffekter som ikke lar seg tallfeste på en faglig forsvarlig måte, er det vanlig å gjøre en kvalitativ vurdering av effektens samfunnsøkonomiske verdi.

1.1.3 Krevende å utarbeide et realistisk referansealternativ

Referansealternativet skal beskrive forhold og utviklingsbaner som virkningene av OL/PL i Oslo i 2022 skal sammenliknes med. Derfor er utformingen av referansealternativet svært viktig for analysen av den samfunnsøkonomiske lønnsomheten av prosjektet. Med en analyseperiode på 40 år vil forventet befolkningsvekst alene nødvendiggjøre en oppgradering i referansealternativet, både når det gjelder kapasitet og funksjonalitet vedrørende grunnleggende infrastruktur som understøtter lokaltransport og andre samfunnskritiske tjenester. Folketallet i Oslo er i dag i overkant av 600 000. Det forventes å øke med rundt regnet 100 000 frem til 2022 da OL/PL skal finne sted, og med ytterligere 100 000 frem mot

1 Fremtidens byer er et samarbeid mellom staten og de 13 største byene i Norge om å redusere klimagassutslippene.

VEDLEGG F

2040 som også ligger godt innenfor analyseperioden for de samfunnsøkonomiske vurderingene av et slikt arrangement.¹

I følge Finansdepartementets veileder i samfunnsøkonomisk analyse av 2005 /D0946/ skal referansealternativet kun inneholde igangsatte investeringer og investeringstiltak som det er bevilget midler til. Gitt den sterke befolkningsveksten og den lange analyseperioden, vil ikke dette gi et tilstrekkelig realistisk referansealternativ som virkningene av OL/PL i 2022 kan forholdes til.

Finansdepartementets retningslinjer i Concept veileder nr. 8 /D0948/ åpner imidlertid for at fremtidig behovstilfredsstillelse i referansealternativet ikke skal "bli dårligere enn på beslutningstidspunktet", dvs. at referansealternativet skal kunne holde samme tjenestenivå over hele analyseperioden.

KSG har valgt å forholde seg til denne retningslinjen da den vil gi et mer realistisk referansealternativ. Det betyr at KSG anser at investeringer i nytt delvis automatisert signalanlegg for T-banen og flere T-banevogner, ikke er nødvendig for å gjennomføre OL/PL. Investeringen vil gjøre det enklere å håndtere transportoppgavene som kreves, men siden det ikke er nødvendig velger KSG å legge det i referansealternativet. Investeringene er å anse som helt nødvendige for å opprettholde samme tjenestenivå i kollektivtransporten i Oslo gitt befolkningsveksten som forventes i perioden.

Noe av de samme resonnementene kunne vært anvendt for investeringer i idrettsanlegg, hvor Oslo i utgangspunktet har relativt lav dekning i forhold til folketallet sammenliknet med lands-gjennomsnittet. KSG har imidlertid holdt idrettsanleggene som bygges som følge av OL/PL, utenfor referansealternativet fordi KSG ikke anser dem som grunnleggende infrastrukturinvesteringer. KSG vurderer imidlertid hvor sensitive resultatene i den samfunnsøkonomiske analysen er for at referansealternativet endres til også å inneholde idrettsanleggene som planlegges bygd for OL/PL i Oslo i 2022.

KSG legger til grunn at referansealternativet generelt vil inneholde krav om at investeringer i bygg og anlegg skjer i samsvar med standarder som oppfyller høye krav til energibruk og miljø. I referansealternativet inngår også at OL/PL i 2022 vil bli arrangert et annet sted hvis Oslo ikke skal arrangere lekene.

2 Samfunnsøkonomisk nettokostnad før tilleggseffekter

I de påfølgende avsnittene går KSG gjennom budsjettet (linje 14-24 i Figur 1) for OL/PL for å fastsette samfunnsøkonomiske verdier på ulike kostnad- og inntektsposter. Drøftingen og tallfestingen gjøres med referanse til at OL/PL gjennomføres basert på lokaliseringalternativet Økern-Lillehammer. Resonnementene er de samme for alternativet med Kjelsrud-Lillehammer, selv om tallene blir litt forskjellige for de to lokasjonene. Tallene for begge lokaliseringalternativene er vist i tabellen under hvert avsnitt.

2.1 Budsjettet for OL/PL i samfunnsøkonomisk perspektiv

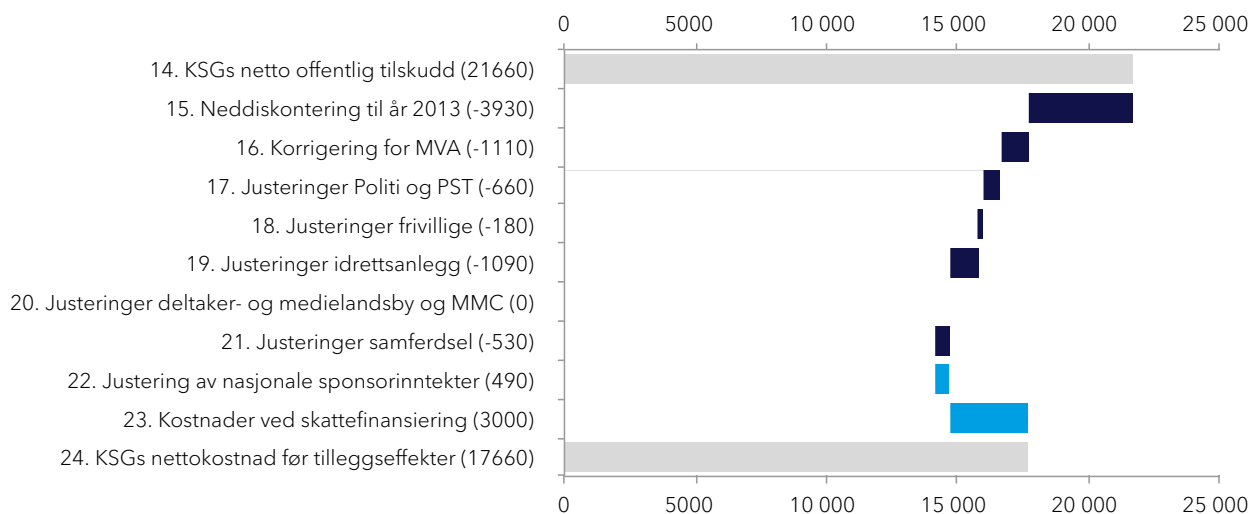
Budsjettet for OL/PL er hovedsakelig delt inn i gjennomføringskostnader, arrangementsinntekter og kostnader knyttet til investeringer i bygninger og anlegg. KSG har vurdert kostnadene i et samfunnsøkonomisk perspektiv. Da gjelder det å vurdere 1) alternativverdier for ressursinnsatsen, dvs. hva ressursene ville hatt av avkastning i referansealternativet, 2) om og i hvilken grad kostnads- og inntektsposter i budsjettet bør anses for å være en del av referansealternativet, og 3) om det er etterbruksverdier knyttet til noen av investeringene i forbindelse med OL/PL som ikke kan sies å være en del av referansealternativet.

KSG vurderer OL/PL i Oslo innen rammen av en normal-konjunktur, og legger til grunn at OL/PL er å regne som et forholdsvis lite prosjekt i forhold til de samlede økonomiske aktivitetene i Oslo-regionen. Investeringer i bygg og anlegg i forbindelse med OL/PL i Oslo er budsjettet til 12 milliarder kroner, og disse investeringene vil ventelig finne sted over 4-5 år. Det betyr en gjennomsnittlig årlig investeringskostnad på i underkant av 3 milliarder kroner i den aktuelle perioden. Dersom dette sammenliknes med at de årlige investeringene i realkapital i følge fylkesfordelt nasjonalregnskap var nesten 60 milliarder kroner i Oslo i 2010 og rundt 90 milliarder kroner i Oslo og Akershus² så vil investeringene i forbindelse med OL/PL være relativt beskjedene. De er dermed ikke større enn at de ligger godt innenfor det som investeringsnivået i Oslo-regionen må forventes å kunne variere med fra et år til et annet. Annen økonomisk aktivitet vil også med stor sannsynlighet tilpasse seg utbyggingen som følge av OL/PL siden tildelingen av et slikt arrangement vil være kjent relativt tidlig i prosessen. KSG forutsetter derfor at mye utbygging vil erstatte annen utbygging i referansealternativet.

KSG har ikke funnet det nødvendig å vurdere i hvilken grad OL/PL vil skape arbeidsplasser som besettes av personer som kommer fra ufrivillig ledighet. På denne bakgrunn har KSG ikke justert den samfunnsøkonomiske kostnaden knyttet til at OL/PL skaper arbeidsplasser som besettes av personer med en lavere alternativverdi enn den faktiske lønnen som betales.

¹ Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

² Byggearealstatistikken, Statistisk sentralbyrå

Figur 1: Fra netto offentlig tilskudd i faste priser til nåverdien av netto samfunnsøkonomisk kostnad før ikke-tallfestede tilleggseffekter.

2.2 Beskrivelser av samfunnsøkonomiske justeringer av budsjettet

I gjennomgangen av budsjettet for OL/PL i Oslo i 2022 har KSG estimert forventningsverdien av netto offentlig tilskudd for Økern-alternativet på MNOK 21 660 2012-kroner. Det blir til en netto samfunnsøkonomisk kostnad som har en nåverdi i 2013 på MNOK 17 660. Netto offentlig tilskudd for Kjelsrud-alternativet på MNOK 24 530 blir til en netto samfunnsøkonomisk kostnad som har en nåverdi i 2013 på MNOK 19 850. Kroneverdien er oppgitt i 2012-priser, og det samme gjelder for alle tall i den samfunnsøkonomiske analysen.

Figur 1 illustrerer hvordan KSG kommer frem til netto samfunnsøkonomisk kostnad før tilleggseffekter for OL/PL i Oslo i 2022. Figuren viser tall for lokaliseringalternativet Økern; fra KSGs estimat på netto offentlig tilskudd til KSGs samfunnsøkonomiske nettokostnad før tilleggseffekter. I det videre er tallene for Økern-alternativet benyttet i teksten, mens det for stegene under presenteres en tabell med tall for både Økern- og Kjelsrud-alternativene.

2.2.1 Neddiskontering til år 2013 (linje 15)

En samfunnsøkonomisk analyse må ta hensyn til at utgifter og inntekter i forbindelse med OL/PL fordeler seg utover i tid, og

at en krone i dag er mer verdt enn en krone i fremtiden, selv når de måles i faste priser. Diskontering ved bruk av kalkulasjonsrente gjør det mulig å sammenligne virkninger som kommer på forskjellig tidspunkt, ved å beregne verdien av de ulike budsjettpostene til et basisår. KSG har valgt 2013 som basisår, og nåverdien er beregnet ved å bruke en kalkulasjonsrente på 4%³. Nåverdien er beregnet til MNOK 17 230, som er MNOK 3 930 lavere enn netto offentlig tilskudd. Dette er vist som første korreksjonsfaktor (linje 15) i Figur 1.

	Økern	Kjelsrud
Netto offentlig tilskudd	21 660	24 530
Neddiskontering til år 2013 (linje 15)	-3 930	-5 020
Netto offentlig tilskudd neddiskontert til år 2013 (2012-kroner)	17 730	19 510

2.2.2 Korrigerer for MVA (linje 16)

KSG antar at ressursene som anvendes i forbindelse med OL/PL ville blitt brukt i beste alternative anvendelse i referansealternativet, som sannsynligvis ville generert like mye merverdiavgift. Merverdiavgiften i forbindelse med OL/PL i Oslo i 2022 er derfor ikke å anse som en merkostnad i samfunnsøkonomisk forstand, og skal trekkes fra i den samfunnsøkonomiske ana-

3 4% er den kalkulasjonsrenten som i henhold til NOU 2012:16 skal brukes på offentlige prosjekter med normal risiko.

VEDLEGG F

lysen. Dette reduserer nettokostnaden med ytterligere MNOK 1110, til MNOK 16 620 (linje 16).

	Økern	Kjelsrud
Korrigerer for MVA (linje 16)	-1110	-1110

2.2.3 Justeringer gjennomføringskostnader. Politi og PST (linje 17) og frivillige (linje 18)

Gjennomføringskostnader i budsjettet er kostnader knyttet til bl.a. seremonier og kultur, ansatte og frivillige, arenautrustning og provisorier, drift av bygninger og anlegg, inventar i bygninger, sikkerhet, ansatte og frivillige. Budsjettposten inneholder også kostnadene OL/PL må forventes å betale i leie for landsbyene og mediasenteret som det forutsettes at private utbygere skal stå bak. Leiekostnadene er ikke omtalt i dette, men omtales under investeringer i deltakerlandsby, mediasenter og byutvikling. Gjennomføringskostnadene eksklusive leie for OL/PL i Oslo i 2022 er av KSG estimert til MNOK 14 950.

Disse gjennomføringskostnadene er i all hovedsak utløst av OL/PL, og de fremkommer som markedspriser. De er derfor å anse som kostnader i samfunnsøkonomisk forstand med to unntak.

Den første gjelder *Kostnader til sikkerhet og beredskap*. Kostnadene for at OL/PL skal kunne ha nødvendig sikkerhetsberedskap er av KSG anslått til MNOK 1550.

KSG deler vurderingen fra politiet og PST om at disse investeringene har stor verdi også i årene etter 2022. F.eks. sies det i /D0932/ at *“kjøretøyer som skal uniformeres og kjøretøy som benyttes som sivile utrykningskjøretøy vil kunne få en etterbruk etter OL i alle landets politidistrikter, og hovedtyngden av disse kjøretøyene blir en langsiktig investering gjennom de vanlige budsjetteringslinjene, kanskje med noe økning i disse budsjettene før OL”*. Deler av kostnadene for sikkerhet kan da anses som kostnader som uansett ville kommet, men som blir fremskyndet pga. av OL/PL. KSG har ikke mulighet til å overprøve disse sikkerhetsvurderingene. Med utgangspunkt i politiets vurdering har KSG lagt deler av kostnaden i referansealternativet i årene etter OL/PL. KSG har antatt at det er en merkostnad ved å fremskynde disse kostnadene. Som et anslag er fremskyndelsen satt til fem år og diskonteringsrenten til 4%. Det reduserer kostnaden slik den ligger i budsjettet med MNOK -660 (linje 17 i Figur 1).

Fremskyndelsen av disse investeringene kan bety at statens bevilgninger til sikkerhets- og beredskapsformål i årene etter 2022 vil bli lavere enn hva de ville vært uten OL/PL i Oslo i 2022.

Den andre gjelder kostnader for frivillige. For frivillige som mobiliseres til OL/PL er det tatt hensyn til at det er en alternativverdi av deres innsats. For frivillige som tar ulønnet permisjon, antas alternativverdien å være større enn verdien av

deres innsats som frivillige i OL/PL, det vil si at det påløper en netto samfunnsøkonomisk kostnad som svarer til skattene som ville blitt betalt hvis de i stedet var i arbeid. Denne kostnaden er også beregnet i den samfunnsøkonomiske analysen til Oslo2022. KSG legger samme fremgangsmåte som Oslo2022 til grunn og får dermed den samme samfunnsøkonomiske merkostnaden som Oslo2022. Den er på MNOK 100.

Siden de frivillige velger å være frivillig fremfor å få lønn må deres nytte av å være frivillig være høyere enn lønnen. KSG antar at denne nytten har en verdi som tilsvarer kostnadene som er avsatt i budsjettet for OL/PL til utstyr, bekledning, opplæring og bevertning for de frivillige. Nytte for frivillige er beregnet til MNOK 280.

Justeringer frivillige er beregnet som nytte for frivillige med fratrukk av alternativkostnaden og utgjør MNOK -180, som er linje 18 i Figur 1.

Alt i alt innebærer dette at KSG beregner de samfunnsøkonomiske kostnadene knyttet til gjennomføringen av OL/PL i Oslo i 2022 til å være MNOK 14 120.

	Økern	Kjelsrud
Gjennomføringskostnader (B+D, eksklusive leie til privat utbygger)	14 950	14 950
Justering politi og PST (linje 17)	-660	-660
Justeringer frivillige (linje 18)	-180	-180
Nettokostnader etter samfunnsøkonomiske justeringer	14 120	14 120

2.2.4 Justeringer idrettsanlegg (linje 19)

KSG har holdt idrettsanleggene som bygges som følge av OL/PL utenfor referansealternativet, fordi KSG ikke vurderer dem som samfunnskritiske investeringer. KSG har estimert investeringskostnadene i idrettsanlegg i forbindelse med OL/PL til MNOK 3670.

Under ekstraordinært Idrettsting 9. juni 2012 ble idrettens bidrag til finansiering av investeringskostnaden for idrettsanleggene vedtatt til 11,1%. Det svarer til MNOK 410 i KSGs samfunnsøkonomiske analyse. Dette er planlagt finansiert over tippemidlene. Selv om det i søknaden ikke er en endelig, omforent fordeling av kostnadene mellom partene, har KSG lagt denne andelen til grunn for analysen. Disse midlene ville sannsynligvis uansett vært allokert idrettsanlegg, og må derfor forstås som å være en del av referansealternativet. Gitt den geografiske fordelingen av idrettsanlegg i Norge, ville størstedelen av disse tippemidlene med stor sannsynlighet vært anvendt på idrettsanlegg i Oslo også i referansealternativet. I referansealternativet ville det imidlertid neppe blitt bygd så mange ishaller, og anleggene ville ventelig hatt en større geografisk spredning enn det som det er lagt opp til i søknaden. Dette avviker fra det som ville vært en optimal prioritering av

idrettsanlegg i referansealternativet, anslått til MNOK 50, gjør at KSG reduserer de samfunnsøkonomiske kostnadene i forbindelse med idrettsanleggene med MNOK 270, som tilsvarer 11,1% av investeringskostnader sportsarenaer (eks. Stubberud som trekkes ut i sin helhet) fratrukket MNOK 50.

I den samfunnsøkonomiske analysen er alle investeringer i form av provisorier og mindre oppgraderinger av eksisterende anlegg å regne for kostnader som utløses av OL/PL i Oslo i 2022.

Når det gjelder investeringer i nye idrettsanlegg, har KSG vurdert hvor stor nettokostnaden er når summen av investerings-, drift og vedlikeholdskostnader over 40 år reduseres med anleggenes etterbruksverdi. KSG har korrigert bruttokostnadene for idrettsanleggene som er planlagt bygd i forbindelse med OL/PL med det som KSG anser som anleggenes kommersielle etterbruksverdi. Brukernes betalingsvillighet antas å dekke både investeringskostnader og kostnader til drift og vedlikehold for flerbrukshallen på Stubberud, mens den for de øvrige idrettsanleggene samlet er antatt å dekke drifts- og vedlikeholdskostnadene. Vurderingene som ligger til grunn er det redegjort nærmere for i tillegget til vedlegget. Dette reduserer kostnadene i budsjettet for OL/PL med MNOK 820.

Behandlingen av tippemidler og etterbruksverdien av idrettsanleggene reduserer de samfunnsøkonomiske kostnadene til sammen med MNOK 1090. Dette er markert med linje 19 i Figur 1.

	Økern	Kjelsrud
Investeringskostnader sportsarenaer (C4.1-C4.12)	3670	3670
Justeringer idrettsanlegg (linje 19)	-1090	-1090
Nettokostnader etter samfunnsøkonomiske justeringer	2580	2580

I tillegg til den kommersielle etterbruksverdien av idrettsanleggene KSG har også inkludert verdien av idrettsanlegg som fellesgode som en ikke-tallfestet tilleggseffekt. Dette er omtalt senere i vedlegget.

2.2.5 Investeringer i deltakerlandsby, mediesenter og byutvikling (linje 20)

I budsjettet for OL/PL er kostnader for investeringer i landsbyene og mediesenter beregnet til MNOK 8540. Videre er det lagt inn kostnader for erverv av tomt og transformasjonstiltak på tomt på MNOK 320, noe som kan ses på som byutviklings-tiltak. Det er også beregnet verdier for hva en kan anta og få

igjen for "OL/PL-byggene" i etterkant av et OL/PL, samlet er denne verdien beregnet til MNOK 6330.

Beregningene av investeringskostnadene er gjort ved å legge sammen markedsverdier for kostnadene til kjøp av tomt, tomteklargjøringskostnader og kostnadene ved oppføring av bygningene. For å komme frem til kostnaden Oslo2022 må betale en privat utbygger, dvs. leiekostnaden⁴, er det fratrukket antatt salgsverdi for leiligheter og bygninger som skal avhendes.

Det er i alt om lag 1300 nye boenheter og litt over 80 000 m² med servicearealer samt ca. 30 000 m² med parkeringsplasser som vil bli lansert på markedet som en følge av investeringen i OL/PL. I snitt bygges det om lag 2500 leiligheter i året i Oslo, mens det i snitt for andre bygg enn bolig bygges om lag 400 000 m² hvert år. Det er store variasjoner fra år til år, boligbyggingen i Oslo var f.eks. på under 700 leiligheter i 2009, mens den i 2005 var oppe i over 5000 boliger. I en "normal" situasjon vil ikke Oslo-markedet ha problemer med å absorbere OL-byggene, og KSG legger til grunn at bidraget fra OL/PL vil være kjent for alle aktører i lang tid før de kommer på markedet. Nye boliger i dette antall vil i seg selv ikke resultere i at prisene i boligmarkedet presses nedover.

Det er også rimelig å anta at den mengden nye bygg som kommer som følge av et OL/PL i Oslo ville kommet uansett, dvs. i referansealternativet. Men at OL-bygningene vil ha en annen form eller en annen lokasjon. KSG anser det dermed som sannsynlig at OL-bygningene ikke kommer i tillegg til den nye bygningsmassen som ellers ville kommet uten et OL, men at det i OL-alternativet blir bygget om lag like mange nye bygninger som i referansealternativet.

Gitt korrekte markedspriser for samlede investeringskostnader og forventet salgsverdi, skal denne fremgangsmåten gi et korrekt uttrykk for den samfunnsøkonomiske kostnaden som utløses av OL/PL i Oslo i 2022. Det gjøres derfor ikke endringer i estimert leiekostnad i den samfunnsøkonomiske analysen.

	Økern	Kjelsrud
Investeringer i bygninger	8540	7800
Salg av bygninger	-6330	-4310
Investering byutvikling (C6.10, C6.11)	320	850
Justeringer deltaker- og medielandby og MMC (linje 20)	0	0
Nettokostnader etter samfunnsøkonomiske justeringer	2530	4350

⁴ Leien er en funksjon av investeringskostnad minus salgsverdi. I tillegg til denne leien må Oslo2022 betale for drift og inventar i OL-perioden. Denne kostnaden er en del av gjennomføringskostnadene.

VEDLEGG F

2.2.6 Justeringer samferdsel (linje 21)

KSGs gjennomgang av budsjettet for OL/PL viser at de samlede investeringene i tilknytning til trafikkavvikling er på MNOK 1190. I disse kostnadene er det som nevnt ikke inkludert nytt delvis automatisert signalanlegg for T-banen og flere T-banovogner slik Oslo2022 har gjort. Investeringene skal ikke være nødvendig for å gjennomføre OL/PL i 2022, og KSG anser dem som nødvendige for å opprettholde samme tjenestenivå i kollektivtransporten gitt befolkningsveksten som forventes i perioden. KSG har derfor valgt å legge disse investeringene i referansealternativet.

Det meste av kostnadene i budsjettet er små tilpasninger med liten eller ingen etterbruksverdi, slik at kostnadene i den samfunnsøkonomiske analysen fullt ut kan regnes for utløst av at OL/PL.

KSG har imidlertid lagt til grunn at det er etterbruksverdier knyttet til variabel skilting, som også vil være tilgjengelig og legge til rette for informasjonsformidling, noe som vil bidra til mer effektiv trafikkflyt etter OL/PL. De planfrie kryssene ved Vinderen og Slemdal har også en klar etterbruksverdi, dels som følge av redusert ulykkesrisiko og dels som følge av bedre trafikkflyt. Etterbruksverdier i form av redusert ulykkesrisiko og bedre fremkommelighet knytter seg også til byggingen av separat gang-/sykkelvei til Wyller.

Ingen av disse investeringene er prioritert slik at det kan forsvares å legge dem fullt ut i referansealternativet. KSG betrakter dem likevel som samfunnsøkonomisk lønnsomme og forventer at de ville kommet ikke mange årene etter et eventuelt OL/PL. KSG legger derfor til grunn at det er investeringer som ligger i referansealternativet, men som fremskyndes pga. OL/PL. For å ha et beregningsmessig holdepunkt har KSG lagt til grunn at disse investeringene i gjennomsnitt fremskyndes med fem år. Det reduserer kostnaden knyttet til disse investeringene i den samfunnsøkonomiske analysen med MNOK 530, slik det er illustrert med linje 21 i Figur 1.

	Økern	Kjelsrud
Investeringskostnader samferdsel (C2)	1190	1160
Justeringer samferdsel (linje 21)	-530	-510
Nettokostnader etter samfunnsøkonomiske justeringer	660	640

2.2.7 Justering nasjonale sponsorinntekter (linje 22)

De viktigste enkeltpostene på inntektssiden i budsjettet for OL/PL er billettinntekter, bidrag fra TOP-sponsorer og nasjonale sponsorer, og inntekter fra TV-rettigheiter. KSG har antatt at OL/PL i Oslo i 2022 vil skape inntekter på tilsammen MNOK 5720.

De fleste av disse postene på inntektsbudsjettet er uttrykk for markedsverdier, som representerer nasjonal betalingsvillighet i den utstrekning kjøperne er norske borgere, og eksport av tjenester hvis det er utenlandske statsborgere. I den grad det er tilfelle, er disse innbetalingene å anse som den samfunnsøkonomiske inntekten.

Det er to unntak fra dette. Det ene knytter seg til den samfunnsøkonomiske verdien for tilskuerne. Billettinntekter er et minsteanslag for publikums betalingsvillighet for OL/PL. De fanger ikke opp nytteoverskuddet for dem som har høyere betalingsvillighet enn billettprisen. KSG har ikke grunnlag for å anslå hvor stort dette konsumentoverskuddet er, men inkluderer det som et element i det KSG omtaler som "Gode opplevelser", og som KSG inkluderer i den samfunnsøkonomiske analysen som en tilleggseffekt som ikke tallfestes.

Det andre unntaket knytter seg til den samfunnsøkonomiske gevinsten av inntekter fra nasjonale sponsorer. KSG velger å anta at ikke alle nasjonale sponsorinntekter som det budsjettes med, er "friske midler" som blir utløst av et OL/PL. OL/PL vil mest sannsynlig få så stor oppmerksomhet at midler som sponsorer uansett ville satt av for idretts- og kulturformål reallokeres til støtte for OL/PL. I den grad dette skjer, er nasjonale sponsorinntekter i budsjettet inntekter som fortrenger sponsorstøtte som ellers ville vært gitt til andre formål. Alle nasjonale sponsorinntekter kan derfor ikke betraktes som inntekt for OL/PL i Oslo i 2022 i samfunnsøkonomisk forstand. KSG har lagt til grunn at det gjelder halvparten av midlene det budsjettes med. Grunnlaget for denne antakelsen er vist i tillegget til vedlegget. Det reduserer inntektssiden i forbindelse med OL/PL med MNOK 490, noe som øker den samfunnsøkonomiske nettokostnaden tilsvarende slik det er illustrert med linje 22 i Figur 1.

	Økern	Kjelsrud
Budsjettposter inntekter (A)	-5720	-5720
Justering nasjonale sponsorinntekter (linje 22)	490	490
Nettokostnader etter samfunnsøkonomiske justeringer	-5240	-5240

2.2.8 Samfunnsøkonomiske kostnader ved skattefinansiering (linje 23)

Offentlige utgifter må skattefinansieres. Skattefinansiering påfører samfunnet en kostnad fordi skatt vrir ressursbruken fra det som er samfunnsøkonomisk optimalt til det som er mindre optimalt. Denne kostnaden er for Norge anslått til 20 øre pr. skattekrone /D0944/. KSG legger dette til grunn for å beregne de samfunnsøkonomiske kostnadene ved at OL/PL finansieres av skattemidler. Denne kostnaden ved skattefinansiering utgjør MNOK 3000 som er 20% av nåverdien for den forventede

netto belastningen på offentlige budsjetter av OL/PL. Dette er vist som en økning av nettokostnaden med linje 23 i Figur 1.

	Økern	Kjelsrud
Skattefinansieringskostnader (linje 23)	3000	3390

2.2.9 Samfunnsøkonomisk kostnad før tilleggseffekter (linje 24)

Før tilleggseffekter av et OL/PL er vurdert har KSG estimert netto samfunnsøkonomiske kostnader for OL/PL i Oslo i 2022 til MNOK 17 660 (2012-kroner med 2013 som basisår), linje 24 i Figur 1.

	Økern	Kjelsrud
Samfunnsøkonomisk kostnad før tilleggseffekter (linje 24)	17 660	19 850

2.2.10 Vurdering av usikkerhet

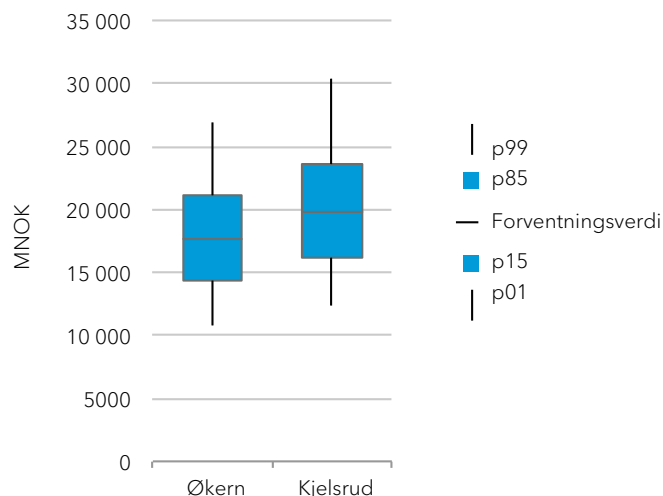
I kap.4 vurderer KSG usikkerheten i netto offentlig tilskudd for de to alternative lokasjonene. Figur 2 viser den resulterende usikkerheten i netto samfunnsøkonomisk kostnad før tilleggseffekter når det tas hensyn til usikkerheten i budsjettet. Analysen viser at netto samfunnsøkonomisk kostnad før tilleggseffekter for Økern, med et konfidensintervall på 70%, vil være mellom MNOK 14 330 og MNOK 21 080. For Kjelsrud vil det være mellom MNOK 16 160 og MNOK 23 580.

3 Samfunnsøkonomiske tilleggseffekter

OL/PL vil imidlertid ha virkninger utover det som er prissatt i budsjettet for arrangementet. Oslo2022 har omtalt det som eksterne effekter. Men mange av effektene som vurderes, kan ikke sies å være "eksterne" i økonomisk forstand. KSG omtaler dem derfor som tilleggseffekter.

KSG skiller mellom to typer tilleggseffekter: Tilleggseffekter som det kan være faglig grunnlag for å tallfeste, og tilleggs-effekter som gis en kvalitativ beskrivelse. KSG understreker at det som beskrives verbalt, ikke er å forstå som noe som er mindre betydningsfullt i den samfunnsøkonomiske analysen enn det som tallfestes.

Det er viktig å ha gode teoretiske og empiriske holdepunkter for å godtgjøre forekomsten av slike tilleggseffekter. Poenget er å fange inn virkninger som OL/PL er opphav til, og som altså ikke ville funnet sted i referansealternativet. Den første studien av den økonomiske påvirkningen av å arrangere OL/PL ble foretatt etter Montréal i 1976⁵. Etter dette har det blitt foretatt mange ulike analyser og studier på de økonomiske effektene av å arrangere OL/PL. Faglitteraturen har hevdet at når de

Figur 2 Usikkerhet i netto samfunnsøkonomisk kostnad før tilleggseffekter for de to alternative lokasjonene Økern og Kjelsrud.

samfunnsøkonomiske virkningene av store idrettsarrangement studeres i ettertid, viser det seg som oftest at virkningene er av mindre omfang enn det som har vært trukket frem før man forpliktet seg til å gjennomføre arrangementet⁶.

KSG vil i det neste drøfte tilleggseffekter som det er være faglig grunnlag for å tallfeste, og tilleggseffekter som må beskrives og begrunnes verbalt.

3.1 Tilleggseffekter som kan tallfestes

Oslo2022 tallfester fem ulike tilleggseffekter av OL/PL:

1. Økt turisme
2. Økt fysisk aktivitet, bedret helse og livskvalitet
3. Flere idrettsanlegg
4. Økt samferdselskapasitet
5. Etterbruk av sikkerhetsutstyr

Oslo2022 mener det er et empirisk grunnlag basert på Lillehammer 1994 som kan tilsa at det følger positive næringslivs-effekter av OL/PL i form av økt turisme. Denne tilleggseffekten drøftes nærmere av KSG i etterfølgende del av kapitlet.

5 Iton, J. "The Economic Impact of the 1976 Olympic Games. Report to the Organizing Committee of the 1976 Games" Montreal: Office of Industrial Research, McGill University, 1978.

6 Matheson, V.A., «Upon Further Review: An Examination of Sporting Event Economic Impact Studies», The Sport Journal, 5(1), 2002.

VEDLEGG F

KSG ser ikke at det er tilstrekkelig faglig grunnlag for å tallfeste økt fysisk aktivitet, bedret helse og livskvalitet. Men KSG er enig i at det kan forekomme en slik tilleggseffekt av OL/PL. KSG inkluderer derfor virkningene av OL/PL på dette området som en tilleggseffekt som ikke tallfestes.

Når det gjelder de øvrige tilleggseffektene som Oslo2022 har tallfestet, har KSG inkludert samferdselsinvesteringer og anskaffelse av utstyr i tilknytning til beredskapsarbeidet i referansealternativet, men noen år frem i tid. Det fanger samme typer verdier som Oslo2022 har kvantifisert som tilleggseffekter i form av økt kapasitet i samferdsel og etterbruk sikkerhetsutstyr. I gjennomgangen av budsjettet har KSG kalkulert inn kommersielle etterbruksverdier av idrettsanlegg, mens idrettsanleggenes verdi som fellesgode trekkes inn som en tilleggseffekt som KSG ikke setter en monetær verdi på.

3.1.1.1 Næringslivseffekter

Næringslivseffektene av OL/PL først og fremst kan forventes å gjøre seg gjeldende for reiseliv, som omfatter et bredt spekter av ulike typer næringsvirksomhet, som hoteller, restauranter, transport, varehandel og spesielt turistrettede aktiviteter. KSG er enig med Oslo2022 i at antall hotellovernattinger for utenlandske statsborgere synes å ha en utvikling som tilsier at Lillehammer 1994 hadde en positiv effekt. KSG finner ikke tilsvarende utvikling for utenlandske statsborgeres hotellovernattinger i de andre nordiske landene i denne perioden, noe som ytterligere sannsynliggjør en slik effekt av Lillehammer 1994.

KSG er innforstått med at tilsvarende effekt ikke er dokumentert for andre vinter-OL etter 1994⁷, men aksepterer likevel at erfaringene fra Lillehammer 1994 tilsier at en slik effekt også bør kunne forventes av OL/PL i Oslo i 2022.

Når det skal beregnes hvor stor denne effekten er, kan det gjøres på flere måter. Oslo2022 har valgt å anta at effekten av OL/PL i Oslo i 2022 ikke vil være like sterk som det som observeres i forbindelse med Lillehammer 1994. Oslo2022 har med referanse til overnatningsstatistikker for årene etter Lillehammer 1994, også antatt at nordmenn i samme periode i større grad vil velge destinasjoner i Norge som reisemål. KSG er usikre på denne effekten da det ikke vises til noen statistikker. KSG anser likevel at den forventede overnatningsveksten som Oslo2022 legger til grunn for sin analyse er satt på et nivå som er forsvarlig.

Verdien av denne turismeeffekten på norsk næringsliv har Oslo2022 beregnet ved å ta utgangspunkt i lønn og

fortjenestemarginer i næringene servering/overnatting, transport og varehandel. Oslo2022 har i tråd med Pedersen (2008)⁸ lagt inn beregninger hvor den samfunnsøkonomiske verdien av arbeid tar hensyn til arbeidsinnsats fra utenlandske statsborgere og ufrivillig ledige i tillegg til dem som rekrutteres fra annet arbeid. KSG har ikke gjort denne korreksjonen for OL/PL. Hotell- og restaurantnæringen sysselsetter mange utenlandske statsborgere, og er en arbeidsstokk med representanter for de fleste etniske grupperinger i Norge. Ytterligere vekst gjør det derfor rimelig å anta at det vil kunne rekrutteres fra minoritetsgrupperinger med høyere arbeidsledighet enn gjennomsnittet i Norge, og flere utenlandske statsborgere. Det er flere måter verdien av denne tilleggseffekten kan beregnes på, og det ikke er mulig å tallfeste en eksakt størrelse, men KSG velger å slutte seg til at verdien av denne tilleggseffekten ligger i den størrelsesorden som Oslo2022 har anslått, dvs. en nåverdi på i overkant av 1,7 milliarder 2012-kroner i 2013.

3.2 Tilleggseffekter som det ikke er forsvarlig å tallfeste

OL/PL har også tilleggseffekter som det ikke er forsvarlig å tallfeste, men som hører med i en samfunnsøkonomisk vurdering av et slikt arrangement, og som det må tas hensyn til før det konkluderes med om OL/PL i Oslo i 2022 er samfunnsøkonomisk lønnsomt eller ikke. Det er imidlertid ingen faglig forsvarlig metodikk for å vekte betydningen av forhold som lar seg tallfeste, og effekter som først og fremst må beskrives verbalt.

Aktuelle tilleggseffekter må vurderes langs to dimensjoner. For det ene; i hvilken grad gjør de påberopte virkningene seg gjeldende på områder som er et viktig samfunnsanliggende? Dernest, hvor sterke er effektene som OL/PL i Oslo i 2022 kan forventes å utløse, herunder hva som er deres fortegn, dvs. om de er å betrakte som en gevinst eller kostnad i samfunnsøkonomisk forstand.

Samlet er det beregnet en samfunnsøkonomisk kostnad før ikke-tallfestede tilleggseffekter på MNOK 17 660 for Økern-alternativet, og 19 850 for Kjelsrud-alternativet. KSG har anslått seks tilleggseffekter som må trekkes inn for å gjøre en helhetlig vurdering av OL/PL i Oslo. Det gjelder:

1. Gode opplevelser, vinter-OL som folkefest
2. Økt fysisk aktivitet og helseeffekter
3. Idrettsanlegg som fellesressurs
4. Sikkerhet og beredskap
5. Miljøbelastning og naturinngrep
6. Opsjonsverdi av OL/PL for andre

7 Fourie, J. og Santano-Gallego, M., «The impact of mega-sport events on tourist arrivals», *Tourist Management* 32: 1364-1370, 2011.

8 Pedersen, K. "Verdien av en (ny) arbeidsplass (i nord)" SNF-Arbeidsnotat nr. 24/2008

Oslo2022 har ikke fremhevet "idrettsanlegg som fellesressurs" og "opsjonsverdien av OL/PL for andre" som separate tilleggs-effekter, men har lagt til grunn at OL/PL har langt flere ikke-tallfestede tilleggseffekter.

3.2.1 Gode opplevelser og vinter-OL som folkefest

Mange har positive opplevelser og gode minner fra vinter OL i Oslo 1952 og på Lillehammer i 1994. Med referanse til disse erfaringene fremheves det at også OL/PL i Oslo i 2022 vil bli en folkefest som mange vil sette stor pris på. Gode opplevelser for befolkningen må anses som et viktig samfunnsanliggende som må kunne vektlegges, og denne effekten anses av mange som selve hovedårsaken til at OL/PL bør arrangeres.

Det er imidlertid uklart hvor stor effekt OL/PL i Oslo i 2022 kan forventes å ha for den samlede befolkningens opplevelser av arrangementet som en stor, nasjonal folkefest. Folkeavstemningen om OL/PL i Oslo i 2022 blant Oslos befolkning i forbindelse med Stortingsvalget i 2013 viste at: 53,5% stemte "ja" til OL/PL, 43,6% stemte "nei", mens 2,9% stemte "blankt". Resultatene fra skolevalget i Oslo viste noe større oppslutning om OL blant de unge: 58% stemte "ja", mens 33% stemte "nei". Slike valgresultat sier imidlertid ikke noe om verdien av OL/PL som folkefest. Da må vi vite hvor stor betalingsvillighet det er befolkningen for at Norge skal påta seg det.

I forbindelse med Sommer-OL i London i 2012 ble det i 2004 gjort en spørreundersøkelse i London, Manchester og Glasgow om betalingsvilligheten i befolkningen for at Storbritannia skulle arrangere OL⁹. Studien viste at betalingsvilligheten var nesten dobbelt så høy i London som i de to andre byene. Den var likevel høy som landsgjennomsnitt: Omregnet til norske forhold svarer den til i overkant av 5 milliarder kroner målt i 2012-priser (se tillegg til vedlegg F).

Det er uklart hva denne betalingsvilligheten egentlig uttrykker. I den grad betalingsvillighet er uttrykk for et ønske om OL/PL for at en selv skal ha anledning til å være tilstede og oppleve folkefesten, så er denne betalingsvilligheten delvis regnet inn i billettinntektene. I den grad betalingsvilligheten uttrykker et ønske om OL/PL for å profilere Norge og norsk næringsliv, er dette tatt hensyn til i verdien som er satt på "næringslivseffekter". Selv om det skulle være forsvarlig å overføre betalingsvilligheten som ble målt i Storbritannia på betalingsvilligheten for større idrettsarrangement i Norge, er det uklart hvor mye som kan regnes som netto tilleggseffekter utover det KSG allerede har regnet inn. Det gjelder også når KSG tar hensyn til at verdien av OL/PL for tilskuerne samlet sett

må være større enn hva de betaler for sine billetter, dvs. at det er et konsumentoverskudd.

Solberg og Ulvnes (2012) har undersøkt nordmenns betalingsvillighet for tre sportsarrangement, deriblant vinter-OL. Spørreundersøkelsen ble gjort i 2011 og viste at 71% var for et vinter-OL i Norge. Omtrent halvparten av dem som var for vinter-OL var villig til å betale ekstra skatt for at Norge skulle gjennomføre lekene, mens den andre halvparten som var positive til vinter-OL i Norge, ikke var villige til å betale noe ekstra skatt for å få det til. I gjennomsnitt var de med betalingsvillighet innstilt på å betale 895 2012-kroner i ekstra skatt for å få vinter-OL til Norge. Den gjennomsnittlige betalingsvilligheten for alle som ville stemt for OL var imidlertid over 70% lavere.¹⁰ Dersom dette er representativt for den norske befolkningen, vil det innebære en betalingsvillighet på 1,3 milliarder kroner neddiskontert til 2013, gitt reallønnsvekst og befolkningsvekst i 2022, se tillegg til vedlegg.

Villigheten til å betale ekstra skatt er antatt å komme i tillegg til betalingsvilligheten som kommer til uttrykk for kjøp av billetter når verdien av OL/PL som folkefest skal vurderes. Men det er mange svakheter knyttet til metoden for betinget verdsetting for å avdekke betalingsviljen for en folkefest. Det er derfor ikke forsvarlig å tallfeste verdien av OL/PL i Oslo i 2022 som en nasjonal folkefest. Men den er ventelig betydelig. Oslo2022 har som illustrasjon anslått den til mellom 2 og 6 milliarder kroner.

3.2.2 Økt fysisk aktivitet og helseeffekter

Helsetilstanden i befolkningen er av stor samfunnsmessig betydning, og tiltak som bidrar til en bedring av folkehelsen har stor samfunnsøkonomisk verdi.

Oslo2022 hevder at OL/PL er et tiltak som forårsaker slike positive virkninger på folkehelsen, og estimerer den samfunnsøkonomiske verdien av bedret folkehelse som følge av OL/PL til 4,9 milliarder kroner. Oslo2022 anser denne beregningen for å være et lavt anslag.

Det er vel dokumentert at det er en positiv sammenheng mellom befolkningens aktivitetsnivå og helsetilstand. Økt aktivitet gir en økning i det som omtales som kvalitetsjusterte leveår. Det er en klar sammenheng mellom aktivitetsnivå og antall forventede leveår med god helse. Økning i aktivitetsnivå kan dermed koples til økning i kvalitetsjusterte leveår. Det er også bredt akseptert hva som er den samfunnsøkonomiske verdien av ett ekstra leveår med god helse. Gitt at man vet hvordan aktivitetsnivået endres i befolkningen, er det derfor mulig å

⁹ Atkinson G, S Mourato, S Szymanski, E Ozdemiroglu. Are We Willing to Pay Enough to 'Back the Bid?': Valuing the Intangible Impacts of London's Bid to Host the 2012 Summer Olympic Games. *Urban Stud*, 2008; 45(2): 419-444, DOI: 10.1177/0042098007085971.

¹⁰ Solberg HA, AM Ulvnes. Major sports events: Why do local residents want them? i Ch. Anagnostopoulos (red.) *Contextualising Research in Sport: An International Perspective* 2012; 97-110. Athens Institute for Education and Research (ATINER).

VEDLEGG F

beregne hvor stor samfunnsøkonomisk verdi denne aktivitetsøkningen har i form av bedret folkehelse.

Oslo2022 mangler dokumentasjon på sammenhengen mellom OL/PL og økt aktivitetsnivå i befolkningen, dette gjør det vanskelig å anslå hvor mange som vil gå fra inaktivitet til aktivitet. KSG kjenner ikke til at det er registrert noen slike effekter etter Lillehammer 1994, eller for den saks skyld i etterkant av olympiske leker eller andre store idrettsarrangement i de landene som har vært vertskap for slike. Hvorvidt opplegget med fakkelfest og andre mobiliseringstiltak for OL/PL, eller det å være til stede og inspireres av hva som skjer under selve arrangement, har en varig effekt på aktivitetsnivået i befolkningen, er usikkert. McCartney et.al. (2010) konkluderer i en artikkel i det tidligere British Medical Journal (BMJ) hvor de har gjennomgått studier som har fokusert på større idrettsarrangement i årene 1978-2008, at den foreliggende empirien verken indikerer klare negative eller positive helseeffekter av store idrettsarrangement.¹¹

KSG venter heller ikke at nye byrom og bedret tilgang til parker og grøntområder vil ha nevneverdig effekt på aktivitetsnivået i den norske befolkning. Den mest sannsynlige sammenhengen mellom OL/PL i Oslo i 2022 og aktivitetsnivået i befolkningen henger etter KSGs oppfatning sammen med at OL/PL bidrar til å redusere underdekningen på idrettshaller i Oslo. Dagens innendørs treningsfasiliteter er sprengt og befolkningsveksten er sterk. Selv om det er mulig å være fysisk aktiv uten å benytte innendørs treningsfasiliteter, kan underdekningen på anlegg i Oslo være så stor at nye haller i forbindelse med OL/PL vil bidra til at flere blir fysisk aktive. Hvor mange flere som vil bli mer fysisk aktive, dvs. som går fra å være inaktive til å bli varig delvis aktive, eller fra delvis aktivitet til varig aktivitet, er det imidlertid vanskelig å si noe om. Men når den aksepterte verdien av ett ekstra kvalitetsjustert leveår er anslått til 625 000 2012-kroner, og overgang fra inaktivitet til varig aktivitet gir en økning på 8 kvalitetsjusterte leveår for en 15-åring og 6 for en 45-åring, så vil selv forholdsvis små endringer i hvor mange som blir varig mer fysisk aktive, gi store samfunnsøkonomiske gevinster. Det er en slik regneøvelse Oslo2022 har gjort. Regneøvelsen illustrerer imidlertid først og fremst at det her kan være snakk om store samfunnsøkonomiske verdier, men ikke at det er samfunnsøkonomiske gevinster som kan forventes.

3.2.3 Idrettsanlegg som fellesgode

Oslo2022 har ikke eksplisitt omtalt verdien av idrettsanlegg som et fellesgode. KSG har regnet inn at idrettsanleggene kan ha en kommersiell etterbruksverdi. Se for øvrig kapitlet om

gjennomgangen av budsjettet. I tillegg til den kommersielle verdien antar KSG at idrettsanleggene har en verdi som et fellesgode som ikke er kalkulert inn i vurderingen av aktivitetsnivå og helseeffekter.

Idrettsanlegg har en verdi i den grad det verdsettes at det legges til rette for at idrettslag kan utøve sin aktivitet, og at barn og unge kan gis positive utfoldelsesmuligheter. Verdien av idrettsanlegg som fellesgode henger også sammen med at de har en opsjonsverdi. Treningsfasiliteter blir mer tilgjengelige hvis man skulle ønske å ta dem i bruk. Dermed kan slike anlegg ha en verdi selv om man ikke selv har planer om å bruke dem.

Dersom bygging av idrettsanlegg i sin alminnelighet skal forsvares ut fra økonomiske resonneringer, må det være denne verdien av idrettsanlegg som fellesgode som begrunner de fleste fordi bare svært få er kommersielt lønnsomme. KSG legger til grunn at det også gjelder idrettsanleggene som planlegges bygget i forbindelse med OL/PL i Oslo i 2022.

3.2.4 Sikkerhet og beredskap

OL/PL i Oslo har virkninger som berører sikkerhet og beredskap både positivt og negativt. Det negative er den store internasjonale medieoppmerksomheten, dette gjør slike arrangement til potensielle terrormål. Det vil i sin tur kunne skape en opplevelse av usikkerhet og bekymring i befolkningen. I den samfunnsøkonomiske analysen skriver Oslo2022 at dette var tilfelle i forbindelse med Vancouver 2010.

På den annen side vil beredskapen også måtte bygges opp for å håndtere denne risikoen. Selv om deler av bevilgningene til sikkerhet og beredskap antas å ligge i referansealternativet med en fremskyndelse i tid, vil et slikt arrangement kunne bidra til bedre og mer realistisk trening som vil bidra til en heving av kvaliteten i det allmenne sikkerhets- og beredskapsarbeidet i årene etter OL/PL. Giulianotti og Klauser (2010) hevder f.eks. at sikkerhetsopplegget rundt Vancouver 2010 er det største som noensinne har vært mobilisert i Canada.¹²

Oslo2022 har vektlagt denne positive virkningen slik at nettoeffekten fremstilles som positiv. Det er etter KSGs vurdering ikke faglig forsvarlig å gi et klart svar på spørsmålet om den opplevde usikkerheten og bekymringen for mulige terroranslag, som følge av at Norge tar på seg å arrangere OL/PL, oppveies av at beredskapen i etterkant kan forventes å bli bedre.

11 McCartney, G.; S. Thomas, H. Thomson, J. Scott, V. Hamilton, P. Hanlon, D.S. Morrison og L. Bond, "The health and socioeconomic impacts of major multi-sport events: systematic review (1978-2008)", BMJ 2010; 340:c2369 doi:10.1136/bmj.c2369

12 Giulianotti, R. og F. Klauser, "Security Governance and Sport Mega-events: Towards and Interdisciplinary Research Agenda", Journal of Sport and Social Issues, 34(1): 49-61, 2010.

3.2.5 Miljøbelastning og naturinngrep

Hensynene til miljø og natur er et viktig samfunnsanliggende. KSG deler vurderingene til Oslo2022 om omfanget av naturinngrep og belastninger på miljøet. Forurensning, både lokalt og når det gjelder klimagassutslipp, knytter seg først og fremst til kravet om dieseldrevne aggregater som primærkilde for strømforsyning til arenaer. Naturinngrepene knytter seg først og fremst til midlertidige veier rundt Holmenkollen og til Wyller.

Positive miljøvirkninger, som energisparende standarder på bygg, må i noen grad forventes å ligge i referansealternativet.

De samlede virkningene av OL/PL for natur og miljø tenderer mot det negative, men de anses ikke som spesielt store. De er heller ikke varige.

3.2.6 Opsjonsverdi for andre

OL/PL vil skape mye oppmerksomhet og mye aktivitet som andre tiltak kan trekke positive veksler på, og som kan gi større gevinster enn det ville vært mulig å oppnå med samme ressursinnsats alene. På denne måten skaper OL/PL en opsjonsverdi som kan gi større gevinster forutsatt at supplerende og kompletterende tiltak iverksettes. Dette er ikke gevinster som kommer av OL/PL i seg selv, men mulige ekstragevinster som andre kan få ut av tiltak som knytter seg til investeringer og virksomhet i og rundt OL/PL.

Et eksempel på slike ekstragevinster som er trukket frem i litteraturen, er byutvikling. Således kan OL/PL tenkes å åpne muligheter for Oslo kommune, slik at det kan oppnås ekstragevinster med tanke på byutvikling med ytterligere innsats i og rundt investeringene som finner sted i forbindelse med gjennomføringen av OL/PL. Slike byutviklingstiltak koblet opp mot den oppmerksomheten og det varemerket som OL/PL er kan gi store gevinster i form av nytte pr. krone investert. At en med et OL/PL kan gjennomføre en omfattende satsing over en forholdsvis kort tidsperiode, er trukket frem som viktige for byutvikling i forbindelse med Barcelona 1992,¹³ og det samme gjelder ventelig for London 2012. Begge disse arrangementene gjelder koblingen mellom sommer-OL og byutvikling, men det samme bør selvsagt kunne realiseres med et OL/PL i mindre skala, som et vinter-OL er. For at argumentet skal gjelde må det være et klart behov for byutvikling i utgangspunktet, og at OL/PL kan gi et momentum for å gjennomføre tiltak som kan gi synergier med tanke på byutvikling.

Forekomsten av slike opsjonsverdier er en positiv gevinst av OL/PL. Men langt større samfunnsøkonomiske gevinster vil

først realiseres dersom supplerende og kompletterende tiltak iverksettes.

3.2.7 Andre tilleggseffekter nevnt i Oslo2022

I søknaden om statsgaranti fremheves ytterligere 10 tilleggseffekter som Oslo2022 mener det må tas hensyn til i den samfunnsøkonomiske analysen av OL/PL. KSG har ikke funnet at disse bør tillegges vesentlig vekt, og begrunner i det følgende denne vurderingen.

Oslo2022 mener at OL/PL vil gi et løft for topp- og breddeidretten. OL/PL er en sterk stimulans for toppidrett også alle de gangene OL/PL arrangeres utenfor Norge, og virkningen for toppidretten kan derfor betraktes som en del av referansealternativet. Når det gjelder den samfunnsøkonomiske verdien av OL/PL som stimulans for breddeidretten, så er dette allerede ivarettatt gjennom tilleggseffekten "økt fysisk aktivitet", hvor det er helseeffekter av økt tilgang på treningsfasiliteter for befolkningen i sin alminnelighet som verdsettes.

Oslo2022 vurderer en effekt for profilering av norsk næringsliv (utenom reiseliv). Denne typen tilleggseffekter anses som inkludert i effektene som er tallfestet for reiseliv, hotell, restaurant og turistrettede aktiviteter som i denne forstand er å forstå som eksportrettet virksomhet, og har valgt å omtale det som "næringslivseffekter". KSG har ikke dokumentasjon som sannsynliggjør at et arrangement som OL/PL skal ha effekter utover dette på næringslivets verdiskaping i sin alminnelighet eller for det som tradisjonelt er Norges eksportnæringer.

Oslo2022 har lagt til grunn at OL/PL vil gi en gevinst som omtales som styrket frivillighet og arrangørkorps. KSG har i tillegg til de direkte kostnadene for å ha frivillige, lagt til alternativkostnaden som er begrunnet i at de frivillige kunne ha brukt tiden på arbeid. KSG har antatt at de frivillige har en nytte av å stille opp for OL/PL som overstiger verdien av fritid, og som tallfestes slik at den nuller den direkte kostnaden til bekledning, bevertning og opplæring av frivillige i budsjettet. KSG erkjenner at et arrangement som OL/PL vil øke antall frivillige som kan mobiliseres for ulike idrettsformål også etter at OL/PL har funnet sted. Mobilisering av frivillige er en forutsetning for at idrettslag, barn og unge skal ha treningsmuligheter, noe KSG har lagt inn i verddivurderingen av idrettsanlegg som fellesgode, og for at det skal kunne oppnås økt fysisk aktivitet og påfølgende helsegevinster. Verdien av å kunne mobilisere frivillige er derfor ivarettatt i KSGs samfunnsøkonomiske analyse.

¹³ Chalkley, B. og S. Essex, "Urban development through hosting international events: a history of the Olympic Games", *Planning Perspectives*, 14, s. 369-394, 1999.

VEDLEGG F

Oslo2022 har gitt dialog og samhold en positiv effekt. I følge Oslo2022 består dette området av virksomhet langs to dimensjoner: Dialog og samhold internasjonalt og dialog og samhold nasjonalt på tvers av ulike sosiale grupper. Det er vanskelig å forstå at verdien av dialog og samhold internasjonalt skal øke med vinter-OL i Oslo sammenliknet med om det blir arrangert et annet sted i verden. Dialog og samhold Internasjonalt er derfor inkludert i referansealternativet. KSG savner teoretisk og empirisk belegg som sannsynliggjør at et stort wintersportsarrangement bidrar nevneverdig til bedre dialog og samhold nasjonalt på tvers av kulturer og religioner.

Helsegevinstene av forbedret tilgang til aktivitets- og friluftstilbud er inkludert i helseeffektene som kan følge av Økt fysisk aktivitet, og i OL/PLs betydning for byutvikling. Økt aktivitet med nye byrom og bedret tilgjengelighet er derfor ikke inkludert som ytterligere en tilleggseffekt i KSGs analyse. Selv om den ikke tallfestes, blir det å ta hensyn til det samme flere ganger.

Oslo2022 fremhever at utbygging i forbindelse med OL/PL vil gi økt tilgang til parker og grøntområder for Oslos befolkning, noe som forventes å ha positive effekter på Region- og byutvikling med vekt på Oslo Øst. Verdien av økt tilgang til slike fasiliteter har KSG i noen grad tatt hensyn til gjennom vurderingen av i hvilken grad OL/PL kan bidra til varig økt fysisk aktivitet blant Oslos befolkning og påfølgende helseeffekter av dette. Oslo2022 hevder imidlertid også at bedre tilgang til grøntområder og aktivitetsmuligheter skaper samfunnsøkonomiske verdier ved at det kapitaliseres inn i eiendomspriser. KSG har imidlertid i referansealternativet lagt til grunn en realprisvekst på 3% i forhold til dagens nivå for å beregne salgsverdier på eiendom, noe KSG antar vil følge av byutviklingstiltak som allerede er igangsatt. KSG har vanskelig for å forstå at OL/PL skal ha nevneverdig selvstendig effekt på eiendomspriser i områdene som bygges ut.

Oslo2022 skriver at OL/PL vil bidra til *Styrket kulturliv* i Norge. Det er vanskelig å forstå at OL/PL vil ha noen slik effekt. Det er liten grunn til å regne med varige omdømmeeffekter for norsk kultur, til at OL/PL skal bidra til å øke kulturinteressen i den norske befolkningen, eller at OL/PL skal bidra til en kvalitativ stimulans for norsk kulturliv. KSG antar at sponsormidler til OL/PL i noen grad vil gå på bekostning av sponsormidler til idretts- og kulturformål i sin alminnelighet. Dette er hensyntatt i den samfunnsøkonomiske vurderingen av budsjetterte inntekter for OL/PL i Oslo i 2022.

Oslo2022 forventer en positiv effekt av OL/PL på *Kompetanseheving og arbeidstrening*. Potensielt størst verdi på dette området følger av hva som måtte oppnås ved at Oslo2022 åpner for at OL/PL skal gi arbeidstrening for 2 000 personer som står utenfor arbeidsmarkedet eller er i ferd med å falle ut av det. Oslo2022 har satt av MNOK 45 til opplæringstiltak for

disse og for de 18 000 andre frivillige i budsjettet /D0337/. Dette er marginalt i forhold til alle midler som allerede brukes på arbeidsavklaring, arbeidstrening og kvalifiseringstiltak i NAV. KSG ser derfor ikke noen grunn til å forvente at OL/PL skal gi ytterligere resultater i denne sammenheng. Oslo2022 fremhever også at OL/PL vil gi erfaring med prosjektstyring og prosjektorganisering, som vil gi verdifull kompetanseheving for OL/PL-tilknyttede i og utenfor OCOG. KSG regner ikke med at det styrker grunnlaget for verdiskaping utover tilsvarende erfaringer som vinnes gjennom andre store prosjekter, og som ligger i referansealternativet. Det gjelder enten erfaringer vinnes i forbindelse med olje- og gassvirksomheten eller på større bygg og anlegg på fastlandet.

Oslo2022 trekker frem at OL/PL skal bidra til en mer *Miljøvennlig samfunnsutvikling*. KSG finner det ikke dokumentert at man på dette området vil oppnå noe annet enn det som allerede må forventes å ligge i referansealternativet.

Av negative effekter som må antas å følge av OL/PL nevner Oslo2022 *Begrenset fremkommelighet*. Siden begrensningen er midlertidig, og i et vekstområde som Oslo, mener KSG at begrenset fremkommelighet av en eller annen årsak, uansett ligger i referansealternativet. KSG kan derfor ikke se at OL/PL i Oslo i 2022 skal forventes å være opphav til noen selvstendig negativ effekt på dette området.

4 Sammenstilling av samfunnsøkonomiske kostnader og gevinster

Tabell 1 sammenfatter KSGs vurderinger slik det er redegjort for i drøftingen ovenfor. Resultatet av KSGs gjennomgang av budsjettet for å finne de samfunnsøkonomiske verdier på ressurser som er planlagt brukt for å gjennomføre OL/PL i Oslo i 2022, er vist både for ulike typer kostnader og når det gjelder budsjetterte inntekter. Det presenteres to alternativer for OL/PL i Oslo i 2022. Netto samfunnsøkonomisk kostnad før tilleggseffekter er MNOK 17 660 for Økern-alternativet og MNOK 19 850 for Kjelsrud.

Tilleggseffektene faller likt ut for begge alternativer. KSG finner ingen forskjell når det gjelder næringseffekter mellom de to alternativene. Det er heller ingen forskjeller hva gjelder tilleggseffekter det ikke er forsvarlig å tallfeste. I fremstillingen av tilleggseffekter som ikke tallfestes, har KSG angitt forventet nettoverdi for de ulike områdene på en skala fra ett til fem plusstegn for positive virkninger, og for ett til fem minustegn for negative virkninger. Jo flere tegn, jo større forventet verdi. Den forventede verdien er en skjønnsmessig vurdering av hvor viktig området som vurderes er som et samfunnsanliggende og hvor sterk effekt OL/PL kan antas å ha.

Verdien av tilleggseffektene som følger av OL/PL må antas å være større enn MNOK 17 660 for at Økern-alternativet skal vurderes som lønnsomt i samfunnsøkonomisk forstand,

TABELL 1 ANSLAG PÅ NETTO SAMFUNNSØKONOMISKE KOSTNADER I BUDSJETTET.

	Økern	Kjelsrud
Gjennomføringskostnader (B+D, ekskl. leie til privat utbygger)	14 950	14 950
<i>Justeringer frivillige</i>	-180	-180
<i>Justering politi og PST</i>	-660	-660
Budsjettposter inntekter (A)	-5720	-5720
<i>Justering nasjonale sponsorinntekter</i>	490	490
Investeringskostnader sportsarenaer (C4.1-C4.12)	3670	3670
<i>Justering idrettsanlegg</i>	-1090	-1090
Investeringskostnader samferdsel (C2)	1190	1160
<i>Justering samferdsel</i>	-530	-510
Investeringer i bygninger	8540	7800
Salg av bygninger	-6330	-4310
Investering byutvikling (C6.10, C6.11)	320	850
Skattefinansieringskostnader	3000	3390
Nettokostnad	17 660	19 850
Tilleggseffekter som tallfestes		
Næringslivseffekter	-1780	-1780
Nettokostnad før ikke-tallfestede tilleggseffekter	15 890	18 070
Ikke-tallfestede tilleggseffekter		
Gode opplevelser/folkefest	++++	++++
Helseeffekter som følge av økt fysisk aktivitet	++	++
Idrettsanlegg som fellesressurs	++	++
Sikkerhet og beredskap	+/-	+/-
Miljøbelastning og naturinngrep	-	-
Opsjonsverdi for OL/PL for tilknyttede tiltak	+	+

Tallene er avrundet til nærmeste MNOK 10 og ekskl. MVA, nåverdi 2013 og i faste 2012-priser. Avrunding gjør at tallene i tabellen ikke kan summeres.

og den må være MNOK 2 190 høyere for at det samme skal gjelde Kjelsrud. KSG har tallfestet næringseffektene av OL/PL til MNOK -1780. Det betyr at verdien av de ikke tallfestede tilleggseffektene må vurderes til over MNOK 15 890 for at Økern skal være samfunnsøkonomisk lønnsomt, og til over MNOK 18 070 for Kjelsrud.

Det vil kreves en helhetlig vurdering av den samfunnsøkonomiske lønnsomheten ved at OL/PL skal arrangeres i Oslo i 2022. Det må vurderes om positive gevinster på områder som ikke er tallfestet, oppveier netto samfunnsøkonomisk kostnad som fremkommer fra beregningene som KSG har tallfestet. Det må også vurderes om det bør legges vekt på mer overordnede hensyn som ikke direkte inngår i den samfunnsøkonomiske analysen.

5 Hvor robuste er resultatene

KSG har valgt å vurdere hvor sensitive resultatene i den samfunnsøkonomiske analysen er for endringer i referansealternativets utforming og for hvorvidt forberedelse og gjennomføring av OL/PL i Oslo skjer under andre konjunktursituasjoner enn den KSG har lagt til grunn.

5.1 Endringer i referansealternativets utforming

Alternative utforminger av referansealternativet vil særlig vedrøre investeringer som på en eller annen måte vedrører OL/PL i Oslo i 2022.

KSG har lagt flere investeringer som vedrører samferdsel i referansealternativet. Størst er investeringen i signalanlegg og nye vognsett for T-banen, som beløper seg til MNOK 1550. Disse investeringene er ikke formelt vedtatt og hører formelt ikke

VEDLEGG F

til referansealternativet dersom Finansdepartementets strenge fortolkning av referansealternativet om at bare tiltak som er igangsatt, eller hvor det er tildelt midler, skal legges i dette alternativet.

Dersom disse investeringene knyttet til T-banen ikke legges i referansealternativet, men behandles som investeringer som er forårsaket av at OL/PL skal arrangeres i Oslo i 2022, vil den samfunnsøkonomiske bruttokostnaden måtte øke med MNOK 1550. Men det betyr også at gevinsten av disse investeringene må tilskrives OL/PL. Dermed måtte KSG ha operert med ytterligere en tilleggseffekt, som det også er mulig å tallfeste.

I så tilfelle er disse investeringer samfunnsøkonomisk lønnsomme. Uten å ha gjort noen separate beregninger av den samfunnsøkonomiske verdien av disse, er ikke KSG i tvil om at samfunnsøkonomiske gevinster knyttet til trafikkanntytte alene mer enn oppveier kostnadene som er knyttet til disse investeringene.

Det betyr at dersom disse samferdselsinvesteringene ikke legges til referansealternativet, men som en del av kostnadene ved å arrangere OL/PL i Oslo i 2022, ville det ha styrket den samfunnsøkonomiske lønnsomheten av OL/PL.

Et annet sett av investeringer gjelder investeringer i idrettsanlegg. KSG har vurdert det som om investeringene i idrettsanlegg i sin helhet skal tilskrives OL/PL. Det er på den annen side regnet inn etterbruksverdier av disse i den samfunnsøkonomiske analysen, og at det er positive tilleggseffekter, som riktignok ikke tallfestes, men som knytter seg til deres verdi som fellesressurs, og som en fasilitet som kan bidra til varig økt aktivitetsnivå i Oslos befolkning, og i så tilfelle med positive helseeffekter.

Oslo har en vesentlig lavere dekning på idrettsanlegg sett i forhold til befolkningens størrelse sammenliknet med landsgjennomsnittet, og denne situasjonen blir ikke bedre ved at det forventes høyere befolkningsvekst i Oslo og Oslo-regionen enn andre steder i landet. Følgelig kunne det argumenteres for at idrettsanleggene burde vært ansett som en del av referansealternativet, fordi mange nye anlegg vil være nødvendige for å opprettholde servicenivået på denne typen tjenester. I så fall ville kostnader knyttet til de nye idrettsanleggene måtte trekkes ut av budsjettet for OL/PL, noe som isolert sett ville redusere brutto samfunnsøkonomiske kostnader. På den annen side måtte etterbruksverdier og alle typer tilleggseffekter som er begrunnet med disse idrettsanleggene, også trekkes ut av den samfunnsøkonomiske analysen. Siden KSG har antatt at disse idrettsanleggene, vurdert som fellesgode, har en samfunnsøkonomisk verdi som sammen med deres kommersielle etterbruksverdi kan være så stor at den dekker kostnadene til investering, drift og vedlikehold, er netto samfunnsøkonomisk kostnad robust for en slik endring av referansealternativet.

Men om idrettsanleggene legges i referansealternativet, må også andre effekter som KSG har knyttet til idrettsanleggene, trekkes ut. KSG har antatt at i den grad det kan forventes at OL/PL bidrar til Styrket folkehelse som følge av økt fysisk aktivitet, må det skyldes at OL/PL reduserer underdekningen av idrettsanlegg i Oslo og dermed kan tenkes å bidra til større fysisk utfoldelse i Oslos befolkning. Dersom det er en slik sammenheng, og den trekkes ut, vil det å legge idrettsanleggene i referansealternativet, faktisk kunne svekke den samfunnsøkonomiske lønnsomheten av OL/PL i Oslo i 2022.

Alt i alt mener KSG at den beregnede samfunnsøkonomiske lønnsomheten av OL/PL i Oslo i 2022 er forholdsvis robust for endringer i referansealternativets utforming.

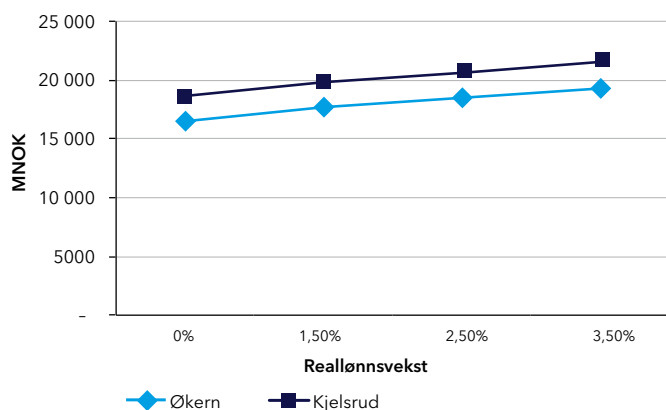
5.2 Andre makroøkonomiske rammer

KSG har lagt til grunn en "normal" konjunktursituasjon, hvor verken arbeidsledighet eller import av arbeidskraft påvirkes nevneverdig av at OL/PL blir arrangert i Oslo i 2022. Konjunktursituasjoner kan imidlertid variere sterkt. Derfor drøfter KSG hvordan henholdsvis en lavkonjunktur og en høykonjunktur vil påvirke resultatene i den samfunnsøkonomiske analysen.

Dersom norsk økonomi skulle være inne i en *lavkonjunktur* under forberedelser, utbygging av bygg og anlegg med tilknytning til OL/PL og under gjennomføringen av selve arrangementet, vil det ha konsekvenser for kostnadsnivået på alle aktiviteter som direkte er knyttet til OL/PL som sådan. Kostnadene vil bli lavere enn under en normal konjunktursituasjon.

Hvor mye det kan dreie seg om, kan illustreres med å beregne netto samfunnsøkonomisk kostnad før tilleggseffekter under en lavkonjunktur og sammenlikne det med KSGs hovedestimat. Ytterpunktet er her en ekstremsituasjon med lavkonjunktur i hele perioden fra forberedelse til gjennomføring av OL/PL. Dersom lavkonjunktur betyr at det ikke er reallønnsvekst i perioden, vil det redusere netto samfunnsøkonomisk kostnad med 6,5% fra MNOK 17 660 til MNOK 16 510 for Økern-alternativet.

Dessuten vil alternativverdien for de ressurser som settes inn i forbindelse med utbygging og gjennomføring av OL/PL reduseres, slik at de samfunnsøkonomiske kostnadene i forbindelse med denne ressursbruken, reduseres ytterligere. Det skyldes at OL/PL da vil beskjeftige ufrivillig ledige direkte, og ellers skape arbeidsplasser, som i den grad de besettes av personer som allerede er i jobb, vil åpne muligheter for ledige i neste ledd. Som vist i forbindelse med den samfunnsøkonomiske vurderingen av Tromsø 2018¹⁴, vil dette raskt dreie seg om 3–4 milliarder kroner. En lavkonjunktur under forberedelse, utbygging og gjennomføring av OL/PL vil med andre ord styrke den samfunnsøkonomiske lønnsomheten i prosjektet.

Figur 3 Sensitivitetsanalyse av reallønnsvekst gjennomført i @Risk med 5000 iterasjoner. x-aksen viser årlig reallønnsvekst og y-aksen forventet netto samfunnsøkonomisk kostnad før tilleggseffekter (MNOK, 2012-kr i 2013).

Dersom forberedelse, utbygging og gjennomføring av OL/PL i stedet finner sted under en høykonjunktur, vil den samfunnsøkonomiske lønnsomheten av prosjektet svekkes. Det bidrar til at kostnadsnivået som OL/PL skal realiseres under, blir høyere enn under en normal konjunktursituasjon. Kostnader som direkte er knyttet til OL/PL blir høyere enn de forventningsverdier KSG har lagt til grunn for sin analyse.

Den størrelsesmessige betydningen av denne direkte effekten kan med tilsvarende urealistisk ekstremforutsetning om høykonjunktur under hele perioden fra forberedelse til gjennomføring av OL/PL, illustreres med hvordan netto samfunnsøkonomisk kostnad før tilleggseffekter endres som følge av endrete antakelser om reallønnsvekst. Hvis den årlige reallønnsveksten blir 1 prosentpoeng høyere enn i KSGs hovedestimat, øker nettokostnaden med i underkant av 4%, og den øker med nærmere 9% dersom den årlige reallønnsveksten blir liggende 2 prosentpoeng over, se **Figur 3**.

Skulle alt arbeid knyttet til OL/PL bli gjennomført under en høykonjunktur, er det dessuten grunn til å vente at OL/PL på marginen bidrar til en kostnadsvekst som også påvirker kostnadene ved alle andre bygg- og anleggsoppdrag som finner sted samtidig i Oslo-regionen. Det gjelder selv om OL/PL isolert sett ikke er større enn at vi har forventet at det vil bli

absorbert uten slike tilleggseffekter i en normalsituasjon for økonomien. Målt i kroner og øre, vil denne effekten raskt være større enn hvordan budsjettet for OL/PL direkte berøres av høy reallønnsvekst.

På den annen side vil OL/PL under en høykonjunktur bety at flere utenlandske statsborgere blir involvert i ulike faser av OL/PL. I den grad disse ansettes i norske bedrifter og betaler skatt til Norge, vil det styrke den samfunnsøkonomiske lønnsomheten i prosjektet. Nettoeffekten er likevel slik at om OL/PL gjennomføres under en høykonjunktur, så vil den samfunnsøkonomiske lønnsomheten i prosjektet svekkes.

Denne gjennomgangen viser at en lavkonjunktur vil styrke den samfunnsøkonomiske lønnsomheten av OL/PL i Oslo i 2022, mens en høykonjunktur vil svekke denne lønnsomheten. Men uansett konjunktursituasjon vil det være en netto samfunnsøkonomisk kostnad forbundet med OL/PL før det tas hensyn til tilleggseffekter av å gjennomføre et slikt arrangement.

6 Oppsummering

KSG har beregnet netto samfunnsøkonomisk kostnad for OL/PL i Oslo i 2022 før verdien av tilleggseffekter vurderes, til MNOK 17 660 for Økern-alternativet og til MNOK 19 850 for Kjelsrud.

KSG vurderer disse anslagene som robuste med hensyn til referansealternativets utforming. Resultatene er imidlertid følsomme for de økonomiske konjunktorene som gjelder for utbygging og gjennomføring av OL/PL. I en lavkonjunktur vil netto samfunnsøkonomisk kostnad bli lavere enn KSG har beregnet den til, mens den øker i en høykonjunktur.

Tilleggseffektene som er omtalt, er alle med ett unntak antatt å ha positiv verdi. Det må vurderes om positive gevinster på områder som ikke er tallfestet, oppveier netto samfunnsøkonomisk kostnad som fremkommer fra beregningene som KSG har tallfestet. Det må også vurderes om det bør legges vekt på mer overordnede hensyn som ikke direkte inngår i den samfunnsøkonomiske analysen.

TILLEGG: GRUNNLAGET FOR KSGs BEREGNINGER I DEN SAMFUNNSØKONOMISKE ANALYSEN

Etterbruksverdier av idrettsanlegg

Det er utfordrende å vurdere forventende inntekter fra bruk av idrettsanlegg som skal bygges til 2022 og brukes til trening, idrettsarrangement og potensielt andre aktiviteter i perioden frem til 2066. Den totale samfunnsøkonomiske verdien av idrettsanleggene i analysen tilsvarer summen av denne kommersielt estimerte etterbruksverdien og verdien av idrettsanleggene som fellesressurs, som KSG ikke har satt tall på.

Den samfunnsøkonomiske etterbruksverdien av idrettsanleggene omtalt av Oslo2022 ble antatt å tilsvare anleggenes drifts- og vedlikeholdskostnader. Dette er det samme som ble antatt i den samfunnsøkonomiske analysen av idrettsanleggene som var planlagt i forbindelse med Tromsø 2018. Antakelig ble etterbruksverdien overvurdert for Tromsø-anleggene fordi etterbruksverdier i stor grad er en funksjon av hvor mange som vil kunne bruke dem i etterkant av OL/PL. Dette tallet er nødvendigvis mye større for Oslo, som har en befolkning som er nesten 9 ganger så stor som Tromsøs.

I beregningene av forventede inntekter fra bruk av idrettsanleggene etter OL i Oslo i 2022, har KSG vurdert det slik at flerbrukshallen, som under et eventuelt OL/PL skal benyttes som ishockeyarena, er privatøkonomisk lønnsom. Det er mulig at et tilsvarende idrettsanlegg ville bli bygget ut i nær fremtid også uten gjennomføringen av et OL/PL i Oslo, men at lokaliseringen og dimensjonering kunne blitt noe endret.

Det antas også at etterbruken til de øvrige idrettsanleggene er tilstrekkelig til at inntekter ved bruk av anleggene i etterkant av OL/PL i gjennomsnitt dekker drifts- og vedlikeholdskostnader. KSG har ikke gjennomgått de ulike anleggene i detalj, men baserer argumentasjonen på dagens referansealternativ og fremskriving av dette.

Vurderingene som ligger til grunn for disse konklusjonene følger av en gjennomgang av dekningsgrad for idrettsanlegg i Oslo og vurderinger av brukernes potensielle betalingsvillighet hvor betaling i private treningsanlegg er et maksimum, og hva som skal til med tanke på antall brukere, åpningstider og inntekter fra alternative bruksområder for å dekke hhv. drifts- og vedlikeholdskostnader og eventuelt også investeringskostnadene.

Som omtalt under kapittelet om referansealternativet har Oslo underdekning av idrettshaller pr. innbygger i forhold til resten av landet:

- Antall personer i Oslo i 2012 var om lag 613 000 innbyggere, og forholdet mellom antall innbyggere og antall idrettsanlegg var 11 937. Dette innebærer at antall idrettshaller i Oslo var om lag 51.
- Det forventes en stor vekst i folketallet og i 2022 anslås Oslo å ha 738 000 innbyggere. Om forholdstallet mellom antall innbyggere og idrettshaller skal være stabilt krever dette at det i perioden frem mot 2022 skal bygges elleve nye idrettshaller (om lag 61 haller tilsammen).

I OL/PL-søknaden legges det opp til totalt 14 idrettsanlegg, hvor seks er utvidelser av eksisterende anlegg (Holmenkollen, Wyller, Grefsenkollen, Hafjell, Kvitfjell og Hunderfossen). Seks av idrettsanleggene går inn under kategorien idrettshaller, mens ett anlegg løses ved en midlertidig ishall i Telenor Arena. I tillegg skal det opprettes en ny skiskytterarena i Oslo. KSG antar at nyttesiden for utbygging av nye idrettsanlegg i Oslo-området er høyere enn grensekostnaden målt ved drifts- og vedlikeholdskostnader.¹⁵ Som et forsiktig anslag antar KSG at gevinstene for disse anleggene tilsvarer drifts- og vedlikeholdskostnadene.

I tillegg har idrettsanlegg karakter av å være en fellesressurs. Dette innebærer at idrettsanlegg har gevinster for samfunnet som overgår den privatøkonomiske betalingsviljen for anlegget. Den samfunnsøkonomiske verdien av at eksempelvis barn og unge har gode muligheter for organisert fysisk aktivitet er vanskelig å tallfeste. Men med den underdekningen Oslo har målt i idrettshaller, er denne verdien potensielt stor. Det kan også spekuleres i om verdien av idrettsanleggene kunne vært større om anleggene hadde blitt bygget med siktemålet å dekke lokale behov i Oslo, og ikke med siktemålet å arrangere OL/PL. Det kan mellom annet spekuleres i om anleggenes lokalisering, dimensjonering ville vært annerledes om investeringene ikke hadde vært rettet inn mot å arrangere OL/PL. KSG har ikke vurdert dette nærmere, men antar at idrettsanleggenes bidrag som fellesressurs er i en størrelsesorden som svarer til de totale investeringskostnadene.

Nasjonale sponsorinntekter

I følge oversikter som Sponsor Insight utarbeider var sponsormarkedet i Norge i 2012 på til sammen 4017 millioner kroner. Fotball og annen idrett mottar til sammen 2900 millioner, mens det resterende går til ulike typer kulturformål. Veksten i sponsormidler antas å være 3% i 2013 og 5% i 2014.

¹⁵ KSG er samtidig av den oppfatning at antall idrettsanlegg per hode kan være en dårlig indikator for å måle regionale forskjeller i befolkningens mulighet for å utnytte treningsanlegg. Det bør heller brukes et mål som ser på potensielt (maksimalt) antall brukere per tidsenhet (dag/uke/år), og vurdere dette opp mot ulike potensielle brukere. Forskjeller i størrelsen på idrettshaller i de store byene og mindre tettsteder kan bety at dette forholdstallet - og som er benyttet i Oslo2022 - gir et feilaktig bilde

på treningsmulighetene for innbyggerne. Eksempelvis vil flerbrukshallen som vurderes bygget i forbindelse med OL/PL i Oslo gi mulighet for innendørs trening for en lang rekke idretter, og legge til rette for langt flere brukere enn en gjennomsnittlig idrettshall har mulighet til. Like fullt vil denne idrettshallen fremstå som én idrettshall i statistikken omtalt over.

Verdien av nasjonale sponsorinntekter som det er budsjettet med i tilknytning til OL/PL i Oslo i 2022, utgjør til sammen 20-25% av det som allokteres til slike sponsormidler på ett år. Men sponsormidlene til OL/PL skal fordeles over flere år, slik at de nasjonale sponsorinntektene i forbindelse med OL/PL på det meste i årene 2019-2022 ventes å utgjøre om lag 5% av de årlige sponsormidlene fra private i Norge, eller nærmere 20% av de årlige sponsormidlene til andre idrettsformål enn fotball.

KSG antar at OL/PL vil innebære noe reallokering av midler som næringslivet uansett forventes å bruke på idretts- og kulturformål, mens noe må antas å være reell vekst, eller "nye" sponsormidler som initieres av OL/PL. Det finnes ikke noe svar på hvor mye dette er. KSG har antatt at halvparten av de budsjettete inntektene fra nasjonale sponsorer er sponsormidler som disse uansett ville brukt på idretts- og kulturformål, mens den andre halvparten anses som "friske" midler som kan tilordnes OL/PL.

Næringslivseffekter

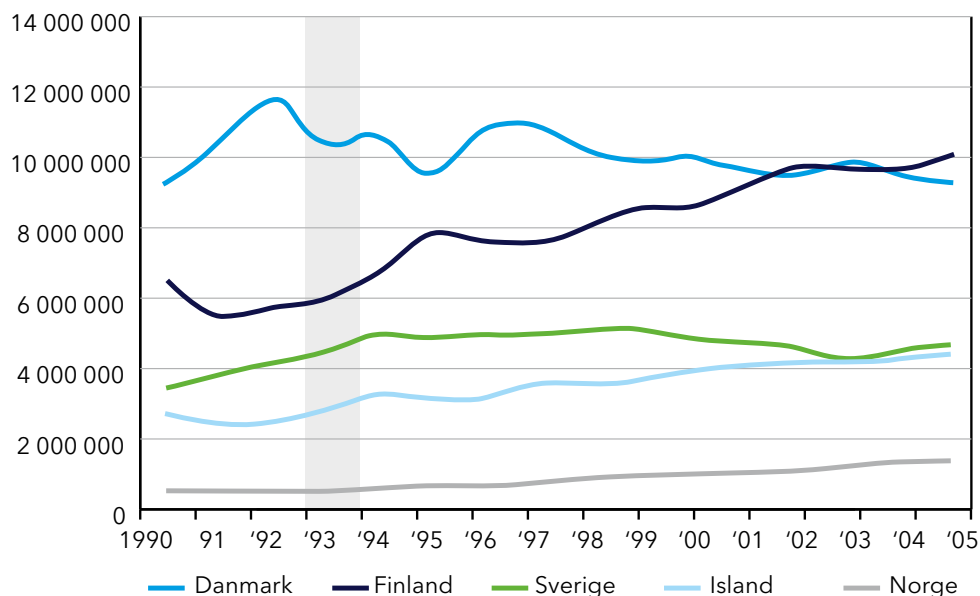
I vurderingen av hvilke effekter OL/PL kan ha på næringsliv og verdiskaping har KSG lagt til grunn at det har vært et tidsavgrenset løft i utenlandske statsborgeres hotellovernattinger som kan antas å være en følge av Lillehammer 1994. Oslo2022

har påpekt dette, og KSG har undersøkt tilsvarende statistikk for de andre nordiske landene, for å sjekke om en parallell utvikling har funnet sted i tilgrensende land, som også inkluderer andre vintersportsnasjoner. Som det fremgår av **Figur V. 1**, er det et særnorsk mønster for utviklingen i antall hotellovernattinger av utledninger, som sannsynliggjør at Lillehammer 1994 kan ha hatt en slik effekt. Den grå kolonnen i figuren indikerer kalenderåret 1994.

I vurderingen av slike effekter i forbindelse med 2018, tok KSG utgangspunkt i egne studier som hadde gjennomført særskilte analyser av slike mulige effekter. KSG la disse studiene til grunn, men korrigererte resultatene slik at det ble antatt at OL/PL ga et løft, men at effekten avtok over tid.

Dette er akkurat det som kan observeres i figuren: Utenlandske statsborgeres hotellovernattinger i Norge økte fra rundt 1991 og holdt seg høyt i noen år, men slik at virkningen avtok over tid, og nærmet seg en slags trendvekst rundt 2000.

Det er denne tenkningen som er lagt til grunn for tallfestingen av denne effekten i Oslo2022. Fremgangsmåten for å anslå størrelsen på denne effekten, er også rimelig. KSG har derfor ikke sett det som påkrevet å gjøre egne separate beregninger.

Figur V. 1 Utenlandske statsborgeres hotellovernattinger i de nordiske landene, 1990-2005. Antall. Tallene for Norge er hentet fra SSB (Tabell 03698: Hotell og andre overnattingsbedrifter. Overnattinger etter gjestene sin nasjonalitet (F)), mens tallene fra de øvrige landene er lastet ned fra Eurostat sin databank ("Total nights spent by non-residents").

3 Risikopremien er fortjenesten som må regnes inn for å få en privat aktør til å ta risikoen med å finansiere og bygge ut for kommunen.

VEDLEGG F

Betalingsvillighet for å arrangere vinter-OL

Folkeavstemningen i Oslo som ble avholdt samtidig med Stortingsvalget 2013 var avgjørende for hvorvidt Oslo kommune skulle søke om å arrangere Olympiske og Paralympiske Leker i 2022. Resultatet fra folkeavstemningen viste at 53,5% av Oslos innbyggere stemte for OL, mens 43,6% var i mot og 2,9% stemte blankt.

Store sportsbegivenheter kan bidra til å skape en positiv opplevelse i form av en folkefest for arrangørlandet. Det er imidlertid vanskelig å sette en verdi på en slik opplevelse og hvor mye hvert enkelt individ er villig til å betale for at arrangementet skal finne sted. En anvendt metode for beregningen av befolkningens kostnader er betinget verdsetting. Metoden går ut på å estimere betalingsvilligheten ved å stille hypotetiske spørsmål blant et representativt utvalg av befolkningen om for eksempel hvordan de verdsetter et OL-arrangement. Man måler altså hvor mye folk ville være villige til å betale for OL, og ikke hva de faktisk skal betale.

I forbindelse med OL i London i 2012 ble det gjennomført en spørreundersøkelse om husholdningers betalingsvillighet i tre byer i Storbritannia i 2004. Resultatet av undersøkelsen varierte noe avhengig av husholdningenes bosted. I London var betalingsvilligheten pr. husholdning £22 pr. år i 10 år, mens i Manchester og Glasgow var betalingsvilligheten lavere, £12 pr. år i 10 år.^{16 17}

I to norske studier er betinget verdsetting brukt i forbindelse med store sportsbegivenheter. Andersson et al. (2004) gjennomførte en undersøkelse om betalingsvilligheten for Ski-VM i 1997 blant befolkningen i Trondheim.¹⁸ 400 personer deltok i undersøkelsen. Over 75% av respondentene var positive til Ski-VM, mens ca. 25% var i mot den. Betalingsvilligheten for de som var i favør av arrangementet var 1870 2012-kroner, mens de som var i mot det var villige til å betale rundt 330 2012-kroner for at OL ikke skulle arrangeres. Den gjennomsnittlige betalingsvilligheten utgjorde imidlertid 1300 2012-kroner. Denne betalingsvilligheten er ikke for alle, men for den del av befolkningen som er stemmeberettiget.

Solberg og Ulvnes (2012) har undersøkt nordmenns betalingsvillighet for tre ulike sportsarrangement, vinter-OL, Ski-VM og Fotball-EM.¹⁹ Rundt 1000 personer fra fire forskjellige regioner deltok i undersøkelsen. To av regionene ble valgt ut i fra kriteriet om at de tidligere hadde arrangert store sportsarran-

gementer en eller flere ganger (Oslo- og Trøndelagregionen). De to andre regionene inkluderte Nord-Norge som tidligere ved to anledninger har søkt om å være arrangør, og Bergenregionen som verken har søkt eller har erfaringer med slike arrangementer.

Resultatet fra denne undersøkelsen viste at det var større oppslutning for at Norge skulle arrangere vinter-OL enn fotball, men at Ski-VM hadde størst oppslutning. 77% av respondentene ville stemt for Ski-VM, 71% for vinter-OL, mens 51% ville stemt for Fotball-EM.

Majoriteten av respondentene ønsket likevel ikke å betale noe ekstra for at disse arrangementene skulle finne sted i Norge.²⁰ Et interessant funn fra studien var at selv om folk var i favør av arrangementet skulle finne sted i Norge, var de ikke nødvendigvis villige til å finansiere disse ved å betale ekstra skatt. Omtrent halvparten av de som ville stemt ja til OL var villige til å betale for OL. Betalingsvilligheten for disse var i gjennomsnitt €114 i 2011, noe som utgjør 895 2012-kroner.^{21 22} Den gjennomsnittlige betalingsvilligheten for alle respondentene utgjorde derimot €33 eller 260 2012-kroner.

I forbindelse med vurderingen av søknaden om Fotball-EM 2016 i Norge og Sverige forsøkte Dalen og Håkonsen (2009) å tallfeste betalingsvilligheten blant nordmenn for at Norge skulle arrangere Fotball-EM.²³ Anslaget var basert på den ovennevnte studien om betalingsvilligheten i Storbritannia som var gjennomført i forkant av Sommer-OL i London²⁴. Befolkningens betalingsvillighet ble da anslått til 2,5 milliarder i 2009-kroner.²⁵ Det gjøres oppmerksom på at dette beløpet reflekterer halvparten av den totale betalingsvilligheten for Norge, siden Fotball-EM skulle deles mellom Norge og Sverige.

Beregning av betalingsvilligheten for OL/PL i Oslo 2022

Dersom samme betalingsvillighet som i undersøkelsen for OL i London legges til grunn for å beregne betalingsvilligheten for OL i Norge, svarer det til i overkant av 5,2 milliarder 2012-kroner, eller vel 1000 kroner for hver innbygger i Norge. Dette beløpet er lavere enn den gjennomsnittlige betalingsvilligheten for Ski-VM i Trondheim 1997, men omtrent samme som betalingsvilligheten for de som ville stemt ja til et OL med en betalingsvillighet på 895 2012-kroner i studien fra Solberg og Ulvnes (2012).²⁶

16 eftc. Olympic Games Impact Study - Stated Preference analysis. 2005.

17 Atkinson G, S Mourato, S Szymanski, E Ozdemiroglu. Are We Willing to Pay Enough to 'Back the Bid?': Valuing the Intangible Impacts of London's Bid to Host the 2012 Summer Olympic Games. Urban Stud, 2008; 45(2): 419-444, DOI: 10.1177/0042098007085971.

18 Andersson TD, A Rustad, HA Solberg. Local residents' monetary evaluation of sports events. Managing Leisure, 2004; 9: 145-158.

19 Solberg HA, AM Ulvnes. Major sports events: Why do local residents want them? i Ch. Anagnostopoulos (red.) Contextualising Research in Sport: An International Perspective 2012; 97-110. Athens Institute for Education and Research (ATINER).

20 77%, 64% og 60% av respondentene var i mot å betale ekstra skatt for henholdsvis Fotball-EM, Ski-VM og vinter-OL.

21 Omregning basert på gjennomsnittlig valutakurs i 2011 (Norges Bank) og konsumprisindeksen (Statistisk sentralbyrå).

22 Omtrent 40% av de som ville stemt for Ski-VM var villige til å betale €99, dvs. rundt 780 2012-kroner. Til tross for at bare 20% av de som ville stemt for Fotball-EM, var betalingsvilligheten deres €123, noe som utgjør ca 965 2012-kroner. Fotball-entusiaster hadde dermed den høyeste betalingsvilligheten. Men det er færre av dem.

23 Dalen DM, L Håkonsen. Samfunnsøkonomiske gevinster av et Fotball-EM i Norge i 2016. 2009.

24 eftc. Olympic Games Impact Study - Stated Preference analysis. 2005.

Studier av betalingsvilligheten for store sportsbegivenheter i Norge viser at ikke alle ønsker å være med på å finansiere slike begivenheter. Derfor virker en samlet betalingsvillighet på 5,2 milliarder kroner eller 1000 kroner pr. innbygger veldig høyt. Det er også uklart hva slags betalingsvillighet som eventuelt måles. Det er heller ikke i samsvar med den sist gjennomførte empiriske studien av Solberg og Ulvnes (2012). Med utgangspunkt i den gjennomsnittlige betalingsvilligheten for OL i deres studie som er 260 2012-kroner pr. voksen person, SSBs befolkningsfremskriving (middels vekst) som antyder at antall innbyggere i aldersgruppen 18 år og oppover i Norge vil øke til 4,4 millioner i 2022, og en årlig reallønnsvekst på 1,5%, vil betalingsvilligheten for den voksne befolkningen utgjøre 1,3 milliarder kroner neddiskontert til 2013.

Faktorer som påvirker betalingsvilligheten

Flere faktorer er avgjørende for folks betalingsvillighet gjennom skatten for store sportsbegivenheter (Solberg og Ulvnes, 2012).²⁷ Når det gjelder OL, finner man at betalingsvilligheten for OL øker med interessen for OL og i hvor stor grad en vektlegger det sosiale aspektet ved slike arrangementer. Yngre personer og de som bor i Nord-Norge har også høyere betalingsvillighet for OL enn de som bor i Oslo-regionen. Videre er verdien av å være vertskap for OL positivt assosiert med betalingsvilligheten. Inntekt, utdanning, politisk syn og økonomiske fordeler for regionen er ikke avgjørende for betalingsvilligheten. Det er heller ingen sammenheng mellom betalingsvilligheten og tilstedeværelsen under tidligere OL-arrangementer.

25 I den samfunnsøkonomiske analysen av OL i Oslo2022 (Vedlegg 77) tar man utgangspunkt i denne verdien, altså 2,5 mrd i 2009-kroner og finner at dette utgjør om lag 540 2012-kroner per nordmann. Videre refereres til den norske studien i forbindelse med Ski-VM i Trondheim i 1997, og at betalingsvilligheten per nordmann viser seg å være mer enn dobbelt så stor. Det argumenteres dermed for at den lokale betalingsvilligheten er betydelig høyere enn den nasjonale. Dette er imidlertid ikke helt riktig, da man ikke har vært oppmerksom på at Dalen og Håkonsen (2009) hadde i sin beregning tatt utgangspunkt i at EM-arrangementet skulle deles mellom Norge og Sverige, og derfor dividerte man britenes betalingsvillighet i to for så å beregne et anslag på betalingsvilligheten i Norge.

26 Solberg HA, AM Ulvnes. Major sports events: Why do local residents want them? i Ch. Anagnostopoulos (red.) Contextualising Research in Sport: An International Perspective 2012; 97-110. Athens Institute for Education and Research (ATINER).

27 Solberg HA, AM Ulvnes. Major sports events: Why do local residents want them? i Ch. Anagnostopoulos (red.) Contextualising Research in Sport: An International Perspective 2012; 97-110. Athens Institute for Education and Research (ATINER).

VEDLEGG G

VURDERING AV STRATEGI, PLANER OG TILTAK FOR MILJØ

Sammendrag

Beskrivelse

Tema 5 søker å gi IOC informasjon om miljømessige forhold i kandidatbyen, f.eks. informasjon om geografiske trekk, vernede/følsomme områder, kulturminner og potensielle naturrisikoer. Miljømessige effekter av å avholde lekene i kandidatbyen skal beskrives. IOC etterspør informasjon om aktuelle miljø- og klimatilnæringer i regionen og hvordan planlagte tiltak, i forbindelse med lekene, knytter opp mot lokale og regionale miljø- og bærekraftstrategier. I tillegg søker tema 5 å gi IOC informasjon om meteorologiske forhold i kandidatbyen.

Løsning i søknaden

Miljøstrategien til Oslo2022 gir en overordnet beskrivelse over hvordan temaet miljø har blitt ivarettatt så langt og hvordan temaet skal ivaretas i det videre arbeidet frem mot 2022.

Oslo2022 har valgt en konseptstrategi som skal begrense inngrep i natur og miljø. Der hvor det er mulig skal anleggene ligge sentralt, og det legges opp til gjenbruk av allerede eksisterende anlegg. For å begrense miljøpåvirkning er det også anbefalt kompakte konsepter som reduserer transportbehovet, det skal gjennomføres grønne og blå tiltak i områdene for landsbyer og mediesentre, og alle nye anlegg skal sertifiseres etter standard for passivhus eller liknende /D0037/.

På oppdrag av Oslo2022 er det gjennomført strategiske utredninger av miljøkonsekvenser for aktuelle OL/PL-anlegg og en utredning av luftforurensningssituasjonen for deltakerlandsby og medielandsby. Gjennom de strategiske utredningene er tiltak som innebærer inngrep i natur- og kulturlandskap identifisert /D0388/D0389/D0390/D0391/D0392/.

I det videre arbeidet vil Oslo2022 sørge for at OL-tiltak samordnes med pågående tiltak og at tilgjengelig kunnskap ivaretas i planene ved å etablere et nært samarbeid med alle relevante offentlige virksomheter. Det legges også opp til involvering av privat næringsliv og frivillige organisasjoner. Oslo2022 planlegger å lage klima- og miljøregnskaper og utvikle en klima- og miljøbudsjetteringsmodell. Etter at endelig konsept er valgt skal det, basert på budsjetteringsmodellen, etableres konkrete miljømål. I etterkant av OL/PL i Oslo vil

klima- og miljøbudsjettet brukes for å fastslå faktiske miljøpåvirkninger, og det skal evalueres i hvilken grad miljømålene er nådd. Oslo2022 understreker at miljøkonsekvensutredninger og Olympic Games Impact-studier vil følges opp og tas på alvor /D0037/. OGI-studiet skal utføres av et uavhengig forskningsmiljø, forslagsvis Universitetet i Oslo og Senter for utvikling og miljø (SUM) eller CIENS-konsortiet /D0891/.

I det videre arbeidet skal det etableres ambisiøse mål for ressursbruk og avfallshåndtering, hvor visjonen er at så lite avfall som mulig går til deponi. Anskaffelser av varer og tjenester vil utgjøre en stor del av miljøavtrykket, og Oslo2022 ønsker derfor å etablere en anskaffelsesordning som gjør det mulig å stille miljøkrav til alle leveranser av varer og tjenester til OL /D0037/.

Meteorologisk institutt har laget en klimabeskrivelse av aktuelle lokaliteter basert på målinger de ti siste årene, og skissert en mulig løsning til hvordan en værtjeneste under OL kan organiseres.

Vurdering

Miljøstrategi Oslo2022 er lite konkret, og koblingen mellom Oslo2022s miljøambisjoner og allerede eksisterende målsetninger, innen kommunen og nasjonalt, er ikke beskrevet.

I den første søknadsfasen (CAP) etterspør IOC informasjon om aktuelle miljø- og klimatilnæringer i regionen og hvordan planlagte tiltak, i forbindelse med lekene, henger sammen med lokale og regionale miljø- og bærekraftstrategier. Å etablere miljømål først i etterkant av at endelig konsept er valgt, slik Oslo2022 foreslår, er derfor ikke omforent med IOC's krav.

I IOC's "Guide on Environmental Management" beskrives det, gjennom nøkkelaktiviteter, hvordan miljøstrategien til et OL/PL kan realiseres og i hvilke faser miljøfunksjonen bør bistå og samarbeide med andre funksjoner i organisasjonen. KSG savner en beskrivelse av hvordan Oslo2022 vil forholde seg til denne guiden.

Beskrivelsen av miljøkonsekvenser knyttet til anleggenes plassering er tilfredsstillende beskrevet i dette forberedelsesstadiet. Imidlertid er det viktig at de tiltak, studier og utredning

ger som anbefales i konsekvensutredningene følges opp på en effektiv måte. Spesielt noterer KSG at:

- Det er ikke gjennomført vurderinger av miljøkonsekvenser knyttet til planlagte tiltak på T-banen (planfri overgang på Vinderen og Slemdal, samt utvidelse av perronger på Midtstuen og Frognerseteren).
- Det er ikke gjennomført vurderinger av miljøkonsekvenser knyttet til et eventuelt skiskytteranlegg på Huken.
- I konsekvensutredningen for Hafjell er det forutsatt at uttak av vann til økt snøproduksjon ikke vil føre til negative konsekvenser for vannmiljøet.

I miljøstrategien er avfallshåndtering bare i begrenset grad beskrevet, og Oslo2022s visjon om at så lite avfall som mulig går til deponi fremstår som lite ambisiøs. KSG savner en tydelig kobling mellom Oslo2022s visjon og MDs avfallsstrategi /D0950/.

KSG noterer at utført spredningsberegning for deltakerlandsby og medielandby i Oslo ikke tar hensyn til lokasjonenes topografi. Ved utforming av bygg og anlegg er det viktig at det tas hensyn til lokalklimatiske forhold, f.eks. slik at viktige kaldluftdrag ikke stenges. KSG savner en drøfting av hvordan topografien ved aktuelle lokasjoner påvirker forurensningssituasjonen.

I henhold til Stortingsmelding 21, lansert 25. april 2012, vil Regjeringen skjerpe energikravene i byggeteknisk forskrift til minst passivhusnivå i 2015 og nesten nullutslippsnivå i 2020. Planlagt sertifiseringsnivå, som er passivhusnivå, samsvarer ikke med det ambisjonsnivået som er kommunisert.

Det er ikke nevnt i miljøstrategien at IOC stiller krav til OCOG om høy leveringspålitelighet hva gjelder strømforsyning /D0791/. Erfaringer fra Vancouver 2010 og London 2012 tilsier at OBS krever primærstrøm fra diesellaggregater for å oppnå denne påliteligheten /M23/. KSG savner en drøfting av klimakonsekvensene av et slikt krav, samt en beskrivelse av hvordan Oslo2022 planlegger å begrense disse konsekvensene.

KSG har ingen merknader til det som er beskrevet under temaet meteorologi.

Konseptvurderinger

Ambisjoner og målsettinger

Miljøstrategien til Oslo2022 uttrykker ambisjoner om at OL/PL skal gi varige løsninger av høy miljøstandard samt miljømessige verdier som lever etter at arrangementet er gjennomført. Det er et tydelig fokus på at lekene skal føre til en bærekraftig byutvikling i tråd med gjeldende planer i Oslo

kommune. Oslo2022 planlegger å videreføre arbeidet med Fremtidens byer¹ og lekene skal underbygge Oslo kommunes miljø- og bærekraftsmål /D0037, s.2-4/. I Miljøstrategi Oslo2022 heter det at "et OL/PL skal gi miljømessige verdier som blir en del av arven etter lekene; det skal leveres varige løsninger av høy miljøstandard, og OL i Oslo skal bidra til å nå lokale og nasjonale miljø- og klimamål" /D0037, s.3/.

Oslo2022 har identifisert at en bevisst holdning til miljøspørsmål gjennom planleggings- og gjennomføringsprosessen er en suksessfaktor. Dette innebærer at Oslo2022 søker å /D0002, s. 177/:

- Minimere inngrep i natur- og kulturlandskap
- Utnytte arealer med behov for økologisk og sosial oppgradering
- Gjennomføre avbøtende tiltak, som nødvendige økologiske restaureringstiltak
- Minimere ressursbruk
- Bygge behovsbaserte og miljømessig fornuftige anlegg og infrastruktur
- Lokalisere nye anlegg i nærhet til eksisterende og planlagt kollektivtransport
- Forsterke bærekraftig utvikling, med synergier til eksisterende planer

Kommunal kvalitetssikrers vurdering

Kommunal kvalitetssikrer vurderer i sin kvalitetssikring av søknaden at KVUen i liten grad belyser miljømålsettinger. Videre påpeker Kommunal kvalitetssikrer at de målsettinger som finnes "fremstår som lite sammenfallende med de styringsdokumenter som gjelder for Oslo kommune (eksempelvis Handlingsplan for miljø og klima 2012-2015 og Byøkologisk program 2011-2026 (sak 52/2011))". De anbefaler at Miljøstrategi Oslo2022 konkretiseres ytterligere og at det etableres miljø- og bærekraftsmål som er direkte knyttet opp til alle faser av arrangementet /D0769, s.11/.

MDs vurdering

Miljøverndepartementet (MD) belyser flere steder i sin gjennomgang av søknaden betydningen av at ambisjoner som gjelder miljø og bærekraft samt betydningen av at premisser fra Oslo kommune blir fulgt opp /D0891, s.1/. MD vurderer det som positivt at Oslo2022 skal bygge på erfaringene fra Fremtidens byer, men påpeker også at Oslo kommunes status som C40-by bør synliggjøres og brukes videre /D0891, s.7/.

KSGs vurdering

IOC stiller krav til tiltak innenfor følgende områder /D0821, s 81/:

- Bærekraftig design og konstruksjon av anlegg

¹ Fremtidens byer er et samarbeid mellom staten og de 13 største byene i Norge om å redusere klimagassutslippene.

VEDLEGG G

- Transport
- Luftforurensning og støy
- Avfallshåndtering
- Vann- og kloakkrensing
- Forurenset grunn
- Forbruk av energi
- Vern av natur og kulturmiljø
- Tiltak for økt miljøbevissthet

Miljøstrategien til Oslo2022 er lite konkret, og det mangler konkrete miljø- og bærekraftsmål som er direkte knyttet opp til alle faser av arrangementet. KSG savner en tydelig kobling mellom Oslo2022s miljømål og de områder IOC har spesifisert i /D0821/, samt allerede eksisterende målsetninger innen kommunen og nasjonalt.

Planlegging og organisering

“Oslo2022 skal være en ansvarlig og proaktiv partner i implementeringen av miljømål, og støtte opp under føringer og målsetninger for miljø og bærekraft som berører vinterlekene. Konkrete miljømål vil, innenfor disse rammene, etableres etter som det velges konsept og i forkant av at løsningene prosjekteres og detaljeres. Samtidig må det understrekes at teknologi og forventninger utvikler seg, og målene for lekene må være fleksibelt nok til å ta inn over seg løsninger som er realistisk gjennomførbare innenfor rammene.” /D0037, s.4/

Av miljøstrategien fremgår at Oslo2022 vurderer hvordan miljøhensyn best kan inkorporeres i styringen, f.eks. kan sertifiseringsordninger som ISO 14001 Miljøstyringssystemer eller ISO 20121 Ledelsessystemer for bærekraftige arrangementer være relevante /D0037, s.5/. I budsjettet er det planlagt med ISO 20121-sertifisering /D0350/.

Oslo2022 vil sørge for at OL-tiltak samordnes med pågående tiltak og at tilgjengelig kunnskap ivaretas i planene ved å etablere et nært samarbeid med *“alle relevante offentlige virksomheter”*. Det legges også opp til involvering av privat næringsliv og frivillige organisasjoner. For å løfte Oslo2022 miljømessig skal det etableres arbeids- og referansegrupper og *“det skal holdes en åpen og forutsigbar prosess med berørte parter”* /D0037, s. 5–6/.

Oslo2022 planlegger å lage klima- og miljøregnskaper og å utvikle en klima- og miljøbudsjetteringsmodell. Budsjetteringsmodellen skal brukes som grunnlag for styring og planlegging, men også være et verktøy for å konkretisere mål. Tidligere har klima- og miljøregnskaper blitt opprettet i etterkant av gjennomført OL. Det å opprette et klima- og miljøbudsjett i forkant av arrangementet vil være nytt. /D0824, s.8/. Klima- og miljøbudsjettet vil bidra til å fastsette miljøstyringssystemets omfang, men vil også oppfylle krav om å kartlegge miljøaspekter (ISO 14001) samt være til hjelp ved identifisering av miljømessige utfordringer (ISO 20121) /D0037, s. 5/.

Oslo2022 understreker at miljøkonsekvensutredninger og Olympic Games Impact-studier vil følges opp og tas på alvor /D0037, s.6/. OGI-studiet skal utføres av et uavhengig forskningsmiljø, forslagsvis Universitetet i Oslo og Senter for utvikling og miljø (SUM) eller CIENS-konsortiet /D0387, s.7–8/.

MDs vurdering

Miljødepartementet (MD) påpeker at ambisjonene om et minst mulig negativt miljømessig fotavtrykk av lekene bør følges opp ved bruk av et miljøregnskap som omfatter alle deler av arrangementet /D0891, s.7/.

KSGs vurdering

IOC etterspør informasjon om aktuelle miljø- og klimatiltak i regionen og hvordan planlagte tiltak, i forbindelse med lekene, henger sammen med lokale og regionale miljø- og bærekraftstrategier. Å etablere miljømål først i etterkant av at endelig konsept er valgt, slik Oslo2022 foreslår, er derfor ikke omforent med IOCs krav til den første søknadsfasen (CAP).

I IOCs *“Guide on Environmental Management”* beskrives det, gjennom nøkkelaktiviteter, hvordan miljøstrategien til et OL/PL kan realiseres og i hvilke faser miljøfunksjonen bør bistå og samarbeide med andre funksjoner i organisasjonen. KSG savner en beskrivelse av hvordan Oslo2022 forholder seg til denne guiden og hvordan de planlegger å ivareta *“en bevisst holdning til miljøspørsmål gjennom planleggings- og gjennomføringsprosessen”*, særlig siden det er identifisert som en suksessfaktor.

Et miljøstyringssystem og etablering av ansvar, roller og rutiner i egen organisasjon er nødvendig for å ivareta miljøhensyn på en systematisk måte i et prosjekt av denne størrelsen og kompleksiteten. Det er imidlertid viktig at slike systemer etableres på et så tidlig tidspunkt som mulig slik at nødvendige miljøhensyn kan innarbeides i alle prosesser. Å konkretisere miljømål først etter at det er laget et klima- og miljøbudsjett kan føre til at miljøhensyn ikke ivaretas i tilstrekkelig grad før flere avgjørende beslutninger er vedtatt. KSG er positiv til at Oslo2022 vil lage en budsjetteringsmodell som grunnlag for styring og planlegging.

Naturinngrep og arealbruk

Oslo2022 har valgt en konseptstrategi som skal minimere inngrep i natur og miljø. Der hvor det er mulig skal anleggene ligge sentralt, og det legges opp for gjenbruk av allerede eksisterende anlegg.

På oppdrag av Oslo2022 er det blitt gjennomført strategiske miljøkonsekvensutredninger for aktuelle OL/PL-anlegg /D0390, s.4/. Det er utredet effekter på landskapsbilde, nærmiljø og friluftsliv, naturmiljø, vannmiljø, kulturmiljø og naturressurser, samt effekter av støy, grunnforurensning, nybygging og rehabilitering. For temaene landskap, nærmiljø, og friluftsliv, kulturmiljø og naturressurser er Statens vegvesens Hånd-

bok 140 "Metodikk for beregning av ikke prissatte konsekvenser" lagt til grunn /D0390/.

Gjennom de strategiske miljøkonsekvensutredningene er nybygg og andre tiltak som innebærer inngrep i natur- og kulturlandskap identifisert. Hvor det ikke er mulig å unngå inngrep skal inngrepene søkes utført på en måte som gir minst mulig negative konsekvenser og med best mulig avbøtende tiltak /D0037, s.4/.

MDs vurdering

Generelt påpeker MD at det, i forbindelse med et eventuelt OL/PL i Oslo2022, er spesielt viktig at naturmiljøet ivaretas ved planlegging av nye anlegg og infrastruktur i områder som omfattes av Markaloven. MD vil gjøre Oslo2022 oppmerksom på at det i planene må tas høyde for Markalovens spesielle saksbehandlingsregler. De inngrepene som er presentert for Fylkesmannens miljøvernavdeling i Oslo og Akershus anses som lite problematiske i forhold til Markalovens formålsparagraf.

MD påpeker at *"Det er viktig at OL/PL anleggene ikke medfører nedbygging av grøntområder og friområder i sentrale områder i Oslo. Utbygging av Jordal-anlegget vil kunne gi problemer, og hensynet til grønne lunger bør veie tungt med hensyn til lokalisering av anlegg for kunstløp og kortbane for skøyter. Utbygging av Valle Hovin vil også kunne komme i konflikt med hensyn til grøntarealer."* /D0891, s.3/ Spesielt noterer seg MD at det ikke er gjennomført vurderinger av miljøkonsekvenser knyttet til tiltak i Wyller, Grefsenkollen og Holmenkollbanen /D0891, s. 2/.

MD har *"på konkret forespørsel fra KUD sett på problemstillinger knyttet til produksjon av snø ved Hafjell-anlegget med vanntilførsel fra fjellvannet Reina"* /D0891, s.4/. MD bemerker at et slikt tiltak reguleres av vannressursloven. Om det er konsesjonspliktig vil være avhengig av uttakets omfang og dets konsekvenser. *"Fylkesmannen i Oppland bør være inne i saksbehandlingen som høringsinstans"* /D0891, s.5/.

MD kommenterer at beskrivelsen av virkninger på miljøet knyttet til plassering av anlegg er kort, men *"i hovedsak tilfredsstillende beskrevet"* i dette forberedelsesstadiet. MD *"antar at disse miljøvirkningene til stor del vil kunne reduseres gjennom tilpasninger i planleggingen"*.

KSGs vurdering

Beskrivelsen av miljøkonsekvenser knyttet til anleggenes plassering er tilfredsstillende beskrevet på dette stadiet. Imidlertid er det viktig at de tiltak, studier og utredninger som anbefales i konsekvensutredningene følges opp på en effektiv måte.

KSG noterer at:

- Det er gjennomført strategiske miljøkonsekvensutredninger for anleggene på Holmenkollen, Wyller og Grefsenkollen /D0389/, men det er ikke utredet miljøkonsekvenser knyttet til infrastrukturiltak på T-banen (planfri overgang på Vinderen og Slemdal samt utvidelse av perronger på Midtstuen og Frognerseteren).
- Det er ikke gjennomført vurderinger av miljøkonsekvenser knyttet til et eventuelt skiskytteranlegg på Huken.
- Det er forutsatt i konsekvensutredningen for Hafjell at uttak av vann til økt snøproduksjon ikke vil føre til negative konsekvenser for vannmiljøet.

Avfall, utslipp og forurensning

Utslipp til luft fra transport planlegges håndtert gjennom en kompakt løsning som reduserer transportbehovet og legger til rette for bruk av offentlige transportmidler. Busstransport vil komplementere T-banen der hvor kapasiteten ikke er tilstrekkelig. Det skal også legges til rette for gang og sykkel som transportform /D0037, s.4/.

Konklusjonen av den strategiske konsekvensutredningen av luftforurensingssituasjonen i deltakerlandsby og medielandby er at forurensningsforskriftens årsgrenseverdi for både NO₂ og PM₁₀ høyst sannsynlig vil overskrides i de planlagte områdene. Luftkvaliteten i deltakerlandsbyene ved både Økern og Kjelsrud anses som akseptabel. Ved medielandbyen på Kjelsrud må tiltak iverksettes for å forhindre spredning av luftforurensing inn på området fra øst. Ved medielandbyen på Økern er det overskridelser på alle kanter av planområdet, og det er derfor sannsynlig at området vil ha uakseptabel luftkvalitet /D0392, s. 11/.

I miljøstrategien er omtalen av avfallshåndtering begrenset. Oslo2022 uttrykker at det skal etableres ambisiøse mål for ressursbruk og avfallshåndtering, hvor visjonen er at så lite avfall som mulig går til deponi /D0037, s.5/.

MDs vurdering

MD anbefaler at det stilles miljøvilkår til en eventuell statsgaranti til et OL/PL 2022. MD påpeker at det bør legges inn *"føringer om klima- og miljøvennlig busstransport, basert på for eksempel biogass, hydrogen eller elektrisitet"* /D0891, s.1/.

"Både for Økern og Kjelsrud er det viktig å lokalisere nye bygg på en slik måte at det blir minst mulig belastning fra lokal luftforurensning og støy, og det bør legges opp til jevnlig målning av luftkvalitet og støybelastning i de utbygde områdene før og under OL/PL 2022. Videre bør ansvarsforhold knyttet til fjerning av forurenset grunn avklares i god tid før evt. utbygging." /D0891, s 5/

VEDLEGG G

KSGs vurdering

Oslo kommune har i "Byøkologisk program 2011–2016" definert mål om at det skal legges til rette for bruk av biler og busser med mer miljøvennlige drivstoffkilder. Som et ledd i å nå målet skal Ruter stille krav om at all bussvirksomhet skal være klimanøytral innen 2020. Det er uklart om transportplanen til Oslo2022 samsvarer med disse målene.

Oslo2022s visjon om at så lite avfall som mulig går til deponi er på linje med Oslo kommunes mål om å forebygge at avfall oppstår og bidra til økt resirkulering. Visjonen fremstår som lite ambisiøs, og en tydelig kobling til MDs avfallsstrategi savnes /D0950/.

KSG noterer at utført spredningsberegning for deltakerlandsby og medielandby i Oslo ikke tar hensyn til lokasjonenes topografi. Ved utforming av bygg og anlegg bør det tas hensyn til lokale klimaforhold, f.eks. slik at viktige kaldluftsdrag ikke stenges. KSG savner en drøfting av hvordan topografien ved aktuelle lokasjoner påvirker forurensningssituasjonen.

I den strategiske miljøkonsekvensutredningen for media- og deltakerlandsbyer er støybelastning lite omtalt /D0390/. KSG savner en analyse av fremtidig støybelastning i området.

I Miljøstrategien er det ikke nevnt at IOC stiller krav til OCOG om høy leveringspålidelighet når det gjelder strømforsyning /D0791/ og at erfaring fra Vancouver 2010 og London 2012 tilsier at OBS krever primærstrøm fra diesellaggregater for å oppnå denne pålideligheten /M23/. KSG savner en drøfting av klimakonsekvensene av et slikt krav, samt en beskrivelse av hvordan Oslo2022 planlegger å minimere disse.

Forbruk av energi og naturressurser

I sin miljøstrategi beskriver Oslo2022 at de skal vurdere å bruke miljøsertifiseringsverktøyet BREEAM Nor eller tilsvarende for bygg og anlegg. Det er et ønske om at nivået BREEAM Excellent eller bedre skal oppnås. BREEAM Community NOR vurderes benyttet for bydelsutviklingen, men det noteres at denne ordningen pr. dags dato er i en tidlig utviklingsfase /D0037, s.6/. Midlertidige bygg planlegges oppført i material som kan gjenbrukes /D0388, s.40/.

Anskaffelser av varer og tjenester vil utgjøre en stor del av miljøavtrykket til et OL/PL i Oslo. Oslo2022 ønsker å etablere "et system innenfor dagens regelverk som fanger opp, registrerer og dokumenterer miljøkrav stilt i anskaffelser". Systemet skal gi etaten mulighet til å sette miljøpremisser for alle varer og tjenester til OL /D0037, s.6/.

MDs vurdering

"Livsløpsanalyse og bruk av BREEAM som miljøklassifisering er viktige redskaper men det bør vurderes å formulere ambisjoner mht for eksempel hvilke grader i BREEAM-klassifikasjonen som skal være målsetting. Verktøyet klimagassregnskap.no for

enkelbygg, utearealer og områder (som er under utvikling) kan også være et egnet hjelpemiddel for å oppnå miljømålene. Gjenbruk av eksisterende bygningsmasse og anlegg er i utgangspunktet klimavennlig."

"Det er positivt at miljøvennlige innkjøp skal vektlegges i forbindelse med arrangementet. Ekspertise og erfaringer fra pilotprosjekter med innovative miljøvennlige innkjøp bør innhentes fra leverandørutviklingsprosjektet, som er et samarbeid mellom NHO, DiFi, KS og Fremtidens byer."

KSGs vurdering

KSG ser det som positivt at Oslo2022 planlegger å miljøsertifisere bygg og anlegg. Dette er i tråd med Oslo kommunes mål om en miljøeffektiv forvaltning og om å øke antallet lavenergi- og passivhus på det private eiendomsmarkedet (Byøkologisk program 2011–2016, s. 8). I henhold til Stortingsmelding 21, lansert 25. april 2012, vil Regjeringen skjerpe energikravene i byggeteknisk forskrift til minst passivhusnivå i 2015 og nesten nullutslippsnivå i 2020. Planlagt sertifiseringsnivå, som er passivhusnivå, samsvarer ikke med det ambisjonsnivået som er kommunisert.

Kulturminner og kulturmiljø

Gjennom de strategiske miljøkonsekvensutredningene er nybygg og andre tiltak som innebærer inngrep i kulturmiljøet identifisert. I områder med kulturminner skal supplerende undersøkelser gjennomføres. Kjente kulturminner i områder som blir berørt av anleggsvirksomhet skal sikres mot skade.

Oslo2022 vurderer å benytte Bjerke travbane som sere-moniarena. Området er generelt registrert som bevaringsverdig område på Byantikvarens Gule liste. Det må tas stilling til hvordan det gamle kommentatortårnet skal beskyttes ved rigging av tribuner og lignende. Travbanene må reetableres med samme standard i etterkant av arrangementet /D0390/.

MDs vurdering

MD påpeker betydningen av at kulturminner og kulturmiljø inngår som en del av en samlet miljøvurdering. Videre kommenteres det at det på en god måte fremgår, av konsekvensutredningen om åpnings- og avslutningsseremoni, at spesiell hensyn må tas til at anleggene på Bjerke travbane som står på Byantikvarens Gule liste. For det videre arbeidet påpeker MD at hensyn til kulturminner og kulturmiljøer "må nedfelles på en forpliktende måte" i Oslo2022s plan- og styringsdokumenter.

KSGs vurdering

Miljøkonsekvensutredningene tar for seg kulturminner og kulturmiljø på en god måte. Det er imidlertid viktig at supplerende utredninger gjennomføres der hvor tilstrekkelig grunnlag for vurdering mangler (f.eks. Stubberud).

SAFER, SMARTER, GREENER